

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Středisko ibero-amerických studií

Britská diplomacie a emancipace regionu

Río de la Plata, 1806 - 1828

British Diplomacy and the Emancipation
of the River Plate Region, 1806 - 1828

2010

Autor práce: Mgr. Lukáš Levák

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Josef Opatrný, CSc.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že rigorózní práce: *Britská diplomacie a emancipace regionu Río de la Plata, 1806 - 1828 (British Diplomacy and the Emancipation of the River Plate Region, 1806 - 1828)* je rozpracováním diplomové práce: *Geneze nezávislé Uruguaye. Diplomatický podíl Velké Británie na formování státu orientales (Genesis of Independent Uruguay. Diplomatic Participation of Great Britain in the Forming of the State of Orientals)*, obhájené dne 23. 9. 2009 v rámci absolvování navazujícího magisterského studijního programu Historické vědy/Iberoamerikanistika - dějiny Latinské Ameriky ve Středisku ibero-amerických studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

Zároveň prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci vypracoval samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, sekundární literatury a dalších odborných zdrojů v bibliografii uvedených.

V Praze dne 15. srpna 2010

.....

podpis

Poděkování

Na tomto místě bych rád srdečně poděkoval panu Prof. PhDr. Josefovi Opatrnému, CSc., vedoucímu Střediska ibero-amerických studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, nejen za konzultace s ním vedené, ale především za jeho ochotu, vstřícnost a všestrannou podporu, bez níž by tato práce v předkládané podobě nikdy nevznikla. Dále bych rád srdečně poděkoval paní Doc. Markétě Křížové, PhD., za všestrannou pomoc při provádění heuristiky pramenných materiálů a sekundární literatury nezbytné pro sepsání této práce. Poděkování náleží stejným dílem i paní PhDr. Simoně Binkové, CSc., za všestrannou pomoc poskytovanou během mých studií ve Středisku ibero-amerických studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

Zvláštní poděkování náleží slečně Evě Němečkové, a to nejen za pomoc poskytovanou při provádění heuristiky pramenných materiálů a sekundární literatury na Ibero-Amerikanisches Institut v Berlíně, ale především za všestrannou podporu, které se mi během psaní této práce od slečny Evy Němečkové dostalo.

V neposlední řadě bych rád srdečně poděkoval své rodině, opět za všestrannou podporu, a to nejen při psaní této práce, ale rovněž během předcházejících studií na Univerzitě Karlově v Praze. Všem jmenovaným, ale i mnoha dalším, ještě jednou mnohokrát děkuji.

Heuristika pramenů a sekundární literatury na Ibero-Amerikanisches Institut v Berlíně byla prováděna i díky poskytnutí účelového stipendia Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze na studijní pobyt, č.j. 2271/A/08, a účelového stipendia Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze uděleného z prostředků specifického výzkumu na rok 2009, č.p. GRANTY/2009/224126.

Resumé

Abstrakt

Rigorózní práce *Britská diplomacie a emancipace regionu Río de la Plata, 1806 - 1828* předkládá analýzu diplomatického působení Velké Británie v regionu Río de la Plata v období válek za nezávislost Latinské Ameriky. Vedle vyličení dlouhodobých předpokladů a bezprostředních příčin vzniku nezávislých států Argentiny a Uruguaje věnuje autor hlavní prostor rozboru aktivit Foreign Office v laplatském regionu v průběhu jeho politické emancipace. Diplomatická aktivita Velké Británie přispěla zásadním způsobem k ukončení argentinsko-brazílské války a otevřela cestu k ustavení nezávislého uruguayského státu.

Klíčová slova

Velká Británie - Latinská Amerika - mezinárodní vztahy, války za nezávislost Latinské Ameriky, Argentina v 19. století, Uruguay v 19. století

Abstract

The thesis entitled *British Diplomacy and the Emancipation of the River Plate Region, 1806 - 1828* presents the diplomatic activity of Great Britain in the River Plate region during the War of Independence of Latin America. The main part of the study analyzes the long-term presumptions and immediate causes of the genesis of Independent Argentina and Uruguay as well as the Foreign Office activity in the River Plate region during the process of its political emancipation. The British Diplomacy essentially contributed to termination of the Argentine-Brazilian War and enabled the establishment of Independent Uruguay.

Keywords

Great Britain - Latin America - foreign relations, War of Independence of Latin America, Argentina in 19th century, Uruguay in 19th century

Obsah

Úvod.....	6
Bibliografická poznámka.....	9
1. Río de la Plata v koloniální éře.....	14
1.1. Río de la Plata na úsvitu koloniálních dějin.....	14
1.2. Od éry vaquerías po nástup saladeros.....	16
1.3. Arreglo de campos.....	20
2. Dva přístavy v jedné zátocce.....	22
2.1. Colonia del Sacramento.....	22
2.2. Laplatská rivalita.....	25
3. Britské invazní dvouletí.....	28
3.1. Británie a španělská Amerika v koloniální době.....	28
3.2. Příčiny a motivace britské intervence.....	30
3.3. Britské invaze do Río de la Plata.....	34
3.4. Dějinný význam britské intervence.....	39
4. Z protivníka spojencem.....	42
4.1. Napoleonská invaze za Pyreneje.....	42
4.2. Portugalské ambice v Bandě Oriental.....	44
4.3. Květnová revoluce.....	47
4.4. Britská snaha o španělsko-americké vyrovnání.....	51
5. První portugalská invaze do Bandy Oriental.....	54
5.1. Problém buenosaireského centralismu.....	54
5.2. Povstání orientales.....	55
5.3. Na levý břeh řeky Uruguay.....	59
6. Río de la Plata na cestě k nezávislosti.....	60
6.1. První ústavodárné shromáždění.....	60
6.1. Buenosaireské diplomatické úsilí v Evropě.....	62
6.3. Convenio de Purificación.....	67
6.4. Federální liga a druhé ústavodárné shromáždění.....	69
7. Provincia Cisplatina.....	72
7.1. Druhá portugalská invaze do Bandy Oriental.....	72
7.2. Návrh španělsko-portugalského urovnání.....	74
7.3. Artigasův pád.....	75
7.4. Cisplatinský kongres.....	78
7.5. Grito de Ipiranga a první povstání orientales.....	81

8. Emancipace Río de la Plata a mezinárodní diplomacie.....	86
8.1. Britská diplomacie v éře kongresů.....	86
8.2. Evropské mocnosti a emancipace Río de la Plata.....	88
8.3. Neutralita Washingtonu a jihoamerická komise.....	90
8.4. Diplomatické uznání ze strany Spojených států amerických.....	96
8.5. Sto tisíc synů sv. Ludvíka.....	98
8.6. Monroeova zpráva Kongresu.....	101
8.7. Diplomatické uznání ze strany Velké Británie.....	105
9. Argentinsko-brazilská válka.....	113
9.1. Výprava 33 orientales.....	113
9.2. Floridské zasedání sněmovny reprezentantů.....	114
9.3. Propuknutí argentinsko-brazilské války.....	117
9.4. Ituzaingó a Carmen de Patagones.....	121
10. Britská diplomacie a prozatímní mírová smlouva.....	124
10.1. Británie zprostředkovatelem mírových rozhovorů.....	124
10.2. První kolo neúspěšných jednání.....	129
10.3. První návrh prozatímní mírové smlouvy.....	131
10.4. Lavalleja vojenským diktátorem.....	135
10.5. Fructuoso Rivera a reconquista Horní Uruguaye.....	137
10.6. Na cestě k argentinsko-brazilskému vyrovnání.....	138
10.7. Prozatímní mírová smlouva.....	141
10.8. Pád Dorregovy administrativy.....	144
10.9. Ústavodárné shromáždění.....	146
10.10. Ve víru caudillistických nepokojů.....	148
Závěr.....	150
Bibliografie.....	155
1. Prameny.....	155
2. Literatura.....	156
2.1. Syntézy.....	156
2.2. Monografie.....	157
2.3. Články.....	159

Úvod

Války za nezávislost Latinské Ameriky představují jedno ze zlomových období nejen v dějinách jihoamerického subkontinentu. Pokud nepočítáme Kubu, Portoriko a oblast Guayan, jejichž koloniální status překonal politické otřesy první třetiny 19. století, završují latinskoamerické osvobozené boje etapu politické emancipace převažující části Ameriky započatou povstáním severoamerických kolonií.

Období poslední třetiny osmnáctého století a první třetiny století devatenáctého představuje úpadek a pád amerických koloniálních říší. U počátků revolučních otřesů stála neflexibilní politika koloniálních metropolí nerespektující zájmy kreolského obyvatelstva. Nevyhnutelnost těmito motivy vyvolaných událostí umocňovala i nesmírná vzdálenost koloniálních enkláv od jejich mateřských zemí.

Přes jistou míru alibismu charakterizoval tento stav výstižně Miguel Cabrera de Nevares, španělský rodák, který strávil deset let v Río de la Plata: *„The independence of the American colonies was written in the book of destiny: three thousand leagues of water and the innate love of the Spaniards for liberty, those are the causes which have contributed to the separation, and not the impotence of the Spanish nation.“*¹

Ačkoliv se větší část Latinské Ameriky stala během první třetiny 19. století státoprávně nezávislou, své úzké vazby na Evropu, datované od první Kolumbovy zaoceánské výpravy, již nikdy nezpřetrhala. Hospodářské vztahy nabyly díky pádu monopolů naopak ještě větších objemů a obchodní výměna se začala těšit mnohem větší rozmanitosti než kdykoliv předtím. Řada latinskoamerických států vyrostla díky masivnímu přistěhovalectví ze starého kontinentu více, než na americké, na evropské kulturní tradici. Přes politickou emancipaci Latinské Ameriky tak nebyl evropský a americký atlantický prostor již nikdy v budoucnu opětovně oddělen.

¹ „Nezávislost amerických kolonií byla napsána v knize jejího osudu: 3 000 námořních mil a vrozená láska Španělů ke svobodě, to jsou motivy, které zapříčinily jejich separaci, nikoliv neschopnost španělského národa.“ Cit. in: ROBERTSON, W. S. The Recognition of the Spanish Colonies by the Motherland. *The Hispanic American Historical Review*, Sv. 1, č. 1, únor, 1918, s. 80. (Překlad citací z anglického a španělského originálu zde a dále v textu proveden autorem.)

Emancipace regionu Río de la Plata a geneze nezávislých států Argentiny a Uruguaye sdílí s historií vzniku ostatních latinskoamerických států řadu totožných charakteristik. I zde bylo ústředním motivem politické emancipace distancování se od španělské metropole a její koloniální politiky. Rovněž Argentinu a Uruguay provázely již během emancipačního procesu závažné caudillistické spory předznamenávající nestabilitu v postindependentistickém období. Vedle sdílených charakteristik disponují ale rané dějiny obou laplatských států i celou řadou specifik. Tím zásadním je mnohem větší pestrost rovin postihujících proces jejich emancipace.

Vedle dvoustranných konfliktních vztahů kreolů s peninsulares, centralistů s federalisty, popřípadě republikánů s monarchisty, doplňuje v laplatském případě výčet faktorů ovlivňujících emancipaci rovněž mnohostranná diplomatická jednání a válečné střety přesahující čistě španělsko-americký prostor. Z tohoto pohledu vystupuje do popředí svou jedinečností zejména fenomén britských vojenských invazí a diplomatických intervencí do Río de la Plata, které zásadním způsobem ovlivnily podobu politické mapy Latinské Ameriky.

Vznik nezávislého státu Uruguay je poté v celoamerickém srovnání opředěn možná největším množstvím unikátů. Jedná se o jediný nástupnický stát španělského koloniálního panství, do jehož geneze zasáhlo takovou měrou Portugalsko, potažmo Brazílie. Dále je jediným latinskoamerickým státem, k jehož vzniku bezprostředně přispěla britská diplomacie. V neposlední řadě vystupuje jako jediný celek, o nějž byla svedena během emancipačního procesu Latinské Ameriky válka mezi nástupnickými státy španělské a portugalské koloniální říše.

Předkládaná rigorózní práce líčí stěžejní etapy geneze nezávislých států Argentiny a Uruguaye, přičemž hlavní důraz klade vedle vnitřního dění na analýzu aktivit britské diplomacie v regionu. Zatímco úvodní část práce podává výklad obecných dlouhodobých mocensko-politických a hospodářsko-sociálních trendů zasahujících území laplatských provincií až do propuknutí povstání proti španělské koloniální metropoli, následující kapitoly již nastiňují bezprostřední příčiny vzniku nezávislého argentinského a uruguayského státu. Obsáhlý prostor je poté věnován zejména mezinárodní diplomacii zasahující laplatský region ve sledovaném období 1806 - 1828.

Ve svém celku se předkládaná rigorózní práce zaměřuje na objasnění hlavních předpokladů, bezprostředních příčin a rozhodujících okolností emancipačního procesu Río de la Plata v závislosti na proměnách vnitropolitické a mezinárodněpolitické situace. V každé z kapitol se autor, vzhledem ke snaze o komplexní pojetí studovaného problému, více či méně nevyhnutelně opírá o širokou škálu faktografických poznatků čerpaných ze sekundární literatury. Odpovědi na stěžejní otázky směřující k objasnění britských diplomatických aktivit v regionu Río de la Plata v první třetině 19. století se však snažil nalézt v edicích materiálů povahy pramenné.

Bibliografická poznámka

Problematika válek za nezávislost Latinské Ameriky a angažovanosti Británie v tomto regionu v průběhu první třetiny 19. století poutá dodnes bohatou pozornost světové historiografie. Zájem o studium vybraných otázek revolučních procesů vzrůstá na počátku 21. století ještě více s blížícími se nebo již proběhnutými oslavami dvousetletého výročí stěžejních mezníků emancipace jednotlivých latinskoamerických států. Prací syntetického a monografického charakteru věnujících se výše nastíněným tématům existuje proto bezpočet.

Z děl kompilujících základní faktografické údaje a poskytujících kvalitní přehled dění odehrávajícího se na jihoamerickém subkontinentu v průběhu první třetiny 19. století je nezbytné zmínit třetí svazky prací BETHEL, L. (ed.) *The Cambridge History of Latin America. From Independence to c. 1870* (Cambridge, 1985) a NAVARRO GARCÍA, L. (coord.) *Historia de las Américas* (Madrid, 1991). Hospodářské aspekty emancipace přináší poté v obecnější rovině BULMER-THOMAS, V.; COATSWORTH, J. H.; CORTÉS CONDE, R. *The Cambridge economic history of Latin America. The colonial era and the short nineteenth century* (Cambridge, 2006).

Z přemíry publikací syntetickým způsobem shrnujících argentinské a uruguayské dějiny lze jmenovat například QUESADA, M. S. *La Argentina: Historia del País y de su Gente* (Buenos Aires, 2001) nebo SCHURMANN PACHECO, M.; COOLIGHAN SANGUINETTI, M. L. *Historia del Uruguay: Epocas indígena, hispánica y libertadora* (Montevideo, 1985). Široký výběr historických prací pro účely studia dějin a kultury Latinské Ameriky předkládá nakladatelství MAPFRE, které svou ediční řadu sepjalo s pětisetletým výročím první Kolumbovy plavby k břehům amerického kontinentu. Pro problematiku emancipace Río de la Plata jsou užitečnými přehledy NARANCIO, E. M. *La Independencia de Uruguay* (Madrid, 1992) a ACEVEDO, E. O. *La Independencia de Argentina* (Madrid, 1992).

Z děl zaměřujících se na vztahy Británie a Argentiny v průběhu celého 19. století je dodnes zřejmě nepřekonanou publikací FERNS, H. S. *Gran Bretaña y Argentina en el siglo XIX* (Buenos Aires, 1966). Stejně téma, ovšem

v britsko-uruguayského podání, analyzuje jako vůbec první ve své disertační práci WINN, P. *Inglaterra y la tierra purpúrea. A la búsqueda del imperio económico: 1806 - 1880* (Montevideo, 1997). Pro seznámení se s problematikou britsko-brazilských vztahů v průběhu 19. století je základní monografickou příručkou MANCHESTER, A. K. *British Preëminence in Brazil: its rise and decline; a study in European expansion* (New York, 1964).

K problematice britského postoje k válkám za nezávislost Latinské Ameriky existuje široké spektrum děl nejrůznějšího tematického a regionálního zaměření. Obecný pohled Foreign Office na latinskoamerický region v období přímo předcházejícímu propuknutí válek za nezávislost předkládá vynikajícím způsobem z mnoha úhlů pohledu LYNCH, J. *British Policy and Spanish America, 1783-1808* (JLAS, 1969). Převážně hospodářský aspekt vzájemných vztahů přináší v obsáhlé práci PEARCE, A. J. *British Trade with Spanish America, 1763 - 1808* (Liverpool, 2007).

Z kvalitních monografií analyzujících činnost britské diplomacie během samotného emancipačního období latinskoamerických dějin je nezbytné uvést práci KAUFMANN, W. W. *British Policy and the Independence of Latin America, 1804 - 1828* (New Haven, 1951) a předmluvu k edici pramenných materiálů WEBSTER, C. K. *Gran Bretaña y la Independencia de la America Latina, 1812 - 1830, documentos escogidos de los archivos del Foreign Office* (Buenos Aires, 1944). Z historiografie postihující výlučně britsko-laplatské vztahy vyčnívá STREET, J. *Gran Bretaña y la independencia del Río de la Plata* (Buenos Aires, 1967) nebo GALLO, K. *De la invasión al reconocimiento. Gran Bretaña y el Río de la Plata, 1806 - 1826* (Buenos Aires, 1994).

Titulů zaměřených na osvětlení problematiky britských invazí do Río de la Plata existuje, i s ohledem na dějinný význam těchto událostí, takřka nepřeborné množství. Autorem užitečné moderní příručky je GALLO, K. *Las invasiones inglesas* (Buenos Aires, 2004), který vedle přehledného úvodu přináší rovněž ilustrativní výběr pramených materiálů dokumentujících jediný britský pokus o mocenské ovládnutí části španělsko-amerického koloniálního panství. Dnes již klasickou monografií, poprvé publikovanou ve 30. letech 20. století, a detailně líčící vojenské operace invazí je ROBERTS, C. *Las invasiones inglesas del Río de la Plata, 1806-1807* (Buenos Aires, 2006).

Britská angažovanost v Latinské Americe byla vždy motivována zejména sledováním hospodářských zájmů v tomto regionu. Realistický pohled na perspektivy latinskoamerického trhu pro britského obchodníka přináší v úvodních kapitolách PLATT, D. C. M. *Latin America and British Trade 1806 - 1914* (London, 1972). Problematice britského tlaku na zrušení španělského monopolu na obchod s jeho zaoceánskými državami se podrobněji věnuje GOEBEL, D. B. *British Trade to the Spanish Colonies, 1796-1823* (AHR, 1938).

Zrod laplatského federalismu je vděčným tématem nejen argentinské a uruguayské historiografie. Z nespočtu biografií jeho předního představitele, José Gervasio Artigase, jmenujme STREET, J. *Artigas And the Emancipation of Uruguay* (Cambridge, 1959). Užitečným pramenným minimem pro studium Artigasova politického a ekonomického konceptu pro Bandu Oriental je poté výbor *Obra Selecta: José Gervasio Artigas* (Caracas, 2000). V souvislosti s dezintegrací místokrálovství Río de la Plata se v řadě prací těší velkému zájmu rovněž problematika portugalského expanzionizmu. Nejobsáhlejší analýzu jeho první etapy představuje SEGRETI, C. S. A. *"Un caos de intrigas"* (Buenos Aires, 1997). Stručnějším přehledem je poté STREET, J. *Lord Strangford and Río de la Plata, 1808 - 1815* (HAHR, 1953).

Jako téma klasické diplomatické historie vystupují do popředí aktivity vyvíjené politickou reprezentací Buenos Aires v Brazílii a v Evropě po restauraci absolutistického režimu Ferdinanda VII ve Španělsku. Analýzy těchto jednání přinášejí BELGRANO, M. *Rivadavia y sus gestiones diplomáticas con España, 1815 - 1820* (Buenos Aires, 1945), GUINAZÚ, E. R. *Lord Strangford y la revolución de mayo* (Buenos Aires, 1937) a ROSA, J. M. *La misión García ante Lord Strangford: estudio de la tentativa de 1815 para transformar a la Argentina en colonia inglesa* (Buenos Aires, 1951). Naopak diplomatické úsilí Foreign Office směřující ke zprostředkování španělsko-amerického vyrovnání předkládají RYDJORD, J. *British Mediation between Spain and Her Colonies: 1811-1813* (HAHR, 1941) a WEBSTER, C. K. *Castlereagh and the Spanish Colonies* (EHR, 1912).

Pro komplexní poznání mezinárodních okolností emancipace Latinské Ameriky, respektive procesu diplomatického uznání povstaleckých vlád, je nezbytný rovněž exkurz do historie vzniku Monroeovy doktríny. Dodnes nepřekonanou práci postihující vztah Spojených států amerických k Latinské

Americe v první třetině 19. století přináší WHITAKER, A. P. *The United States and the Independence of Latin America, 1800 - 1830* (Baltimore, 1941). Znamenitou edicí pramenných materiálů dokumentující kroky severoamerické administrativy ve zmíněném období je MANNING, W. R. (ed.) *Diplomatic Correspondence of the United States concerning the Independence of the Latin-American Nations* (New York, 1925). Samotnou genezi Monroeovy doktríny rozebírá z modernějších prací MAY, E. R. *The Making of the Monroe Doctrine* (Cambridge, 1992), z již klasických PERKINS, D. *Hands off. A History of the Monroe Doctrine* (Boston, 1946).

Britský ekvivalent k Manningově edici představuje WEBSTER, C. K. *Gran Bretaña y la Independencia de la America Latina, 1812 - 1830, documentos escogidos de los archivos del Foreign Office* (Buenos Aires, 1944), nicméně, vzhledem k eminentním obchodním zájmům Británie v Río de la Plata a enormní diplomatické aktivitě zde vyvíjené, je sekce věnovaná tomuto regionu částečným zklamáním. Očekávané dokumenty přináší až níže uvedené edice specifictějšího zaměření. Obchodní rivalitu mezi Británií a Spojenými státy americkými v laplatských provinciích ve sledovaném období osvětluje příslušná kapitola práce RIPPY, J. F. *Rivalry of the United States and Great Britain over Latin America* (New York, 1964), podrobněji a kvalitněji poté PRATT, E. J. *Anglo-American Commercial and Political Rivalry on the Plata, 1820-1830* (HAHR, 1931).

Velké postavy uruguayské vojenské a politické scény, které udávaly vývoj dění ve 20. letech 19. století, se takové oblíbě historiků jako José Gervasio Artigas překvapivě netěší. Z nemnoha biografii Fructuosa Rivery jmenujme například MANACORDA, T. *Fructuoso Rivera, el Perpetuo Defensor de la República Oriental* (Madrid, 1933). Relativně neveliký zájem o činnost vůdce 33 orientales naštěstí bohatě vynahrazuje rozsáhlá a obsáhle dokumentovaná práce SALTERAIN HERRERA, E. *Lavalleja: La Redención Patria* (Montevideo, 1975). Druhou etapu portugalského expanzionizmu v Bandě Oriental, formální inkorporaci uruguayské provincie do Spojeného království Portugalska, Brazílie a Algarves, první pokus orientales o organizované povstání a předpoklady zlomové Lavallejovy výpravy předkládá FERRAND, L. A. *La Cruzada de los Treinta y Tres* (Montevideo, 1976).

Ke studiu britského diplomatického podílu na vzniku nezávislého státu Uruguay je možné využít bohaté edice pramenných materiálů. Konzulární zprávy britského diplomata působícího v inkriminované době v Montevideu přináší BARRÁN, J. P.; FREGA, A.; NICOLIELLO, M. *El cónsul británico en Montevideo y la independencia del Uruguay: selección de los informes de Thomas Samuel Hood, 1824-1829* (Montevideo, 1999). Diplomatické působení jeho buenosaireského kolegy analyzuje v dnes již klasické, nicméně stále vysoce poplatné práci SHUTTLEWORTH, N. L. K. *A life of Sir Woodbine Parish, K. C. H., F. R. S.: 1796-1882* (London, 1910). Zprávy referující o objemu britské obchodní výměny s laplatskými provinciemi v polovině 20. let 19. století přináší HUMPHREYS, R. A. (ed.) *British Consular Reports of the Trade and Politics of Latin America, 1824-1826* (London, 1940).

Znamenitym průvodcem po námořních bitvách argentinsko-brazílské války je VALE, B. *A war betwixt Englishmen: Brazil against Argentina on the River Plate 1825 - 1830* (London, 2000). Pozemní bitevní scénu přibližuje velmi podrobně již zmiňovaný SALTERAIN HERRERA nebo v prvním svazku ACEVEDO, E. *Anales históricos del Uruguay* (Montevideo, 1933).

Obsáhlými edicemi podrobně dokumentujícími diplomatickou misi lorda Ponsonbyho a sjednávání argentinsko-brazílské mírové smlouvy jsou druhý svazek díla HERRERA, L. A. de. *La Misión Ponsomby* (Buenos Aires, 1974) a práce HERRERA, L. A. de. *La Paz de 1828* (Montevideo, 1989) kompletující prvně jmenovaný titul o prameny nedostupné v době jeho vydání. Paradoxním nedostatkem obou edic je absence kompletního otisku prozatímní mírové smlouvy. Ten publikuje v příloze NARANCIO, E. M. *La Independencia de Uruguay* (Madrid, 1992).

1. Río de la Plata v koloniální éře

1.1. Río de la Plata na úsvitu koloniálních dějin

Conquista Río de la Plata byla primárně motivována snahou objevit průliv, který by spojoval Atlantický a Tichý oceán. Touto komunikací hodlali Španělé dosáhnout souostroví Moluky a bájně země Ofir, z níž měl biblický král Šalamoun získávat zlato a jiné poklady. Roku 1516 vyplul z andaluského přístavu Sanlúcar de Barrameda Portugalec ve španělských službách, Juan Díaz de Solís, nástupce Ameriga Vespucciho v úřadu piloto mayor v Casa de la Contratación de las Indias. Solísova výprava ale skončila tragicky a kanibalská hostina, během níž Indiáni Charrúa snědli jeho tělo, na čas odvrátila španělskou pozornost od *Tierra Argentina*.¹

Další expedici do ríolaplatské zátoky podnikl až o dekádu později Sebastian Cabot, který porušil královské instrukce, nechal se zlákat zprávami portugalské posádky jedné z raných brazilských faktoríí a namísto následování příkladu Fernanda de Magallanes a plavby k Molukám zvolil za destinaci své výpravy jihoamerické břehy. Na soutoku řek Paraná a Carcarañá založil roku 1527 první španělskou osadu v regionu, pevnost Sancti Spiritu, a na březích Río San Salvador poté stejnojmennou osadu, první evropskou výspu na uruguayském území.² Stejně jako jeho předchůdce však Země stříbra nedosáhl a do Madridu se vrátil s nepořízenou. Pevnost San Salvador byla poté zanedlouho zpustošena etnikem Charrúa a její osazenstvo pobito.

Během 30. let 16. století přibyly jako motivy kolonizace regionu i další faktory. Nově se k touze po bohatství, jehož dosáhli Hernando Cortés a Francisco Pizarro, přidala i potřeba zastavení portugalského pronikání v Novém světě, konkrétně v oblasti Gran Chaco. Za oceán se plavil tentokrát Pedro de Mendoza a na západním břehu Río de la Plata založil roku 1536 osadu *Nuestra Señora del Buen Aire*, později i pevnosti Corpus Christi a Buena

¹ Roku 1612 Ruy Díaz de Guzmán nazval takto zemi v díle *Historia del descubrimiento, población, y conquista del Río de la Plata*. QUESADA, M. S. *La Argentina: Historia del País y de su Gente*. Buenos Aires: Editorial Sudamericana, 2001, s. 29.

² SCHURMANN PACHECO, M.; COOLIGHAN SANGUINETTI, M. L. *Historia del Uruguay: Epocas indígena, hispánica y libertadora*. Sv. I. Montevideo: Editorial Monteverde, 1985, s. 47.

Esperanza. Buenosaireské pobřeží se ale na neštěstí pro Španěly brzy ukázalo jako značně nevhodná lokalita pro model kolonizace založený na exploataci nativních obyvatel. Místní etnika odmítala osadníky zásobovat potravinami a na skupinky Evropanů permanentně útočila. Buenos Aires bylo proto opuštěno a novým administrativním centrem regionu se stal severněji situovaný Asunción, který založili roku 1537 Juan de Salazar a Gonzalo de Mendoza. Jmenovec druhého z nich, Pedro de Mendoza, již rodné země nedosáhl. Zemřel během zpáteční plavby do Evropy.³

Ve 40. letech se conquistadorské snažení přesunulo do severněji položených zemí a na rozdíl od andských lokalit tak pokračovala conquista laplatských pamp v této době relativně pomaleji. Dalším opěrným bodem v regionu se tak vedle Asunciónu stalo až roku 1573 Santa Fe de la Vera Cruz založené Juanem de Garay. Garay byl veteránem kolonizace španělské Ameriky a roku 1580 stál i u druhého založení Buenos Aires, tentokrát pod jménem *Santísima Trinidad y Puerto de Santa María de los Buenos Ayres*.⁴ Spojnice Buenos Aires - Santa Fe - Córdoba - Santiago del Estero - San Miguel de Tucumán vytvořila do budoucna alternativní dopravní tepnu té panamské.

Roku 1542 zřídil Karel V. místokrálovství Peru. Pod jeho administrativu spadala vedle již prozkoumaného pravého břehu řeky Uruguay i její levobřežní část, zjednodušeně nazývaná jako *Banda Oriental*.⁵ Oba přímořské regiony se staly roku 1617 součástí územněsprávního celku Gobernación Río de la Plata. Pod administrativním dohledem peruánského místokrále zůstaly poté až do roku 1776, kdy bylo vytvořeno samostatné místokrálovství Río de la Plata v čele s místokrálem sídlícím v Buenos Aires.

Prvním španělským conquistadorem, který se zajímal o území levého uruguayského břehu, byl Alvar Núñez Cabeza de Vaca, jeden ze čtyř přeživších floridské výpravy Pánfila de Narváez. Kolonizační počátky ale vyzněly pro

³ QUESADA, M. S. *La Argentina*, s. 32-36.

⁴ ROBERTS. C. *Las invasiones inglesas del Río de la Plata (1806-1807)*. Buenos Aires: Emecé Editores, 2006, s. 25.

⁵ Kartografie počátku 18. století označovala pod jménem Banda Oriental území nacházející se na východ od řeky Uruguay. V dobových dokumentech je uváděna různě, jako „*la otra Banda*“, „*la Banda del Norte*“ nebo „*la otra Banda del Río Uruguay*“. Na počátku 19. století se ustálila pojmenování „*Banda Oriental del Río de la Plata*“ a „*Banda Oriental del Norte del Río de la Plata*“, přičemž území mezi řekami Uruguay a Paraná bylo označováno jako „*Banda Occidental del Río Uruguay*“. NARANCIO, E. M. *La Independencia de Uruguay*. Madrid: Editorial MAPFRE, 1992, s. 24.

Španěly naprázdno.⁶ Zájem o území dnešní Uruguaye projevil opět až na počátku 17. století Hernando Arias de Saavedra, zvaný Hernandarias. Pirátský útok na buenosaireský přístav roku 1607 a skutečnost, že do té doby neosídlená Banda Oriental představovala vstupní bránu kontrabandu do laplatských provincií, vedly tehdejšího buenosaireského guvernéra k plánu lépe prozkoumat východní břeh řeky Uruguay a založit zde osadu v místě dnešního Montevidea. Průzkumnou výpravu podnikl Hernandarias ještě téhož roku.⁷ Její popis na krále zřejmě zapůsobil a již roku 1608 se Filip III. obrátil na peruánského místokrále Juana de Mendoza y Luna, markýze de Montes Claros, aby ho upozornil na perspektivu osídlení uruguayského území. Kolonizace země však proběhla až o více jak sto let později a ještě po dlouhou dobu putovali lidé na levý břeh řeky Uruguay pouze s cílem získání stavebního a palivového dříví.

1.2. Od éry vaquerías po nástup saladeros

Před příchodem španělských conquistadorů sídlila na území laplatských provincií řada indiánských etnik. Nomádský způsob života lovců a sběračů, nízká úroveň společenské organizace, politická roztržitost a především skutečnost, že na rozdíl od jádrových oblastí španělské Ameriky nedisponovala laplatská pampa žádným Španěly ceněným artiklem, byly však hlavními faktory, které vyústily v dlouhodobě okrajový zájem Evropanů o kolonizaci tohoto regionu. Půda laplatské pampy byla přitom úrodná a skýtala výborné podmínky pro pěstování evropských obilnin. Nativní indiánské obyvatelstvo ale přírodní bohatství pampy prakticky nijak nevyužívalo. Zatímco andské kultury kultivovaly desítky druhů plodin, etnika pampy se pěstitelství nevěnovala.

V předvečer španělské conquisty skýtal proto region v porovnání s vyspělým andským altiplanem z pohledu španělského encomendera neutěšený pohled na břehy řek obývané roztroušenými etniky kočovných Indiánů žijících se převážně sběrem a lovem. Jejich podmanění nemělo pro instituci encomiendy význam. Indiáni z pampy nebyli zvyklí věnovat se zemědělství,

⁶ ACEVEDO, E. *Anales históricos del Uruguay*. Sv. I. Montevideo: Editorial A. Barreiro y Ramos, 1933, s. 12.

⁷ BARRIOS PINTOS, A. *Historia de la Ganadería en el Uruguay 1574 - 1971*. Montevideo: Biblioteca Nacional, 1973, s. 16.

a jelikož se Španělé neplavili za oceán proto, aby sami fyzicky pracovali, nýbrž aby s co nejmenší námahou zbohatli na zlatých a stříbrných pokladech vyspělých indiánských říší a práci nativního obyvatelstva, nebyl pro ně Cono Sur zvláště lákavou destinací. Samotná Banda Oriental byla v raných koloniálních dokumentech dokonce označována termínem *Tierra de ningún provecho*.⁸

Lepší vyhlídky na využití doposud nepřilíš přitažlivé laplatské pampy přinesl až příchod prvních stád dobytka. Rozsáhlé travnaté roviny se ukázaly jako neocenitelné přírodní bohatství pro živočišnou produkci. Chov koní, ovcí, koz a hovězího a vepřového dobytka byl úspěšně zahájen v polovině 16. století.⁹ Pampa, skýtající příznivé klima a dostatek potravy, byla pro dobytek tou nejlepší pastvinou a znamenitým přirozeným prostředím pro masovou reprodukci. Dokud nebyl dobytek tak početný, byl na noc uzavírán do ohrad, aby neničil kultivaci na osevních půdách. Když se však první stáda rozmnožila natolik, že je nebylo již možné chovat na vytyčených pastvinách, byl dobytek vypuštěn na svobodu a začal se svobodně prohánět pampou. Během několika málo desetiletí vedla jeho intenzivní reprodukce ke zrození tisícíhlavých zdivočelých stád *ganado cimarrón*.

Živočišná výroba se stala hlavním odvětvím zemědělské produkce Río de la Plata. Velkou měrou přispěla rovněž ke změnám socio-ekonomických charakteristik indiánského obyvatelstva, které se dokázalo rychle adaptovat na nové podmínky. Proměnu v oblasti alimentární a materiální kultury doprovázelo přijetí koně jako dopravního prostředku. Kůň poskytl Indiánům možnost lepší obranyschopnosti před útoky Španělů, a ačkoliv nebyly indiánské komunity nikterak početné, rozlehlá a řídko osídlená pampa ve spojení s využíváním jejího přírodního bohatství jim přinesla předpoklady účinné rezistence. Indiánský element nacházející se na pokročilém stupni asimilace díky tomu přetrval přes svou nepřilíš velkou početnost jako jedna ze složek laplatské společnosti až do počátku válek za nezávislost.

V letech 1600 - 1750 bylo nejběžnějším způsobem exploatace hovězího dobytka konání *vaquerías*. Vaquerías byly hony na zdivočelý dobytek, jenž se

⁸ KLEINPENNING, J. M. G. *Peopling the Purple Land: A Historical Geography of Rural Uruguay, 1500 - 1915*. Amsterdam: Centrum voor Studie en Documentatie van Latijns Amerika, 1995, s. 13.

⁹ GIBERTI, H. C. E. *Historia Económica de la Ganadería Argentina*. Buenos Aires: Editorial Raigal, 1954, passim.

zcela svobodně pásli na planinách pamp. Kůže, tuk a lůj byly v době, kdy nebylo možné konzervovat maso jiným způsobem než nasolením nebo usušením, mnohem cennějším produktem a zbožím než maso. Zatímco se však během 17. století zdálo, že přírodní bohatství v podobě ganado cimarrón je nevyčerpatelné, v první polovině 18. století došlo k dočasnému úpadku dobytkařství. Příčinou bylo neúměrné vybíjení stád, které vedlo k jejich výrazné redukci. Kromě toho se během let dobytek postupně rozprchl po celé pampě a na pastvinách v blízkosti lidských sídel byl v podstatě vybit. Na rozlehlých pláních poté nebyla jeho reprodukce, jednak kvůli početnímu úbytku, zároveň však z důvodu nižší koncentrace, již tak intenzivní.¹⁰

Pokles početního stavu hovězího dobytka se promítl i do proměny majetkoprávních vztahů. Soukromé vlastnictví skotu nebylo dříve nutné. Dobytku bylo tolik, že by ani nebylo možné ho značkovat nebo prohlašovat za vlastnictví toho či onoho statkáře. Pampa byla pokryta tisícihlavými stády, které neměly majitele. S jejich razantním úbytkem však vlastnické zájmy vystoupily do popředí, přičemž s tlakem na vlastnictví dobytka se přirozeně zvyšoval i tlak na držení půdy, na které by mohl být dobytek alokován jako soukromý majetek. Proces zabírání půdy tak probíhal paralelně s procesem zabírání dobytka.

Statky vznikaly v blízkosti vodních toků a tak, aby přírodní bariéry znemožňovaly opětovné rozprchnutí stád do nekontrolovaného okolí. Geograficky vhodně situované estancie získávali vlivní a zámožní statkáři. Estancie, které přírodními hranicemi nedisponovaly, byly propůjčovány běžným kolonistům, kteří se tak vedle menší rozlohy půdy potýkali i s problémem udržení dobytka na vyhrazeném území.¹¹ Od roku 1725 již všechna cabilda operovala s termínem domestikovaného nebo ustájeného dobytka. Éra vaquerías skončila.

Možnosti exploatace dobytka se přechodem od honů k jeho relativní domestikaci rozšířily. Zatímco dříve bylo prakticky veškeré maso z poražených kusů ponecháno v pampě jako mršina pro divokou zvěř, nyní se ho statkáři snažili využít. Konzervace masa pomocí uzení, nasolování nebo sušení ale problém jeho odbytu zcela nevyřešila. Takto zpracované maso bylo potravou pouze pro otroky, horníky a lodní posádky. Sama sůl byla navíc v době trvajícího

¹⁰ KLEINPENNING, J. M. G. *Peopling*, s. 21-39.

¹¹ GIBERTI, H. C. E. *Historia*, s. 41-42; KLEINPENNING, J. M. G. *Peopling*, s. 37.

obchodního monopolu Cádizu kvůli svému dovozu ze Španělska značně drahým zbožím, přičemž kvalita jejích ložisek nacházejících se jihozápadně od Buenos Aires nebyla vysoká. Optimální jakost měla až sůl patagonská, z oblasti ústí řeky Río Negro. Přes sporadické pokusy ale nebyly zdejší zdroje během koloniálního období intenzivně využívány. Nedostatek kvalitní a levné soli byl tak hlavním faktorem, jenž znemožňoval zpracování a uchování masa, které tak i nadále zůstávalo pouze vedlejším produktem laplatského dobytkařství.

Až do nástupu podniků *saladeros*¹² byla nejdůležitějším produktem laplatského zemědělství kůže. Ta měla ostatně mnohem vyšší cenu než živé zvíře. Vyráběly se z ní střešní krytiny, hrubá kůže nahrazovala dveře obydlí, více na sebe navrstvených kůží postel, z kožených plátů se vyráběly provazy a lana, jinde konopná a lněná. Kůže byla základním artiklem materiální kultury v oblasti ošacení obyvatelstva. Dobytkařské produkty se uplatnily rovněž v loďařství a v hornickém prostředí, kde se z kůže vyráběly měchy, lana, řemeny a pytle, z loje poté svíčky. Do hornických center nacházejících se blíže pastvinám mohla být naháněna i stáda s cílem konzumace masa.

Poptávka po dobytkařských produktech v Evropě nebyla motivována primárně zájmy Španělska, které dokázalo svou spotřebu pokrýt z domácích zdrojů. Zájem o kůži pocházel zejména z Británie. Když na základě Utrechtského míru obdržela roku 1713 Británie monopol na dovoz černých otroků do španělsko-amerických kolonií, nechávali si britští obchodníci platit právě kůžemi. Ačkoliv britský monopol vypršel roku 1739, obchod s kůžemi pokračoval na nelegální bázi i nadále.

O laplatský dobytek byl enormní zájem rovněž v portugalských koloniích. Již na počátku 18. století odháněli *bandeirantes*, brazilští lovci otroků, tisícíhlavá stáda hovězího dobytka přes hranice do Brazílie, kde byla zvýšená poptávka po masných produktech motivována nově objevenými zlatými ložisky v Minas Gerais.

¹² KLEINPENNING, J. M. G. *Peopling*, s. 59.

1.3. Arreglo de campos¹³

V závislosti na charakteru hospodářského rozvoje rostla populace laplatských provincií v porovnání s jádrovými oblastmi španělské Ameriky pouze pozvolna. Roku 1801 dokončil španělský důstojník Félix de Azara spis *Memoria sobre el estado rural del Río de la Plata*, v němž podává obraz laplatských reálií v předvečer válek za nezávislost španělské Ameriky.¹⁴ Azara poznamenává, že i v této době byla velmi početnou společenskou vrstvou obývající region komunita gaučů, tuláků pampy shánějících zdivočelý dobytek do větších stád a do blízkosti řídkce roztroušených estancí.

Nelichotivý obraz země se negativně odrážel i v nízké obranyschopnosti jejích hraničních regionů před portugalskými zloději dobytka a snahami portugalské koruny o zábor území. Skutečností je, že populace žijící na území dnešního státu Uruguay přesáhla na přelomu 18. a 19. století pouze stěží cifru 30 000 obyvatel, z nichž přibližně jedna třetina žila v Montevideu a převažující většina na jih od řeky Río Negro. Celkový počet obyvatel žijících na území historické Bandy Oriental měl poté kulminovat přibližně u hodnoty 50 000.¹⁵ Počet obyvatel žijících v buenosaireské provincii byl přitom na sklonku koloniální éry téměř dvojnásobný.¹⁶

Problémy vyvolané řídkým osídlením hraničních regionů laplatských provincií nabývaly různorodých podob. První z nich byl ekonomický aspekt. Dynamický rozvoj saladeros sice v laplatské oblasti nastal až po skočení válek za nezávislost, ale první tyto podniky vznikaly již na sklonku 18. století a pro jejich zásobování živočišnými zdroji bylo nezbytné hustěji kolonizované vnitrozemí. Estancie byly klíčem otevírajícím možnosti efektivního využívání přírodního bohatství pampy.

Druhým problémem byla již zmiňovaná nedostatečná obranyschopnost Río de la Plata před útoky ze strany portugalské Brazílie. Hraniční regiony

¹³ Termín *arreglar* - „uspořádat“; „dát do pořádku“; „opravit“.

¹⁴ STREET, J. *Artigas And the Emancipation of Uruguay*, Cambridge: Cambridge University Press, 1959, s. 58.

¹⁵ Podle registru z roku 1805 žilo v Montevideu 9 359 obyvatel, z toho 2 786 černých otroků. Jako zdroje jsou používány propočty Félix de Azary, který uvádí pro území dnešního státu Uruguay počet 30 985 osob. Pokud zahrneme do koloniální Bandy Oriental rovněž region Siete Misiones Orientales a oblast pevností San Gabriel de Batoví a Santa Tecla, statistiky hovoří o 48 712 obyvatel. KLEINPENNING, J. M. G. *Peopling*, s. 34, 81.

¹⁶ ACEVEDO, E. O. *La Independencia de Argentina*. Madrid: Editorial MAPFRE, 1992, s. 17.

nedisponovaly sítí pevností a brazilským statkářům tak nic nebránilo v podnikání loupeživých vpádů do uruguayského vnitrozemí, odkud na své estancie odháněli početná stáda dobytka. Někteří z nich dokonce i zakládali estancie na území spadající pod formální suverenitu španělské koruny.

Je nicméně zapotřebí podotknout, že problém nedostatečných fortifikačních opatření byl zákonitě spjat s problémem hustoty osídlení a tento aspekt zase s možnostmi hospodářského využívání území. Pevnosti nemohly vznikat na území nikoho, bez týlu a zázemí, a zatímco buenosaireskou provincií chránila před eventuálním útokem brazilských osadníků řeka Uruguay, Banda Oriental podobně význačnou přírodní hranicí nedisponovala. Kolonizace pampy byla za situace jejího nevyužití pro pěstování užitkových plodin zase závislá na možnostech odbytu dobytkářských produktů. Z nich zůstávala nejvýznamnějším až do nástupu éry *saladeros* kůže, která jako snadno a ve velkém množství dostupná surovina figurovala jako hlavní a nejcennější exportní artikl. Potenciál živočišné produkce v rovině zpracování masa nebyl, respektive nemohl být z výše nastíněných důvodů prozatím zcela využíván. To se zákonitě odráželo i na nízké hustotě osídlení způsobené skutečností, že dobytkářství na rozdíl od těžářství nevyžadovalo velké množství pracovních sil.

Félix Azara nebyl jediným, kdo na nepříznivý stav panující v Río de la Plata upozorňoval. Během let 1790 - 1810 bylo sepsáno celkem 6 jemu dílu podobných prací. Vesměs všechny doporučovaly kolonizaci uruguayského vnitrozemí, vybudování souvislého pásu pohraničních pevností a přerozdělení královské půdy chudým Indiánům, *mesticům*, případně i portugalským osadníkům, pokud by přísahali věrnost španělskému králi. Azara dále doporučoval, aby se Río de la Plata vedle živočišné složky zemědělské produkce nově zaměřilo, vzhledem k vysoké úrodnosti místních půd, i na pěstitelství. Dále vybízel k liberalizaci obchodních opatření směrem ke zpřístupnění laplatských trhů brazilským statkářům, což vedle zvýšení obchodních zisků mělo napomoci vymýcení fenoménu loupeživých vpádů do hraničních regionů.

Plány *arreglo de campos* ale až na výjimky v podobě vybudování pohraniční městské pevnosti San Gabriel de Batoví ve své realizaci do propuknutí válek za nezávislost španělské Ameriky příliš nepokročily.

2. Dva přístavy v jedné zátocce

2.1. Colonia del Sacramento

Legitimizujícím nástrojem zámořské politiky evropských států se vedle síly zbraní staly i výnosy papežského stolce, které posvěcovaly konání evropských panovníků. Důležitým diplomatickým termínem se tak stal *res nullius*, na základě něhož ta mocnost, která jako první dosáhla, pacifikovala a ovládla určitou zemi, získala i právo vykonávat nad ní legitimní vládu.¹ Tato zásada ovšem s postupujícím 15. stoletím ztrácela svou právní váhu a na jeho konci zůstala pouhou argumentační hříčkou slov ospravedlňující ovládnutí toho či onoho zámořského území. Stěžejního významu nabyla naopak dvoustranná mezinárodně-smluvní ujednání uzavíraná mezi soupeřícími mocnostmi.

První smlouvou vymezující pravomoci španělské a portugalské koruny v Atlantickém oceánu a mocensko-obchodní aspirace obou pyrenejských soků při západním pobřeží Afriky byla smlouva z Alcaçovasu uzavřená roku 1479 mezi portugalským panovníkem Alfonsem V. a jeho španělskými protějšky Ferdinandem Aragonským a Isabelou Kastilskou. Portugalsku přisoudila práva na conquistu království Fez, svrchovanost nad pobřežím Guinejského zálivu, souostrovím Madeira, Azorskými a Kapverdskými ostrovy a veškerými nově objevenými územími a ostrovy nacházejícími se na jih od linie Kanárských ostrovů. Ty naopak, společně s ostrovy Fernando Poo a Anno Bom, připadly Kastilii. Náplň mírové smlouvy potvrdila roku 1481 litera papežské buly *Aeterni Regis*,² která ustanovila portugalskou suverenitu nad ostrovy, které měly být objeveny západně a jižně od linie Kanárských ostrovů a v oblastech Guineje.

Modifikaci alcáčovaské smlouvy motivovala o více jak dekádu později první zaoceánská výprava Kryštofa Kolumba, který provedl své objevy evidentně v portugalské sféře vlivu. Diplomatický epilog Kolumbova objevu vyústil roku 1494 v ratifikaci smlouvy z Tordesillasu. Ta posunula počátek španělské sféry

¹ RELA, W. *Colonia del Sacramento: historia política, militar y diplomática 1678 - 1778*. Montevideo: Academia Uruguaya de Historia, 2006, s. 28.

² NAVARRO GARCÍA, L. (coord.) *Historia de las Américas*. Sv. I. Madrid: Alhambra Longman, S. A., 1991, s. 315-317.

vlivu do vzdálenosti 370 leguů na západ od linie spojující Azory s Kapverdskými ostrovy, tedy do vzdálenosti, která podle soudobých odhadů dělila Atlantický oceán na rovný díl mezi Portugalce a Španěly. Španělsko získalo svobodu plavby v portugalských vodách a naopak, s tím, že veškerá pevnina v nich se nacházející měla náležet tomu či onomu státu. Tordesillaská smlouva posvětila Španělsku právní nárok na značnou část Nového světa, Portugalsku na brazilský výběžek.³

Ani po roce 1494 diplomatická aktivita obou království nepolevila, i když její výsledky z celkového pohledu nabyly pouze kosmetického rázu.⁴ Důsledkem opakovaných jednání iberských královských dvorů bylo rozdělení Nového světa na španělskou a portugalskou sféru vlivu. Přesné vymezení hranic bylo však v důsledku řídkého osídlení marginálních oblastí jihoamerického subkontinentu dlouhodobě nemožné a zavdávalo tak příčinu mocenských soupeření. Ve sporných oblastech poté posouvala linii hranice ve prospěch toho či onoho státu vedle diplomatických jednání rovněž síla zbraní.

V regionu Río de la Plata byla hlavním neuralgickým bodem španělsko-portugalských zaoceánských vztahů Banda Oriental. Území spadalo podle litery tordesillaské smlouvy pod svrchovanost španělské koruny. Liknavost Madridu v jeho kolonizaci ale dávala portugalským panovníkům široký manévrovací prostor. Španělské držení dnešních uruguayských oblastí po dlouhou dobu zůstávalo pouze formálně vedeným právem suverenity vyplívajícím ze snadno vyvratitelného práva prvního objevu. Byli to navíc Portugalci Esteban Froes a Juan de Lisboa, kteří dosáhli ústí soutoku řek Paraná a Uruguay již roku 1512, tedy několik let před Solísovou výpravou.

Plány na územní expanzi brazilské kapitánie São Vicente vznikaly v Lisabonu mnoho let. Svého naplnění se však dočkaly až roku 1680 za vlády Pedra II., kdy Manuel Lobo, guvernér Rio de Janeiro, založil na uruguayském pobřeží osadu *Colonia del Sacramento*. Zpráva o vztyčení portugalské výspy na území Bandy Oriental doputovala takřka vzápětí do Buenos Aires, načež zdejší guvernér, José Garro, přijal protiopatření. Když poté Lobo Garrem vznesené nároky na území Colonie neuznal, zahájil Garro vojenské tažení a ještě roku 1680 portugalskou osadu dobyl. Úspěch byl ale pouze dočasný.

³ Ibid., s. 348-350.

⁴ Roku 1529 Karel V. smlouvou ze Zaragoza přepustil nároky na souostroví Moluky za 350 000 zlatých dukátů svému portugalskému protějšku Manuelovi I. RELA. *Colonia*, s. 31.

Karel II., za jehož panování Španělsko pokračovalo ve vyklízení pozic na poli velmocenské politiky, totiž ustoupil portugalským hrozbám o vypovězení války ve spojení s Anglií a na základě smlouvy z Lisabonu navrátil roku 1681 Colonii do portugalských rukou.⁵ Problematika svrchovanosti nad touto portugalskou výspou se následně stala sporným bodem ve vztahu iberských království, který byl řešen během každého válečného konfliktu odehrávajícím se na evropských bojištích.⁶ Paradoxně až portugalská expanze dovedla roku 1726 španělský královský dvůr k rozhodnutí založit první španělskou osadu na oceánském pobřeží Bandy Oriental, *San Felipe Puerto de Montevideo*.

K definitivnímu střetnutí mezi Španěly a Portugalci v Río de la Plata se schylovalo od počátku 70. let 18. století. Roku 1772 se začala v Colonii šikovat desetitisícová anglo-portugalská armáda s cílem ataku vybraných španělských výsep ležících západně od řeky Uruguay. Madrid kontroval vystrojením válečné flotily 22 lodí posílené o pozemní kontingent pod vrchním velením budoucího prvního laplatského místokrále, Pedra de Cevallos. Po úspěšném tažení Španělů nezbylo guvernérovi Colonie Franciscovi José de Rocha Pita nic jiného než požádat o podmínky kapitulace.

Změna na portugalském trůně, kde roku 1777 zesnulého Josefa I. vystřídala královna Marie, neteř španělského krále Karla III., vedla k rychlému mírovému narovnání. Jednání vyústila v podepsání dohody ze San Ildenfonsa.⁷ Colonia del Sacramento byla navrácena definitivně pod španělskou svrchovanost, stejně jako oblast Horní Uruguaye. Portugalsku byl předán ostrov

⁵ Ibid., s. 79.

⁶ Prvním z nich byla válka o španělské dědictví. Španělský kontingent vyslaný králem Filipem V. sice Colonii obsadil, ale mírová dohoda z Utrechtu obnovila status quo ante bellum. Další z řešení problému Colonie del Sacramento se rýsovalo roku 1750, kdy byla mezi portugalským králem Josefem I. a jeho španělským protějškem Ferdinandem VI. uzavřena smlouva z Madridu, nazývaná také jako smlouva z Permuty. Na jejím základě mělo Španělsko získat Colonii del Sacramento výměnou za území Siete Misiones Orientales v Horní Uruguayi. Území mělo být jezuity a Indiány opuštěno a redukce přeneseny na španělskou stranu nově stanovené hranice. Reakce jezuitských misionářů a evangelizovaných etnik Guaraní byla ale odmítavá, a když byly roku 1753 zahájeny práce na vytyčení nových hranic, komisaři byly napadeni oddíly etnik Guaraní. Incident vedl k propuknutí války zvané *La Guerra Guaranítica* trvající až do roku 1756, kdy byly indiánské oddíly definitivně poraženy spojenými španělsko-portugalskými vojsky. Španělská dominance na dnešním uruguayském pobřeží však neměla dlouhého trvání. Uzavření druhé rodinné smlouvy mezi španělskými a francouzskými Bourbony roku 1761 vedlo ke vstupu Španělska do sedmileté války, což se ukázalo jako nešťastný krok. Karel III. deklarací z Pardo anuloval platnost jednání z roku 1750 a boje tradičních aliancí byly obnoveny. Colonii del Sacramento sice Pedro de Cevallos dokázal před britskou invazí flotilou ubránit, ale pařížský mír roku 1763 jeho úspěchy znehodnotil a již potřeť nabytou Colonii del Sacramento navrátil do portugalských rukou.

⁷ Ibid., s. 139.

Santa Catalina a území Rio Grande do Sul a Matto Grosso, které byly během války okupovány. Rokem 1777 sice naplnilo Španělsko tradiční cíl své zámořské politiky a poprvé od roku 1680 opět kontrolovalo ústí Río de la Plata, mocenské soupeření o Bandu Oriental nicméně nebylo do budoucna zcela zažehnáno.

Dějinný význam Colonie del Sacramento nelze z portugalsko-brazilského pohledu přeceňovat, nicméně ani bagatelizovat. Na jedné straně přinesla hlavní impulz pro kolonizaci brazilského *sertão*⁸ naleziště zlata a drahokamů. Na straně druhé, ačkoliv i samotné vyšší kruhy u portugalského královského dvora často snižovaly ve svých výpovědích Colonii a brazilské dobytčářské regiony na oblasti minimální užitkové hodnoty přinášející „*nothing but a few hides*“⁹, bylo zdejší zboží významným artiklem.

Hovězí dobytek byl zdrojem masných produktů, byl užíván jako tažné zvíře na pobřežních plantážích, v neposlední řadě byl potřebný pro výrobu zboží žádaného těžebními oblastmi. Hovězí kůže byla exportována do Portugalska jako surovina ceněná obuvníky, užívána byla také k uchovávání veškerého Brazílií vypěstovaného tabáku. V regionech, kde bylo dobytčářství jediným odvětvím ekonomické produkce, byla poté předmětem takřka veškeré materiální kultury. Nelze opomenout ani geograficko-strategický význam Colonie jako přístupového bodu k říčnímu systému Río de la Plata.

2.2. Laplatská rivalita

S trochou nadsázky lze tvrdit, že pokud roku 1777 vyřešila španělská vláda definitivně problém Colonie del Sacramento, tímto vzniklé politické vakuum prakticky v zápětí vyplnil nový fenomén laplatských dějin. Buenosaireská superiorita v ústí Río de la Plata netrvala po ovládnutí Colonie del Sacramento příliš dlouho. Na levém břehu ústí soutoku řek Uruguay a Paraná totiž vyrostl nový konkurent *porteños*,¹⁰ teprve před půlstoletím založené Montevideo. Je paradoxem dějin, že přístav založený jako spojenec Buenos Aires se stal po odstranění portugalské hrozby jejím nástupcem.

⁸ Termín „*sertão*“ - „neobdělávaná půda“; „vnitrozemí“; „pustina“.

⁹ BOXER, C. R. *The Golden Age of Brazil, 1695 - 1750: Growing Pains of Colonial Society*. Berkeley and Los Angeles, California: University of California Press, 1962, s. 246.

¹⁰ Termínem *porteños* označuje historiografie obyvatele Buenos Aires a jeho provincie.

Montevideo se dlouhodobě nacházelo pod administrativním dohledem porteños. Až roku 1749 byl vytvořen samostatný úřad montevidejského guvernéra. Ten nicméně nevykonával správní dohled ani nad celou Bandou Oriental. Od roku 1726 bylo totiž uruguayské teritorium rozděleno do tří administrativních celků náležejících pod správu montevidejského cabilda, buenosaireského guvernéra a držitele úřadu Gobernador de los Treinta Pueblos de las Misiones Guaraníes sídlícího v Yapeyú. Pod správu montevidejského guvernéra přitom spadalo pouze bezprostřední okolí města.¹¹ Administrativní rozdělení Bandy Oriental bylo z vojensko-strategického hlediska značně nepraktické, protože v případě portugalské invaze musela být obrana hranice koordinována třemi autoritami, což její efektivitu snižovalo a paralyzovalo akceschopnost španělské armády. *Orientales*¹² se několikrát pokoušeli prosadit zřízení intendantury zahrnující území celé Bandy Oriental v čele s intendantem sídlícím v Montevideu, ale královský dvůr podobné návrhy odmítal.

Rivalita mezi oběma přístavy byla umocňována i vzájemnou konkurencí na obchodním poli. Ekonomický rozmach Montevidea byl započat roku 1778, kdy bylo přijato *Reglamento del Comercio Libre con los puertos de España y de sus Colonias*. Dokument uváděl 13 španělských a 24 amerických přístavů oprávněných vést mezi sebou přímý obchod. Figurovaly mezi nimi i Buenos Aires, Montevideo a Maldonado.¹³ Montevidejská odbytí se díky uvolnění obchodního monopolu rozšířila, což podpořilo rozmach saladeros. Ekonomické zájmy soupeření obou hlavních laplatských přístavů ale nadále umocňovaly.

Příznivější geostrategickou polohou přitom paradoxně disponovalo Montevideo. Paradoxně z toho důvodu, že Buenos Aires bylo, jakožto výspa kontrolující španělskou dominanci v Río de la Plata, založeno jako první a to na značně nevýhodném místě. Každá loď směřující do vnitrozemí regionu, pokud se nejednalo o loď plující z pacifického pobřeží cestou kolem mysu Horn, musela zákonitě plout ze severu na jih, tedy od levého břehu ústí řeky k jeho břehu pravému. Založení Buenos Aires na jeho pravém břehu a v samotném ústí poté na jednu stranu sice umožňovalo dokonalou kontrolu lodí směřujících z vnitrozemí na oceán a naopak, ale za předpokladu, že bylo celé ústí

¹¹ GIBERTI, H. C. E. *Historia Económica de la Ganadería Argentina*. Buenos Aires: Editorial Raigal, 1954, s. 51.

¹² Termínem *orientales* označuje historiografie obyvatelstvo regionu Banda Oriental.

¹³ NARANCIO, E. M. *La Independencia*, s. 40.

kontrolováno buenosaireskými loděmi v předsunutém perimetru, který musel zasahovat až na linii poledníku imaginárně probíhajícího mysem Norte ležícím na jih od Buenos Aires. V případě, že by nepřátelská mocnost ovládla levý břeh ústí řeky, tedy uruguayské oceánské pobřeží, musela by plavidla plující z Evropy buď zbytečně prodlužovat trasu své plavby dále na jih a poté se vracet směrem na sever podél pobřeží až k říčnímu ústí nebo se pokusit prorazit eventuální blokádu, kterou mohl nepřítel v případě ovládnutí oceánského pobřeží Bandy Oriental účinně provozovat. Skutečným pánem Río de la Plata proto nikdy nemohl být ten, kdo ovládal její bezprostřední ústí, ale ten, kdo ovládal i body, jejichž spojnice uzavírala riolaplatskou lagunu.

Montevidejské předpoklady pro splnění této premisy byly příznivější. Neumožňovaly sice přímou kontrolu ústí Río de la Plata, ale jeho blokádu, která mohla Buenos Aires odříznout od oceánu, ano. Další výhodou Montevidea byla skutečnost, že jeho přístav byl geografy považován za mnohem kvalitnější a to díky strmému spádu pevniny a větší hloubce pobřežních vod. Deficitem Montevidea byla naopak buenosaireská tradice politického a správního centra regionu. Oba přístavy byly obchodními středisky jednoho vnitrozemí a to se nacházelo pod správou porteños.

Madrid se přesto zdál být rozmachu Montevidea na úkor Buenos Aires nakloněn. Roku 1791 figurovala metropole orientales jako jediný přístav místokrálovství oprávněný k obchodu s otroky¹⁴ a roku 1797 byla ustanovena jediným přístavem místokrálovství s právem obchodu s neutrálními státy.¹⁵ Soupeření obou měst předznamenalo spory propuknuvší již na počátku válek za nezávislost španělské Ameriky.

¹⁴ CURTIN, s. D. *The Atlantic Slave Trade. A Census*. Wisconsin: The University of Wisconsin Press, 1969, s. 27.

¹⁵ NARANCIO, E. M. *La Independencia*, s. 40.

3. Britské invazní dvoutletí

3.1. Británie a španělská Amerika v koloniální době

Latinská Amerika byla tradičním objektem britské zahraniční politiky. Již alžbětinští piráti škodili španělskému atlantickému obchodu a s posvěcením koruny napadali zaoceánské přístavy svého rivala. Když byla na počátku 17. století zahájena kolonizace severoamerické pevniny, proměnily se dosavadní pirátské výpady v systematické osídlování vybraných regionů jihoamerického subkontinentu. Z karibských ostrovů se britská aktivita brzy rozšířila také na část honduraského pobřeží a oblast Guayan. Kolonizace Barbadosu a dobytí Jamajky roku 1655 způsobily rovněž nárůst objemu pašovaného zboží britskými obchodníky do španělské Ameriky.¹

Britská přítomnost v bezprostřední blízkosti koloniální říše jejího předního evropského konkurenta zapříčinila i občasné válečné střety obou mocností. Žádný z nich ovšem nedosáhl rozsahu britsko-francouzského soupeření v Severní Americe, a přestože Británie dílčích úspěchů, jakým bylo roku 1762 dobytí havanské Perly Antil, dosáhla, až do roku 1783 představovaly prioritu její zámořské politiky severoamerické kolonie. Až pařížská mírová smlouva legitimizující jejich secesi zahájila novou etapu britského zájmu o americký kontinent.

Foreign Office disponovala o dění ve španělské Americe vždy dostatkem informací, ať už se jednalo o zprávy podávané reprezentanty koloniální administrativy Západních Indií, tak o zprávy soukromého rázu referované obchodníky a cestovateli. Specifickou skupinu informátorů poté tvořili latinskoameričtí revolucionáři nebo emigranti, kteří se nejen v Londýně snažili získat podporu pro své emancipační projekty. Vyšší než obchodní míra britské angažovanosti v některé z oblastí španělské Ameriky byla ale doprovázena řadou sporných otázek.

¹ Mezníkem v nárůstu objemu britského kontrabandu se stal rok 1559, kdy Filip II. dokončil proces monopolizace obchodu se svými zaoceánskými državami a zapověděl jej obchodníkům nešpanělského původu, byť by zboží putovalo přes Seville. PEARCE, A. J. *British Trade with Spanish America, 1763 - 1808*. Liverpool: University Press, 2007, s. 2.

Vojenské, potažmo politické ovládnutí bylo podmíněno naplněním předpokladu ochoty kreolů přijmout novou koloniální metropoli. To se za situace jejich stupňujícího se odporu vůči koloniálnímu systému jevílo jako nesprávný předpoklad. Alternativa v podobě aktivní podpory kreolských hnutí zase narážela jednak na tradiční britský odpor k sociálně-politickým revolučním změnám, především však na strach z nebezpečí francouzského ekonomického, eventuálně politického pronikání do Latinské Ameriky. Arthur Wellesley, první vévoda z Wellingtonu, ostatně na adresu rozdmýchávání revoluce poznamenal: „*I always had a horror of revolutionising any country for a political object. I always said, if they rise of themselves, well and good, but do not stir them up; it is a fearful responsibility.*“²

Také výhodnost vyšší míry ekonomické angažovanosti Británie v Jižní Americe byla diskutabilní otázkou. Blokáda španělských přístavů během válečných let přinesla britským obchodníkům, kteří po dobu jejího trvání nahrazovali v dodávání spotřebního zboží španělské domy, vždy zvýšené tržby. Značná část španělského importu do kolonií byla navíc pouhým reexportem zboží britského,³ takže jeho přímý přísun bez zprostředkovatele účtujícího si překupnickou přírážku by byl ve španělské Americe vítanou změnou, obdobnou té, již přinesla v omezené míře léta 1713 - 1739. Tehdy směla britská South Sea Company, jakožto držitel monopolu *real asiento*, dovážet do zaoceánských držav kastilských panovníků otroky.⁴

Čtvrtstoletí trvajících výsady sice zřetelně potvrdily přednosti britského zboží, tedy jeho vyšší kvalitu a nižší cenu, spornou otázkou nicméně zůstával potenciál španělsko-amerického trhu charakteristického vysokou mírou chudoby velké části populace a relativně málo početnou skupinou střední a vyšší

² „*Vždy jsem měl hrůzu z povstání jakékoliv země pro politický zájem. A vždy jsem říkal, pokud sami od sebe povstanou, dobře, ale nerozdmýchávejme povstání, to je strašlivá zodpovědnost.*“ Cit. in: KAUFMANN, W. W. *British Policy and the Independence of Latin America, 1804 - 1828*. New Haven: Yale University Press, 1951, s. 182.

³ V průběhu posledních dvou dekad 18. století tvořil podíl reexportu na španělském obchodu s jeho zaoceánskými državami až 50%. Je odhadováno, že až 1/4 tohoto reexportu tvořilo britské zboží. PEARCE, A. J. *British Trade with Spanish America*, s. 109.

⁴ Monopol opravňoval South Sea Company dovážet ročně do španělské Ameriky 4 800 otroků (1 200 z toho do Buenos Aires) a jednou do roka vypravit do přístavů Veracruz a Portobelo loď o nosnosti 500 tun (roku 1716 byla povolena tonáž navýšena na 650 tun). Podle zachovaných dokladů bylo za sledované období dopraveno na španělsko-americké trhy legálně až 66 800 otroků. Povolení distribuovat otroky, kteří nebyli prodáni přímo v Buenos Aires, s využitím suchozemských karavanních cest rovněž do Horního Peru, poté ještě více otevřelo možnosti britskému kontrabandu. Ibid., s. 18-22.

vrstvy společnosti. Na španělskou Ameriku bylo proto pohlíženo jako na vítané odbytiště, ale ne nezbytně potřebné a to i přesto, že až do 17. století bylo stříbro, jehož britské obchodní domy nabyly prodejem kontrabandu, hlavním zdrojem plateb za luxusní zboží dostupné na asijských trzích.⁵

Přes jistou a opodstatněnou míru zdrženlivosti v Británii ovšem vznikaly i plány na invazi do španělské Ameriky. Jejich podoby nabyly konkrétnějších obrysů vždy během válečných střetů, jako roku 1711, kdy v průběhu války o španělské dědictví navrhoval bermudský guvernér John Pullen založení britské kolonie v Río de la Plata, nebo roku 1765, kdy britská flotila pod vedením komodora Johna Byrona podnikla expedici na Malvínské (Falklandské) ostrovy.⁶ Zatímco někteří podporovali přímé ovládnutí rozličných regionů španělsko-amerických zaoceánských držav, jiní upřednostňovali politickou emancipaci španělské Ameriky, která by napomohla intenzivnějšímu rozvoji atlantického obchodu. Tuto eventualitu zmínil například roku 1742 po neúspěšném útoku na Cartagenu admirál Edward Vernon.⁷ Oba názorové proudy se střetly jako dvě možné alternativy vztahu Británie ke španělské Americe v době napoleonských válek.

3.2. Příčiny a motivace britské intervence

Španělsko bylo od basilejské smlouvy z roku 1795, respektive smlouvy ze San Ildenfonsa z roku následujícího, spojencem Francie, což ho řadilo mezi britské protivníky. Za této situace sílily hlasy tíhnoucí k intervenci do jeho amerických držav. Vůdčím představitelem této lobby byl ministr války Henry Dundas, vikomt z Melville, a admirál Home Riggs Popham. První jmenovaný proponoval útok na španělské kolonie již roku 1786 poté, co vzájemné vztahy utrpěly španělskou účastí na emancipaci severoamerických kolonií.⁸ Jiný jeho

⁵ Ibid., s. 18.

⁶ GALLO, K. *De la invasión al reconocimiento. Gran Bretaña y el Río de la Plata, 1806 - 1826.* [překlad César Aira] Buenos Aires: A-Z editora S. A., 1994. (Název originálu *Great Britain - River Plate Relations 1806 - 1826.* D.Phil Thesis. Oxford, 1993.), s. 21.

⁷ ROBERTS, C. *Las invasiones inglesas del Río de la Plata (1806-1807).* Buenos Aires: Emecé Editores, 2006, s. 39.

⁸ Proyecto presentado al gobierno por Henry Dundas para realizar una expedición a Hispanoamérica; septiembre de 1786, in: GALLO, K. *Las invasiones inglesas.* Buenos Aires: Eudeba (Editorial Universidad de Buenos Aires), 2004, s. 45.

projekt spočívající v kombinovaném útoku na New Orleans, Concepción de Chile, Río de la Plata a ústí Orinoka nebyl poté uskutečněn za vlády Henryho Addingtona, vikomta ze Sidmouth, a to díky sjednání míru v Amiens roku 1802.

S neúspěchem při prosazování vojenské intervence do amerických držav španělského krále se setkal roku 1798 i Francisco Miranda, který britskému prvnímu ministrovi Williamu Pittovi ml. a prezidentovi Spojených států amerických Johnu Adamsovi představil projekt počítající se zapojením 10 000 severoamerických vojáků přepravených do revolučních ohnisek na palubách lodí britské válečné flotily, přičemž emancipované regiony se měly za bratrskou výpomoc revanšovat svým osvoboditelům částkou 30 000 000 liber.⁹

William Pitt ml., zastávající úřad prvního ministra v letech 1783 - 1801 a opětovně v letech 1804 - 1806, se ovšem i přes nebezpečí, že se o ovládnutí španělských kolonií pokusí Napoleonova Francie, držel rezervovaného stanoviska.¹⁰ Zatímco válečná lobby ochotně naslouchala Mirandovým návrhům, Pitt byl ve svých pohledech střízlivým realistou. Miranda byl pro něj soukromým agitátorem nereprezentujícím žádné širší politické uskupení a podpora španělsko-americké emancipace byla v jeho očích spojena s hrozbou penetrace napoleonského systému do dalších částí světa.¹¹ Když už roku 1796 válka mezi Británií a Španělskem propukla, přijal Pittův kabinet vedle zabránění karibského Trinidadu už pouze opatření ohrožující obchodní zájmy španělského dvora¹², a to i přesto, že byl původně nakloněn i realizaci velké emancipační expedice, kterou by za spolupráce Spojených států amerických provedly britská indická flotila a válečné loďstvo Jeho Veličenstva kotvící u mysu Dobré naděje.¹³ Pitt se nestavěl k možnosti intervence do španělské Ameriky a priori negativně.

⁹ ROBERTS, C. *Las invasiones inglesas del Río de la Plata*, s. 46-49.

¹⁰ MULLET, C. F.; DALRYMPLE, J. British Schemes Against Spanish America in 1806. In: *The Hispanic American Historical Review*, Sv. 27, č. 2, květen, 1947, s. 272.

¹¹ LYNCH, J. British Policy and Spanish America, 1783-1808. *Journal of Latin American Studies*, Sv. 1, č. 1, květen, 1969, s. 13.

¹² Roku 1797 byla s propuknutím válečného stavu vyhlášena blokáda Cádizu, která zcela paralyzovala obchodní výměnu Španělska s jeho zámořskými državami. Roku 1778 sice obdrželo právo obchodovat se španělskou Amerikou v návaznosti na přijetí *Reglamento del Comercio Libre* vedle Cádizu dalších 12 španělských přístavů, 4/5 obchodu byly však i nadále vedeny přes tento přístav. Britská blokáda se neminula účinkem a zatímco roku 1796 opustilo Cádiz 105 lodí směřujících do španělské Ameriky, roku 1797 jich bylo již pouhých 12. Současně se vztyčením blokády přijala britská vláda opatření ustanovující oficiální licencovaný obchod mezi britskými koloniemi v Karibiku a španělskou Amerikou. Tato praxe poté s výjimkou mírového intermezza v letech 1802 - 1804 přetrvala až do roku 1808. PEARCE, A. J. *British Trade with Spanish America*, s. 119-123.

¹³ ROBERTS, C. *Las invasiones inglesas del Río de la Plata*, s. 46.

Jeho stanovisko bylo nicméně daleko více determinováno vývojem na evropských kontinentálních bojištích, kam směřoval jeho prvořadý zájem.

Hlasy obhajující plány invaze do Río de la Plata ještě více zesílily na počátku 19. století. Stejně jako v předešlých letech, i nyní byly diskutovány dvě eventuality. Byly jimi vojenská pomoc Británie při emancipaci Río de la Plata nebo jeho mocenské ovládnutí. Vedle několika anonymních a méně specifických návrhů byly britské vládě předkládány i široce rozpracované projekty, mezi jejichž garanty figurovali kromě Mirandy i vysocí představitelé britské admirality. Jmenovitě se jednalo o admirála Home Riggs Pophama nebo kotradmirála Williama Sydney Smithe.

Na laplatský region bylo přitom obecně pohlíženo jako na poměrně snadný cíl útoku. V porovnání s mexickými, peruánskými a chilskými regiony byl shledáván méně obranyschopným a to i díky jeho enormní vzdálenosti od ostatních jádrových oblastí španělské Ameriky, které by v případě útoku nebyly schopny vyslat do regionu dostatečně včas vojenské posily. Námořní kapitán Charles Herbert ve svém plánu na invazi do laplatských provincií uvedl: *„El Río de la Plata deberá ser el punto donde se le dé, al poder español en América, el golpe de gracia.“*¹⁴

Příležitost k realizaci intervenčních plánů přinesl opět rok 1804, kdy Španělsko vyhlásilo Británii válku. Důvodem vypovězení míru bylo sice až potopení jednoho a zadržení dalších tří španělských plavidel směřujících z Montevidea, Manily a Callaa do Španělska,¹⁵ atmosféra nevyhlášené války nicméně panovala mezi Británií a Španělskem již od předchozího roku, kdy Napoleon vnutil Karlu IV. smlouvu ze San Ildenfonsa povinnující španělského monarchu vyplácet francouzskému spojenci vysoké roční subsidie. Původně bylo Španělsko donuceno poskytnout Francii 15 válečných lodí a 24 000 vojáků, roku 1803 byly ale klauzule smlouvy změněny a novým závazkem se stala povinnost odvádět Francii roční subsidie ve výši 2 880 000 liber a umožnit francouzským lodím vyzbrojování ve španělských přístavech.¹⁶

¹⁴ „Río de la Plata by mělo být místem, kde se uštědří španělské moci v Americe rána z milosti.“ Cít. in ibid., s. 70.

¹⁵ Britskou flotilou zajaté španělské lodě vezly do Evropy subsidie o hodnotě 2 000 000 liber. STREET, J. *Gran Bretaña y la independencia del Río de la Plata*. Buenos Aires: Editorial Paidós, 1967, s. 24.

¹⁶ ROBERTS. C. *Las invasiones inglesas del Río de la Plata*, s. 80.

Pitt zůstal nicméně v otázce provedení invaze i přes účast španělské flotily na straně Francie v bitvě u Trafalgaru nadále zdrženlivý, ačkoliv ne zcela netečný. Na politické mapě světa upřednostňoval Evropu. Ta byla osvědčeným odbytíštěm britského zboží a Španělsko nucené ke spolupráci s Francií případným vítaným spojencem v boji proti Napoleonovi, jehož pád by znamenal konec kontinentální blokády, tedy opětovné otevření tradičních britských trhů. Španělská Amerika naopak osvědčeným odbytíštěm nebyla. Skýtala vysoký potenciál, ale jeho limity nebyly prozatím známy. Jihoamerický subkontinent představoval navíc stav vystižitelný nejlépe slovem nestabilita. Její předzvěst přinesl ve své varující výpovědi lord Holland: „...*Una revolución en un país habitado por tal variedad de razas y colores... todos inexperimentados e ignorantes de las tareas de gobierno, llevaría a interminables guerras civiles, matanzas y desmanes, que convertirían todo el continente sudamericano en un escenario de confusión, caos y sangre.*“¹⁷

Na druhé straně si byl Pitt vědom, že subsidie postupované Napoleonovi získávalo Španělsko právě ze svých amerických držav. Jako jeden ze zdrojů financování francouzské revoluční armády se tak španělská Amerika stala zcela nevyhnutelně potenciálním cílem britského útoku. Zatímco za mírového uspořádání byla její nezávislost nahlížena výlučně optikou svobodného obchodu s ní, v době napoleonských válek bylo primárním motivem britského snažení zamezit její jakékoliv materiální účasti na napoleonských válkách na straně Francie a jejích spojenců. Hrozba britské invaze tak přímo úměrně stoupala a klesala s mírou spolupráce Španělska s Francií, přičemž ať již byla osobní přesvědčení jejích agitátorů jakákoliv, hlavním motivem jejího provedení nebyla pro britské vládní kruhy politická emancipace španělských kolonií, ale jejich izolace od Napoleonem ovládané kontinentální Evropy.

Pitt po vypovězení válečného stavu mezi Británií a Španělskem roku 1804 diskutoval s ministrem války, vikomtem z Melville, admirálem Pophamem a v neposlední řadě Franciskem Mirandou úskalí jimi předloženého plánu intervence. Podle pozdějších výpovědí admirála před válečným soudem měl Pitt po zvážení projektu prohlásit, že v případě nepříznivého výsledku mírových

¹⁷ „*Revoluce v zemi obývané tak rasově a barevně různorodým obyvatelstvem... všichni nezkušení a neznalí vlády... to povede k nekonečným občanským válkám, krveprolití a bezpráví, které promění celý jihoamerický subkontinent ve scénu zmatku, chaosu a krve.*“ Cit. in: GALLO, K. *De la invasión al reconocimiento*, s. 94.

rozhovorů se Španělskem, které měly vytrhnout iberské království z područí Francie, a přetrvávajícího neutěšeného vývoje na kontinentálních bojištích, podnikne rázné kroky proti španělské Americe.¹⁸

3.3. Britské invaze do Río de la Plata

Rozhodnutí o britské invazi do ústí Río de la Plata nakonec nicméně nevzešlo z rozhodnutí britské vlády, ale z osobní iniciativy admirála Pophama, který roku 1806 poté, co s generálem Davidem Bairdem dobyl Francouzi ovládané holandské kolonie na mysu Dobré naděje, vyslal do laplatské zátoky flotilu s výsadkovými jednotkami o síle 1 560 mužů. Popham později zdůvodňoval své rozhodnutí osobním přesvědčením, že by Pitt k intervenci přikročil. Odkazoval tím na Napoleonovo vítězství v bitvě tří císařů u Slavkova roku 1805 a s ním spojené nezdary protifrancouzské koalice, které měly být podle Pittova stanoviska hlavní podmínkou a předpokladem pro podniknutí invaze. Ve chvíli, kdy Pophamova flotila zamířila k laplatským břehům, byl však již prvním ministrem poté, co Pitt v lednu roku 1806 zemřel, William Grenville který, příkaz k invazi, stejně jako jeho předchůdce v úřadu, nevydal.

Původním cílem útoku bylo z vojenského hlediska strategičtěji situované Montevideo, ale přítomnost místokrálovské pokladnice v Buenos Aires přeměrovala britskou pozornost na přístav porteños. Pozemním jednotkám, které se vylodily na pobřeží Quilmes jen několik málo mil od laplatské metropole, velel Ir William Carr Beresford. Slabost buenosaireské městské posádky a úprk místokrále Sobremonteho do vnitrozemské Córdoby, častovaný posměšným popěvkem: „*Al primer cañonazo de los valientes, se marchó Sobremonte con sus parientes*“¹⁹, předznamenaly rychlý pád přístavu do rukou Britů. Město kapitulovalo 27. června, načež britská vláda ihned zrušila monopol na obchod s Jižní Amerikou, který do té doby držela South Sea Company.²⁰

¹⁸ Defensa de H. Popham en su corte marcial; 1807, in: GALLO, K. *Las invasiones*, s. 61.

¹⁹ „*S prvním výstřelem mužů udatných, uprchl Sobremonte v doprovodu svých příbuzných.*“ Cít. in: QUESADA, M. s. *La Argentina: Historia del País y de su Gente*. Buenos Aires: Editorial Sudamericana, 2001, s. 186.

²⁰ GOEBEL, D. B. British Trade to the Spanish Colonies, 1796-1823. *The American Historical Review*. Sv. 43, č. 2, leden, 1938, s. 308.

Beresford, designovaný guvernér okupovaného Buenos Aires, se snažil získat si podporu domácího obyvatelstva. Zachoval v činnosti orgány místní samosprávy, povolil činnost katolické církve, vyhlásil svobodný obchod s Británií a neutrálními státy, zrušil vnitřní cla na místní produkty a zavedl nový celní sazebník.²¹ Tyto kroky nicméně postavily na stranu rodícího se tábora patriotů skupinu obchodníků profitujících ze španělského monopolu. Kreolští porteños navíc nevnímali britskou invazi jako osvobození od útlaku madridské metropole, ale jako její nahrazení londýnským diktátem.

Ani proklamovaná liberalizace obchodu totiž nenabyla zcela svobodného charakteru. Britské zboží mělo putovat do Buenos Aires pod 10% celní přírůžkou,²² přičemž zboží ostatních států pod přírůžkou ve výši 15%. Beresfordovi přitížila i skutečnost, že zabral místokrálovský poklad v hodnotě přesahující 1 000 000 pesos v drahých kovech jako válečnou kořist a nalodil jej na loď směřující do Londýna.²³

Porteños očekávali britskou pomoc k získání nezávislosti a svobody obchodu, ne pouhé podřízení se nové koloniální metropoli,²⁴ a tak pouhých 58 buenosaireských měšťanů podepsalo dobrovolně přísahu anglickému králi.²⁵ Nová britská vláda lorda Grenvilla naopak vydala jasný příkaz nikterak nepodporovat eventuální kreolské snahy o emancipaci Río de la Plata.²⁶ I z toho důvodu neměla mírová koexistence dlouhého trvání.

Plán reconquisty Buenos Aires z britského područí začali osnovat zámožný obchodník baskického původu Martín de Álzaga, a vůdce kreolských porteños, původem francouzský kapitán buenosaireské flotily, Santiago de Liniers y Bremond. Významnou roli při zteči města sehrál i montevidejský guvernér Pascal Ruiz Huidobro, který společně se zámožnými orientales poskytl na financování výpravy proti nepřátelskému ležení 100 000 pesos v hotovosti.²⁷

²¹ Condiciones concedidas a los habitantes de la Ciudad de Buenos Aires y sus Dependencias, por los Generales en Jefe de las Fuerzas de mar y tierras de Su Majestad Británica; Fortaleza de Buenos Aires, 2 de julio de 1806, in: GALLO, K. *Las invasiones*, s. 76-77.

²² Za španělské nadvlády bylo za zboží britského původu placeno clo 34,5%. ROBERTS. C. *Las invasiones inglesas del Río de la Plata*, s. 142.

²³ GALLO, K. *Las invasiones*, s. 202.

²⁴ Memorial de Manuel Aniceto Padilla presentado a sir Artur Wellesley; Londres, 8 de abril de 1808, in *ibid.*, s. 126.

²⁵ ROBERTS. C. *Las invasiones inglesas del Río de la Plata*, s. 143.

²⁶ *Ibid.*, s. 221.

²⁷ STREET, J. *Artigas And the Emancipation of Uruguay*, Cambridge: Cambridge University Press, 1959, *passim*.

V čele jednotek směřujících na Buenos Aires stanul vedle Linierse a Álzagy i Juan Martín de Pueyrredón. Tažení bylo úspěšné. Dvanáctého srpna byly intervenční oddíly vytlačeny zpět na paluby lodí kotvících v přístavu, přičemž jejich velitel, generál Beresford, upadl společně s řadou britských důstojníků do zajetí poté, co Liniers odmítl dodržet podmínky sjednané kapitulace. Uprchnout se mu podařilo až po půlročním věznění.²⁸

Sobremonteho pasivita během britského ataku těžce otrásla jeho autoritou. Hrdina reconquisty, Santiago Liniers, byl původně jmenován pouze do úřadu generální kapitána ozbrojených sil, přičemž politické pravomoci převzala dočasně do návratu místokrále audiencie. Když ale do Buenos Aires dorazily zprávy o novém britském útoku na Montevideo a místokrál nadále nečinně setrval ve vnitrozemí, svolali porteños *Junta de Guerra* a sesadili jej. Politické a vojenské pravomoci obdržela rozhodnutím junty audiencie. Ta svěřila vojenské velení Liniersovi, který byl nedlouho poté na základě královského výnosu jmenován i do úřadu nového místokrále.

Popham mezitím vyčkával se svou flotilou na posily směřující do laplatské zátoky z mysu Dobré naděje. Když přesně 3 měsíce po britské kapitulaci dopluly do ústí jednotky plukovníka Backhouse, zahájilo britské loďstvo útok na Montevideo. Po tříhodinovém ostřelování města sáhli Britové i k výsadbku a Backhouseovy oddíly obsadily sousední Maldonado a ostrov Gorriti. Britská vláda mezitím rozhodla o odvolání Pophama, který se měl ze svých svévolných aktivit zpovídat vojenskému soudu. V čele britské flotily jej tak nahradil admirál Charles Stirling.²⁹ Admirálova prvotní iniciativa nicméně zlomila dosavadní pasivitu Foreign Office v latinskoamerické otázce.

Nová britská vláda, *the Ministry of All the Talents*, vedená lordem Grenvillem, se pod tíhou neúspěchu třetí protifrancouzské koalice a vyhlášení Berlínských dekretů formálně uzavírajících evropské kontinentální trhy britskému zboží odhodlala využít izolaci španělské koloniální říše od její evropské metropole. Grenville nebyl obdobně jako Pitt nikdy příliš nakloněn intervenci do španělské Ameriky. Když však Madrid odmítl mírové ujednání výměnou za navrácení Buenos Aires a zachování určitých obchodních privilegií pro britské obchodníky, rozhodl se, i pod tíhou lobby londýnské City, nejen

²⁸ STREET, J. *Gran Bretaña*, s. 74.

²⁹ *Ibid.*, s. 64-65.

vypravít do laplatské zátoky další posily, ale vystrojít i další dvě samostatné expedice směřující do Chile, Mexika a Venezuely pod velením generálů Roberta Craufurda a Arthura Wellesleyho.³⁰ Až nedostatek válečných plavidel zhatil oba ambiciózní podniky.

Větší problém než akutní početní deficit britské válečné flotily však pro Foreign Office představovala neexistence koncepce jak naložit s eventuálně dobytými přístavy. Vytvořit z nich stabilní centra britské přítomnosti na jihoamerickém subkontinentu se bez ovládnutí okolních území zdálo být bláhovou vizí. I proto musel Londýn své ambice přehodnotit. Generál Craufurd byl společně s generálporučíkem Johnem Whitelockem převelen do laplatské zátoky, kam byla koncentrována hlavní britská pozornost.

Montevidejské cabildo mezitím tváří v tvář nepříteli požádalo Buenos Aires o pomoc. Liniers však odvětil, že si za hrozby dalšího britského útoku nemůže dovolit postrádat byť jediného muže a těm, kteří by chtěli opustit jeho ležení, pohrozil trestem smrti. Montevideo se tak muselo spolehnout výhradně na své vlastní síly. Liniersova netečnost a nevděk poté ještě více prohloubily propast antagonismu mezi oběma přístavy, když metropole orientales 3. února 1807 kapitulovala a britská okupace přístavu se protáhla na celých 7 měsíců. Rovněž jako v případě kapitulace Buenos Aires, i nyní obdrželo britské velení jasné instrukce nikterak nepodněcovat revoluční nepokoje.³¹

K získání veřejného mínění na britskou stranu mělo posloužit dvojjazyčné propagandistické periodikum *La Estrella del Sur* (The Southern Star). Listy přinášely nejen kritiky španělské vlády a výhody britského politického systému, ale i zprávy o revolučním dění v Evropě. Nejednalo se o oficiální listy vydávané na popud okupační správy, ale o soukromé periodikum publikované s jejím souhlasem. Vydavatel znám není, ačkoliv je zmiňováno jméno podplukovníka Thomase Bradforda, účastníka expedice. Články pro španělsky psanou část edice pomáhal překládat Manuel Aniceto Padilla, který společně se Saturninem Rodríguezem de Peña stál za útekem generála Beresforda a plukovníka Packa z laplatského vězení v Lujánu.³²

³⁰ KAUFMANN, W. W. *British Policy*, s. 18-31; ROBERTS, C. *Las invasiones inglesas del Río de la Plata*, s. 228-237.

³¹ GALLO, K. *Las invasiones*, s. 188.

³² KAUFMANN, W. W. *British Policy*, s. 82.

Měsíc a půl po pádu Montevidea do britského područí odstoupila z úřadu Grenvillova vláda. Novým prvním ministrem se stal vévoda z Portlandu. Posty ministrů zahraničí a války obsadili George Canning a Robert Steward, vikomt z Castlereagh. Portlandův kabinet, na rozdíl od svých předchůdců, navázal na Pittovu neintervenci politiku. Namísto dobytí španělské Ameriky upřednostňoval její setrvání ve svazku se španělskou metropolí, popřípadě její nezávislost. V reakci na dobytí Montevidea sepsal Castlereagh memorandum předkládající možné scénáře dalších britských kroků. Domníval se, že nejlepším řešením nastalé situace bylo obnovit status quo ante bellum, odstoupit od invazních plánů a sledovat výlučně obchodní zájmy. Castlereagh rovněž nebyl a priori příznivcem nezávislé španělské Ameriky. Byl si vědom zejména rizika, že v případě svržení španělské moci, by se její zaoceánské državy mohly ocitnout v mocenském vakuu a bezvládní. Jedno z východisek proto spatřoval ve vytvoření nezávislých bourbonských konstitučních monarchií, jejichž existenci by garantovala Británie a ve vztahu k nimž by užívala určitých obchodních výsad.³³

Ve vztahu k laplatské zátocce byly nicméně pomyslné kostky vrženy již Grenvillovou vládou a Portlandův kabinet musel pokračovat v jejích intencích. Započatá buenosaireská expedice měla být dokončena, nicméně ačkoliv měl generálporučík Whitelocke k útoku na Buenos Aires k dispozici více jak 11 000 vojáků, podruhé Britové úspěšní již nebyli. Svou roli sehrálo především rozhodnutí nevystavit město soustavnému dělostřeleckému útoku, který by vedl téměř k jisté kapitulaci, na straně druhé by však prohloubil nevraživost porteños s výhledem na další koexistenci pod britským patronátem. Útok infanterie bez dělostřelecké podpory si vybral vysokou daň, na 400 mrtvých, 650 raněných a téměř 2 000 zajatých. Buenosaireští povzbuzováni Liniersovou výzvou „*vencer o morir*“³⁴ své město podruhé již ubránili.

Sedmého července byla podepsána kapitulace. Britové se v ní zavázali evakuovat Río de la Plata výměnou za propuštění všech britských zajatců, včetně mužů Beresfordovy armády.³⁵ Po návratu do Evropy byl generálporučík Whitelocke shledán před vojenským tribunálem hlavním viníkem porážky

³³ ROBERTS, C. *Las invasiones inglesas del Río de la Plata*, s. 276-277.

³⁴ Proclama del comandante general de las armas de Buenos Ayres, D. Santiago Liniers, al ejército de su mando, al siguiente día de las revista general que pasó a las tropas en la tarde del día 24 de junio del año 1807, in GALLO, K. *Las invasiones*, s. 104.

³⁵ *Ibid.*, s. 193-196.

a propuštěn ze služby. Vévoda z Northumberlandu na generálporučíkovu obranu nicméně trefně poznamenal: „...*Sin pretender justificarlo de ningún modo, me parece que el Gabinete que ideó este plan estúpido y ordenó su ejecución es el principal culpable.*“³⁶

3.4. Dějinný význam britské intervence

Úspěšná obrana Buenos Aires a Montevidea měla dva významné dopady na laplatskou politickou scénu. Mezi porteños vyvolala velké patriotické uvědomění, jehož význam se z pohledu historiků i současníků ukázal být neocenitelný. Buenosaireští bez jakékoliv pomoci Španělska, odříznutého od Ameriky britskou flotilou patrolující v Atlantiku, uchránili přístav vlastními silami, zatímco se místokrál jako politický a vojenský vůdce zcela neosvědčil.

Bylo by ovšem chybou tvrdit, že se Buenos Aires ubránilo pouze díky kreolské složce své populace. Podíl peninsulares, kteří stáli v čele většiny regimentů, nelze opomíjet a při reconquistě Buenos Aires byl dokonce převažujícím elementem. Laplatský přístav odrazil britský útok společným úsilím všech vrstev obyvatelstva. Několik desítek otroků si na hradbách a barikádách vysloužilo dokonce osobní svobodu.³⁷

Nejvýznamnějším důsledkem invazí bylo ovšem sebeuvědomění kreolů. Vědomi si důležitosti, kterou při obraně města sehráli, se zanedlouho přihlásili o svá politická práva. Liniers dějinný význam britské intervence okomentoval: „*También fue el origen de los celos y rivalidades que asomaron entre patricios y europeos. Acostumbrados a mirar a los hijos del país como a sus dependientes y tratarlos con el aire de conquistadores, les era desagradable verlos con las armas en la mano.*“³⁸

³⁶ „Aniž bych jakkoliv usiloval o to hájit jej, zdá se mi, že vláda, která vymyslela tento stupidní plán a nařídila jeho provedení, je hlavním viníkem.“ Duque de Northumberland (politico inglés) al Coronel Macmahon. 30 de septiembre de 1807, in *ibid.*, s. 65-66.

³⁷ Demonstración de gratitud que hace el Cuerpo de Patricios de Buenos Aires a los esclavos distinguidos en la defensa de esta capital; Buenos Aires, 1807, in *ibid.*, s. 122-123.

³⁸ „Taktěž to byl počátek horlivosti a rivality, která propukla mezi patriciji a Evropany. Zvykli pohlízet na rodáky jako na své poddané a chovat se k nim způsobem conquistadorů, spatřovali je neradi se zbraní v ruce...“ Cit. in: ACEVEDO, E. O. *La Independencia de Argentina*. Madrid: Editorial MAPFRE, 1992, s. 38-39.

Svornost při osvobození Buenos Aires naneštěstí rychle vystřídala rivalita panující mezi kreoly a peninsulares vedenými novým místokrálem Liniersem, respektive alcaidem Álzagou. Dalším negativním důsledkem bylo prohloubení antipatií mezi Buenos Aires a Montevideem. Porteños odmítli nejen podílet se na montevidejské obraně během druhé britské intervence, ale zároveň i následnou Brity navrhovanou výměnu zajatců. Liniers totiž nesplnil kapitulční podmínky sjednané Beresfordem, na základě nichž měli být orientales uvěznění během obléhání Montevidea propuštěni výměnou za britské zajatce držené ve vnitrozemí od reconquisty Buenos Aires. Řada vysoce postavených montevidejských měšťanů v čele s guvernérem Huidobrem tak zůstala v britském zajetí.

Nedošlo ani k uspokojení montevidejských ambicí vznesených z pozice významného účastníka reconquisty Buenos Aires. Delegace Nicoláse Herrery a Manuela Péreze Baltas požadovala jako královskou odměnu zřízení vlastní intendantury zahrnující celé území Bandy Oriental a souhlas se zřízením samostatného montevidejského obchodního konzulátu. Madrid ovšem požadavky odmítl a taktika kout železo, dokud je žhavé, tak nepřinesla úspěch.³⁹

V Británii laplatský nezdar potvrdil oprávněnost zdrženlivých stanovisek zesnulého premiéra Pitta a zřetelně ukázal, že pokud by se měla Británie v budoucnu angažovat ve španělské Americe, úspěchu by dosáhla jedině v roli obchodního partnera nebo protektora emancipačních hnutí.

Britský ministr války a koloniálních záležitostí lord Castlereagh, který v souvislosti s výše uvedeným prohlásil: „*Cualquiera sea el plan para liberar a Sudamérica, parece indispensable que no nos presentemos bajo ninguna luz que no sea la de auxiliares y protectores*“,⁴⁰ kladl ostatně britské priority na evropské kontinentální kolbiště. Za prvořadý cíl považoval porážku Francie, v souvislosti s Latinskou Amerikou zabránění napoleonského pronikání mimo Evropu a diplomatické manévrování otevírající britským obchodníkům jihoamerické trhy. V případě emancipace španělské Ameriky preferoval vznik monarchistických, nikoliv republikánských států.

³⁹ ROBERTS, C. *Las invasiones inglesas del Río de la Plata*, s. 214.

⁴⁰ „*Jakýkoliv bude plán na osvobození Jižní Ameriky, zdá se být nevyhnutelné, že budeme muset vystupovat jedině v roli pomocníků a ochránců.*“ *Opinión de Lord Castlereagh acerca del objetivo de futura expediciones británicas a Sudamérica*; Año 1808, in: GALLO, K. *Las invasiones*, s. 69.

Výše zmiňované Castlereaghovo memorandum z roku 1807 určilo britskou orientaci v latinskoamerických záležitostech na celou dobu její emancipace. Výjimkou potvrzující tento trend byla tichá podpora portugalských expanzivních záměrů v Río de la Plata v krátkém období bezprostředně po příjezdu královské rodiny Bragança do Brazílie.

4. Z protivníka spojencem

4.1. Napoleonská invaze za Pyreneje

Válečné nepokoje se v průběhu prvního desetiletí 19. století přenesly i na Pyrenejský poloostrov. Portugalsko, tradiční britský spojenec, porušovalo berlínskými dekrety vyhlášenou kontinentální blokádu, a když princ-regent Jan VI. odmítl francouzské požadavky v podobě přerušování diplomatických vztahů s Británií, vypovězení jejích občanů z portugalského území a konfiskace jejich majetku, poskytl tím Napoleonovi záminku k intervenci. Madrid posvětil smlouvou z Fontainebleau průchod francouzských vojsk přes španělské území, přičemž litera textu parcelovala portugalské království mezi oba signatáře. Invaze byla vedena roku 1807 přes Pyreneje.

Ve stejné době, kdy byl portugalský mocnář donucen opustit svou zemi a v doprovodu patnáctitisícového dvora a britské válečné flotily přesunout své sídlo do brazilského Rio de Janeiro, došlo k převratným změnám i v sousedním španělském království. Revoluce zde propukla ještě před Napoleonovým vpádem a byla vyústěním nespokojenosti s režimem Karla IV. a jeho prvního ministra Manuela Godoye. Španělský lid povstal proti svému panovníkovi a roku 1808 ho v Aranjuezu donutil k abdikaci ve prospěch prince Ferdinanda. Nástupník trůnu byl však pod napoleonským tlakem ihned donucen rezignovat zpět ve prospěch svého otce a ten poté v Bayonne předal pod francouzskou patronací královskou korunu Josefu Bonapartovi. Nedlouho po jeho dosazení na trůn přijaly cortesys napoleonskou konstituci. Ústava zaváděla právo účasti 62 amerických delegátů na jejich zasedání. Amerika měla navíc získat stejná politická a hospodářská práva jako peninsulares.¹

Ačkoliv byl program Josefa I. ve své podstatě tím, co kreolové požadovali, po vyslání emisarů za oceán se ukázalo, že iniciátorem řešení palčivých otázek byl nesprávný subjekt. Celonárodní vlna odporu proti francouzské invazi navíc vyvolala ve Španělsku guerillové boje. V zemi začaly vznikat junty prohlašující

¹ ZIMMERMAN, A. F. Spain and Its Colonies, 1808-1820. *The Hispanic American Historical Review*, Sv. 11, č. 4, listopad, 1931, s. 439.

vládu ve jménu prince Ferdinanda, mezitím internovaného ve Francii. Roku 1808 se sešla v Aranjuezu Centrální junta. Po pádu Sevilly do francouzských rukou o dva roky později byla nahrazena Regentskou radou. Na Pyrenejském poloostrově podrobil Napoleon své moci poslední, byť pouze formálně nezávislý cíp Evropy. V té chvíli se nacházel na vrcholu své moci.

Británie se snažila, i přes svou námořní dominanci v Atlantiku, čelit předpokládaným snahám Francie o ovládnutí španělských zaoceánských držav i jejich politickým odtržením od španělské metropole. Kabinet vévody z Portlandu proto plánoval v pořadí již třetí intervenci do vybraných regionů španělské Ameriky, tentokráté však vedenou s cílem ustanovení nezávislých monarchistických států obchodně úzce spolupracujících s Británií.²

Ve chvíli, kdy již čelní vojenští představitelé obdržely od Portlandova kabinetu závazné instrukce, však došlo k nečekanému obratu. Povstání španělského lidu proti francouzským interventům zásadním způsobem přehodnotilo britské postoje. Portland, vědom si nezbytnosti udržování dobrých vztahů s protinapoleonskými spojenci, odmítl aklamaci Josefa I. Bonaparta, uznal Ferdinanda VII. přes jeho internaci legitimním španělským králem a začal subvencovat junty bojující proti Francouzům.

Z úhlavního nepřítele se stal prvořadý spojenec, což Canning zdůvodnil zcela výstižným prohlášením: „*We shall proceed upon the principle, that any nation of Europe that starts up with a determination to oppose a power [France] which... is the common enemy of all nations, whatever may be the existing political relations of that nation with Great Britain, becomes instantly our essential ally.*“³ Roku 1808 bylo mezi Británií a Španělskem vyhlášeno příměří a roku následujícího uzavřela nová britská vláda Spencera Percevala se sevilskou centrální juntou smlouvu o přátelství a spojení.

O nastolení nové linie britské zahraniční politiky vůči španělské Americe přijel do Buenos Aires informovat kapitán James Burke. Jeho mise spočívala v obhajobě aktivit britské diplomacie jako snahy o zamezení pádu španělských

² KAUFMANN, W. W. *British Policy and the Independence of Latin America, 1804 - 1828*. New Haven: Yale University Press, 1951, s. 39.

³ „*Měli bychom se řídit principem, že jakýkoliv evropský národ, který vystoupí proti Francii, která je obecným nepřítel všech národů... se stane naším prvořadým spojencem, ať jsou jeho dosavadní vztahy k britskému národu jakékoliv.*“ Cit. in: TEMPERLEY, H.; PENSON, L. M. *Foundations of British Foreign Policy from Pitt (1792) to Salisbury (1902) or Documents, old and new*. Cambridge: Cambridge University Press, 1938, s. 23.

kolonií pod francouzskou nadvládou.⁴ Důsledkem přeorientování zájmů Foreign Office se poté stalo i utvrzení jejího negativního postoje k portugalské expanzi v Río de la Plata.⁵ Canning v této věci adresoval portugalskému dvoru jasné stanovisko: „...*dadas las relaciones que existen actualmente entre S. M. con España, S. M. no puede apoyar ningún propósito hostil a la paz y a la independencia de los dominios españoles en Sud América... la perfecta unión y la amistad que por ahora existen felizmente entre S. M. y el gobierno de España que actua en nombre de S. M. C. Fernando VII, no pueden permitir jamás a S. M. apoyar ninguna medida de ingerencia en el estado político de esa parte de los dominios de S. M. C. ...*“⁶

4.2. Portugalské ambice v Bandě Oriental

Takřka vzápětí, co lisabonský dvůr přesídlil do Brazílie, začal Jan VI. spolu s ministrem války a zahraničních věcí Rodrigem da Souza Coutinho, budoucím hrabětem z Linhares, osnovat plány na ovládnutí Francouzské Guayany a Río de la Plata. Příjezd prince-regenta, netajícího se svými mocenskými ambicemi a vystupujícího s novým titulárním přízviskem *Emperador de la América del Sur*,⁷ vzbudil v Buenos Aires i vzhledem k tradičnímu britsko-portugalskému spojení obavy. O to více, když po ovládnutí Francouzské Guayany obrátil Jan VI. svou pozornost na jih a ultimativně vyzval Buenos Aires k přijetí portugalského patronátu. Mělo se jednat o portugalský protektorát nad místokrálovstvím Río de la Plata, který by mu garantoval stávající zákonné pořádky, svobodu obchodu a ochranu před

⁴ GALLO, K. *De la invasión al reconocimiento. Gran Bretaña y el Río de la Plata, 1806 - 1826.* [překlad César Aira] Buenos Aires: A-Z editora S. A., 1994. (Název originálu *Great Britain - River Plate Relations 1806 - 1826.* D.Phil Thesis. Oxford, 1993.), s. 127-128.

⁵ GUINAZÚ, E. R. *Lord Strangford y la revolución de mayo.* Buenos Aires: Librería y editorial „La Facultad“ Bernabe y Cía, 1937, s. 96.

⁶ „*S ohledem na vztahy aktuálně panující mezi Jeho Veličenstvem a Španělskem, Jeho Veličenstvo nemůže napomoci jakýmkoliv snahám přičicím se míru a nezávislosti španělských dominií v Jižní Americe. Dokonalé spojení a přátelství aktuálně panující mezi Jeho Veličenstvem a španělskou vládou jednající ve jménu Jeho Katolického Veličenstva Ferdinanda VII. nikdy nedovolí napomáhat aktům vměšování se do politických poměrů této části dominií Jeho Katolického Veličenstva.*“ Cit. in ibid., s. 204.

⁷ SEGRETI, C. S. A. *"Un caos de intrigas": (Estrategia británica, maquinaciones lusitanas, desconcierto español y acción revolucionaria en el Río de la Plata 1808 - 1812).* Buenos Aires: Academia Nacional de la Historia, 1997, s. 25.

eventuální napoleonskou invazí. Ve skutečnosti tíhl Jan VI. k ovládnutí místokrálovství nebo alespoň levého břehu řeky Paraná.⁸ V případě odmítnutí měly být portugalské návrhy naplněny vojenskou silou provedením útoků na Asunción, Corrientes, Montevideo a Maldonado při zapojení 11 000 portugalských vojáků,⁹ v čele nichž měl stanout Pedro Carlos de Borbón y Beira, bratranec Ferdinanda VII. a portugalské princezny-regentky Carloty Joaquinny.

Naneštěstí pro portugalský dvůr byla diplomacie dynastie Bragança nejednotná. Její dvojkolejnost byla způsobena hlubokými antipatiemi panujícími mezi princem-regentem a jeho chotí, která nezávisle na svém manželovi rozvíjela vlastní diplomatická jednání a intriky. Důvěrníkem a blízkým spolupracovníkem Carloty Joaquinny byl kotradmirál William Sydney Smith, který napomáhal přeplavit lisabonský dvůr do brazilského azylu a velel britské flotile patrolující u jihoamerických břehů. Ačkoliv k tomu neměl svolení, přislíbil princezně-regentce k naplnění jejích expanzivních záměrů dokonce i britské válečné loďstvo.¹⁰

Portlandův kabinet výbojnost portugalského dvora mírnil. Překotné události odehrávající se ve Španělsku po nástupu Josefa Bonaparta na trůn poté stanovily, že hlavním zájmem Foreign Office se stalo zabránění jakémukoliv střetu Španělska a Portugalska, který by ohrožoval jednotu protifrancouzské koalice v Evropě.¹¹

Naplňování britských premis znesnadňovala zejména Carlota Joaquina, která jako nejbližší příbuzný internovaného Ferdinanda VII. vznášela regentská práva na jeho državy s odkazem na tajný výnos cortesů z roku 1789, který jí přiznával nástupnická práva. Španělský nástupnický řád z roku 1713 v podstatě zapovídal nástupnictví v ženské linii. Roku 1789 ale cortesy odsouhlasily návrh Karla IV., který v případě absence mužského potomka otevíral cestu na trůn jeho nejstarší dceři. Výnos o pragmatické sankci nicméně nebyl publikován veřejně, čehož se Carlota Joaquina za nastalé situace dovolávala. Její regentství mělo poté trvat až do doby restaurace vlády Ferdinanda VII, přičemž za tímto účelem deklarovala anulaci abdikačních listin z Bayonne a vyjádřila přání ustanovit v Americe *regencia conservadora* zabraňující napoleonskému

⁸ Ibid., s. 28.

⁹ GUINAZÚ, E. R. *Lord Strangford y la revolución de mayo*, s. 202.

¹⁰ Ibid., s. 89.

¹¹ GALLO, K. *De la invasión al reconocimiento*, s. 129.

pronikání.¹² Žádná ze špiček koloniální administrativy ale její výzvu nevyslyšela. Pozitivní odezvy se poté Carlota Joaquina nedočkala ani později u španělských cortesů.¹³

Přesto se našly i takové skupiny, které loajální politiku vůči sevillské juntě odmítaly. V Río de la Plata požádali *carlotistas* v čele s Juanem José Castelli a Manuelem Belgranem portugalskou stranu o nastolení regentské vlády s výhledem na vytvoření monarchie nezávislé na Španělsku. Když roku 1809 proběhlo povstání v Chuquisace, vyzvali Carlota Joaquínu k příchodu v doprovodu 10 000 vojáků.¹⁴ Princezna-regentka byla rozhodnuta ihned se do Buenos Aires vypravit, ale tyto její záměry rozhořčily Jana VI., který čím dál více ztrácel moc nad politickými intrikami své manželky. Neshody panovnického páru nakonec dosáhly takové míry, že měla Carlota Joaquina křičet ke svému muži, že se do Río de la Plata vypraví ujmout se svých regentských práv: „*aún... si las baterías de Río de Janeiro hubiesen de abrir fuego contra mí en el momento de la partida.*“¹⁵

Nespokojenost s plány Carloty Joaquiny sdílel i britský diplomatický pověřenec v Rio de Janeiro, Percy Clinton Sydney Smith, šestý vikomt ze Strangfordu, který připlul do Brazílie s ambicí a předsevzetím: „*to establish with the Brazils the Relation of Sovereign and subject and to require Obedience to be paid as the Price of Protection.*“¹⁶ Jako krajně nepříznivou považoval i skutečnost, že kotradmirál Smith s příslibem titulu vévody z Montevidea¹⁷ zcela v rozporu s politikou Foreign Office napomáhal machinacím ohrožujícím zájmy španělské koruny v zámoří.

Spolupráce Smithe s princeznou-regentkou nakonec dosáhla takové míry, že Jan VI. oficiálně požádal britské vládní kruhy o kotradmirálovo odvolání. K němu došlo roku 1809, kdy Smithe ve velení jihoamerické flotily nahradil admirál Michael De Courcy.¹⁸ Pod nátlakem britské koruny vzaly poté za své

¹² SEGRETI, C. S. A. "Un caos de intrigas", s. 51, 170-171, 314.

¹³ ROBERTS. C. *Las invasiones inglesas del Río de la Plata (1806-1807)*. Buenos Aires: Emecé Editores, 2006, s. 424.

¹⁴ SEGRETI, C. S. A. "Un caos de intrigas", s. 80-83, 152.

¹⁵ „I kdyby... riodejaneirské pluky musely zahájit ve chvíli mého odchodu proti mé osobě palbu.“ Cit. in: GUINAZÚ, E. R. *Lord Strangford y la revolución de mayo*, s. 88.

¹⁶ „Ustanovit s Brazilci vztah panovníka a poddaného a vyžadovat jejich poslušnost jako cenu za ochranu.“ Cit. in *ibid.*, s. 58.

¹⁷ *Ibid.*, s. 84.

¹⁸ SEGRETI, C. S. A. "Un caos de intrigas", s. 145.

i vyhlídky Carloty Joaquinny, protože obdobným neúspěchem jako v případě Belgranovy výzvy skončily i další aktivity směřující k jejímu ustanovení regentkou nezávislé konstituční laplatské monarchie.

4.3. Květnová revoluce

V místokrálovství Río de la Plata mezitím řešení personální otázky na postu montevidejského guvernéra zavadlo příčinu prohloubení rozporů mezi oběma laplatskými přístavy. Do úřadu Pascala Ruize Huidobra, internovaného v Británii, byl jmenován plukovník španělské armády Francisco Javier de Elío. S ohledem na budoucí dění je ale paradoxem dějin, že Elío jmenoval do úřadu právě Liniers, zanedlouho jeho úhlavní konkurent. Montevideo se Elíově jmenování zpočátku vzpouzelo, ale brzy v něm našlo doposud nejagilnějšího ochránce svých zájmů.

Rojalisticky smýšlející Elío se netajil svými antipatiemi vůči Liniersovi, kterého považoval za tajného spolupracovníka Bonapartů, ačkoliv tomu okolnosti nenasvědčovaly. Liniers sice po dokončení reconquisty Buenos Aires z britského područí adresoval Napoleonovi dopis, v němž jej požádal o zaslání vojenské výstroje a výzbroje,¹⁹ to ovšem za situace, kdy bylo Španělsko podřízeným spojencem Francie. O své věrnosti navíc přesvědčil Liniers roku 1808, kdy připlul do Buenos Aires markýz de Sassenay, vyslanec Josefa I., s úkolem získat od porteños přísahu novému králi. Liniers nechal po konzultacích s audiencí a cabildem markýzovy průvodní dokumenty spálit, načež porteños odpřísáhli věrnost Ferdinandovi VII., vyhlásili Bonapartům válku a uznali centrální juntou v Seville. Ta reagovala deklarací, v níž vyhlásila dosavadní koloniální status amerických teritorií za ukončený a zaoceánská území za rovnocennou součást španělského území s právem vyslání zástupců na jednání cortesů.²⁰

Napětí mezi Elíem a Liniersem nicméně přetrvávalo a kulminovalo ve chvíli, kdy do Montevidea dorazily informace o údajné Liniersově tajné korespondenci s Napoleonem. Zprávy pocházely od portugalského brigádního

¹⁹ ROBERTS. C. *Las invasiones inglesas del Río de la Plata*, s. 183.

²⁰ ZIMMERMAN, A. F. *Spain and Its Colonies*, s. 445.

generála Joaquína Javiera de Curado. Nezakládaly se ovšem na skutečnosti a jejich smysl byl jediný, zdiskreditovat Linierse a vytvořit záminku k plánované portugalské invazi do Río de la Plata. Nicméně, ačkoliv byl Liniers vůči španělské koruně loajální,²¹ využil Elío kauzy ve svůj prospěch a svolal veřejné shromáždění, které doporučilo audienci a buenosaireskému cabildu Liniersovo odvolání. Pohár Liniersovy trpělivosti s montevidejským guvernérem přetekl poté ve chvíli, kdy Elío osvobodil stoupence Martina de Álzaga deportované místokrálem do Patagonie. Liniers reagoval na tuto vzpurnost odvoláním Elía z postu montevidejského guvernéra a na jeho místo jmenoval námořního kapitána Juana Ángela Michelenu. Dosáhl nicméně Pyrrhova vítězství. Deportací Álzagových stoupců si proti sobě postavil do té doby umírněnou opozici peninsulares a v úřadu byl z rozhodnutí sevillské centrální junty roku 1809 nahrazen Baltazarem Hidalgem de Cisneros.²² Nový místokrál pak sice potvrdil Elíoovo odvolání, ten se nicméně zanedlouho vrátil do Río de la Plata jako jeho poslední místokrál.

Během Cisnerova místokrálovského intermezza probíhaly v Buenos Aires debaty o otevření se zahraničnímu obchodu. Sevillská centrální junta roku 1808 povolila svobodný obchod mezi pyrenejským královstvím a svým novým spojencem, Británií, ne však již španělsko-americkými državami. Změnu tohoto stavu přinesl až v rozporu s Indickými zákony laplatský místokrál, který vzhledem k chronickým finančním obtížím a nedostatku spotřebního zboží, zbraní a munice, otevřel laplatské přístavy zahraničním obchodníkům pocházejícím ze spojeneckých nebo neutrálních zemí.

Výnos o svobodném obchodu se ale setkal s bouří nevole peninsulares. Ti, trátící na pádu monopolu, argumentovali, že import zahraničního zboží odčerpává ze země zlaté a stříbrné oběživo a předurčuje domácí řemesla k zániku. Místokrál byl tak donucen své výnosy korigovat. Nově mělo být zahraniční zboží ohrožující konkurenceschopnost ekvivalentů domácího původu zatíženo nad rámec běžných celních poplatků speciální 12,5% přírůžkou. Za importované zboží přitom nemělo být placeno zlatem ani stříbrem, ale

²¹ SEGRETI, C. S. A. *"Un caos de intrigas"*, s. 71-72.

²² Liniersovo politické působení dospělo nedlouho poté do svého tragického konce. Když roku 1810 Córdoba odmítla uznat autoritu buenosaireské revoluční junty, byla napadena armádou porteños a Liniers, který v té době stál na straně provincianos, byl jako zrádce zastřelen na Monte de los Papagayos. ACEVEDO, E. O. *La Independencia de Argentina*. Madrid: Editorial MAPFRE, 1992, s. 83.

formou nepeněžní směny. Zkázu svobodného zahraničního obchodu poté přineslo consulado, které prosadilo jeho výlučně dočasnou platnost a oznámilo mezní termín jeho ukončení. Zásadní změnu obchodní politiky místokrálovství tak přinesla až květnová revoluce.²³

Kreolská nespokojenost se starými pořádky podnítila v Buenos Aires roku 1810 druhou fází odporu. Devatenáctého května přijal místokrál Juana José Castelliho a Martína Rodrigueze, kteří mu přednesli žádost o svolání *cabildo abierto*.²⁴ Když po setkání velících důstojníků městských jednotek Cisneros zjistil, že nemá jejich podporu, rezignoval na plán vojenského převratu a souhlasil. Shromáždění se sešlo 22. května. Na pořad jednání přišly ihned klíčové otázky, tedy neurčitý vztah Río de la Plata k Regentské radě a otázka další existence místokrálovství. Cisneros byl sesazen z úřadu a moci se chopila junta. Když poté velitelé miličních oddílů oponovali, že junta prezidentovaná bývalým místokrálem nepředstavuje žádnou změnu, byl Cisneros odstraněn z politických funkcí nadobro. Následujícího dne byla ustanovena *Primera Junta del Gobierno*, která jedním z prvních opatření otevřela buenosaireský přístav svobodnému obchodu.²⁵

Ještě v květnu byl do Británie vyslán s cílem navázání přátelských vztahů námořní důstojník Matías Irigoyen. Irigoyen usiloval o garanci, že se Foreign Office postaví jakémukoliv portugalskému pokusu o ovládnutí levého břehu řeky Uruguay a o souhlas britské vlády s exportem zbraní do Río de la Plata. Buenosaireská junta pohlížela na Británii jako na protektora svých zájmů. Vzhledem ke smluvním závazkům Foreign Office ale Irigoyen jednostranný příklon Londýna na stranu kreolské vlády nezískal. Ministr zahraničí Arthur Wellesley odmítl jakkoliv oficiálně uznat buenosaireskou juntou a Irigoyenovi doporučil usmíření s metropolí. Prodej zbraní poté zamítl s odkazem na neslučitelnost s britskými zákony.²⁶ Pozitivním výstupem jednání bylo tak pouze Wellesleyho ujištění, že Británie ochrání Río de la Plata před jakoukoliv mocenskou snahou Francie, a že přes své spojenectví se Španělskem nebude podporovat snahy peninsulares o vojenské podrobení povstaleckých provincií.²⁷

²³ STREET, J. *Gran Bretaña*, s. 147-160.

²⁴ Termín *cabildo abierto* označoval všeobecné městské shromáždění.

²⁵ ACEVEDO, E. O. *La Independencia*, s. 64-69.

²⁶ STREET, J. *Gran Bretaña*, s. 170-175, 197-199.

²⁷ GALLO, K. *De la invasión al reconocimiento*, s. 138-139.

Podobným výsledkem jako Irigoyenova mise skončily i další dva diplomatické podniky vedené do zahraničí roku 1811. Zatímco Mariano, Manuel a Tomás Morenovi usilovali opětovně o britské uznání autonomní místokrálovské vlády a nově i o uzavření alianční smlouvy, Diego de Saavedra a Juan Pedro de Aguirre žádali ve Washingtonu o souhlas s nákupem zbraní ve Spojených státech amerických. Nepříznivé stanovisko bylo nicméně vyřčeno jak britskou, tak severoamerickou administrativou.²⁸

Kreolský převrat v Buenos Aires mezitím nebyl po formální stránce dokonán. Junta se přihlásila k principu rovnocenného postavení ve vztahu ke všem orgánům vládnoucím ve jménu Ferdinanda VII. v době jeho internace, ať vznikly v Americe či ve Španělsku, čímž sice zpochybnila suverenitu Regentské rady, ale nedistancovala se od madridské metropole. Autorita Regentské rady byla Buenos Aires zpochybněna interpretací Indických zákonů, podle nichž byly kolonie vázány výlučně na osobu krále, ne na španělský lid, potažmo jeho prozatímní reprezentanty. Buenosaireská junta proto odmítla podřízenost Regentské radě a to i přesto, že roku 1810 byly kolonie vyzvány, aby zvolily a vyslaly do Cádizu své zastupitele na zasedání cortesů.

Volební klíč byl nicméně beztak nastaven ve prospěch peninsulares. Zatímco pro evropskou část španělského panství platil princip vyslání jednoho delegáta zastupujícího zájmy každých 50 000 obyvatel, přičemž každé španělské město mělo právo vyslat jednoho delegáta navíc, za oceánem směly po jednom delegátovi vyslat pouze každá provincie a junta. V cortesech tak zákonitě převládalo zastoupení peninsulares. Američtí delegáti se zasedání cortesů ve většině případů poté ani neúčastnili. Kvůli problémům s jejich dopravou byly na jejich místo zvoleni kreolové dlouhodobě pobývající v Evropě.²⁹

Přes tuto nereprezentativnost předložila kreolská strana peninsulares seznam svých požadavků. Jednalo se o zrovnoprávnění všech území spadajících pod nadvládu bourbonské dynastie, svobodu podnikání a obchodu, zrušení státních monopolů a rovnocenný přístup k vykonávání státních úřadů. Cortesy však tyto požadavky striktně odmítly a odložily jejich řešení až do doby, než

²⁸ Cornelio Saavedra, President of the Governing Junta of the Provinces of the Rio de la Plata, Domingo Matheu, and eleven others, to James Monroe, president of the United States, Buenos Aires; June 6, 1811, in: MANNING, W. R. (ed.) *Diplomatic Correspondence of the United States concerning the Independence of the Latin-American Nations*. Sv. I. New York: Oxford University Press, 1925, s. 321.

²⁹ ZIMMERMAN, A. F. *Spain and Its Colonies*, s. 446-447.

bude přijata nová ústava.³⁰ Američtí kreolové tak rychle poznali, že deklarovaná rovnost byla prohlášením pouze formálním.

Ústavodárné shromáždění bylo svoláno Regentskou radou do Cádizu. Zde byla 19. března roku 1812 přijata konstituce nazývaná *La Pepa*.³¹ Její litera prohlašovala všechny obyvatele španělského panství za členy španělského národa s rovnými právy. Další odstavce ale přinášely řadu výjimek. Černoši a mesticové s černošskou krví byli zbaveni měšťanských práv, všichni mestici volebního práva, k zastávání úředních pozic bylo poté potřeba prokázat se potřebnými kvalifikacemi. Na nerovnoprávném postavení zaoceánských držav nezměnily mnoho ani výnosy rušící repartimiento, usnesení poskytující ženatým Indiánům právo na držení půdy a privilegium poskytnuté všem Indiánům v podobě možnosti vykonávání veřejných úřadů včetně těch kněžských.³² Rozpory mezi zaoceánskými državami a španělskou prozatímní reprezentací panovaly rovněž ve sféře obchodu. Zatímco Buenos Aires otevřelo laplatské přístavy zahraničním lodím, sevillská centrální junta, potažmo Regentská rada, striktně trvaly na dodržování obchodního monopolu.

4.4. Britská snaha o španělsko-americké vyrovnání

Lpění na liteře Indických zákonů bylo i příčinou neplodného vyjednávání britské vlády a španělské reprezentace o zprostředkování vyrovnání mezi zaoceánskými državami a jejich evropskou metropolí. Roku 1810 prohlásil britský ministr války Robert Jenkinson, lord Liverpool, že Britové nebudou podporovat kroky, které by vedly ke zpřetrhání pout mezi Španělskem a jeho koloniemi a to do doby, co bude Španělsko spojencem proti Napoleonovi. Dále dodal, že pro případ, že bude Španělsko eliminováno pro otázku zámořských kolonií, bude Británie usilovat o zamezení napoleonského pronikání do jeho zaoceánských držav, a že se Londýn nebude snažit o ovládnutí jakékoliv z nich. Zároveň ale vyjádřil přání o ukončení španělského obchodního monopolu.³³

³⁰ Ibid. s. 448-449.

³¹ CHALUPA, J. *Španělsko*. Praha: Nakladatelství Libri, 2005, s. 109.

³² ZIMMERMAN, A. F. *Spain and Its Colonies*, s. 452.

³³ RYDJORD, J. *British Mediation between Spain and Her Colonies: 1811-1813*. *The Hispanic American Historical Review*, Sv. 21, č. 1, únor, 1941, s. 30.

O rok později zopakoval tento princip, „*make resources of America available*“,³⁴ ministr zahraničí Wellesley jako podmínku pro britské zprostředkování španělsko-amerického vyrovnání.

Španělská strana byla spolupráci s Foreign Office nakloněna, ovšem rovněž ona předložila své požadavky, za kterých hodlala zahájit s povstanci mírové rozhovory. Revoltující provincie měly přísahat věrnost Regentské radě vládnoucí ve jménu Ferdinanda VII., vyslat své zástupce do cortesů, osvobodit uvězněné peninsulares a navrátit veškerý rojalistický majetek, který byl zkonfiskován. Výhody plynoucí pro Británii pro případ úspěchu diplomatického vyrovnání byly ovšem mizivé. Otevření kolonií britským obchodníkům mělo být sankcionováno pouze po dobu mírových rozhovorů a do budoucna konkretizováno rozhodnutím cortesů, v návrhu dohody však nikterak předjímaného.

Nejspornějším bodem byl ovšem článek, podle kterého měla Británie v případě neúspěchu vyjednávání „*suspend all communications with the said colonies and... also, with her arms, aid the mother country to force them back to obedience.*“³⁵ Na tomto bodě jednání ztroskotala. Londýn v zápětí přirozeně odmítl i nabídku svobodného obchodu s koloniemi po dobu 3 let výměnou za poskytnutí půjčky ve výši 10 000 000 liber a aktivní účast na vystrojení stotisícové armády.³⁶ Španělsko příliš střežilo svůj formální obchodní monopol. Předpoklady, že by se Británie aktivně účastnila reconquisty španělské Ameriky byly poté zcela naivní.

Londýn byl ve svých stanoviscích přes personální obměny v úřadu ministra zahraničí - markýze z Wellesley nahradil roku 1812 nový první ministr Robert Banks Jenkinson, hrabě z Liverpoolu, Robertem Stewardem, vikontem z Castlereagh - po roce 1809 konsistentní. Jediným výsledkem veškerých jednání tak bylo podepsání spojenecké smlouvy obou zemí roku 1814, ve které se Španělsko pro případ liberalizace koloniálního obchodu zavázalo k poskytnutí úplné svobody britským obchodníkům.

Snaha Foreign Office o uvolnění španělsko-amerického obchodu byla snahou o nahrazení dočasně ztracených odbytišť. K berlínským dekretům

³⁴ „*Zpřístupnit americké zdroje.*“ Cit in ibid., s. 32.

³⁵ „*Vypovědět vztahy s řečenými koloniemi, a s užitím zbraní, napomoci metropoli donutit je k poslušnosti.*“ Cit. in ibid., s. 34.

³⁶ Ibid., s. 36.

vyhlašujícím kontinentální blokádu přibyl roku 1812 nový motiv v podobě uzavření severoamerických odbytišť britskému zboží v důsledku Jeffersonova embarga a nedlouho poté i války propuknuvší mezi oběma anglosaskými státy. Cena jihoamerických trhů pro britské obchodníky tím ještě více vzrostla. Nárůst objemu obchodní výměny kulminoval roku 1809, kdy do Latinské Ameriky směřovala více jak 1/3 celkového britského exportu. Río de la Plata představovalo poté pro Británii především cennou náhradu za Napoleonem znepřístupněné ruské trhy, které do té doby figurovaly jako výhradní britský dodavatel živočišných produktů.³⁷

Je proto důležité uvést, že primárním záměrem Londýna nebyla politická nezávislost Latinské Ameriky, ale odstranění obchodního monopolu Španělska. Foreign Office neměla zájem aktivně podporovat nebo dokonce rozdmýchávat revoluční nepokoje. Využívala pouze liberální obchodní politiku povstaleckých orgánů moci k naplňování svých zájmů. V první fázi emancipačního období směřovala především k usmíření amerických panství s jeho metropolí. Ministr zahraničí Castlereagh v tomto duchu také instruoval lorda Strangforda působícího v Rio de Janeiro: *„En cualquier comunicación futura que V. E. dirija al Gobierno local de Buenos Ayres, podrá asegurarle que... estará dispuesta a aprovechar la primera oportunidad favorable para dar el ejemplo a las otras regiones de la América Española uniéndose cordialmente a sus hermanos en Europa, en el reconocimiento de su lealtad a su soberano legítimo, Fernando VII, y contribuyendo, bajo los auspicios de su nombre, a los esfuerzos que se están haciendo en Europa para conservar la integridad de la monarquía española.“*³⁸

³⁷ F. O. 6/4. Robert Montgomery to Woodbine Parish; Buenos Ayres, 29 July 1824, in: HUMPHREYS, R. A. (ed.) *British Consular Reports of the Trade and Politics of Latin America, 1824-1826*. London: Offices of The Royal Historical Society, 1940, s. 41; PLATT, D. C. M. *Latin America and British Trade 1806 - 1914*. London: Adam and Charles Black, 1972, s. 28, 36.

³⁸ „V jakékoliv písemnosti, kterou budete v budoucnu adresovat buenosaireské vládě jí ubezpečte, aby první vhodnou příležitost využila k tomu, aby se stala příkladem pro ostatní regiony španělské Ameriky, srdečně se sjednotila se svými evropskými bratry, vyznala věrnost svému legitimnímu mocnáři, Ferdinandovi VII., a jeho jménem napomohla snahám o zachování jednoty španělské monarchie vyvíjeným v Evropě.“ F. O. 63/122. Del Vizconde Castlereagh al Vizconde Strangford; Julio 13 de 1812, in: WEBSTER, C. K. *Gran Bretaña y la Independencia de la América Latina, 1812 - 1830, documentos escogidos de los archivos del Foreign Office*. [překlad Guillermo Eduardo Leguizamón] Sv. I. Buenos Aires: Editorial Guillermo Kraft, 1944, s. 120.

5. První portugalská invaze do Bandy Oriental

5.1. Problém buenosaireského centralismu

Mnohem palčivější než postoj britské Foreign Office se pro bezprostřední průběh dění v Río de la Plata ukázal problém legitimacy buenosaireské junty ve vztahu k vnitrozemským intendaturám místokrálovství. Buenos Aires sice vyzvalo vnitrozemské provincie, aby delegovaly do junty své reprezentanty, některé regiony ovšem květnovou revoluci odmítly. Vedle rojalastického Horního Peru a autonomně si počínající paraguayské provincie se proti postavilo i Montevideo.

Metropole orientales se zprvu rozhodla buenosaireskou juntou uznat a vyslat delegáta, který by se účastnil jejích jednání. V noci po přijetí tohoto rozhodnutí ale dorazila do přístavu brigantina Nuevo Filipino, jejíž posádka městem rozšířila fámu o údajné porážce napoleonských vojsk ve Španělsku a převzetí moci Regentskou radou. Montevidejští pod tímto dojmem zorganizovali nové cabildo abierto a namísto buenosaireské juntě vyslovili svou věrnost Regentské radě. Buenos Aires se sice následně snažilo přesvědčit Montevideo k opětovné změně názoru, ale to odmítlo s odkazem na skutečnost, že porteños nesložili přísahu Regentské radě.¹

Rozpory panující mezi Buenos Aires a ostatními laplatskými provinciemi se v následujících měsících ještě více prohloubily. Příčinou bylo směřování porteños k nastolení autoritativní centralistické vlády. *Junta Grande* vzniklá inkorporací reprezentantů loajálních vnitrozemských provincií byla sice již reprezentativnějším orgánem než její předchůdkyně, ale přímo úměrně s početním složením rozšiřovala i své pravomoci. Promlouvala do složení městských cabild, sesazovala neloajální intendanty a brzy vydala i nařízení, podle kterého se měly všechny vnitrozemské junty podřídit jejím orgánům.²

¹ NARANCIO, E. M. *La Independencia de Uruguay*. Madrid: Editorial MAPFRE, 1992, s. 66.

² ACEVEDO, E. O. *La Independencia de Argentina*. Madrid: Editorial MAPFRE, 1992, s. 89-91.

Prosazování mocenského centralismu tak vedlo ke střetu porteños s *provincianos*,³ fenoménu argentinských dějin, který v některých etapách 19. století přímo ohrozil existenci jednotného státu.⁴ Roku 1811 došlo k dalším statutárním úpravám buenosaireské junty, která se tentokrát proměnila v orgán zvaný *Junta Conservadora de la Sobería*. Jako exekutivní těleso byl jmenován triumvirát, který se měl každých 6 měsíců částečně obměňovat.

Rozkol s Montevideem se nicméně zažehnat nepodařilo, a když montevidejští ani po opakovaných jednáních nepřistoupili k uznání legitimacy buenosaireské junty, zamítli porteños jmenování Elía do úřadu místokrále. Ten reagoval přenesením hlavního města místokrálovství do svého sídelního města, vyhlášením blokády buenosaireského přístavu a jeho ostřelováním. Narozdíl od Montevidea ale většina obyvatelstva Bandy Oriental následovala liberálního příkladu porteños a postavila se na stranu buenosaireské junty. Jedním z čelních orientales, který se připojil ke květnové revoluci, byl i důstojník španělské armády José Gervasio Artigas.

5.2. Povstání orientales

Artigas začal budovat své postavení předního uruguayského caudilla již na přelomu 18. a 19. století během portugalského záboru území někdejších jezuitských misíí situovaných na levém břehu řeky Uruguay. Když roku 1801 vyhlásil Napoleon válku Portugalsku a propukla *Guerra de las Narranjas*, využilo Portugalsko spojení Španělska s Francií a španělské obsazení portugalského pohraničí jako záminku pro okupaci území *Siete Misiones Orientales*.⁵ Zatímco se hlavní španělské pluky šikovaly na pobřeží, aniž by však do boje vůbec kdy zasáhly, jedinou armádní skupinou vzdorující portugalské

³ Termín *provincianos* je historiografii užíván pro označení skupiny laplatských provincií oponujících centralistické politice Buenos Aires nazývané jako *porteñismo* (= *centralismo*).

⁴ ACEVEDO, E. O. *La Independencia*, s. 95.

⁵ Roku 1667 založili jezuitští misionáři v oblasti historické Horní Uruguaje první misii San Luis Gonzaga. V následujících letech vedlo jejich úsilí ke vzniku dalších šesti misíí a vytvoření celku zvaného *Siete Misiones Orientales*. Jednalo se o osady San Nicolás, San Miguel Arcángel, San Francisco de Borja, San Lorenzo Mártir, San Juan Bautista a Santo Ángel Custodio. Až do počátku 18. století se společně s františkánskými misíemi situovanými při oceánském pobřeží a podél řeky Uruguay, z nichž nejvýznamnější bylo Santo Domingo Soriano, jednalo o jediná centra španělské moci na území Bandy Oriental. KLEINPENNING, J. M. G. *Peopling the Purple Land: A Historical Geography of Rural Uruguay, 1500 - 1915*, Amsterdam: Centrum voor Studie en Documentatie van Latijns Amerika, 1995, s. 18.

invazi byla Artigasova královská kavalérie. Územní ztráta byla nicméně zpečetěna ještě roku 1801 mírem z Badajoz, jímž oblast misií připadla portugalské Brazílii.⁶

Po Elíově vystoupení proti květnové revoluci Artigas spolu s dalším důstojníkem královské armády, José Rondeauem, dezertoval a ve chvíli, kdy Buenos Aires organizovalo expedice do provincií, které odmítly svrchovanost její junty, nabídl mu své služby. Obratem byl jmenován zástupcem vrchního velitele vojenských operací v Bandě Oriental, jímž se stal právě Rondeau.

První revoluční nepokoje v Bandě Oriental propukly v říčním přístavu Paysandú. Další zanedlouho v Arroyo de Asencio, kde vydali povstalcí *Grito de Asencio*, první uruguayskou veřejnou výzvu k povstání proti španělské koruně.⁷ Tažení orientales následně směřovalo na Mercedes. Nedlouho po jeho dobytí kapitulovalo bez boje i Soriano.

Ve stejné době táhl v čele buenosaireských vojsk proti vzpurné Paraguaji Manuel Belgrano. Dobře si uvědomoval, že pravděpodobnost úspěchu v Bandě Oriental je vyšší než v případě Paraguaje, protože na rozdíl od ní Banda Oriental proti rojalistům již povstala. Belgrano proto navrhoval přesměrování své výpravy namísto na Asunción na Montevideo, ale se svou žádostí neuspěl. Až po porážce u Tacuarí byl s torzem svých jednotek, přibližně 1 300 vojáky, převelen do Uruguaje a od Rondeaua převzal vrchní velení.

Buenosaireský postup proti neloajálním regionům vedl montevidejského guvernéra Vigodeta ještě v době Belgranovy mise v Paraguaji, k obrácení se na portugalský dvůr s žádostí o materiální a finanční pomoc. Vývoj událostí k téměř kroku donutil o několik měsíců později i místokrále Elía. Tomu uštědřovala buenosaireská armáda jednu porážku za druhou, přičemž taktika vysílání drobných vojenských útvarů proti jednotlivým uruguayským ohniskům revoluce se neosvědčila. Když poté místokrál přistoupil na generální bitvu, byl u Las Piedras drtivě poražen. Jeho situace se zdála být ztracená. Námořní blokáda Montevidea a jeho odříznutí od vnitrozemí způsobilo ve městě materiální nouzi a jedinou nadějí se zdálo být rozehrání portugalské karty.

⁶ FERRAND, L. A. *La Cruzada de los Treinta y Tres*. Montevideo: Ministerio de Educación y Cultura, 1976, s. 10-11.

⁷ STREET, J. *Artigas And the Emancipation of Uruguay*, Cambridge: Cambridge University Press, 1959, s. 129.

Elío sice připlul do Montevidea se striktním zákazem spolupráce s portugalským dvorem, ale Regentská rada pod tíhou okolností svá doporučení zmírnila a povolila místokráli pro případ krajní nouze požádat Rio de Janeiro o vojenskou pomoc. Rod Bragança hodlal rýsující se nabídky i přes britské protesty využít. Elía utvrdil o svém spojení posláním darů v podobě tiskařského lisu, nástroje šíření rojalistické propagandy, a klenotu princezny-regentky o hodnotě 50 000 pesos, který ale Elío odmítl. Portugalská strana navíc argumentovala, že vyslání oddílů *Ejército Pacificador* nebylo v rozporu s mezinárodním právem. Litera třetího článku španělsko-portugalské smlouvy z Pardo z roku 1778 totiž zavazovala obě země k reciproční pomoci pro případ revolučního povstání a to jak v evropských, tak amerických državách.⁸

Buenos Aires pohlíželo na hrozbu portugalské intervence jako na reálné nebezpečí a vědomo si závislosti důležitých rozhodnutí riodejaneirského dvora na souhlasu Británie, iniciovalo diplomatický nátlak na lorda Strangforda. Náplní Strangfordovy mise v Brazílii bylo zabránit Napoleonovi pronikat do revolucí zasažených atlantických regionů španělské Ameriky, naplňovat roli protektora portugalských zaoceánských držav, formálně chránit koloniální zájmy Ferdinanda VII., ale zároveň podporovat snahy britských obchodníků o otevření těchto kolonií svobodnému obchodu.⁹ Napoleonův intenzivní zájem o Ameriku sice ustal s neúspěchem haitské výpravy, v diplomatické aktivitě ovšem rod Bonaparte nepolevil a ovládnutí Španělska, ač nedokonalé, mu otevíralo za oceánem nové možnosti.

Britský vztah ke kreolským juntám byl proto delikátní. Problematický nebyl z pohledu Londýna ani tak vztah ke španělské reprezentaci. Foreign Office nehodlala aktivně podporovat povstalecká hnutí, v otázce portugalského expanzionizmu prokazovala Španělsku spojeneckou loajalitu,¹⁰ a ačkoliv dlouhodobě porušovala jeho obchodní monopol, lze její kroky i s ohledem na

⁸ SEGRETI, C. S. A. *"Un caos de intrigas": (Estrategia británica, maquinaciones lusitanas, desconcierto español y acción revolucionaria en el Río de la Plata 1808 - 1812)*. Buenos Aires: Academia Nacional de la Historia, 1997, s. 230-233.

⁹ GUINAZÚ, E. R. *Lord Strangford y la revolución de mayo*. Buenos Aires: Librería y editorial „La Facultad“ Bernabe y Cía, 1937, s. 96.

¹⁰ F. O. 63/122. Del Vizconde Castlereagh al Vizconde Strangford; mayo 29 de 1812, in: WEBSTER, C. K. *Gran Bretaña y la Independencia de la America Latina, 1812 - 1830, documentos escogidos de los archivos del Foreign Office*. [překlad Guillermo Eduardo Leguizamón] Sv. I. Buenos Aires: Editorial Guillermo Kraft, 1944. (Název originálu Britain and the Independence of Latin America, 1812 - 1830. London, New York [etc.]: Oxford University Press, 1938.), s. 235-236.

pomoc v boji proti Napoleonovi hodnotit jako korektní. Přílišná zdrženlivost ale na druhé straně mohla vyvolat příklon povstaleckých orgánů k mocnosti, která by jejich zájmy na diplomatickém poli zastávala aktivněji. Toto nebezpečí popsal lord Strangford v korespondenci s ministrem zahraničí Wellesleym slovy: „*La independencia es deseada; si es posible bajo la protección de Inglaterra; pero en todo caso, independencia.*“¹¹ Zde proto vystupovalo nebezpečí v podobě napoleonského pronikání do španělské Ameriky.¹²

Povstalecké Španělsko bylo nicméně pro Británii důležitějším spojencem. Pyrenejský poloostrov znamenal pro Napoleona první evropskou překážku na cestě za kontinentální hegemonii. Rebelující zámořské kolonie natolik klíčové postavení nezaujímal. Nutno je poté podotknout, že buenosaireská junta svými kroky nesměřujícími k rychlému zpřetrhání pout s metropolí dvojaké hře Foreign Office nahrávala. Deklarace loajality Ferdinandovi VII., ale zcela autonomní vystupování porteños, poskytlo Británii ideální příležitost k zachování tváře loajálního spojence Regentské rady a současnému využívání obchodní politiky kreolů pro své vlastní zájmy.¹³

Lord Strangford se sice domníval, že britská diplomacie může mít své nepříznivé důsledky: „...*Ahora pienso que es casi seguro que Gran Bretaña perderá rápidamente, en cualquier caso, todas las ventajas que ha obtenido hasta ahora de las Provincias del Plata. Si tuvieran éxito armas de España, de inmediato será excluído nuestro comercio del Plata. Si, por el contrario, triunfa el nuevo Gobierno, mucho temo a juzgar por el tono de sus últimas comunicaciones, que nuestra poca disposición para escuchar sus repetidos pedidos de protección contra la venganza de España por medio de una mediación o en cualquiera otra forma no será olvidada fácilmente.*“¹⁴ Byla to však Británie, jejíž spojení bylo pro druhou stranu důležitější.

¹¹ „*Nezávislost je žádána, třebaže pod anglickým patronátem, nicméně na každý pád, nezávislost.*“ Cit. in: SEGRETI, C. S. A. "Un caos de intrigas", s. 186.

¹² F. O. 63/148. Del Vizconde Strangford al Vizconde Castlereagh; Río de Janeiro, diciembre 18 de 1813, in: WEBSTER, C. K. *Gran Bretaña*, Sv. I., s. 122.

¹³ STREET, J. Lord Strangford and Río de la Plata, 1808 - 1815. *The Hispanic American Historical Review*. Vol 23. č. 4, listopad, 1953, passim.

¹⁴ „*Nyní se domnívám, že je téměř jisté, že Velká Británie rychle ztratí všechny své výhody, které doposud od laplatských provincií získala. Pokud budou španělské vojenské síly úspěšné, náš obchod s Río de la Plata bude ihned ukončen. Pokud naopak zvítězí nová vláda, z tónu jejích posledních zpráv mám veliké obavy, že naše malá pohotovost vyslyšet její opakované žádosti o ochranu před španělskou pomstou, způsobená snahou o zprostředkování nebo čímkoliv jiným, nebude lehce zapomenuta.*“ F. O. 63/181. Del Vizconde Strangford al

5.3. Na levý břeh řeky Uruguay

Přes účinné diplomatické lavírování v Río de la Plata se obdobného úspěchu na portugalském dvoře lordu Strangfordovi docílit nepodařilo. Jan VI. od plánu invaze do Bandy Oriental ani přes britský nátlak neodstoupil a Diego de Souza začal v červenci roku 1811 pod formální záminkou zabránit šíření revolučních nepokojů do bezprostředního brazilského sousedství obsazovat levý břeh řeky Uruguay.

Buenos Aires, jehož prioritou bylo v této době vynucení loajality Horního Peru, ještě v říjnu roku 1811 uzavřelo s Eliem příměří. *Tratado de Octubre* zavazoval porteños k vyhlášení loajality Ferdinandovi VII., zaslání finanční pomoci Španělsku pro boj proti Napoleonovi, stažení vojsk na pravý břeh řeky Uruguay a respektování Elía v úřadu místokrále, jehož pravomoci byly ovšem zredukovány výlučně na území Bandy Oriental. Elío měl naopak dosáhnout odchodu de Souzaovy armády.¹⁵

Pokud však Elío doufal, že portugalská vojska na jeho žádost svou misi ukončí, dosáhl Pyrrhova vítězství. Obavy z uzurpace území pod rouškou rojalistické spolupráce se přesto, že Souza při přechodu hranice deklaroval, že stojí v čele pomocné, ne dobyvatelské expedice, naplnily.

Ke stažení armády donutil portugalského krále nakonec až lord Strangford. Výsledkem jednání se 26. května roku 1812 stala smlouva o ukončení okupace Bandy Oriental *Herrera - Rademaker*.¹⁶ Ujednání bylo vrcholem Strangfordovy diplomatické mise. Británie jí dokázala pozastavit expanzivní záměry Rio de Janeiro, čímž se osvědčila jako loajální spojenec Španělska. Zároveň se zavděčila Buenos Aires, pro které by přítomnost portugalských vojsk na řece Uruguay byla permanentní hrozbou, a které se i přes říjnový pakt nevzdávalo aspirací na ovládnutí Bandy Oriental.

Místokrál Elío ještě před signací smlouvy odplul z rozhodnutí Regentské rady do Španělska, načež se generálním kapitánem rojalistického Montevidea stal jeho někdejší guvernér, maršál Vigodet.

Vizconde Castlereagh; Río de Janeiro, marzo 14 de 1815, in: WEBSTER, C. K. *Gran Bretaña*, Sv. I., s. 141.

¹⁵ SEGRETI, C. S. A. "Un caos de intrigas", s. 282-284.

¹⁶ GUINAZÚ, E. R. *Lord Strangford y la revolución de mayo*, s. 223-225.

6. Río de la Plata na cestě k nezávislosti

6.1. První ústavodárné shromáždění

Jedinou stranou, které Herrera - Rademakerova smlouva nevyhovovala, byli orientales. Stažení portugalských vojsk bylo přirozeně pozitivem, ne již však odvolání vojsk porteños bojujících proti rojalistickému Montevideu. Artigas buenosaireské kroky interpretoval jako zradu revolučních zájmů. Odmítl být nadále podřízeným spojencem a postavil se do čela uruguayských povstalců jako jediný *jefe de los orientales*.¹

Elíovo kontrarevoluční tažení, následky portugalské intervence a buenosaireská dočasná rezignace na Bandu Oriental vyvolaly hluboké znepokojení i mezi řadovými orientales. Venkovské obyvatelstvo se raději, než by upadlo zpět pod španělskou nebo hrozící portugalskou nadvládu, vydalo na pochod na pravý břeh řeky Uruguay a ve vnitrozemí provincie Entre Ríos založilo dočasné emigrantské ležení.²

Definitivní rozkol mezi porteños a orientales nastal poté v souvislosti se zasedáním ústavodárného shromáždění. Roku 1812 dorazila do Buenos Aires skupina revolucionářů z Evropy, mezi nimi i José San Martín. A právě i jeho Regiment granátníků byl přítomen, když 8. října téhož roku obsadily vojenské oddíly požadující nové složení výkonné moci buenosaireské náměstí. Na jejich popud byl jmenován *Segundo Triunvirato* a přislíbeno naplnění požadavku vyhlášení nezávislosti a vypracování ústavy. Ústavodárné shromáždění mělo vzejít z volby reprezentantů všech laplatských provincií. Požadavky orientales byly formulovány do dokumentu *Instrucciones del Año XIII*. na kongresu v Tres Cruces nedaleko Montevidea, kde se nacházelo Artigasovo vojenské ležení.³

¹ Tradiční titul označující Artigasovo postavení vojenského velitele orientales. SALTERAIN HERRERA, E. *Lavalleja: La Redención Patria*. Sv. I. Montevideo: Publicaciones de la Comisión Nacional de Homenaje del Sesquicentenario de los Hechos Históricos de 1825, 1975, s. 45.

² SCHURMANN PACHECO, M.; COOLIGHAN SANGUINETTI, M. L. *Historia del Uruguay: Epocas indígena, hispánica y libertadora*. Sv. I. Montevideo: Editorial Monteverde, 1985, s. 263.

³ Instrucciones dadas a la Diputación Oriental por la Asamblea Legislativa y Constituyente; 13 de abril de 1813, in: NARANCIO, E. M. *La Independencia de Uruguay*. Madrid: Editorial MAPFRE, 1992, s. 349-351.

Instrukce požadovaly vyhlášení nezávislého státu republikánského a konfедераčního zřízení. Každá provincie měla obdržet právo na zvolení autonomní vlády podle provinciální konstituce, přičemž centrální vláda měla mít oprávnění rozhodovat pouze ve věcech společného zájmu. Na území někdejší Bandy Oriental měla vzniknout Provincia Oriental zahrnující vedle stávajícího územního rozsahu rovněž Siete Misiones Orientales, pevnosti San Gabriel de Batoví, Santa Tecla a San Rafael a oblast Tacuarembó nyní spadající pod okupační správu Portugalska.

Buenos Aires nicméně účast delegátů orientales na jednání ústavodárného shromáždění odmítlo a to pod formální záminkou zpochybňující demokratičnost kongresu v Tres Cruces kvůli jeho konání ve vojenském ležení. Přesto byl vyjednáán ještě jeden kompromis. Provinciální kongres v Bandě Oriental se měl konat znovu, ovšem s podmínkou, že by na něm byli zvoleni delegáti schválení jak uruguayským, tak buenosaireským vojenským velením. Podle domluvy měli být delegáti jmenováni nejprve v Artigasově ležení a následně vysláni k potvrzení svých mandátů do vojenského ležení Rondeaua. Ten však dohodu porušil a vydal oběžník vyzývající ke shromáždění kongresu v kapli na statku Franciska Antonia Maciela. Nově zvolení tři delegáti se poté jednání ústavodárného shromáždění beztak nezúčastnili, protože výsledky kongresu v Capilla de Maciel byly Buenos Aires anulovány. Director supremo Gervasio Antonio de Posadas dokonal rozkol poté, co Artigase prohlásil za nepřítel vlasti a vypsál odměnu 6 000 pesos na jeho hlavu.⁴

Asamblea General Constituyente, všeobecné ústavodárné shromáždění, se sešlo 31. ledna roku 1813. Mezi prvními přijatými výnosy figurovaly deklarace svobody tisku, ukončení obchodu s otroky, zákon svobodného lůna, zrušení indiánského tributu, mity a všech zvláštních povinností Indiánů, dále zrušení encomiend, útrpného práva a šlechtických titulů nebo ukončení působení inkvizice. Byla přijata jednotná měna, státní znak, pečeť a národní hymna. Shromáždění nicméně hlavní očekávání lidu nenaplnilo. Nebyla přijata ústava ani vyhlášen nezávislý stát. Shromáždění se usneslo pouze na nové podobě výkonného orgánu, *Directorio supremo de las Provincias Unidas del Río de la Plata*. Do úřadu byl jmenován Gervasio Antonio de Posadas.

⁴ STREET, J. *Artigas And the Emancipation of Uruguay*, Cambridge: Cambridge University Press, 1959, s. 240.

6.1. Buenosaireské diplomatické úsilí v Evropě

Ferdinand VII. zahájil ve Španělsku po své personální restauraci i okamžitou obnovu absolutistického režimu. Odplatu pocítili nejtíživěji liberálové podílející se na formování cádizské ústavy. Králův nesmlouvavý postoj k této skupině dal vzbouřeným koloniím jasným způsobem najevo jakými kroky se španělská koruna hodlá s latinskoamerickými rebely vypořádat. Hrozba avizované reconquistadorské expedice, navíc v době, kdy se zbytek španělského koloniálního panství opět nacházel v rukou rojalistů a Río de la Plata ve stavu hluboké anarchie, na buenosaireskou politickou reprezentaci zapůsobila. Snahu o narovnání vztahů se Španělskem v korespondenci s lordem Strangfordem výstižně popsal Manuel de Sarratea: „...[*existe*] un deseo sincero y vehemente de parte del Gobierno de Buenos Ayres de alcanzar los beneficios de la paz y tranquilidad casi a cualquier precio, excepto la sumisión incondicional a España...“⁵

Laplatská politická reprezentace osnovala do budoucna širokou škálu scénářů dění. Delegáty pověřenými vyjednávat o jejich realizaci při evropských panovnických dvorech byli jmenováni Manuel Belgrano a Bernardino Rivadavia. Do Rio de Janeiro byl poté jako agent buenosaireské vlády vyslán na tajnou misi Manuel José García.⁶ Zatímco první dva jmenovaní diplomaté měli usilovat o získání garancí nezávislosti eventuálně vyhlášeného nezávislého laplatského státu a předložit evropským panovnickým dvorům, předně Británii a Španělsku, nabídku trůnu konstituční monarchie, a v případě neúspěchu usilovat o narovnání vztahů se Španělskem za poskytnutí vládní autonomie Río de la Plata,⁷ García měl v Rio de Janeiro vyjednávat s Foreign Office o vyhlášení protektorátu nad laplatskými provinciemi.

⁵ „...Existuje upřímné a důvodné přání buenosaireské vlády dosáhnout míru a klidu téměř za jakoukoliv cenu, s výjimkou bezpodmínečného podřízení se Španělsku...“ F. O. 63/148. Del Vizconde Strangford al Vizconde Castlereagh; Río de Janeiro, diciembre 18 de 1813, in: WEBSTER, C. K. *Gran Bretaña y la Independencia de la America Latina, 1812 - 1830, documentos escogidos de los archivos del Foreign Office*. [překlad Guillermo Eduardo Leguizamón] Sv. I. Buenos Aires: Editorial Guillermo Kraft, 1944. (Název originálu Britain and the Independence of Latin America, 1812 - 1830. London, New York [etc.]: Oxford University Press, 1938.), s. 122.

⁶ GUINAZÚ, E. R. *Lord Strangford y la revolución de mayo*. Buenos Aires: Librería y editorial „La Facultad“ Bernabe y Cía, 1937, s. 260.

⁷ ROBERTS, C. *Las invasiones inglesas del Río de la Plata (1806-1807)*. Buenos Aires: Emecé Editores, 2006, s. 503-504.

Ačkoliv mise všech tří diplomatů začala shodně v Rio de Janeiro, García byl do brazilské metropole vyslán inkognito, aniž by Belgrano s Rivadaviou byli o jemu udělených instrukcích zpraveni. García zde prezentoval návrhy sepsané directorem supremo, Carlosem Mariou de Alvear: *„Cinco años de repetidas experiencias han hecho ver a todos los hombres de juicio y opinión, que este país no está en edad ni en estado de gobernarse por sí mismo y que necesita una mano exterior que lo dirija y contenga en la esfera del orden antes que se precipite en los horrores de la anarquía... Pero también ha heco conocer el tiempo la imposibilidad de quo se vuelva a la antigua dominación... En estas circunstancias solamente la generosa nación británica puede poner un remedio eficaz a tantos males, acogiendo en sus brazos a estas provincias que obedeceran a su gobierno y reciben sus leyes con el mayor placer... Estas provincias desean pertenecer a la Gran Bretaña, recibir sus leyes y vivir bajo su influjo poderoso. Ellas se abandonan sin condición alguna a la generosidad y buena fe del pueblo inglés...“*⁸ Varianta předložená Garcíou tedy nejspíš nepředpokládala zřízení pouhého protektorátu garantujícího bezpečnost zcela autonomně se vyvíjejícího státního úvaru, ale příslušnost laplatských provincií k Británii za současného přijetí jejího právního řádu.

Je nezbytné podotknout, že García byl do Rio de Janeiro vyslán za značně nejisté mezinárodní situace. Několik dnů před zahájením jeho mise byly do Buenos Aires totiž doručeny zprávy hlásající vyplutí španělské flotily směřující do Río de la Plata,⁹ přičemž právě ony se staly bezprostřední příčinou Garcíova vyslání.¹⁰ Další příčinou příklonu buenosaireské reprezentace k Británii byla skutečnost, že se laplatské provincie dlouhodobě nacházely ve zcela neutěšeném stavu provázeném neutuchajícími politickými převraty a vojenskými střety mezi

⁸ *„Pět let opakovaných zkušeností ukázalo všem lidem schopným úsudku, že tato země není vyspělá, ani ve stavu, aby mohla spravovat své vládní záležitosti sama, a že potřebuje pomoc zvenčí, která by jí vedla a udržela v ní pořádek dříve, než by se zvrhla v anarchii... Nicméně, zároveň se ukázal být nemožný její návrat ke starým pořádkům... Za těchto okolností může pouze ušlechtilý britský národ předejít špatností a přijmout tyto provincie, které by se podrobily jeho vládě a s tou největší potěchou přijaly jeho zákony... Tyto provincie chtějí náležet Velké Británii, přijmout její zákony a žít pod jejím mocným vlivem. Odevzdají se ušlechtilosti a poctivosti anglického lidu...“* Cit. in: ROSA, J. M. *La misión García ante Lord Strangford: estudio de la tentativa de 1815 para transformar a la Argentina en colonia inglesa*. Buenos Aires: Instituto Juan Manuel de Rosas de Investigaciones Históricas, 1951, s. 31-34.

⁹ *Ibid.*, s. 77.

¹⁰ Válečná eskadra změnila svůj králem stanovený kurz a namísto do Montevidea nakonec zamířila k novogranadským břehům. ZIMMERMAN, A. F. *Spain and Its Colonies, 1808-1820. The Hispanic American Historical Review*, Sv. 11, č. 4, listopad, 1931, s. 460.

jednotlivými regiony. Roku 1815 byla situace takřka katastrofální. Paraguay byla definitivně ztracena, Horní Peru se vymanilo z vlivu porteños vítězstvím v bitvě u Sipe-Sipe, provincie Córdoba, Corrientes, Entre Ríos, Santa Fe a Misiones odmítající buenosaireský centralismus začaly spolupracovat s Artigasem, který se vedle vnitrozemí Bandy Oriental zanedlouho zmocnil i Montevidea. Buenos Aires tak bylo pouze jednou z mnoha provincií výlučně formálně existujícího státního útvaru. Reálná moc direktora supremo byla omezená na pouhý výsek někdejšího místokrálovství.

Lord Strangford vyjádřil k buenosaireským propozicím delegovaným Garcíou rezervované stanovisko a to zcela v intencích nestranné britské diplomacie a v souladu s literou anglo-španělské spojenecké smlouvy z roku 1814. Konstatoval, že instrukce, jimiž byl vybaven, ho nezplnomocňovaly postavit se snahám o vztyčení blokády Buenos Aires, ani snahám španělského monarchy o reconquistu vzbouřených kolonií.¹¹ Garcíova mise tak skončila nezdarem.

Upřímnost buenosaireských návrhů a skutečný smysl Garcíovy mise byly nicméně obsáhle diskutovány argentinskou historiografií. Frekventovaným názorem je, že mise byla více, než pokusem o zřízení britského protektorátu nad Río de la Plata, zamýšlena jako prostředek zhoršení vztahů mezi Španělskem a Británií, respektive jako prostředek vznesení rozruchu na diplomatické kolbiště. Alvear měl údajně Garcíu pověřit, aby diskutoval o obsahu dopisu adresovaném lordu Strangfordovi rovněž s portugalskou vládou a všemi zahraničními diplomaty rezidujícími v Rio de Janeiro a využít jej tak k intrikám s cílem zamezení nebo alespoň pozdržení vyslání reconquistadorské expedice ze Španělska.¹²

Na druhé straně existují i názory vypovídající o tom, že byla mise za reálné hrozby reconquistadorské expedice a neutěšeného stavu panujícího v laplatských provinciích zamýšlena zcela vážně, přičemž vyhlášení britského protektorátu mělo otupit španělské zaoceánské ambice a pomoci ustanovit v zemi rozvrácené neutuchajícími spory mezi jednotlivými caudilly právní řád.¹³

¹¹ ROSA, J. M. *La misión García ante Lord Strangford*, s. 39.

¹² *Ibid.*, s. 55-56.

¹³ *Ibid.*, s. 60-61.

García, přes neúspěch své mise, na doporučení britského diplomata alespoň předložil Rivadaviovi, který v té době směřoval do Rio de Janeiro, nótu žádající britského ministra zahraničních věcí o vyhlášení protektorátu. Rivadavia měl nótu předat Foreign Office k projednání během své cesty do Evropy. Nicméně poté, co se dozvěděl o existenci anglo-španělské smlouvy a pádu Alvearova direktorátu, tak nikdy nedoručil.¹⁴

Narozdíl od Garcíy dosáhl Rivadavia v Rio de Janeiro alespoň částečného úspěchu. Lord Strangford mu přislíbil, že bude Británie usilovat o zamezení jakékoliv přímé spolupráce Portugalska se Španělskem v otázce reconquisty laplatských kolonií.¹⁵

K následující cestě do Evropy byli Rivadavia s Belgranem vybaveni následujícími instrukcemi: „...*Las miras del gobierno, sea cual fuere el interés de España, solo tienen por objeto la independencia política de este continente, o a lo menos la libertad civil de estas provincias. Si el gabinete español insistiese en la dependencia servil de estas Provincias rechazando toda convención justa y racional, entonces convertirá el diputado toda su atención en las Cortes extranjerias para sacar algún partido ventajoso que asegure la libertad civil de estas provincias... porque el fin es conseguir una protección de alguna potencia de primer orden... Tomará los conocimientos necesarios sobre las miras o máxima política que sigue el gabinete inglés con respecto a las provincias disidentes de la América española, porque en el caso que pueda conseguirse que la Nación inglesa pueda mandar un príncipe de su Casa Real o de otras de sus aliadas para que se corone en esta parte del mundo bajo la constitución que fijan estos pueblos, o bajo otras formas liberales...*“¹⁶

Diplomaty projednávanou eventualitou tak bylo mírové narovnání se španělským monarchou, a to buď na bázi vyhlášení nezávislého laplatského

¹⁴ Ibid., s. 78-79.

¹⁵ GUINAZÚ, E. R. *Lord Strangford y la revolución de mayo*, s. 269.

¹⁶ „*Snahy vlády, ať jsou zájmy Španělska jakékoliv, směřují výlučně k politické nezávislosti kontinentu, nebo alespoň k občanské svobodě provincií. Pokud by španělský kabinet trval na otrocké závislosti provincií a odmítal spravedlivá a rozumná ujednání, bude vyslanec usilovat o získání náklonnosti zahraničních dvorů, které by garantovaly občanské svobody provincií... protože cílem je dosáhnout ochrany některé z předních mocností... [Vyslanec] bude sledovat politiku anglického kabinetu ve vztahu k povstaleckým provinciím španělské Ameriky pro případ, že by bylo možné dosáhnout vyslání představitele jeho královské dynastie nebo královské dynastie jeho spojenců, aby byl korunován pod podmínkou přijetí ústavy vypracované z vůle lidu nebo prostřednictvím jiných občanských forem... Cit. in: ROSA, J. M. *La misión García ante Lord Strangford*, s. 58.*

státu, nebo na bázi autonomní správy provincií v rámci jednotného mocnářství. Podle ideálního scénáře měl španělský monarcha uznat nezávislé provincie Río de la Plata, které by byly i v dynastickém ohledu zcela odloučeny od španělské metropole. Druhou variantou bylo jednání o konstitučně monarchistickém modelu nezávislého laplatského státu, který by zachovával, byť pouze prestižní postavení španělských Bourbonů. Jimi dosazený monarcha by byl ve výkonu své moci omezen ústavou, kterou by jako suverénní držitel moci přijaly zcela nezávisle na Španělsku laplatské provincie. Poslední variantou ujednání bylo formální setrvání laplatských provincií ve svazku se Španělskem za předpokladu poskytnutí plné vládní autonomie kreolům. Pro případ očekávané neústupnosti španělského dvora k jakýmkoliv kompromisům měl poté Rivadavia usilovat o získání spojení některé z pěti předních mocností, Británie, Ruska, Německa, Francie nebo Spojených států amerických.¹⁷

Ačkoliv Rivadaviovy instrukce hovořily o možnosti narovnání vztahu s metropolí a setrvání laplatských provincií v rámci jednotného španělského mocnářství za podmínky poskytnutí vládní autonomie kreolům, převažují názory, že tato varianta nebyla ze strany Buenos Aires nikdy zamýšlena jako akceptovatelné řešení, a že jednání se španělským dvorem měla za očekávaného předpokladu kategorického nesouhlasu Ferdinanda VII. s jakýmkoliv ústupky za úkol především získat čas pro jednání s ostatními evropskými panovnickými dvory a mírovými rozhovory oddálit hrozbu vyslání další španělské dobovačné expedice.¹⁸

Na reálnějších předpokladech měly spočívat návrhy na ustanovení konstituční monarchie, byť se španělským Bourbonem na královském trůně. Jeden z konkrétních projektů představil bývalému španělskému králi, Karlu IV., pobývajícimu v italském exilu, buenosaireský vyslanec působící v Londýně, Manuel de Sarratea. Podle Sarrateových návrhů měla být vyhlášena nezávislá dědičná konstituční monarchie s dvoukomorovým parlamentem a jejím mocnářem zvolen bratr Ferdinanda VII., Francisco de Paula, vévoda z Cádizu.¹⁹

¹⁷ BELGRANO, M. *Rivadavia y sus gestiones diplomáticas con España, (1815 - 1820)*. Buenos Aires: Editorial Huarpes S. A., 1945, s. 32-34.

¹⁸ GRAY, E. M. *The diplomatic mission of Rivadavia in Great Britain*. Mendoza: D'Accurzio, 1947, s. 11; ROSA, J. M. *La misión García ante Lord Strangford*, s. 67-68.

¹⁹ STREET, J. *Gran Bretaña y la independencia del Río de la Plata*. Buenos Aires: Editorial Paidós, 1967, s. 252.

Souhlasného stanoviska se však porteños nedomohli ani u Karla IV., ani později v Británii, Španělsku a Francii, kde pobýval Rivadavia až do roku 1820. Zatímco Ferdinand VII. podmiňoval jakékoliv vyjednávání uznáním své svrchovanosti, což se rovnalo obnovení absolutistické vlády, Británie byla ve svých krocích limitována literou anglo-španělské smlouvy z roku 1814. I přesto ale nebyla ustanovení protektorátu nad laplatskými provinciemi příznivě nakloněna.

Pozitivním výsledkem diplomatických jednání porteños v Evropě bylo tak alespoň britské ujištění, že Londýn nebude podporovat užití vojenské síly k narovnání vztahů Madridu s jeho někdejšími koloniemi, a že mírovým rozhovorům bude Foreign Office nápomocna pouze za předpokladu, že Španělsko zruší s okamžitou platností otroctví, vyhlásí ve svých amerických državách všeobecnou amnestii, prohlásí kreoly za rovnoprávné s peninsulares a ustanoví svobodný obchod s koloniemi za zachování určitých španělských privilegií. Pro případ secese španělské Ameriky zase Británie dlouhodobě upřednostňovala monarchistickou formu vlády. Castlereagh měl v hovoru s venezuelskou politickou reprezentací roku 1816 prohlásit, že Foreign Office uzná neprodleně nezávislost jakéhokoliv latinskoamerického státu, pokud se bude jednat o stát monarchistického státního zřízení.²⁰

Za situace, kdy směřoval španělský dvůr výlučně ke konfrontaci, se před porteños rýsovalo jediné možné řešení, a to vyhlášení nezávislého republikánského státu bez předem přislíbené diplomatické podpory jakékoliv z evropských mocností. Zahraniční pozorovatelé nehodnotili tuto eventualitu optimisticky. Republikánské státní zřízení se v očích mnoha z nich rovnalo anarchii. Nutno však podotknout, že podobné soudy sdílela i řada kreolů.

6.3. Convenio de Purificación

Montevideo vzdorovalo jako poslední opora rojalistického režimu v Río de la Plata do června roku 1814. Kapitulovalo až pod útokem irského kapitána buenosaireské flotily Guillermo Browna a velitele pozemních sil Carlose Antonia Josého de Alvear. Porteños nakládali s Montevideem jako s poraženým

²⁰ ROBERTS. C. *Las invasiones inglesas del Río de la Plata*, s. 502-505.

nepřítelem. Město bylo vyrabováno. Do Buenos Aires putoval i tiskařský lis, dar Carloty Joaquíny místokrálovi Elíovi.

Ovládnutím přístavu ovšem buenosaireské vojenské akce v Bandy Oriental neskončily. Artigasovi byla vyhlášena válka, načež se jefe de los orientales nacházel v takové nouzi, že se uchýlil k vyjednávání o pomoc ze strany Portugalska. Delegace vedená Fernandem Otorguésem nabízela Janovi VI. inkorporaci Bandy Oriental do Brazílie.²¹ Je otázkou zda hodlal Artigas v případě úspěchu tuto klauzuli dodržet. Jednání ale k dohodě nevedla a byla ukončena nejspíš i proto, že na konci února roku 1815 porazili orientales porteños v bitvě u Guayabo a donutili je nedávno ovládnuté Montevideo evakuovat.

Artigas zůstal nicméně i nadále ze strategických důvodů ve svém hlavním stanu v Purificación, odkud vedle vojenských operací řídil i hospodářskou obnovu Bandy Oriental. Ta se po letech vojenských tažení nacházela ve stavu rozvratu. Stáda hovězího dobytka, hlavní bohatství země, byla vybíjena jako zdroj potravy regionem postupujících armád a Portugalci odháněna za hranici do Rio Grande do Sul. Estancie byly vypalovány, aby nepadly do rukou nepřítele. Obchodní pouta byla za situace odříznutí Montevidea od produktů vnitrozemí, zpřetrhána.

Artigas usiloval o všeobecnou revitalizaci Bandy Oriental.²² Vedle obnovy práce na estanciích a zakládání nových dobytkařských rančů bylo nezbytné obnovit i obchod, jehož vazby byly během předešlých let zpřetrhány. Artigasovy záměry nicméně nekorespondovaly se záměry hlavního obchodního partnera, Británie. Jefe de los orientales byl ochoten otevřít uruguayské přístavy britským lodím pouze pod podmínkou, že britští podnikatelé nebudou obchodovat s nikým, kdo se aktuálně s formující se Federální ligou nacházel ve válečném stavu. Ustanovení bylo sice projednáváno s Británií a příslušná mezinárodní obchodní dohoda dokonce sjednána, nikdy však nenabyla platnosti.

S Artigasem o jejím znění vyjednával Edward Frankland, zástupce velícího důstojníka britské laplatské flotily, kapitána Williama Bowlese.

²¹ STREET, J. *Artigas*, s. 207.

²² José Artigas al Cabildo Gobernador de Montevideo, con instrucciones sobre confinamiento de los españoles y recomendando su obligue a los hacendados a poblar y ordenar sus estancias; Paysandú, 4. 8. 1815, in: *Obra Selecta: José Gervasio Artigas*. Caracas: Biblioteca Ayacucho, 2000, s. 56-57; Reglamento provisorio de la Provincia Oriental para el fomento de su campaña y seguridad de sus hacendados; Cuartel General, 10. 9. 1815, in *ibid.*, s. 67-71.

V srpnu roku 1817 byla předběžná dohoda *Convenio de Purificación* dokonce i signována. Jelikož se však závaznou měla stát i klauzule stanovující, že žádný britský obchodník neobdrží licenci k obchodu, pokud bude obchodovat s mocností nacházející se s federalisty ve válečném stavu,²³ britský parlament jí nikdy neratifikoval.²⁴ Za stávajících okolností by totiž úmluva uzavírala britským obchodníkům majícím zájem řádně obchodovat s Federální ligou vedle Buenos Aires i všechny španělské, portugalské a brazilské přístavy, což bylo pro Londýn nepřipustné. Britský parlament poté k ratifikaci smlouvy nepřistoupil i proto, že by tento akt znamenal diplomatické uznání Artigase jako představitele vlády nezávislého státního útvaru.

6.4. Federální liga a druhé ústavodárné shromáždění

Paralelně s organizací nových pořádků na východním břehu řeky Uruguay se Artigas snažil využít rozporů panujících mezi porteños a provincianos ve svůj prospěch. Federalisté jeho program uvítali a vzájemná spolupráce odpůrců buenosaireského centralismu vedla ke vzniku Federální ligy, kterou během let 1814 - 1815 zformovaly Banda Oriental, Entre Ríos, Corrientes, Santa Fe, Córdoba a Misiones. Artigas v ní obdržel úřad *Protector de los pueblos libres*.²⁵

Liga na rozdíl od Buenos Aires, které aspirovalo na vytvoření jediné celostátní vlády, spatřovala v triumvirátu pouze jednu další provinciální vládu rovnou všem ostatním vládám regionálním. Naneštěstí ovšem nebyla liga nikterak pevným politickým tělesem. Víc než o klasický státní útvar se jednalo o nutností vyvolanou vojenskou alianci. Přílišnou autonomii jejích jednotlivých členů dokazuje počínání Córdoba, která vyslala své delegáty na zasedání všeobecného ústavodárného shromáždění konajícího se v Tucumánu.

²³ F. O. 63/204. Artículos de una Convención concluída entre el Jefe de los Habintantes de la Costa Oriental y Protector de los Países Libres, Ciudadano José Artigas, y el Comisionado delegado por el Comandante de las Fuerzas de Su Majestad Británica en estas Américas, Teniente Edward Frankland, relativa a la seguridad recíproca de un comercio libre entre los súbditos de Su Majestad Británica y los puertos en la Costa Oriental del Río de la Plata, in: WEBSTER, C. K. *Gran Bretaña*, Sv. I., s. 260-261.

²⁴ F. O. 63/210. Del Vizconde Castlereagh a Henry Chamberlain; Río de Janeiro, enero 22 de 1818, in *ibid.*, s. 259-260.

²⁵ FERRAND, L. A. *La Cruzada de los Treinta y Tres*. Montevideo: Ministerio de Educación y Cultura, 1976, s. 12.

Tucumánský kongres zahájil svá jednání v březnu roku 1816. Jeho úkolem bylo vedle rozhodnutí o novém státoprávním uspořádání laplatských provincií zejména precizovat jejich mezinárodní postavení, které doposavad nezpřetrhalo své formální svazky s Madridem. Uvolnění těchto pout bylo dokončeno 9. července roku 1816 deklarací nezávislosti Spojených provincií Jižní Ameriky,²⁶ načež byl novým direktorem supremo jmenován Juan Martín de Pueyrredón.

Roku 1818 předložil španělský velvyslanec v Londýně, vévoda ze San Carlos, prostřednictvím Rivadaviových diplomatických služeb Buenos Aires nabídku k narovnání vztahů s madridskou metropolí. Předpokladem bylo setrvání provincií v rámci španělského mocnářství, vyhlášení všeobecné amnestie, svobodného obchodu, rovnosti kreolů s peninsulares a rehabilitace povstaleckých vůdců, přičemž ujednání by garantovaly přední evropské mocnosti.

Španělsko mělo plánovat vznést tyto návrhy na nadcházejícím zasedání Svaté Aliance v Cáchách.²⁷ Zatímco však Madrid, přes vyhlášení nezávislosti laplatských provincií, nadále věřil v možnost narovnání vztahů s někdejšími koloniemi, situace roku 1818 byla již odlišná od té, která panovala roku 1815 při Rivadaviově příjezdu do Evropy.

Po vyhlášení nezávislosti laplatských provincií obdržel Rivadavia nové instrukce, které ho zavazovaly nejen k tomu, aby cílil k získání diplomatického uznání nezávislého laplatského státu v územním rozsahu někdejšího místokrálovství, ale rovněž k tomu, aby nepřistoupil na jakékoliv španělské návrhy o vyrovnání spočívající v ustanovení laplatské monarchie v čele s představitelem španělské větve Bourbonů. V odpovědi se tak španělskému velvyslanci dostalo konstatování, že jedinou podmínkou narovnání vztahů Buenos Aires s Madridem je již výlučně uznání nezávislosti laplatských provincií na španělském mocnářství.²⁸

Samotným aktem deklarace nezávislosti však emancipační proces laplatských provincií dokončen nebyl. Diskutována byla nadále velmi intenzivně otázka státního uspořádání. Vedle Manuela Belgrana preferoval před

²⁶ ACEVEDO, E. O. *La Independencia de Argentina*. Madrid: Editorial MAPFRE, 1992, s. 140.

²⁷ BELGRANO, M. *Rivadavia y sus gestiones diplomáticas con España*, s. 138.

²⁸ *Ibid.*, s. 139-144.

republikánským modelem monarchii britského vzoru, považovanou za garanta stability, autority a prestiže, i José San Martín. Při hodnocení republikanismu a jeho aplikovatelnosti na latinskoamerický region byl stejně jako Belgrano realisticky střízlivý: „*Un susto me da cada vez que veo estas teorías de libertad, seguridad individual, ídem de propiedad, libertad de imprenta, etc... Esas bellezas sólo están para los pueblos que tienen cimientos sólidos y no para los que ni aun saben leer ni escribir... Me muero cada vez que oigo hablar de federación. Si con todas las provincias y sus recursos somos débiles, ¿qué nos sucederá aislada cada una de ellas?*“²⁹ Monarchistický model ovšem nakonec nebyl v Río de la Plata aplikován.

Ústava nezávislého státu *Provincias Unidas en Sudamérica*, přijatá 22. dubna roku 1819,³⁰ postupovala legislativní moc shromáždění skládající se z komory reprezentantů a senátorů volených na 4, respektive 12 let, moc exekutivní poté directorovi supremo volenému oběma komorami parlamentu na funkční období 5 let, maximálně však na dvě za sebou následující období. Volební právo bylo limitováno majetkovým censem, přičemž, ačkoliv ústava explicitně nepojednávala o formě vlády, postupovala výkonné moci právo jmenovat provinciální guvernéry, což se rovnalo centralistickému pojetí.

Ústava byla přijata všemi provinciemi s výjimkou Bandy Oriental, Santa Fe, Entre Ríos a Corrientes udržujících svazek Federální ligy. Při pohledu na mapu je ale zjevné, že právě tyto provincie byly vedle Buenos Aires hospodářsky nejvyspělejšími provinciemi Río de la Plata a navíc disponovaly významnou geostrategickou polohou.

V době projednávání podoby ústavy nicméně dominoval levému břehu řeky Uruguay již tři roky zcela jiný fenomén. Byla jím druhá portugalská invaze do Bandy Oriental.

²⁹ „*Pokaždé se zaleknu, když zaslechnu teorie o svobodě, osobní bezpečnosti, stejně tak o vlastnictví, svobodě tisku apod.... Tyto duchaplnosti jsou pouze pro národy, které mají solidní základy a ne pro ty, kteří neumějí číst, ani psát... Ustrnu pokaždé, když slyším mluvit o federaci. Pokud jsou všechny provincie se svými zdroji dohromady slabé, co nám přinese izolovanost jedné od druhé?* Cit. in: ACEVEDO, E. O. *La Independencia*, s. 146.

³⁰ *Ibid.*, s. 170.

7. Provincia Cisplatina

7.1. Druhá portugalská invaze do Bandy Oriental

Roku 1816 zahájil portugalský král opětovnou invazí do Bandy Oriental druhou etapu naplňování svých expanzivních záměrů v Río de la Plata. Při té příležitosti získal nečekaného spojence. Dosavadní neúspěchy při potlačování artigasovského federalismu vedly Buenos Aires k využití zájmů panovnického domu Bragança proti Federální lize. Direktoriát v čele s Ignaciem Álvarezem Thomase byl ochoten aktivně nevystupovat proti portugalské invazi, a pokud by nepřesáhla předem vyjednané teritoriální meze, i jí využít k otevření druhé protifederalistické fronty. Když tak portugalská vojska v srpnu roku 1816 obsadila pohraniční pevnost Santa Teresa, tucumánské ústavodárné shromáždění vyslalo vstříc nepřátelským jednotkám namísto armády pověřence, který vyjednával o možnosti korunování portugalského prince laplatským králem za podmínky přísahy na konstituci vzešlé z kongresových jednání.¹

Ve veřejnosti utajované kooperaci s riodejaneirským dvorem pokračovali i nástupci Ignacia Álvareze Thomase v úřadu, Antonio González Balcarce a Juan Martín Pueyrredón. Bylo nicméně otázkou, zda portugalský král splní dikci úmluvy a zastaví postup svých vojsk na březích řeky Uruguay. Pueyrredón si byl dále vědom, že odstoupení Bandy Oriental představovalo poměrně vysokou cenou za pomoc proti federalistům. Rozehrál proto dvojí hru. Pro případ, že by Artigas přistoupil pod tíhou nepřátelské invaze ke spolupráci s Buenos Aires, byl připraven zasáhnout a poskytnout mu dostatek prostředků k obraně uruguayského území, nicméně za podmínky, že Artigas rozpustí Federální ligu a uzná svrchovanost direktoria a tucumánského kongresu.² To Artigas odmítl prohlášením: „*The multiplicity of enemies will only serve to redouble our glory*“³, načež osamocen stanul nepřátelské invazi.

¹ ACEVEDO, E. *Anales históricos del Uruguay*. Sv. I. Montevideo: Editorial A. Barreiro y Ramos, 1933, s. 208; FERRAND, L. A. *La Cruzada de los Treinta y Tres*. Montevideo: Ministerio de Educación y Cultura, 1976, s. 18; NARANCIO, E. M. *La Independencia de Uruguay*. Madrid: Editorial MAPFRE, 1992, s. 399.

² ACEVEDO, E. *Anales*, s. 230-231.

³ „*Mnohočetnost nepřátel pouze zdvojnásobí naši slávu.*“ Cit. in: STREET, J. *Artigas And the Emancipation of Uruguay*, Cambridge: Cambridge University Press, 1959, s. 282-293.

Portugalské jednotky se soustřeďovaly v pohraničí od poloviny roku 1815. Jádrem invazní armády byla dvě vojenská tělesa čítající celkem 6 000 vojáků.⁴ V čele prvního stanul guvernér Rio Grande do Sul, markýz z Alegrete, v čele druhého tělesa skládajícího se z veteránů napoleonských válek bojujících po boku vévody Wellingtona v Evropě vrchní velitel invaze, generál Carlos Federico Lecor. Hranici překročily obě uskupení v polovině roku 1816, přičemž formální zdůvodnění brazilského dvora byla obdobná jako roku 1811, tedy snaha uchránit Bandu Oriental a Rio Grande do Sul před revolučními nepokoji a následně vyjednat s Ferdinandem VII. podmínky předání uruguayské provincie pod jeho kontrolu.⁵

Artigasovým plánem protiakce bylo přesunutí válečné scény na brazilské území. Smyslem této taktiky byla vedle zatlačení nepřítele do defenzivy především snaha ušetřit Bandu Oriental dalších hospodářských ztrát a přenesení váhy potravinového zásobování armád na brazilské dobytkařské zdroje. Série porážek uštědřených Alegretovými pluky v bitvách u Santa Anna, San Borja, Ibiracay, Carumbé, Arapey a Catalán ale vzala Artigasovi veškeré naděje na úspěch. Do portugalského zajetí navíc upadli důstojníci Juan Antonio Lavalleja, Bernabé Rivera, Fernando Otorgués a Andresito. Manuel Oribe, jeho bratr Ignacio a Rufino Bauzá naopak po dohodě s Lecorem kapitulovali, válečné bojiště opustili dobrovolně a odpluli do Buenos Aires. Jediným z Artigasových důstojníků, který doposud neopustil válečné bojiště, byl tak *secundo jefe de los orientales*, Fructuoso Rivera.

Tažení orientales nemělo příliš nadějí na úspěch. Narozdíl od nepřítele nedisponoval Artigas dostatečně početnou armádou, ani kvalitní vojenskou výstrojí a výzbrojí. Uruguayská armáda čítala přibližně pouhých 8 000 vojáků. Rio de Janeiro operovalo naopak s takřka dvojnásobným počtem vojáků a k dispozici mělo kvalitní výzbroj z doby napoleonských válek. Příčinou této nerovnosti byla i skutečnost, že do Artigasových vojsk vstupovali výlučně dobrovolníci a tak pouze na moři dokázal Artigas nepříteli vzdorovat.

⁴ VALE, B. *A war betwixt Englishmen: Brazil against Argentina on the River Plate 1825 - 1830*. London: I. B. Tauris Publishers, 2000, s. 3.

⁵ F. O. 63/203. De Henry Chamberlain al Vizconde Castlereagh; Río de Janeiro, abril 5 de 1817, in: WEBSTER, C. K. *Gran Bretaña y la Independencia de la America Latina, 1812 - 1830, documentos escogidos de los archivos del Foreign Office*. [překlad Guillermo Eduardo Leguizamón] Sv. I. Buenos Aires: Editorial Guillermo Kraft, 1944, s. 252-253.

Uruguayští korzáři ve spolupráci se severoamerickými dobrovolníky z Baltimoru úspěšně přepadali portugalské obchodní lodě.

Vedle neúspěšných snah o přenesení jeviště války do brazilského Rio Grande do Sul se Artigasovým oddílům nepodařilo ani zastavit postup generála Lecora na Montevideo. To se nacházelo ve velmi zuboženém stavu. Když Buenos Aires město převzalo po porážce peninsulares roku 1814 do správy, naložilo s ním jako s poraženým nepřítelem. Skladiště zbraní a zásob byla vydrancována, městské hradby pobořeny. Městská posádka disponovala pouhými 800 vojáky, kteří navíc poté, co do města dorazily zprávy o neúspěšném vyjednávání s buenosaireským direktoriem, město opustili a připojili se k oddílům orientales operujícím ve vnitrozemí. Artigas i montevidejské cabildo si byli vědomi, že za takovýchto podmínek není město obranyschopné a vydali proto doporučení o jeho opuštění. I díky tomu se menšina městského cabilda rozhodla požádat generála Lecora o podmínky čestné kapitulace. Montevideo otevřelo své brány 20. ledna roku 1817.⁶

V čele frakce cabilda, která tak učinila, stáli Dámaso Antonio Larrañaga a Jerónimo Pío Bianqui, kteří nedlouho po vydání města požádali portugalského krále o inkorporaci Bandy Oriental do portugalsko-brazilského soustátí.⁷ Jan VI. nicméně nabídku odmítl. Za stávající mocenské konstelace si nemohl dovolit akt podobných rozměrů. Montevidejské cabildo přesto zahájilo spolupráci s kapitánii Rio Grande do Sul a poskytlo finanční prostředky na výstavbu majáku na ostrově Flores a obnovu pevností Santa Teresa a San Miguel.⁸

7.2. Návrh španělsko-portugalského urovnání

Obnovení intervenční politiky Jana VI. vůči území formálně náležejícímu španělskému králi postavilo před Foreign Office obdobnou otázku jako roku 1812. Británie musela vyvinout nátlak na svého portugalského spojence, který expanzí narušoval mírovou koexistenci evropských států. Henry Chamberlain, britský vyslanec v Rio de Janeiro, proto obeznámil portugalský dvůr s hrozbou, že pokud bude jeho mocenská agrese pokračovat, bude Británie donucena

⁶ ACEVEDO, E. *Anales*, s. 235.

⁷ FERRAND, L. A. *La Cruzada*, s. 23.

⁸ ACEVEDO, E. *Anales*, s. 237.

přehodnotit míru svých bezpečnostních závazků poskytovaných rodu Bragança nebo odvolat britské důstojníky působící v portugalské armádě.⁹ Vzhledem k tomu, že pamětník britské invaze do Buenos Aires, maršál William Carr Beresford, zaštiťoval stále ještě bezpečnost portugalského království, jednalo se o hrozbu povážlivého významu.

Problematika portugalské invaze do Bandy Oriental byla opět řešena za britského zprostředkovatelství. První návrh vyrovnání spočíval v setrvání portugalských jednotek na levém břehu řeky Uruguay až do doby, než budou nahrazeny rojalistickými španělskými oddíly,¹⁰ které měly čítat minimálně 8 000 mužů. Poté, co by do Bandy oriental dorazily, měl Jan VI. za formálně deklarovanou snahu ochránit Bandu Oriental před pronikáním revolučních myšlenek a osob obdržet finanční kompenzaci ve výši 7 500 000 franků. Pokud by španělská expedice ovšem nedorazila převzít bezpečnostní záruky nad Montevideem do termínu šesti měsíců od podepsání plánované dohody, finanční odškodnění mělo narůstat každý měsíc o 300 000 franků.¹¹

Druhý návrh předkládal vytvoření uruguayského vévodství, jehož by se ujal princ Sebastián, vnuk Carloty Joaquinny.¹² Jednalo by se o ideální mocensko-dynastické řešení, jelikož po svých rodičích, Marii Tereze, princezně z Beira, a Pedru Carlosovi, byl princ potomkem rodu Bragança i Bourbonů. Ani jeden z plánů nicméně nenalezl v Madridu pozitivní odezvu.

7.3. Artigasův pád

Federalisté mezitím organizovali mohutný útok na Buenos Aires. Artigasovy spojenci Francisco Ramírez z Entre Ríos a Estanislao López ze Santa Fe disponovali stále ještě početnými oddíly o 800, respektive 600 mužích doplněných o 400 correntinos vedených Pedro Campbellem a Indiány guaraní. José Rondeau, nástupce Pueyrredóna v direktorském úřadu, proto požádal

⁹ MANCHESTER, A. K. *British Preëminence in Brazil: its rise and decline; a study in European expansion*. New York : Octagon Books, 1964, s. 142-143.

¹⁰ F. O. 63/224. Del Conde de Palmella a Castlereagh; Londres, octubre 25 de 1819, in: WEBSTER, C. K. *Gran Bretaña*, Sv. I., s. 270-271; Canning a Stuart; Londres, junio 16 de 1825, in: HERRERA, L. A. de. *La Paz de 1828*. Montevideo: Tradinco S. A., 1989, s. 218-219.

¹¹ MANCHESTER, A. K. *British*, s. 146.

¹² F. O. 63/212. De Henry Chamberlain al Vizconde Castlereagh; Río de Jandero, agosto 22 de 1818, in: WEBSTER, C. K. *Gran Bretaña*, Sv. I., s. 266-267.

o pomoc José San Martína, v té době připravujícího osvobozené pacifické tažení. Ten ale žádost odmítl a v srpnu roku 1820 vyplul v čele *Ejército Libertador del Perú* z chilského Valparaísa k peruánským břehům.¹³ I díky tomu federalistická vojska porazila 1. února roku 1820 buenosaireskou armádu v bitvě u soutěsky Cepeda historiografií označované jako „*la batalla de un minuto y la definición de un siglo*“.¹⁴ Neúspěšné klání stálo úřad direktora Rondeaua. V něm ho nahradil Manuel de Sarratea, který v kapli v Pilar podepsal roku 1820 dohodu dočasně uzavírající boje občanské války. Na základě její litery měly Spojené provincie přijmout federativní státní zřízení.¹⁵

Artigas nicméně ujednání odmítl a to z toho důvodu, že Buenos Aires současně nevyhlásilo Janovi VI. válku. V té chvíli byl však jeho osud zpečetěn. Opuštěn spojenci nemohl po prohrané bitvě u pramenů řeky Tacuarembó přesile nadále vzdorovat, po porážce utrpěné u Bajada del Paraná opustil laplatskou scénu a 23. září roku 1820 odešel do paraguayského exilu.¹⁶

Artigas, jehož britský diplomat Henry Chamberlain označil vzhledem k jeho tažení povstání jak proti Madridu, tak Buenos Aires jako „*un rebelde contra rebeldes*“,¹⁷ vystupuje v historickém hodnocení jako apoštol federalismu, respektive konfederalismu v Río de la Plata. Roku 1846 ho v paraguayském exilu navštívil syn José María. Podle jím podaných relací měl Artigas po přechodu paraguayských hranic obdržet od diktátora José Gaspara Rodríguez de Francia měsíční penzi ve výši 32 pesos a možnost odebrat se do San Isidro de Labrador de Curuguaty situovaného 250 kilometrů severozápadně od Asunciónu. Zde měl nastoupit život prostého zemědělce a svou rentu rozdávat chudým, díky čemuž si údajně vysloužil přízvisko *El padre de los pobres*.¹⁸

Po Franciově smrti měl být několik týdnů vězněn, načež mu roku 1844 nový paraguayský prezident Carlos Antonio López poskytl svůj statek v Ibiray nedaleko Asunciónu, kde přes nabídku uruguayského prezidenta Fructuosa Riveru hovořící o návratu do vlasti setrval Artigas až do své smrti. Zemřel 23. září roku 1850, přesně v den počátku čtvrté dekády svého paraguayského

¹³ ACEVEDO, E. O. *La Independencia de Argentina*. Madrid: Editorial MAPFRE, 1992, s. 188.

¹⁴ „*Bitva trvající jednu minutu, ale vymezující celé století.*“ Cit. in *ibid.*, s. 200.

¹⁵ *Ibid.*

¹⁶ *Ibid.*, s. 251-259.

¹⁷ F. O. 63/203. De Henry Chamberlain al Vizconde Castlereagh; Río de Janeiro, junio 16 de 1817, in: WEBSTER, C. K. *Gran Bretaña*, Sv. I., s. 258.

¹⁸ *Obra Selecta: José Gervasio Artigas*. Caracas: Biblioteca Ayacucho, 2000, s. 129.

exilu.¹⁹ Roku 1855 byly jeho ostatky exhumovány a převezeny do Montevidea. Zde bylo roku 1977 na jeho počest na Plaza de la Independencia postaveno mauzoleum s jeho bronzovou sochou.²⁰

Podle výpovědi francouzského přírodovědce Aimé Bonplanda, který navštívil Artigase roku 1831, měl po zhlédnutí výtisku uruguayské ústavy Artigas prohlásit: „*iBendito sea Dios! Te doy gracias por haberme concedido la vida hasta ver a mi patria independiente y constituída.*“²¹ Toto svědectví je paradoxní. Artigas totiž vždy prosazoval zachování jednoty s ostatními laplatskými provinciemi v rámci konfедераčního či federačního státního zřízení. Nikdy neusiloval o vznik nezávislé Uruguaje. Když roku 1815 buenosaireští delegáti nabízeli Artigasovi vyrovnání, jehož podstatou byla parcelace laplatských provincií na dva nezávislé státní celky, podvakerát odmítl.²²

Bylo by otázkou dalšího studia zda Artigas před svým odchodem do paraguayského exilu kdy přemýšlel o nezávislé Uruguaji. Vzhledem k jeho činnosti vtělené do Federální ligy šířící sice protibuenosaireské, ale nikdy ne separatistické, nýbrž integrační tendence, se zdá být Bonplandova relace spíše obrazem Artigasova pozdějšího přesvědčení.

Po Artigasově odchodu do exilu, zůstal nicméně jediným z důstojníků, který nadále vzdoroval portugalské invazi, Fructuoso Rivera. Kapituloval až prvního březnového dne roku 1820, kdy uzavřel příměří s portugalským majorem Manuelem Ribeiro a následně i vstoupil do portugalských služeb, když se svými vojáky zformoval *Regimiento de Dragones de la Unión*. Učinila tak i řada orientales do té doby vězněných na Isla das Cobras. Juan Antonio Lavalleja přijal v Riverově oddílu hodnost podplukovníka, jeho bratr Manuel a Riverův synovec Bernabé se stali kapitány.²³ Generál Lecor mohl na každý pád ještě roku 1820 Janovi VI. sdělit: „*Esta Provincia, pues, está pacificada.*“²⁴

¹⁹ Ibid., s. 130.

²⁰ SCHURMANN PACHECO, M.; COOLIGHAN SANGUINETTI, M. L. *Historia*, s. 390-392.

²¹ „*Velebený buď Bože! Děkuji Ti za to, že jsi mě udržel při životě až do chvíle, kdy spatřuji svou vlast nezávislou a s ústavou.*“ Cit. in: *Obra Selecta*, s. 129.

²² REAL de AZÚA, C. *Los orígenes de la nacionalidad uruguaya*. Montevideo: Arca Editorial y Ediciones del Nuevo Mundo, 1990, s. 246-248.

²³ SALTERAIN HERRERA, E. *Lavalleja*. Sv. I., s. 41-42.

²⁴ „*Tato provincie, nuže, je pacifikovaná.*“ Cit. in: MANACORDA, T. *Fructuoso Rivera*, s. 65-70.

7.4. Cisplatinský kongres

Artigasovou a Riverovou kapitulací ztratili orientales poslední vojevůdce a východní břeh řeky Uruguay postupně přecházel pod svrchovanost nové mocnosti. Šestnáctého července roku 1821 se pod předsednictvím Juana José Durána sešel v Montevideu *Congreso Cisplatino*. Zúčastnilo se jej 18 delegátů, přičemž polovinu z nich tvořili orientales, kteří přijali posty v portugalské okupační správě, druhá polovina byla zvolena městskými cabildy, jejichž složení odpovídalo rovněž vůli okupačních orgánů. Generál Lecor, obdrževší šlechtický titul barona, později vikomta, sice zahájil kongresová jednání prohlášením, že pokud se kongres vysloví pro portugalským zájmům nevyhovující usnesení, bude respektováno.²⁵ Výsledky zasedání ale bezpečně předjímal ani ne tak přítomnost 6 000 Lecorových vojáků na městských prostranstvích, jako bezvýchodná situace, v níž se uruguayská provincie po letech revolučních bojů nacházela.

Jéronimo Pío Bianqui jí shrnul následovně: *„En el país no hay población, recursos ni elementos para gobernarse en orden y sosiego, para evitar los trastornos de la guerra... Luego es evidente que la Banda Oriental no pudiendo ser actualmente nación, debe constituirse parte de otro Estado capaz de sostenerla en paz y seguridad, Buenos Aires en medio de sus guerras civiles no puede llenar estos objetos, mucho menos el Entre Ríos, y tampoco la España, porque su dominación tiene contra sí el voto de los pueblos y porque en su actual estado no puede socorrerla, ni evitar que esta Provincia fuera el teatro sangriento de la guerra de todas las demás que han proclamado su independencia, no queda, pues, otro recurso que la incorporación a la monarquía portuguesa bajo una constitución liberal.“*²⁶

²⁵ ACEVEDO, E. *Anales*, s. 279.

²⁶ *„Země není obydlená, nemá prostředky ani předpoklady k tomu, aby se spravovala samostatně v pořádku a v klidu, a aby přežila válečným útrapám... Dále je zřejmé, že v Bandě Oriental není možné vytvořit národní stát, a měla by se tedy stát součástí jiného, který bude schopen zachovat mír a bezpečnost, Buenos Aires ve stavu svých občanských válek nemůže naplnit tyto cíle, ještě méně Entre Ríos, ani tak Španělsko, protože proti její vládě se staví lid a ve svém současném rozpoložení k jejich naplnění nemůže přispět, ani zabránit tomu, aby se provincie stala jevištěm krvavých válek všech ostatních provincií, které vyhlásily svou nezávislost, nezůstává tedy jiné možnosti, než připojení k portugalské monarchii při přijetí liberální konstituce.“* Cit. in: RELA, W. *Uruguay. Cronología histórica anotada*. Sv. III. *Dominación luso-brasileña 1817 - 1828*. Montevideo: Editorial Alfar, 1999, s. 44.

Šestnáct z osmnácti delegátů v čele s Juanem José Duránem, Dámasem Antoniem Larrañaga, Tomásem Garcíou de Zúñiga, Nicolásem de Herrera, Fructuoso Riverou a Jéronimem Pío Bianqui odsouhlasilo 19. července obecnou proklamací o inkorporaci Provincie Oriental do Spojeného království Portugalska, Brazílie a Algarves za následujících podmínek: *„La provincia formará un Estado diverso de los demás del Reino Unido, bajo el nombre de Cisplatina (alias) oriental; sus límites serán los mismos que tenía...; tendrá su representación en el Congreso nacional; se respetarán por ahora sus leyes, mientras se no opongan a la Constitución general; los empleos y cargos concejiles se darán a los naturales; continuará en su puesto general Lecor.“*²⁷ Usnesení požadovalo rovněž zachování svobody rozhodování o zemědělské, průmyslové a obchodní politice.

Dámaso Antonio Larrañaga zdůvodnil kroky odporující patriotickým zájmům orientales jako snahu ušetřit provincii prohlubujícího se rozvratu. Za opravdové vlastence poté označil ne ty, kteří se dovolávali jména své vlasti, ale ty, kteří jí chránili před všeobecným zničením.²⁸

Cisplatinský kongres formálně posvětil výsledky portugalské conquisty. Většina uruguayského obyvatelstva se ale s tímto krokem nikdy neztotožnila. O předání východního břehu řeky Uruguay pod mocenskou svrchovanost dynastie Bragança rozhodla úzká skupina orientales, artigasovskými stoupenci hanlivě nazývaná jako *Club del Barón de la Laguna*.²⁹ Zatímco odpor nespokojených orientales mohl být vzhledem k perzekuci odpůrců nového režimu veden pouze tichými a neveřejnými prostředky, nahlas zazněla zamítavá stanoviska k výsledkům kongresu z Evropy.

Lisabonské cortesesy v důsledku diplomatického nátlaku evropských mocností musely akt přiřčení Provincie Oriental do Spojeného království Portugalska, Brazílie a Algarves odmítnout.³⁰ Oficiálně tak rozhodnutí cisplatinského kongresu uznalo pouze Buenos Aires a to 20. července roku 1821. Ze strany porteños se jednalo zřejmě o recipocitní krok reagující na uznání

²⁷ „Provincie vytvoří samostatný stát v rámci Spojeného království, pod jménem Cisplatina Oriental; jeho hranice zůstanou stejné jako doposud... bude mít své zástupce v národním Kongresu; budou dočasně respektovány její zákony, pokud nebudou v rozporu s ústavou; úřady a poradní orgány budou zachovány pro rodilé; generál Lecor setrvá ve svém postavení.“ Cit. in: ACEVEDO, E. *Anales*, s. 281.

²⁸ SCHURMANN PACHECO, M.; COOLIGHAN SANGUINETTI, M. L. *Historia*, s. 405.

²⁹ SALTERAIN HERRERA, E. *Lavalleja*. Sv. I., s. 84-85.

³⁰ *Ibid.*, s. 405-406.

nezávislosti Spojených provincií Jižní Ameriky z portugalské strany 16. dubna téhož roku.³¹

Je záhodno položit si otázku zda v případě *aportuguesados*³² nabývá termín kolaborant skutečně negativního nádechu. Na jedné straně rezignovali delegáti cisplatinského kongresu na setrvání ve svazku Spojených provincií Río de la Plata a pod vidinou obnovy uruguayského hospodářství a stabilizace politické scény byli ochotni přijmout suverenitu jiného státního útvaru. Na druhé straně, bylo za stávající situace neústupného prosazování autoritativního diktátu Buenos Aires, který kulminoval vojenskou spoluprací s Rio de Janeirem, jiného východiska než vystoupit ze státního celku Spojených provincií Jižní Ameriky? Byl akt inkorporace Provincie Oriental do portugalsko-brazilského soustátí z pomyslně patriotického hlediska více odsouzeníhodný než buenosaireské posvěcení portugalské invaze do Bandy Oriental? A může být za pomyslný morální poklesek vůbec považována snaha o ukončení válek, které evidentně nevedly ke zdárnému rozuzlení?

Dlouholeté boje započaté květnovou revolucí, které ve své podstatě nelze nazvat válkou za nezávislost Río de la Plata jako spíše válkou o dominanci Buenos Aires mezi laplatskými provinciemi, ukázaly na případu Federální ligy průkaznou neschopnost Buenos Aires podřídit se všeobecnému konsenzu.

Pokud vezmeme v potaz demografické charakteristiky z počátku 19. století, žilo na území Spojených provincií Río de la Plata přibližně 400 000 obyvatel.³³ Buenosaireská provincie měla sice ze všech provincií populaci nejpočetnější, 95 000 obyvatel, ale stále se nejednalo ani o 1/4 z celkového počtu. Buenos Aires bylo poté sice ekonomickým centrem Spojených provincií, ale v porovnání s potenciální hospodářskou silou Bandy Oriental, nebyla jeho dominance úplná. Pouze stěží lze proto buenosaireskou snahu o ustanovení centralistického porteñismo ospravedlnit demografickým a ekonomickým primátem.

Za existence Montevidea nedisponovalo Buenos Aires predispozicemi k tomu stát se jediným ekonomickým centrem Río de la Plata a pokud zohledníme, že federalistické propozice nesdílela pouze Banda Oriental, ale

³¹ ACEVEDO, E. O. *La Independencia*, s. 203.

³² Termín viz NARANCIO, E. M. *La Independencia*, s. 248.

³³ ACEVEDO, E. O. *La Independencia*, s. 18-19.

i další provincie vstoupivší do svazku Federální ligy, nelze buenosaireské snahy o prosazení své dominance interpretovat jako snahy obecného zájmu. Lpění na vládním centralismu Buenos Aires a obětování Bandy Oriental s cílem jeho zachování poté ukazují, že těmi, kdo postrádali patriotické cítění, nebyli uruguayští a portuguesados.

Je přirozené, že orientales, potýkající se tváří v tvář portugalské taktice spálené země, nemohli být nakloněni spolupráci s dynastií Bragança. Okupační správa ostatně v následujících letech zájmy domácího obyvatelstva cisplatinské provincie příliš nerespektovala. Tisíce orientales tím byly donuceny k emigraci.³⁴

Uruguayské dobytkařství bylo podřízeno brazilským zájmům. Přes severní hranici provincie byly transportovány milióny kusů hovězího dobytka, ovcí, mul a koní, čímž byl umožněn dynamický rozvoj saladeros v Rio Grande do Sul.³⁵ Zatímco roku 1817 zde bylo evidováno pouhých 10 saladeros, do roku 1827 se jejich počet rozrostl na 123.³⁶ Brazilští statkáři se vedle dobytka zmocňovali i uruguayské půdy. Kroky okupační správy tak nekorespondovaly s požadavky cisplatinského kongresu.³⁷

7.5. Grito de Ipiranga a první povstání orientales

Roku 1821 byl Jan VI. v důsledku liberálního povstání v Portu donucen opustit Rio de Janeiro a přesídlit zpět do Lisabonu. Portugalští povstalci se přihlásili ke cádizské ústavě z roku 1812 a vyžádali si ukončení králova brazilského pobytu. Portugalsko se od skončení napoleonských válek nacházelo pod nepopulárním britským patronátem generála Beresforda a všeobecnou krizi nepřítomnost monarchy pouze umocňovala.

Jan VI. jmenoval před odjezdem správcem zaoceánské části panství rodu Bragança svého syna Pedra. Konstituční vývoj mocnářství zpočátku dával Brazílii jisté naděje na uchování rovnoprávného postavení v rámci impéria, ale

³⁴ FERRAND, L. A. *La Cruzada*, s. 70.

³⁵ SALTERAIN HERRERA, E. *Lavalleja*. Sv. I., s. 27.

³⁶ SCHURMANN PACHECO, M.; COOLIGHAN SANGUINETTI, M. L. *Historia*, s. 414.

³⁷ KLEINPENNING, J. M. G. *Peopling the Purple Land: A Historical Geography of Rural Uruguay, 1500 - 1915*, Amsterdam: Centrum voor Studie en Documentatie van Latijns Amerika, 1995, s. 118-119.

poté, co začala jednání o ústavě bez účasti brazilských delegátů a po jejich opožděném příjezdu dali Evropané zřetelně najevo své nesympatie vůči jejich kreolskému původu, iluze rychle opadly.

Konstituce přijatá roku 1822 směřovala k obnovení koloniálního statutu Brazílie. Když byl princ regent v zápětí portugalskými cortesesy ultimativním způsobem hrozby ztráty nástupnických práv vyzván k návratu do Evropy a brazilská aristokracie ujistila svého mocnáře o loajalitě, nakročil Pedro zvoláním *Fico*³⁸ cestu k nezávislosti Brazílie. Independentistický převrat definitivně zpečetilo *Grito de Ipiranga* ze 7. září roku 1822.

Ihned po vyhlášení nezávislosti Brazílie se do té doby jednotná armáda okupující Provincii Cisplatina rozdělila na dva tábory, brazilský *campamento imperialista* pod velením generála Lecora, a portugalský *campamento lusitano* nazývaný také *Voluntarios Reales del Rey* v čele s brigádním generálem Alvarem da Costa da Souza da Macedo.³⁹ Hlavní uruguayská metropole se ocitla v moci druhého jmenovaného. Montevidejské cabildo vyhlásilo neutralitu, načež o ještě téhož roku vyhlásila revoluční společnost *Caballeros Orientales*⁴⁰ svůj politický program. Vzhledem k tomu, že Spojené království Portugalska, Brazílie a Algarves, k němuž bylo z rozhodnutí cisplatinského kongresu území Provincie Oriental přiřčeno, přestalo jako jednotný státní útvar existovat, dovolávalo se cabildo svolání všeobecného shromáždění, které by nově rozhodlo o státní příslušnosti Bandy Oriental.⁴¹

Generál Lecor nalezl za neutěšené situace společně s *abrasilerados* své nové hlavní útočiště v Maldonadu, později v San José. Odtud vyhlásil blokádu Montevidea a ve snaze předejít revolučním nepokojům omezil svobodný pohyb osob. Ihned poté, co se dozvěděl, že se na stranu revolucionářů postavil Juan Antonio Lavalleja, instruoval Fructuoso Riveru, aby ho zajal. Lavallejovi se ale podařilo uprchnout do Entre Ríos. Právě Riverova neúčast na povstání byla jednou z hlavních příčin jeho neúspěchu. Rivera v Arroyo de la Virgen jako první vysoký důstojník prohlásil věrnost Pedrovi I.⁴²

³⁸ Termín *fico* - „zůstávám“.

³⁹ FERRAND, L. A. *La Cruzada*, s. 86.

⁴⁰ SALTERAIN HERRERA, E. *Lavalleja*. Sv. I., s. 89.

⁴¹ FERRAND, L. A. *La Cruzada*, s. 89-92.

⁴² MANACORDA, T. *Fructuoso Rivera*, s. 75.

Na podzim roku 1823 stál Rivera v čele vojska obléhajícího Montevideo, přičemž na druhé straně barikády velel portugalským oddílům Manuel Oribe, který se mezitím vrátil z Buenos Aires, kam byl Lecorem po své kapitulaci donucen odejít do exilu.⁴³ Oribe byl členem společnosti Caballeros Orientales, ale ve chvíli rozkolu v okupačním vojsku se přidal na portugalskou stranu. První vojenský střet dvou budoucích uruguayských caudillů, vůdců politických hnutí *blancos* (Oribe) a *colorados* (Rivera), se tak paradoxně odehrál již během emancipační etapy uruguayských dějin. Oribe Montevideo s portugalskými pluky ubránil, načež cabildo vyzvalo Riveru k účasti na povstání.

Rivera však z Las Piedras nabídku s realistickým zdůvodněním odmítl: „*V. E. cree que el país será feliz en una independencia absoluta y yo estoy convencido de que sólo puede serlo en una independencia relativa... Para establecer la independencia absoluta de la Banda Oriental necesita V. E. hacer la guerra y triunfar del Imperio y evitar la anarquía después de haber triunfado. El Cabildo no puede contar con... el auxilio de las provincias hermanas... Cuando un estado reúne todos los elementos para ser una Nación interiormente respetada y exteriormente respetable, promover su independencia es una acción heroica; pero cuando por falta de estas bases no puede sostener una independencia... toda empresa para conseguirlo, si no es un crimen es un error lamentable.*“⁴⁴

Neúspěšně dopadla i vyjednávání o spolupráci s ostatními laplatskými provinciemi. Guvernér Santa Fe Estanislao López byl sice nakloněn spolupráci a uzavřel s orientales spojenectví, Buenos Aires se ale postavilo proti a namísto poskytnutí podpory se Rivadavia snažil ostatní provinciální guvernéry od vojenské aliance proti Brazílii zradit. Mise buenosaireského vyslance José Valentína Gómeze, napadajícího u riodejaneirského dvora inkorporaci Bandy

⁴³ SALTERAIN HERRERA, E. *Lavalleja*. Sv. I., s. 91.

⁴⁴ „*Věříte, že země bude šťastná jako absolutně nezávislá, zatímco já jsem přesvědčen, že je to možné pouze za stavu relativní nezávislosti. K ustanovení absolutní nezávislosti Bandy Oriental potřebujete vstoupit do války, zvítězit nad Císařstvím a předejít anarchii po tomto vítězství. Cabildo nemůže počítat s pomocí bratrských provincií... Pokud nějaký stát splňuje všechny podmínky k tomu, aby se stal národním státem, byl vnitřně uznávaný a uznávaný ze zahraničí, ustanovit nezávislost je heroickým činem; nicméně, pokud nedokáže z důvodu nesplnění těchto podmínek nezávislost ustanovit, veškeré úsilí cílené k jejímu dosažení, pokud není zločinem, je politováníhodným omylem.*“ Cit. in: MANACORDA, T. *Fructuoso Rivera*, s. 114.

Oriental k nezávislé Brazílii, byla poté alibistickým gestem bez jakékoliv reálné šance na úspěch.⁴⁵

Ve chvíli odmítavého stanoviska sdíleného buenosaireskou vládou se jako hlavní ukázala být role guvernéra Entre Ríos, Lucillo Norberta Mancilly. Pokud měla Lópezova vojska proniknout na uruguayské území, musela projít a být zásobována přes provincii Entre Ríos. Mancilla se naneštěstí ukázal jako nespolehlivý spojenec. Roku 1822 uzavřel s generálem Lecorem smlouvu o neutralitě, o rok později sice vstoupil do aliance s Lópezem a v trojstranné dohodě s montevidejskou delegací se zavázal poskytnout 300 kavaléristů,⁴⁶ ale ve svých pamětech uvedl, že nikdy vážně neuvažoval o tom, že by sliby dané jakékoliv ze stran kdy hodlal naplnit. Svou neutralitu také dodržel.

Když generál da Costa obdržel z Portugalska instrukce vyzývající ho k okamžitému uzavření příměří s generálem Lecorem, montevidejské cabildo roku 1823 anulovalo usnesení cisplatinského kongresu, přihlásilo se ke státní sounáležitosti se Spojenými provinciemi Jižní Ameriky a vyzvalo Buenos Aires k ochraně svých zájmů: *„[El Cabildo] declara nulo, arbitrario y criminal el estado de incorporación a la monarquía Portuguesa sancionado por el enunciado Congreso de 1821...; declara nulasy sin ningún valor las actas de incorporación de los pueblos de campaña al Imperio del Brasil...; declara que esta Provincia Oriental del Uruguay no pertenece, ni debe, ni quiere pertenecer a otro Poder o Estado o Nación, que las que componen las provincias de la antigua Unión del Río de la Plata, de que ha sido y es una parte...; y [declara] que la Provincia toda... se pone libre y espontáneamente bajo la protección de la Provincia y Gobierno de Buenos Aires...”*⁴⁷

Kýžené odezvy ze druhého břehu Río de la Plata se ale nedočkalo. Buenos Aires setrvalo v nečinnosti a nic tak nebránilo, aby v únoru roku 1824 generál Lecor obsadil poté, co portugalské pluky nastoupily plavbu do Portugalska,

⁴⁵ F. O. 6/4. Woodbine Parish to George Canning; Buenos Aires, 25 June 1824, in: HUMPHREYS, R. A. (ed.) *British Consular Reports*, s. 19-20.

⁴⁶ FERRAND, L. A. *La Cruzada*, s. 147.

⁴⁷ *„Cabildo prohlašuje akt inkorporace k portugalské monarchii vyslovený Kongresem roku 1821 za anulovaný, nezákonný a zločinný...; deklaruje za anulovaná, nezákonná a zločinná akta přiřčení země do Brazílského impéria...; deklaruje, že uruguayská Provincie Oriental nenáleží, nemůže náležet a nechce být podřízena jiné mocnosti, národu nebo státu, než tomu, který tvoří provincie někdejšího Río de la Plata, jehož byla a je součástí, a prohlašuje, že se Provincie osamostatňuje a vydává se pod ochranu Provincie a vlády Buenos Aires...“* Cit. in *ibid.*, s. 166-167.

Montevideo a vyhlásil zde brazilskou ústavu.⁴⁸ Provincia Cisplatina mohla na jejím základě zvolit ze svého středu tři senátory a čtyři poslance, z nichž měl brazilský císař vybrat dva a tři delegáty, aby hájili uruguayské zájmy v brazilských legislativních orgánech.⁴⁹ Dále byl v uruguayských přístavech vyhlášen svobodný obchod, přičemž brazilské zboží bylo ve srovnání se zbožím dováženým z dalších zemí zvýhodněno placením polovičních celních poplatků.⁵⁰

Britští obchodníci se později uruguayskému celnímu sazebníku vzpírali. Brazilská vláda totiž jejich zboží proudící do Montevidea a dalších uruguayských přístavů zatížila 24% celní přírážkou, zatímco britští obchodníci v Rio de Janeiru a ostatních tradičních brazilských přístavech platili na základě britsko-brazilské obchodní smlouvy pouze 15% poplatky. Provincia Cisplatina, jakožto součást brazilského mocnářství, se měla podle jejich názoru řídit stejným celním sazebníkem jako zbytek císařství.⁵¹

Neúspěšný pokus o povstání orientales završil téměř dekádu trvající portugalskou, potažmo brazilskou dominanci na levém břehu řeky Uruguay. Naneštěstí pro okupační mocnost se jednalo o její poslední úspěch.

⁴⁸ MANACORDA, T. *Fructuoso Rivera*, s. 80.

⁴⁹ F. O. 51/1. Despacho de T. S. Hood a Joseph Planta, Subsecretario de Estado de Su majestad en Asuntos Extranjeros...; Montevideo 28 de Diciembre de 1824, in: BARRÁN, J. P.; FREGA, A.; NICOLIELLO, M. *El cónsul británico en Montevideo y la independencia del Uruguay: selección de los informes de Thomas Samuel Hood, 1824-1829*. Montevideo: Universidad de la República, Facultad de Humanidades y Ciencias de la Educación, Departamento de Historia del Uruguay, 1999, s. 59.

⁵⁰ F. O. 51/1. Informe del Cónsul T. S. Hood sobre el comercio de Montevideo y la Provincia Cisplatina...; Montevideo, 15 de agosto de 1824, in *ibid.*, s. 53-56.

⁵¹ F. O. 51/3. Petitorio presentado al Cónsul T. S. Hood por parte de comerciantes británicos residentes en Montevideo...; Montevideo, 16 de diciembre de 1826, in *ibid.*, s. 109.

8. Emancipace Río de la Plata a mezinárodní diplomacie

8.1. Britská diplomacie v éře kongresů

Od roku 1809 bylo Španělsko důležitým britským spojencem v boji proti Napoleonovi. Po jeho pádu se vrátilo do role subjektu potřebného k udržení mocenské rovnováhy v Evropě. Británie nehodlala aktivně napomáhat latinskoamerickým povstalcům, na druhé straně však ani Španělsku. Mezi přední cíle Londýna se řadilo rovněž odvrácení hrozby vojenské spolupráce Madridu s jinou mocností v latinskoamerické otázce zcela v duchu Castlereaghova prohlášení z roku 1817: „*Great Britain would allow no European interference... force was not to be employed except by Spain herself.*“¹ Dále usilovala Foreign Office o to, aby v Jižní Americe nebyly ohroženy obchodní zájmy londýnské City. I po roce 1814 poté spatřovala možné řešení zaoceánské otázky v diplomatickém vyrovnání mezi španělskými koloniemi a jejich madridskou metropolí.

Britské požadavky podmiňující její zprostředkovací roli byly nastíněny roku 1812 a na jejich podstatě se během následujících let mnoho nezměnilo. Španělský král měl přistoupit na návrhy týkající se ukončení obchodu s otroky, uzavřít s povstalcí příměří, vyhlásit všeobecnou amnestii, zrovnoprávnit obyvatele amerických území s ostatními svými poddanými a liberalizovat obchodní politiku ve smyslu zpřístupnění španělsko-amerických trhů všem ostatním státům při zachování určitých privilegií poskytnutých Madridu jako bývalé koloniální metropoli.²

Španělsko naopak doufalo ve změnu mocenské konstelace. Vyčkávalo, zda se mezi evropskými spojenci nenajde mocnost, která by byla ochotna podpořit plán reconquisty nejen formálními prohlášeními, ale i na vojenském poli. Naděje byly vkládány především do Ruska a Francie. Lord Castlereagh

¹ „Velká Británie nepřipustí jakékoliv evropské vměšování... síla nesmí být užita, pokud by tak neučinilo samo Španělsko.“ Cit. in: GLEIJESES, The Limits of Sympathy: The United States and the Independence of Spanish America. *Journal of Latin American Studies*, Sv. 24, č. 3, říjen, 1992, s. 487.

² WEBSTER, C. K. Castlereagh and the Spanish Colonies. *The English Historical Review*, Sv. 27, č. 105, leden, 1912, s. 87.

nicméně u Svaté Aliance docílil alespoň formálního závazku, že vojenský zásah do španělské Ameriky smí provést pouze její bývalá metropole. Dodržování principu neutrality bylo potvrzeno na kongresu v Cáchách roku 1818.³

Kroky Londýna vůči španělské Americe byly limitovány literou anglo-španělské smlouvy z roku 1814, ve které se Británie zavázala aktivně nenapomáhat kreolským povstalcům dodáváním vojenské výzbroje a výstroje.⁴ Tato lojalita byla podrobena dvěma zkouškám v souvislosti s druhou portugalskou invazí do Bandy Oriental a nárůstem případů dobrovolného vstupu poddaných krále Jiřího III. do amerických povstaleckých vojsk.

Až do roku 1817 nenabylo zastoupení britských dobrovolníků v revolučních táborech rozměrů, které by vyvolaly vyšší míru nespokojenosti Madridu. Po skončení napoleonských válek se ale situace změnila. Britští vojáci začali stále více nahrazovat dosavadní evropské bojiště tím americkým, a když pouhými proklamacemi Castlereagh výtky španělského chargé d'affaires neutišil, bylo potřeba sáhnout i ke konkrétním legislativním opatřením.

Stávající britské zákony zapovídaly poddaným krále vstup do vojenských služeb zahraničních panovníků.⁵ Jelikož však povstalecké orgány prozatím nenabývaly charakteru diplomaticky uznaných exekutiv, britští poddaní nemohli být obvinováni z porušování zákonných norem již z čistě formálně-právního hlediska. Kauzu dobrovolníků účastnících se interního povstání proti panovníkovi jiné mocnosti poté platné zákony neošetřovaly.

Ačkoliv britské úřady zadržely v přístavech několik lodí s rekruty a roku 1819 přijaly zákon⁶ zapovídající poddaným britského krále narukování do služeb jakéhokoliv jiného subjektu, odplulo za oceán nakonec více jak 5 000 dobrovolníků včetně osobností nejznámějších, bratří Alexandra a Thomase Cochrana.⁷

³ GALLO, K. *De la invasión al reconocimiento. Gran Bretaña y el Río de la Plata, 1806 - 1826.* [překlad César Aira] Buenos Aires: A-Z editora S. A., 1994. (Název originálu *Great Britain - River Plate Relations 1806 - 1826*. D.Phil Thesis. Oxford, 1993.), s. 179.

⁴ ROSA, J. M. *La misión García ante Lord Strangford: estudio de la tentativa de 1815 para transformar a la Argentina en colonia inglesa.* Buenos Aires: Instituto Juan Manuel de Rosas de Investigaciones Históricas, 1951, s. 71.

⁵ WADDELL, D. A. G. British Neutrality and Spanish-American Independence: The Problem of Foreign Enlistment. *Journal of Latin American Studies*, Sv. 19, č. 1, Květen, 1987, s. 7.

⁶ Bill to prevent the Enlisting or Engagement of His Majesty's Subjects to serve in Foreign Service, and the fitting out or equipping, in His Majesty's Dominions, Vessels for warlike purposes without His Majesty's Licence. *Ibid.*, s. 13.

⁷ GALLO, K. *De la invasión al reconocimiento*, s. 180.

8.2. Evropské mocnosti a emancipace Río de la Plata

Paralelně s přesvědčováním Madridu o spojenecké loajalitě Británie pečlivě sledovala vývoj za oceánem a adekvátně reagovala na jakékoliv jiné než čistě španělské snahy, byť by se jednalo pouze o diplomatickou intervenci do latinskoamerických záležitostí. Nespokojenost Foreign Office vyvolaly zejména události ze srpna roku 1818, kdy do Buenos Aires dorazil plukovník Hilario Le Moyne, vyslanec francouzského krále Ludvíka XVIII. a vyjednával s porteños o kandidatuře Charlese Louise, prince z Luccy, nejstaršího syna pozdějšího francouzského krále Ludvíka Filipa, na případný laplatský trůn.⁸ Jednání byla natolik dobře utajena, že se Londýn o jejich existenci dozvěděl až roku 1820. Zcela nepozorovaně tak proběhla mise José Valentína Gómeze k francouzskému dvoru.

Gómez měl dosáhnout diplomatického uznání nezávislých Spojených provincií Río de la Plata, přičemž Francie při této příležitosti navrhla kandidaturu prince z Luccy na laplatský trůn, pokud by byla ustanovena monarchie. Buenos Aires souhlasilo, nicméně podmíněně. Princ z Luccy měl být konstitučním monarchou a Francie se měla zaručit, že získá souhlasné stanovisko předních evropským mocností, zejména Británie a Španělska. V případě, že by se tak podařilo s výjimkou španělského krále, měla se Francie zaručit, že svému kandidátovi poskytne v případě potřeby vojenskou podporu. Dále měl francouzský dvůr předjednat sňatek prince z Luccy s jednou z portugalských princezen, v souvislosti s tím dosáhnout evakuace Bandy Oriental a podporovat územní ambice Buenos Aires aspirující na Paraguay jakožto na součást někdejšího laplatského místokrálovství. Celý návrh měl být poté projednán a ratifikován francouzským senátem.⁹

⁸ ACEVEDO, E. O. *La Independencia de Argentina*. Madrid : Editorial MAPFRE, 1992, s. 164. John B. Prevost, severoamerický agent působící v Buenos Aires získal roku 1820 kopii memoranda francouzského ministra zahraničních věcí barona de Renneval dokládající jednání, která vedl v Evropě buenosaireský vyslanec, José Valentín Gómez. John B. Prevost, Special Agent of the United States to Buenos Aires, Chile and Peru, to John Quincy Adams, Secretary of State of the United States; March 20, 1820, in: MANNING, W. R. (ed.) *Diplomatic Correspondence of the United States concerning the Independence of the Latin-American Nations*. Sv. I. New York: Oxford University Press, 1925, s. 545-547.

⁹ ROBERTS. C. *Las invasiones inglesas del Río de la Plata (1806-1807)*. Buenos Aires: Emecé Editores, 2006, s. 508.

Přestože Francie na buenosaireské podmínky nepřistoupila a Paříž později kandidaturu prince z Luccy dementovala, už samotný akt jednání byl Londýnem vnímán jako nebezpečný precedens. Volba jakéhokoliv jiného monarchy než španělského Bourbona k výkonu moci v zámoří byla pro Foreign Office nepřipustitelnou variantou.¹⁰ Z francouzských aktivit je nicméně nápadná jistá dvojsečnost záměrů, které nebyly ani do budoucna limitovány pouze mezemi výhradní spolupráce s Madridem a tíhly spíše k autonomnímu počítání. Podobná podezření mohou být vznesena i v případě dalšího španělského spojení, Ruska.

Ruská politická praxe se v otázce latinskoamerických povstaleckých hnutí řídila zásadou dodržování principu legitimacy. Vedle prosazování plánu ozbrojené intervence, která je v souvislosti s politikou Petrohradu zmiňována nejčastěji, však ruští vládní a diplomatictí činovníci deklarovali rovněž reformistická stanoviska, kterými bylo podle jejich názoru potřeba pro případ úspěšné pacifikace zaoceánské revolty vztahy Madridu se španělskou Amerikou korigovat.¹¹ V konkrétních případech se mělo jednat o zrovnoprávnění kreolů s peninsulares nebo uvolnění obchodního monopolu. Nehájil však Petrohrad v podobných propozicích spíše své obchodní zájmy na pacifickém pobřeží?

O charakteru ruských návrhů týkajících se podpory ozbrojené intervence lze poté také zapochybovat. Pokud Rusko hodlalo Španělsku pomoci i skutky materiální podstaty, proč prodal Alexander I. roku 1817 Madridu osm válečných lodí, které se po příplutí ke španělským břehům ukázaly pro předjímaný zaoceánský podnik kvůli svému špatnému technickému stavu zcela nepoužitelné?¹² Jediná ruská konkrétní nabídka pomoci vznikla téhož roku, ale požadavek odstoupení ostrova Menorca byl pouhou intrikou ruského vyslance v Madridu postrádající předešlý souhlas cara.¹³

¹⁰ KAUFMANN, W. W. *British Policy and the Independence of Latin America, 1804 - 1828*. New Haven: Yale University Press, 1951, s. 129.

¹¹ ROBERTSON, W. S. *Russia and the Emancipation of Spanish America, 1816-1826*. *The Hispanic American Historical Review*, Sv. 21, č. 2, květen, 1941, s. 201.

¹² VALÉ, B. *A war betwixt Englishmen: Brazil against Argentina on the River Plate 1825 - 1830*. London: I. B. Tauris Publishers, 2000, s. 18, 66-67, 105, 107.

¹³ KAUFMANN, W. W. *British Policy*, s. 109.

8.3. Neutralita Washingtonu a jihoamerická komise

Vedle starého kontinentu byly postoje k válkám za nezávislost španělské Ameriky diskutovány přirozeně také ve Washingtonu. Postoj Spojených států amerických k latinskoamerické emancipaci se začal formovat ihned po propuknutí prvních nepokojů. Jihoamerický subkontinent byl podobně jako v případě Británie nejen lákavou, ale i strategicky významnou obchodní destinací. Vzrůstu objemu obchodní výměny Spojených států amerických s Latinskou Amerikou napomohla léta 1797 - 1802 a 1804 - 1807, kdy směly španělské kolonie svobodně obchodovat s neutrálními státy během válek vedených španělskou korunou s Británií.

Jihoamerické přístavy byly pro severoamerické lodě vítanou zastávkou na obchodních plavbách do Asie kolem mysu Horn. Vedle chilského Valparaísa představovaly vhodná místa pro doplnění zásob před náročnou plavbou přes Tichý oceán také Buenos Aires a Montevideo. Na zpáteční cestě z Asie zde mohli čajem a hedvábím zpola prázdná podpalubí obchodníci zaplnit nasoleným hovézím masem a kůžemi, jejichž výhradním odběratelem byla Kuba, respektive severoameričtí obuvníci. Jelikož byl laplatský region stále ještě takřka výhradně dobytkařským regionem, existovala zde vysoká poptávka po zboží neživočišného původu, například mouce. V Montevideu se ale čile obchodovalo i s otroky a do místního přístavu směřovaly ročně desítky lodí severoamerických otrokářů.¹⁴

Podíl obchodní výměny s Latinskou Amerikou na celkovém objemu zahraničního obchodu Spojených států amerických přesto nedosahoval na počátku 19. století příliš vysokých hodnot. Nutno však podotknout, že i díky španělskému monopolu.¹⁵

Washington vstoupil poprvé do kontaktu s reprezentanty povstaleckých orgánů roku 1810, kdy byli vedle agentů do Jižní Ameriky poprvé vysláni rovněž pověřenci s hodností konzula. V otázce podpory emancipačních hnutí Washington ctil zásadu neutrality. Tu proklamoval kongres již roku 1815, kdy prezident Madison varoval severoamerické občany před účastí na vojenských akcích směřujících proti zájmům španělské koruny.

¹⁴ WHITAKER, A. P. *The United States and the Independence of Latin America, 1800 - 1830*. Baltimore: The Johns Hopkins Press, 1941, passim; GOEBEL, D. B. British Trade to the Spanish Colonies, 1796-1823. *The American Historical Review*. Sv. 43, č. 2, leden, 1938, s. 297.

¹⁵ WHITAKER, A. P. *The United States*, s. 116-117; GOEBEL, D. B. *British Trade*, s. 303.

Severoamerická prohlášení neutrality byla motivována také přesvědčením, že rivalita mezi Británií a USA dosahovala takových rozměrů, že příliš velká vstřícnost Washingtonu vůči emancipačním hnutím by mohla vyprovokovat válku se Španělskem, v níž by se Británie nehledě na vlastní zájmy postavila na stranu svého smluvního spojence.¹⁶

Vzhledem k častým stížnostem španělských diplomatů vůči vyzbrojování povstaleckých vojsk v severoamerických přístavech, provedla Madisonova administrativa modifikaci neutralitních zákonů z let 1794 a 1797. Stávající legislativa sice znemožňovala jakékoliv válčící straně nakupovat ve Spojených státech amerických válečné lodě, ale nezapovídala tuto činnost soukromým osobám. Jimi v té době diplomaticky neuznané španělsko-americké povstalecké vlády z právního hlediska byly.

Nápravu přinesl neutralitní zákon z roku 1817,¹⁷ který byl ještě roku 1818 reformován. Na jeho základě bylo severoamerickým občanům zakázáno účastnit se vojenských akcí poškozujících zájmy jakékoliv mocnosti udržující se Spojenými státy americkými mírové vztahy a podílet se na vyzbrojování lodí nebo soukromých osob směřujících svou činnost proti zahraničnímu státu.¹⁸ Zároveň ale nový neutralitní zákon vypouštěl pasáž zákona z roku 1797 zapovídající vyzbrojování válečných lodí ve prospěch akcí směřujících proti mocnostem udržujícím s Washingtonem mírové vztahy za hranicemi severoamerického státu. Tento výňatek byl jakousi právní kličkou vycházející vstříc povstaleckým hnutím, jelikož umožňoval nákup lodí a jejich pozdější vyzbrojení mimo území a pobřežní vody Spojených států amerických.

Na oficiální úrovni nicméně dodržoval Washington politiku neutrality a tak byl na krátkou dobu uvězněn za porušování neutralitních zákonů i zvláštní agent buenosaireské vlády, Manuel Hermenegildo de Aguirre.¹⁹

¹⁶ John Quincy Adams, United States Minister to Great Britain, to James Monroe, Secretary of State of the United States; London, March 30, 1816, in: MANNING, W. R. (ed.) *Diplomatic correspondence*, Sv. III., s. 1437-1438; John Quincy Adams, Secretary of State, to Richard Rush, United States Minister to Great Britain; Washington, August 15, 1818, in: MANNING, W. R. (ed.) *Diplomatic correspondence*, Sv. I., s. 74; Richard Rush, United States Minister to Great Britain, to John Quincy Adams, Secretary of State of the United States; London, November 20, 1818, in: MANNING, W. R. (ed.) *Diplomatic correspondence*, Sv. III., s. 1450.

¹⁷ WHITAKER, A. P. *The United States*, s. 217-219.

¹⁸ ROBERTSON, W. S. The Recognition of the Hispanic American Nations by the United States. *The Hispanic American Historical Review*, Sv. 1, č. 3, srpen, 1918, s. 244.

¹⁹ John Quincy Adams, Secretary of States, to Manuel H. Aguirre, Argentine Agent at Washington; Washington, August 27, 1818, in: MANNING, W. R. (ed.) *Diplomatic correspondence*, Sv. I., s. 76-78.

Ačkoliv tradiční historiografie spojuje severoamerickou neutralitu s nutností mírového řešení floridské otázky, je tato interpretace paralyzování kroků Washingtonu ve vztahu ke španělsko-amerických emancipačních hnutí odmítána.²⁰ Ferdinand VII. během vyjednávání floridské dohody tíhl k závazku neuznání nezávislosti formujících se latinskoamerických států ze strany Washingtonu jako jedné z podmínek jejího podepsání. Požadavek ale v závěrečném textu Adams-Onísovy smlouvy roku 1819 nefiguroval. Španělský monarcha proto smlouvu neparafoval a k její signaci přistoupil až jako liberální vládou usměrňovaný konstituční monarcha roku 1821.²¹

Příznivě byl okamžitému diplomatickému uznání povstaleckých vládních orgánů nakloněn jeden z předních apologetů španělsko-americké emancipace, Henry Clay. Clay považoval zákony o neutralitě za nešťastné gesto a kroky Monroeovy vlády podněcovaly jeho kritiku.²² John Quincy Adams zastával naopak politiku nevměšování se.²³ Pozoruhodný je proto poté jeho intervenční obrat vtělený do Monroeovy zprávy o stavu Unie roku 1823.

Rovněž k prezentování Washingtonu v jiném světle mělo napomoci vyslání zvláštní jihoamerické komise. Jejím posláním bylo podat vládním kruhům aktuální informace o dění v revolučních táborech a poskytnout vládě doporučení ohledně možnosti diplomatického uznání nezávislých Spojených provincií Jižní Ameriky.²⁴ Porteños ústy Manuela Hermenegilda de Aguirre opakovaně žádali o diplomatické uznání svého státu ze strany severoamerické administrativy. Monroeův kabinet nicméně žádosti opakovaně zamítal.²⁵

²⁰ Přímoou spojitost mezi mírovým vyjednáváním o odstoupení Východní Floridy a oddalováním kroků severoamerické vlády směřujících k diplomatickému uznání povstaleckých vlád uvádí ve své studii ROBERTSON, W. S. *The Recognition of the Hispanic American Nations by the United States*, s. 250; a STREET, J. *Gran Bretaña y la independencia del Río de la Plata*. Buenos Aires: Editorial Paidós, 1967, s. 269. Interpretaci odmítá naopak WHITAKER, A. P. *The United States*, s. 273.

²¹ ROBERTSON, W. S. *The Recognition of the Hispanic American Nations by the United States*, s. 250.

²² Juan Martín de Pueyrredón, Supreme Director of the United Provinces of South America, to James Monroe, President of the United States; Buenos Aires, January 31, 1817, in: MANNING, W. R. (ed.) *Diplomatic correspondence*, Sv. I., s. 349; MAY, E. R. *The Making of the Monroe Doctrine*. Cambridge (Mass.); London: Harvard University Press, 1992, s. 173.

²³ WHITAKER, A. P. *The United States*, s. 363.

²⁴ Richard Rush, Secretary of State ad interim, to Caesar A. Rodney and John Graham, Special Commissioners of the United States to South America; Washington, July 18, 1817, in: MANNING, W. R. (ed.) *Diplomatic correspondence*, Sv. I., s. 42-45.

²⁵ *Ibid.*, passim.

Zpočátku bylo zvažováno vyslání jediného komisaře. Předním kandidátem na obsazení tohoto postu byl Joel Roberts Poinsett, který měl pro splnění úkolu dostatečné zkušenosti, jelikož na přelomu první a druhé dekády 19. století vykonával úřad obchodního agenta v Peru, Chile a Río de la Plata. Poinsett však svou účast s povděkem a odvoláním na povinnosti spojené s výkonem funkce v legislativních orgánech Jižní Karolíny odmítl. Posty komisařů proto obsadili jiní kandidáti.²⁶

Komise zahájila svou misi v prosinci roku 1817, kdy fregata Congress opustila mola virginského Norfolku a nabrala kurz směrem k brazilskému pobřeží. Po krátké zastávce v Rio de Janeiro a Montevideu dosáhla posledního únorového dne roku 1818 buenosaireského přístavu. Po dvouměsíčním působení v metropoli Río de la Plata se komisaři vydali zpět do Spojených států amerických s výjimkou Theodoricka Blanda, který nastoupil na výzvu státního tajemníka Adamsa ještě cestu do Chile.²⁷ Při psaní zprávy americkému Kongresu vypluly na povrch velké názorové rozdíly mezi jednotlivými vyslanci a namísto jedné reference podal proto každý agent svou vlastní zprávu zvlášť.

Zatímco Caesar August Rodney hodnotil stav věcí až přehnaně optimisticky a nakláněl se diplomatickému uznání nezávislého státu, John Graham byl již více pesimistický. Skepsí nešetřil zejména v hodnocení politické soudržnosti Spojených provincií Jižní Ameriky.²⁸ Posudek Theodoricka Blanda byl poté ke stávajícím politickým poměrům v Río de la Plata ze všech elaborátů textem nejvíce kritickým. Bland postihl zejména vnitropolitické rozpory panující v Río de la Plata otrásající stabilitou politické scény.²⁹ Henry M. Brackenridge oficiální zprávu Kongresu nepodal, ale své osobní dojmy zachytil v anonymním dvaapadesátistránkovém pamfletu *South America: A Letter to James Monroe, President of the United States on the Present State of that Country*. Později byl publikován i jeho osobní deník z cesty a to v podobě dvousvazkového díla pod

²⁶ STEWARD, W. The South American Commission, 1817-1818. *The Hispanic American Historical Review*, Sv. 9, č. 1, únor, 1929, s. 38.

²⁷ John Quincy Adams, Secretary of State, to Caesar A. Rodney, John Graham and Theodorick Bland, Special Commissioners of the United States to South America; Washington, November 21, 1817, in *ibid.*, s. 49.

²⁸ John Graham, Special Commissioner of the United States to South America, to John Quincy Adams, Secretary of State of the United States; Washington, November 5, 1818., in *ibid.*, s. 489-492.

²⁹ Report of Theodorick Bland, Special Commissioner of the United States to South America, to John Quincy Adams, Secretary of State of the United States, on the condition of South America; Baltimore, November 2, 1818, in *ibid.*, s. 382-439.

titulem *Voyage to South America, Performed by Order of the American Government in the Years 1817 and 1818 in the Frigate Congress*.³⁰ Brackenridge doporučoval na jedné straně diplomatiky uznat nezávislost Spojených provincií Jižní Ameriky a Chile, na straně druhé neriskovat přílišnou angažovaností ve prospěch emancipačních hnutí vyprovokování válečného konfliktu s evropskými mocnostmi.³¹ Referenci o Buenos Aires podal státnímu tajemníkovi Adamsovi i Joel Roberts Poinsett, který se sice výpravy neúčastnil, ale pobýval v Río de la Plata roku 1814. Poinsett pochyboval, že by diplomatické uznání buenosaireské vlády vedlo k navázání užších obchodních kontaktů s Río de la Plata. Poinsettovy výtky častovaly také vnitropolitickou nestabilitu provincií, přičemž Poinsett zapochyboval i o spojenecké loajalitě Río de la Plata pro případ propuknutí války mezi Španělskem a Spojenými státy americkými jako důsledku diplomatického uznání nezávislé buenosaireské vlády.³²

Zprávy komisařů v Kongresu nedosáhly, i s ohledem na jejich kriticky-negativní obsah, příliš pozitivního ohlasu.³³ Severoamerická administrativa navíc prosazovala politiku rovnocenných obchodních příležitostí, a dlouhodobě odmítala diplomaticky uznat nezávislost Spojených provincií Jižní Ameriky výměnou za obdržení jakýchkoliv preferencí na obchodním poli. Princip politiky otevřených dveří se vyjímal v Monroeově zprávě Kongresu roku 1817.³⁴ Severoamerický agent v Buenos Aires John Murray Forbes tento princip opakovaně zdůrazňoval v jednání s buenosaireskou reprezentací.³⁵ Zásady rovnocenných obchodních příležitostí sdílel i státní sekretář Adams.³⁶

Relativně větší ohlas vzbudily zprávy u severoamerické veřejnosti, která začala španělsko-americkým válkám za nezávislost věnovat více prostoru v tiskovinách. Přesto, zprávy o dění na jih od hranice s Mexikem nevzbuzovaly

³⁰ STEWARD, W. *The South American*, s. 54-55.

³¹ WHITAKER, A. P. *The United States*, s. 180.

³² Joel Roberts Poinsett, ex-Agent of the United States to South America, to John Quincy Adams, Secretary of State of the United States; Columbia, s. C., November 4, 1818, in: MANNING, W. R. (ed.) *Diplomatic correspondence*, Sv. I., s. 441-442.

³³ STEWARD, W. *The South American*, s. 57.

³⁴ Message of President James Monroe at the commencement of the first session of the Fifteenth Congress of the United States; December 2, 1818, in: MANNING, W. R. (ed.) *Diplomatic correspondence*, Sv. I., s. 50.

³⁵ Minute of a conference between John M. Forbes, Special Agent of the United States at Buenos Aires, and Bernardino Rivadavia, Minister of Government and Foreign Relations of the United Provinces of South America; Buenos Aires, September 17, 1821, in *ibid.*, s. 586.

³⁶ John Quincy Adams, Secretary of State, to President James Monroe; Washington, January 28, 1819, in *ibid.*, s. 93.

takový zájem jako například informace o povstání Řeků bojujících proti osmanské nadvládě. Periodika publikovala mnohem častěji relace o veřejných sbírkách na pomoc řeckým povstalcům než oznámení totožného charakteru vztahující se na latinskoamerické regiony. Mnoho Severoameričanů možná také sdílelo pesimistický názor státního tajemníka Monroeovy administrativy, Johna Quincyho Adamse, negativně hodnotící stav latinskoamerické společnosti, která podle jeho mínění nebyla dostatečně vyzrálá na přijetí demokratické formy vlády.³⁷ V podobném duchu popsal roku 1820 laplatskou společnost i John Murray Forbes, severoamerický zmocněnec působící v Buenos Aires.³⁸

Na druhou stranu, stejně jako v případě poddaných britské koruny, i občané Spojených států amerických vstupovali do revolučních služeb. Vedle osobního přesvědčení hrály velkou roli i vyhlídky na materiální zisk. Dodávky zbraní, výzbroje a výstroje byly severoamerickými obchodníky podmiňovány dodržáním zákonů obchodní výměny.³⁹ Až na výjimky zásobovali severoameričtí obchodníci povstalecká vojska, pouze pokud se jim dostalo neodkladné platby v hotovosti.

Když roku 1817 odmítla Monroeova administrativa navázat diplomatické vztahy se Spojenými provinciemi Jižní Ameriky a poskytnout vojenskou pomoc San Martínově tažení do Peru, Manuel Hermenegildo de Aguirre uvedl: „*I believe that if they do anything in our favor even indirectly, it will be for the purpose of enriching their merchants...*“⁴⁰ Angažovanost je ale zákonitě doprovázena sledováním určitých, povětšinou materiálních zájmů angažovaného a nutno podotknout, projev vyšší míry entusiasmů pro věc španělsko-amerických emancipačních hnutí znemožňovaly ve Spojených státech amerických zprávy vypovídající o nepříliš rozvinuté úrovni republikánských a demokratických hodnot v Jižní Americe.⁴¹

Kulturně-společenská úroveň španělsko-americké populace byla určitými kruhy hodnocena výlučně negativně. Je otázkou jaký podíl nesly na této

³⁷ GLEIJESES, s. The Limits of Sympathy, s. 482; WHITAKER, A. P. *The United States*, s. 37.

³⁸ STEWARD, W. The Diplomatic Service of John M. Forbes at Buenos Aires. *The Hispanic American Historical Review*. Sv. 14, č. 2, květen, 1934, s. 205.

³⁹ Cit. in: GLEIJESES, s. The Limits of Sympathy, s. 484.

⁴⁰ „*Věřím, že pokud by vykonali cokoliv v náš prospěch, byť nepřímo, bude to za účelem obohacení jejich obchodníků...*“ Cit. in: WHITAKER, A. P. *The United States*, s. 236.

⁴¹ John B. Prevost, Special Agent of the United States to Buenos Aires, Chile and Peru, to John Quincy Adams, Secretary of State of the United States; March 20, 1820, in: MANNING, W. R. (ed.) *Diplomatic Correspondence*, Sv. I., s. 545-547.

představě předsudky pramenící z nahlížení španělských kolonií jako dědice civilizačních rysů Španělska v rovině bigotního katolicismu a panovnického absolutismu. Skepse ohledně republikánského a demokratického vývoje španělské Ameriky ale napomáhaly šířit a upevňovat i informace vypovídající o vývoji španělsko-amerických revolučních hnutí jakými byla zveřejněná zpráva Theodoricka Blanda, Rivadaviova a Belgranova usmiřovací mise v Londýně a Madridu nebo relace Johna B. Prevosta o vyjednávání Buenos Aires s francouzským dvorem o královské kandidatuře prince z Luccy.⁴²

8.4. Diplomatické uznání ze strany Spojených států amerických

Impulz k novému kolu diplomatických rozhovorů přinesly události odehrávající se na počátku třetí dekády 19. století na Pyrenejském poloostrově. Roku 1820 se v Cádizu vzbouřily jednotky určené k boji s buenosaireskými povstalci. Plukovník Rafael Riego donutil v Cabezas de San Juan Ferdinanda VII. přísahat na ústavu z roku 1812 a španělského krále podruhé během jeho mandátu odsoudil do role rukojmí revoluce.

Liberalizace španělské politické scény se pozitivně projevila i na vztahu metropole k americkým územím. Je však otázkou, zda se jednalo o výsledek liberálního převratu, nebo o důsledek tlaku Monroeovy administrativy a jejích kroků z roku 1822, které ukončily mezinárodně-právní izolaci španělsko-amerických povstalců.

Osmého března roku 1822 zaslal prezident do Kongresu zvláštní zprávu doporučující diplomatické uznání povstaleckých vlád, které vyhlásily nezávislost. Monroeova vláda po mnohaletém oddalování přistoupila k tomuto kroku pod dojmem nemožnosti restaurace španělské moci za oceánem. Z pohledu Washingtonu byly války za nezávislost vzhledem k událostem odehrávajícím se ve Španělsku již dopsanou kapitolou latinskoamerických dějin a povstalci si svou úspěšnou rezistencí a relativní stabilizací poměrů vydobyli právo na statut nezávislosti.⁴³

⁴² WHITAKER, A. P. *The United States*, s. 334-336.

⁴³ President James Monroe to the United States House of Representatives, communicated March 8 and April 26, 1822; Washington, March 8, 1822, in: MANNING, W. R. (ed.) *Diplomatic correspondence*, Sv. I., s. 146-148.

Španělský vyslanec ve Spojených státech, Joaquín de Anduaga, reagoval vznesením oficiálního protestu.⁴⁴ Španělský ministr zahraničí Martínez de la Rosa poté zahájil diplomatický nátlak na evropské dvory ve snaze docílit jejich odmítavého stanoviska vůči krokům severoamerické vlády. Písemné výzvy byly doplněny o dokument *Estado de los diferentes países de América según las últimas noticias*, španělskou verzi dění v jeho zaoceánském panství.⁴⁵ Madrid vyjádřil ale také snahu o liberalizaci dosavadní zaoceánské politiky a byl ochoten přistoupit k vyjednávání ohledně jejich nových principů.⁴⁶ Španělští liberálové vkládali naděje do pozitivního ohlasu obnovení platnosti cádizské ústavy a jmenovali komise, jejichž úkolem bylo vyjednat s latinskoamerickými povstanci vyrovnání ve smyslu přijetí konstitučního systému ze strany povstalců výměnou za udělení generálního pardonu.

Usmířovací politika nicméně nenalezla za oceánem pochopení. Latinskoamerický Rubicon se zdál být nenávratně překročen. Neblahé situace si byli vědomi i někteří členové liberálních cortesů. Jiní se přikláněli k realistickým stanoviskům postupně pod vlivem zpráv Španělů dříve žijících v Americe.⁴⁷ Přesto Madrid ještě zcela nerezignoval. Jednou z diskutovaných možností bylo přimět jihoamerické povstalce k vytvoření konfederace se Španělskem, přičemž panovníkem tohoto uskupení by se stal Ferdinand VII. s titulem protektora Velké španělsko-americké konfederace.⁴⁸ Jiný návrh předpokládal vznik nezávislých latinskoamerických států, které by přijaly ústavy obdobné té cádizské, a jejichž vrcholnými představiteli by se stali členové španělské větve dynastie Bourbonů.

Mezitím však již Spojené státy americké, i vzhledem ke skutečnosti, že o nezávislosti španělské Ameriky bylo na válečném poli v podstatě rozhodnuto, přikročily k zahájení procesu diplomatického uznání povstaleckých vlád. Čtvrtého května roku 1822 podepsal prezident Monroe výnos o výdaji státní

⁴⁴ Joaquín de Anduaga, Spanish Minister to the United States, to John Quincy Adams, Secretary of State of the United States; Washington, March 9, 1822, in: MANNING, W. R. (ed.) *Diplomatic correspondence*, Sv. III., s. 2010.

⁴⁵ ROBERTSON, W. S. The United States and Spain in 1822. *The American Historical Review*, Sv. 20, č. 4, červenec, 1915, s. 787.

⁴⁶ ROBERTSON, W. S. The Policy of Spain Toward Its Revolted Colonies, 1820-1823. *The Hispanic American Historical Review*, Sv. 6, č. 1/3, únor-srpen, 1926, s. 36.

⁴⁷ ROBERTSON, W. S. The Policy of Spain, s. 30; ROBERTSON, W. S. The Recognition of the Spanish Colonies by the Motherland. *The Hispanic American Historical Review*, Sv. 1, č. 1, únor, 1918, s. 80.

⁴⁸ ROBERTSON, W. S. The Policy of Spain, s. 32.

pokladny ve výši 100 000 USD na financování „*missions to the independent nations on the American continent*.“⁴⁹ Návrh byl senátem přijat o dva týdny později a posvětil navázání diplomatických kontaktů s Mexikem, Velkou Kolumbií, Chile, Peru a Spojenými provinciemi Jižní Ameriky.

Monroeovo prohlášení datované 4. březnem roku 1822 vzbudilo v Evropě mnohem větší ohlas než jeho pozdější výroční zpráva adresovaná Kongresu z 2. prosince roku 1823, jejíž část dostala přívlastek doktríny. Pozoruhodného obratu poté dosáhlo po roce 1822 Adamsovo hodnocení jihoamerické společnosti. Ačkoliv se od dřívějšího skepticismu Adams zcela neoprostil, projevoval Latinské Americe nově větší náklonnost a na rozdíl od svých dřívějších prohlášení připouštěl následování severoamerického vzoru latinskoamerickými státy.⁵⁰

Nepříznivé okolnosti washingtonských kroků dovedly Madrid k rezignaci. Španělská vláda se nově pokusila o usmíření s někdejšími državami ve smyslu reciprocitních výhod pro oba subjekty.⁵¹ Tíhla k uzavření předběžných obchodních smluv, potažmo uznání suverénního charakteru latinskoamerických vlád. Vyslanci putujícími do Río de la Plata byli Luis de la Robla a Antonio Luis Pereira. Čtvrtého července roku 1823 podepsali s Bernardinem Rivadaviou předběžnou mírovou smlouvu, jejíž text stanovoval, že po uplynutí 60 dnů po jejím sjednání budou na dobu 18 měsíců pozastaveny všechny válečné akce probíhající mezi oběma státy a během nich vypracována její konečná verze.⁵² Francouzská invaze do Španělska a restaurace absolutistického režimu Ferdinanda VII. ale pohřbily naděje i na smířlivé narovnání vztahů.

8.5. Sto tisíc synů sv. Ludvíka

Restaurace španělského absolutismu byla diskutována na kongresu ve Veroně roku 1822. Otázka polarizovala vztahy v rámci koncertu evropských

⁴⁹ „*misí k nezávislým národům amerického kontinentu*.“ Cit. in: ROBERTSON, W. S. *The United States and Spain*, s. 783.

⁵⁰ WHITAKER, A. P. *The United States*, s. 419.

⁵¹ „ROBERTSON, W. S. *The Policy of Spain*, s. 39.

⁵² John M. Forbes, Secretary of the United States Legation at Buenos Aires, to John Quincy Adams, Secretary of State of the United States; Buenos Aires, July 5, 1823, in: MANNING, W. R. (ed.) *Diplomatic correspondence*, Sv. I., s. 624.

mocností. Británie se k vojenské intervenci za Pyreneje stavěla negativně. Ministr zahraničí Castlereagh opakovaně deklaroval princip nevměšování se: *„It (Quadruple Alliance) was a Union for the reconquest of Europe from Military Dominion of France... It never was however intended as an Union for the Government of the World, or for the Superintendence of the Internal Affairs of other States... We may all agree, that nothing can be more lamentable, or more dangerous example, than the late revolt of the Spanish Army. We may all agree, than nothing can be... less suited to the wants and true interests of the Spanish nation, than the Constitution of the year 1812; we may also agree with shades of difference, that the consequence of this state of things in Spain may eventually bring danger home to all our own doors, but it does not follow, that we have therefore equal means of acting upon this opinion...“*⁵³

Z britského pohledu se jednalo o okamžik, kdy byla secese zaoceánských území, náležejících již jen formálně pod suverenitu Madridu, definitivně zpečetěna. Bylo oprávněné se domnívat, že řešení vnitřních sporů odebere Španělsku značnou část energie a zaoceánská intervence nebude být moci v blízké budoucnosti provedena. Británii proto velmi znepokojovaly informace hovořící o intervenci za Pyreneje. S restaurací režimu Ferdinanda VII. za pomoci zahraniční vojenské síly se totiž pojila i hrozba užití této armády pro účely reconquisty kolonií. Složitou situaci z pohledu Londýna umocňovala i nepříjemná událost vynutivší si personální změnu v čele Foreign Office. Castlereagh spáchal roku 1822 sebevraždu, když si kapesním nožikem prořízl hrdlo. V čele ministerstva zahraničí ho nahradil George Canning.

Canning hodlal hrozbu zahraniční intervence do Španělska odvrátit a v tomto duchu úkoloval britského reprezentanta na veronských jednání,

⁵³ *„Čtyřaliance byla spojenectvím pro znovudobytí Evropy z vojenské nadvlády Francie... Nikdy nebyla zamýšlena jako Unie pro Vládu Světa, nebo jako superintendant vnitřních záležitostí jiných států... Měli bychom všichni souhlasit s tím, že nic nemůže být více politováníhodné, nebo nebezpečnějším příkladem, než nedávné povstání španělské armády. Měli bychom všichni souhlasit s tím, že nic nemůže být více nevhodné pro zájmy španělského národa, než je ústava z roku 1812; měli bychom všichni souhlasit s tím, že důsledky stavu věcí panujících ve Španělsku mohou nakonec ohrozit i naše vlastní domovy, nicméně to neznamená, že bychom proto měli konat pod dojmem tohoto názoru...“* State Paper of 5 May 1820. In TEMPERLEY, H.; PENSON, L. M. *Foundations of British Foreign Policy from Pitt (1792) to Salisbury (1902) or Documents, old and new*. Cambridge: Cambridge University Press, 1938, s. 54-55.

vévodu Wellingtona.⁵⁴ Naopak pozitivně se k intervenci stavěly konzervativní francouzské kruhy, ruský car i rakouský kancléř. Přes protesty Foreign Office bylo dosaženo dohody o provedení invaze pomocí vojsk francouzského krále. Canning se pokusil přesvědčit francouzský dvůr o opaku.⁵⁵ Paříž ale neustoupila ani poté, co britský kabinet zrušil embargo na prodej a dovoz zbraní do Španělska a jejich někdejších amerických držav.

Británie přijala memorandum o neutralitě. K ozbrojenému zásahu byla odhodlaná přistoupit pouze v případě, kdy by francouzská intervence nabyla dlouhodobého charakteru, došlo k narušení územní integrity portugalského království nebo by byla francouzská armáda použita k podniku reconquisty zámořských území.⁵⁶ Canning Polignacovi dále sdělil, že Británie uzná nezávislost kolonií, pokud Francie poskytne svou armádu pro zaoceánský podnik předjímaný španělským králem, nebo pokud se Španělsko pokusí zpřetrhat obchodní vazby londýnské City s Jižní Amerikou.⁵⁷

To ovšem nic nezměnilo na skutečnosti, že byl vévoda d'Angoulême jmenován velitelem expedičního vojska a Sto tisíc synů sv. Ludvíka, jak bylo intervenční vojsko hanlivě označováno, překročilo v létě roku 1823 Pyreneje. Povstalci se nezmohli na soustavný odpor, španělské duchovenstvo a šlechta vítala Francouze jako osvoboditele a celá země bez většího odporu kapitulovala. Když po krátkém obléhání padla poslední bašta konstitucionalistů, přístav Cádiz, nestálo druhé restauraci Ferdinandovy vlády již nic v cestě. Španělský král se se svými oponenty vypořádal stejně nekompromisně jako po pádu Josefa Bonaparta a obnovil panovnický absolutismus. Anuloval všechny kroky konstituční vlády, její legislativní výnosy prohlásil za pozbyté platnosti, zbavil vyslance pověřené vyjednáváním s kreolskými reprezentanty pravomocí a zrušil platnost všech smluv dojednaných za oceánem.⁵⁸

⁵⁴ Ibid., s. 64-65.

⁵⁵ KAUFMANN, W. W. *British Policy*, s. 147.

⁵⁶ TEMPERLEY, H.; PENSON, L. M. *Foundations*, s. 68.

⁵⁷ Richard Rush, United States Minister to Great Britain, to John Quincy Adams, Secretary of State of the United States; London, November 26, 1823, in: MANNING, W. R. (ed.) *Diplomatic correspondence*, Sv. III., s. 1504.

⁵⁸ ROBERTSON, W. S. *The Policy of Spain*, s. 44-45.

8.6. Monroeova zpráva Kongresu

Paralelně s restaurací absolutistické moci ve Španělsku vrcholila ve Washingtonu jednání, jejichž výsledkem se stal dokument teoreticky uzavírající americký kontinent nejen španělským dobovatelským snahám. Británie čelící v otázce reconquisty zbytku Evropy tíhla k navázání anglosaské spolupráce.⁵⁹ Canning se obával, že by francouzská intervenční armáda mohla být použita také pro zaoceánský podnik a se severoamerickým vyslancem v Londýně, Richardem Rushem, zahájil jednání o společné anglo-americké deklaraci. Rush obdržel od Canninga dopis, který v pěti bodech precizoval cíle britské zahraniční politiky: *„We conceive the recovery of the Colonies by Spain, to be hopeless. We conceive the question of the recognition of them as Independent States, to be one of time and circumstances. We are, however, by no means disposed to throw any impediment in the way of an arrangement between them and mother country by amicable negotiation. We aim not at the possession of any portion of them ourselves. We could not see any portion of them transferred to any other Power, with indifference.“*⁶⁰

Jednání mezi Canningem a Rushem nicméně nedosáhla Londýnem kýženého výsledku. Rush podmínil kooperaci anglosaských států okamžitým diplomatickým uznáním povstaleckých španělsko-amerických vlád ze strany Británie.⁶¹ To Canning odmítl a jednání na dané téma byla ukončena.

Současně s Rushem jednal britský ministr zahraničí i s francouzským vyslancem v Londýně, princem de Polignac. Canning požadoval explicitní francouzské ujištění, že Sto tisíc synů sv. Ludvíka nenastoupí zaoceánskou plavbu a francouzská vláda se nebude nikterak angažovat v plánu reconquisty španělsko-amerických kolonií. Ačkoliv Paříž již dříve dementovala svůj zájem o Río de la Plata, její nabídka Lisabonu o poskytnutí vojenské flotily k dobytí

⁵⁹ KAUFMANN, W. W. *British Policy*, s. 154.

⁶⁰ „Považujeme znovunabytí kolonií Španělskem za beznadějně. Považujeme otázku jejich uznání jako nezávislých států za otázku času a okolností. Jsme jakkoliv otevřeni tomu, aby narovnal vztahy se svou mateřskou zemí prostřednictvím mírového vyjednávání. Necílíme k ovládnutí žádné z nich. Nemůžeme nečinně přihlížet snahám o ovládnutí jakékoliv části z nich jinou mocností.“ George Canning, Secretary of State for Foreign Affairs of Great Britain, to Richard Rush, United States Minister to Great Britain; Foreign Office, August 20, 1823, in: MANNING, W. R. (ed.) *Diplomatic correspondence*, Sv. III., s. 1478.

⁶¹ Richard Rush, United States Minister to Great Britain, to George Canning, Secretary of State for Foreign Affairs of Great Britain; London, August 27, 1823, in *ibid.*, s. 1483.

Brazílie z roku 1823 potvrdovala, že podezíravost Londýna měla věcné příčiny.⁶² Canning opakoval jasná stanoviska avizující, že britská vláda nepřipustí, aby conquistu španělsko-amerických kolonií realizovala jiná než výlučně španělská armáda. Francouzská strana poté přeci jenom odvětila k jeho spokojenosti Polignacovým memorandem, ve kterém rezignovala na ovládnutí jakékoliv části někdejšího španělského zámořského koloniálního panství, stejně tak jako na účast na eventuálním podniku reconquisty.⁶³

Lze spekulovat o tom, zda byly Rusko nebo Francie skutečně odhodlány poskytnout Madridu dostatek prostředků pro podnik reconquisty, nebo zda byla Francie za příznivého stavu okolností odhodlána podniknout dobovačné tažení ve vlastní režii.⁶⁴ Obranaschopnost latinskoamerických států každopádně nebyla velká. Evropské státy disponující dostatečnými informacemi o dění za oceánem si toho byly vědomy a projekt reconquisty španělské Ameriky proto nemusel být vnímán pouze jako planá prohlášení vyjadřující solidaritu španělskému králi.

Dočasný úspěch španělské expedice z roku 1815 u novogranadských břehů ostatně slabost povstaleckých táborů potvrdil a přítomnost francouzských intervenčních vojsk hájících zájmy Ferdinanda VII. neoddiskutovatelně vzbuzovala v Londýně vysokou míru znepokojení. Tato skutečnost a francouzská zaoceánská angažovanost v letech 1818 - 1824 byly faktory, které uspíšily nastoupení procesu diplomatického uznání latinskoamerických nezávislých států ze strany Londýna.

Polignacovo memorandum zase ukončilo akutní britský zájem o anglo-americkou kooperaci v latinskoamerické otázce. Hrozba francouzské zaoceánské intervence jím byla pro danou chvíli odvrácena a severoamerického spojence pro její případnou eliminaci Londýn již nepotřeboval.

⁶² TEMPERLEY, H. French Designs on Spanish America in 1820-5. *The English Historical Review*, Sv. 40, č. 157, leden, 1925, s. 40.

⁶³ Memorandum of a Conference between the Prince de Polignac, French Ambassador to Great Britain, and Mr. Canning, Secretary of State for Foreign Affairs of Great Britain, begun Thursday, October 9, and concluded Sunday, October 12, 1823, in: MANNING, W. R. (ed.) *Diplomatic correspondence*, Sv. III., s. 1498.

⁶⁴ Přes závazky vyplývající z Polignacova memoranda francouzská angažovanost za oceánem neskončila. To potvrzuje domněnky, že pokud hodlala Francie za oceánem zasáhnout, nejspíš pouze ve vlastní režii. Roku 1824 se její flotila opět objevila před Rio de Janeirem a francouzské lodě hlídkovaly i u peruánského a chilského pobřeží, přičemž se francouzští důstojníci pokoušeli o navázání kontaktu s rojalistickými tábory. Napětí Londýna provázely i francouzské aktivity v Karibiku roku 1825, kdy se francouzská flotila nacházela nedaleko havanského přístavu. Zlom nastal až roku 1826, kdy Paříž zopakovala svůj tři roky starý závazek. PERKINS, D. *Hands off. A History of the Monroe Doctrine*, Boston: Little, Brown and Company, 1946, s. 52; TEMPERLEY, H. *French Designs*, s. 35.

Canningova jednání s Rushem nakonec nicméně přinesla jeden z hlavních podnětů ke vzniku textu, později pojmenovaného jako Monroeova doktrína. Druhým motivem k deklaraci severoamerických zájmů přinesly dlouhodobé neshody v jednáních s ruským vyslancem ve Washingtonu, baronem de Tuyl von Serooskeren, na téma ruských kolonizačních aktivit na pacifickém pobřeží Severní Ameriky.

Stanoviska Washingtonu ke kolonizačním aktivitám evropských mocností na americkém kontinentu měla být vyslovena ve výročním prezidentově proslovu k americkému Kongresu o stavu Unie, během něhož podle doporučení svých ministrů předkládá prezident Kongresu okruhy, jimiž by se měla administrativa v příštím roce prvořadě zabývat.

Monroe byl podle Adamsových výpovědí informacemi o porážce španělských konstitucionalistů a údajných přípravách francouzské flotily pro přeplavení španělských vojsk do Ameriky rozladěn. Měl si být vědom, že již není čas na dlouhé debaty, a že pokud by francouzsko-španělská vojska skutečně chystala intervenci, bylo třeba urychleně jednat. Na rozdíl od prezidenta Adams reconquistu jako reálné nebezpečí nevnímal. V nadsázce uvedl: *„I no more believe that the Holly allies will restore the Spanish dominion upon the American continent... than that Chimborazo will sink beneath the ocean.“*⁶⁵

V době, kdy Monroe shromažďoval návrhy jednotlivých ministerstev do výroční zprávy Kongresu, předložil Adams za resort zahraničí doporučení deklarace, že americký kontinent nelze do budoucna považovat za destinaci jakýchkoliv nových kolonizačních snah nebo rozšiřování evropského mocensko-politického systému. V neposlední řadě měla prezidentova zpráva postihnout ruské aktivity na tichomořském pobřeží.

Adamsovy požadavky, které měly v prezidentově zprávě v souhrnu zaznít, byly zdůraznění principiálních rozdílů mezi evropským monarchistickým a americkým republikánským zřízením řídicím se odlišnými zásadami (svoboda, nezávislost, sebeurčení), odmítnutím jakýchkoliv zásahů Svaté Aliance mimo evropský kontinent a podmíněním neutrality Spojených států amerických v latinskoamerických záležitostech neutralitou evropských států.

⁶⁵ „Již nevěřím, že by Svatá Aliance obnovila španělskou dominanci na americkém kontinentu... stejně jako, že by se Chimborazo potopilo do oceánu.“ Cit. in: PERKINS, D. *Hands off*, s. 42. (Adamsem zmiňované Chimborazo je ekvádorská sopka, 6310 m n. m.)

Monroe zpočátku návrhům oponoval. Akcent na tezi o principiálních rozdílech mezi republikánským a monarchistickým státním zřízením vnímal jako přílišný kategorismus, který by mohl znemožnit alianční spolupráci v budoucnu. Požádal proto Adamse, aby z textu tuto část odstranil a vyvaroval se užívání obdobného tónu. Adams však prosadil svou původní koncepci a Monroem kritizované kategorické pasáže tak zazněly 2. prosince roku 1823 v prezidentově zprávě o stavu Unie.

Její text avizoval: *„The American continents... are henceforth not to be considered as subject for future colonization by any European power... In the wars of the European powers in matter relating to themselves, we have never taken any part, nor does it comport with our policy so to do... With the movements in this hemisphere we are, of necessity, more immediately connected... The political system of allied powers is essentially different in this respect from that of America... [We] declare that we should consider any attempt on their part to extend their political system to any portion of this hemisphere as dangerous to our peace and safety. With the existing colonies and dependencies of any European power we have not interfered and shall not interfere. But with the governments who have declared their independence and maintained it, and whose independence we have... acknowledged, we could not view any interposition for the purpose of oppressing them, or controlling [them]... by any European power...“⁶⁶*

Následujícího roku poté Monroe ve svém posledním prezidentském projevu ke Kongresu zdůraznil princip severoamerického nevměšování se do vnitropolitických záležitostí jihoamerických států s ohledem na jejich svobodnou vůli zvolit si takovou formu vlády, která bude danému státu nejlépe

⁶⁶ „Americký kontinent od nynějška již nemůže být považován za předmět kolonizace vedené jakoukoliv evropskou mocností. Nikdy jsme se neúčastnili evropských válek týkajících se jejich záležitostí, ani to není naší politikou... S děním na této polokouli jsme ovšem nevyhnutelně mnohem více přímo spjati... Politický systém Svaté Aliance je v tomto aspektu odlišný od toho amerického... Prohlašujeme, že budeme muset jakýkoliv pokus o rozšíření jejich politického systému na jakoukoliv část této polokoule považovat za ohrožení míru a bezpečnosti. Do záležitostí stávajících kolonií a závislých území evropských mocností jsme nikdy nezasahovali a nehodláme zasahovat. Nicméně v případě vlád, které vyhlásily svou nezávislost a ubránily ji, a jejichž nezávislost jsme uznali, nemůžeme respektovat jakoukoliv snahu jakékoliv evropské mocnosti o jejich utlačování nebo ovládnutí...“ Cit. in: PERKINS, D. *Hands off*, s. 28; Message of President James Monroe, at the commencement of the first session of the Eighteenth Congress of the United States, communicated to the Senate; Washington, December 2, 1823, in: MANNING, W. R. (ed.) *Diplomatic correspondence*, Sv. I., s. 217-218.

vyhovovat.⁶⁷ Zpráva o stavu Unie nezůstala bez odezvy, ale takový ohlas jako kroky severoamerické vlády směřující k diplomatickému uznání nezávislých latinskoamerických států v Evropě nevzbudila. Stalo se tak i díky tomu, že se Canning zdržel oficiálního protestu, ačkoliv se obával, že by Monroeova zpráva mohla způsobit inklinaci španělské Ameriky k jejímu severoamerickému sousedovi.⁶⁸

Reakce části latinskoamerické veřejnosti na Monroeovu zprávu byla negativní. Důvodem byl jednak doposud nikterak vstřícný postoj Washingtonu k oficiální podpoře emancipačních hnutí, ale také postupně vzrůstající britský vliv na nezávislé vlády. Jediným přímým výsledkem prezidentova poselství Kongresu tak bylo uzavření smlouvy mezi severoamerickou a ruskou vládou, která posunovala jižní hranici ruských privilegií na linii 54° 40' severní zeměpisné šířky a připouštěla americké obchodní aktivity na sever od této linie po dobu následujících 10 let.

8.7. Diplomatické uznání ze strany Velké Británie

K diplomatickému uznání španělsko-amerických povstaleckých vlád ze strany Británie se schylovalo již od roku 1822, kdy vévoda Wellington na kongresu ve Veroně vložil do memoranda britské vlády pasáž o nutnosti brzkého uznání nezávislosti španělských kolonií. Roku 1824 se odehrálo poslední kolo rozhovorů Foreign Office s Madridem na téma španělské Ameriky. Canning opět vybízel Madrid k mírovému narovnání vztahů za předpokladu britského souhlasu se zachováním obchodních privilegií, které by Španělsku zajišťovaly protekcionistické postavení na obchodním poli. Když však Madrid odmítl i britskou nabídku garance držení Kuby, vyjednávání byla ukončena.⁶⁹ Ostatně ke spokojenosti Británie, která k tomuto výsledku směřovala.

V situaci, kdy byly veškeré britské nabídky o narovnání vztahů mezi Španělskem a zaoceánskými teritorii dlouhodobě odmítány a stávající okolnosti neumožňovaly Ferdinandovi VII. podniknout reconquistu s pomocí čistě

⁶⁷ Message of President James Monroe, at the commencement of the second session of the Eighteenth Congress of the United States; Washington, December 7, 1824, in: MANNING, W. R. (ed.) *Diplomatic correspondence*, Sv. I., s. 228.

⁶⁸ WHITAKER, A. P. *The United States*, s. 537.

⁶⁹ KAUFMANN, W. W. *British Policy*, s. 174.

španělských sil, mohla Británie přikročit k procesu diplomatického uznání povstaleckých orgánů jako nezávislých a suverénních vlád, aniž by mohla být kritizována z podnikání unáhlených a oportunistických kroků bez zohledňování zájmů Španělska.

Canning shrnul hlavní britský zájem v hovorech s princem de Polignac: „*The British Government had no desire to precipitate that Recognition, so long as there was any reasonable chance of an accommodation with the Mother Country, by which such a recognition might come first from Spain; but that it could not wait indefinitely for that result...*“⁷⁰

Na Canninga vyvíjela ustavičný nátlak zejména silná lobby londýnské City. V červnu roku 1824 byla do britského parlamentu zaslána petice podepsaná 117 předními britskými bankéři vyzývající vládu, aby přistoupila k uznání nezávislosti latinskoamerických států se zdůvodněním, že otálení může mít za důsledek ztrátu potenciálních trhů ve prospěch severoamerických obchodníků.⁷¹

Pro shrnutí dosavadního britského postoje k otázce latinskoamerických emancipačních hnutí lze uvést, že primárním cílem Británie nebyla nezávislost Latinské Ameriky, ale svoboda obchodu s ní. Když se ukázalo, že se Španělsko nedokázalo vzdát svých kategorických postojů a emancipační orgány ustanovily relativně stabilní vlády, přistoupila Británie, i s ohledem na vývoj mezinárodní situace, k diplomatickému uznání de facto nezávislých států. Jelikož proběhl poté tento akt prostřednictvím uzavření obchodních smluv, de iure tím Británie docílila i svého primárního cíle, svobodné obchodní výměny.

Canning vyslal na počátku roku 1824 přes oceán komisaře, aby podali doporučení ohledně uznání emancipovaných států, přičemž britské požadavky pro uznání jejich nezávislosti byly následující: „*Antes que el Gobierno de Su Majestad pueda dar cualquier paso decisivo para estrechar sus relaciones con cualquiera de los nuevos Estados de América, es obvio que debe establecerse...*
1. *Que el Estado interesado ha renunciado definitiva e irrevocablemente a toda*

⁷⁰ „*Britská vláda se nesnažila usplňovat diplomatické uznání a to tak dlouho, dokud existovala odůvodněná možnost usmíření s metropolí, kterou by takové uznání mělo být vysloveno jako první; nicméně nelze čekat do nekonečna...*“ Memorandum of a Conference between the Prince de Polignac, French Ambassador to Great Britain, and Mr. Canning, Secretary of State for Foreign Affairs of Great Britain, begun Thursday, October 9, and concluded Sunday, October 12, 1823, in: MANNING, W. R. (ed.) *Diplomatic correspondence*, Sv. III., s. 1496.

⁷¹ GRAY, E. M. *The diplomatic mission of Rivadavia in Great Britain*. Mendoza: D'Accurzio, 1947, s. 25.

*vinculación política con España; 2. Que tiene tanto el poder como la voluntad de mantener la Independencia que ha establecido, y; 3. Que la estructura de su Gobierno es tal que ofrece una seguridad razonable para la continuidad de su paz interna, y para la buena fe que le permitiría mantener las relaciones que pudiera contraer con otras Potencias.*⁷²

Woodbine Parish, vyslaný do Buenos Aires, sdělil během svého prvního setkání s Rivadaviou, že ideálním stavem by byla situace, kdy by nezávislost laplatských provincií byla nejprve diplomaticky uznána ze strany Španělska a až poté ze strany Británie.⁷³ Španělská nesmlouvavost v koloniálních otázkách však zcela logicky zhatila naplnění této premisy. K naplnění výše nastíněných bodů podmiňujících uznání nezávislosti poté napomohlo Río de la Plata relativně poklidné období panující od svolání nového ústavodárného shromáždění do pádu prezidentského systému roku 1827. Ve střednědobém pohledu se sice v historické perspektivě jedná pouze o jeden z dalších pokusů ustanovit centrální vládu, v daném okamžiku však okolnosti dávaly naděje na relativní stabilizaci vnitropolitické situace.

Parish zaslal Canningovi ještě v červnu roku 1824 podrobnou zprávu hodnotící stav věcí panující v laplatských provinciích. Pozitivního ohlasu se z jeho strany dočkaly vedle zklidnění politické scény a reforem exekutivních, legislativních a justičních orgánů rovněž další kroky buenosaireské vlády jakými byly přijetí nového zákona o nezczizitelnosti soukromého majetku, opětovné vyhlášení svobody tisku a náboženství, deklarace všeobecné amnestie pro politické emigranty, dále založení vládního periodika zpravujícího obyvatelstvo o výnosech legislativních orgánů, přijetí školských reforem nebo zakládání nových nemocnic.⁷⁴ Jednalo se o reference vesměs pozitivního charakteru dávající naději na stabilizaci politických a sociálních pořádků v zemi.

⁷² „Předtím, než vláda Jejího Veličenstva bude moci učinit rozhodné kroky k utužení vztahů s jakýmkoliv z nově ustanovených amerických států, je zřejmé, že bude nutné, aby... 1. Zúčastněný stát nenávratně a s konečnou platností odmítl politické spojení se Španělskem; 2. Disponoval mocí a vůlí udržet nezávislost, kterou ustanovil; 3. Struktura jeho vlády zajišťovala udržení vnitřního míru a umožnila udržovat vztahy, které by byly navázány s jinými mocnostmi.“ F. O. 118/1. De George Canning a Woodbine Parish; agosto 23 de 1824, in: WEBSTER, C. K. *Gran Bretaña y la Independencia de la America Latina, 1812 - 1830, documentos escogidos de los archivos del Foreign Office*. [překlad Guillermo Eduardo Leguizamón] Sv. I. Buenos Aires: Editorial Guillermo Kraft, 1944, s. 162.

⁷³ GALLO, K. *De la invasión al reconocimiento*, s. 210.

⁷⁴ F. O. 6/4. Woodbine Parish to George Canning; Buenos Ayres, 25 June 1824, in: HUMPHREYS, R. A. (ed.) *British Consular Reports of the Trade and Politics of Latin America, 1824-1826*. London: Offices of The Royal Historical Society, 1940, s. 10-25.

Souběžně s Parishovou misí v Buenos Aires probíhala i diplomatická jednání v Londýně vedená laplatským vyslancem ve Spojených státech amerických, Carlosem Maríou de Alvear. Alvear byl vyslán do Británie v zápětí poté, co byl restaurován absolutismus ve Španělsku a kroky Ferdinanda VII. vůči zámořským koloniím opětovně zesílily hrozbu vyslání reconquistadorské expedice do Río de la Plata. Jeho úkolem bylo docílit urychlení procesu uznání nezávislých laplatských provincií britskou vládou. Určité uklidnění přinesla Alvearovi známost Polignacova memoranda, které sice nevyklučovalo Španělskem vedenou intervenci do zámoří, nicméně zapovídalo poskytnutí vojenských sil Francie jejímu pyrenejskému sousedovi.

V ekonomické oblasti dosáhl Alvear významného úspěchu, když předjednal s představiteli bankovního domu Baring Brothers finanční půjčku pro buenosaireskou vládu.⁷⁵ Již v listopadu roku 1823 přitom Rivadavia svou zprávou vypovídající o existenci bohatých ložisek zlata a stříbra v regionu Famatina nedaleko města La Rioja a adresovanou společností Hullet&Company stál u zrodu Río de la Plata Mining Company představující se základním kapitálem 1 000 000 liber další objemnou investici do laplatského regionu. Přední podílník společnosti, John Hullet, byl později jmenován argentinským konzulem v Londýně.⁷⁶

Cílené odezvy ve věci hlavního bodu Alvearových jednání se však Buenos Aires dočkalo až v listopadu roku 1824, kdy britský parlament odsouhlasil návrh diplomatického uznání Mexika, Velké Kolumbie a Spojených provincií Jižní Ameriky. Canning uvedl v zápětí v korespondenci s britským vyslancem v Paříži, lordem Granvillem: „*The deed is done, the nail is driven, Spanish America is free; and if we do not mismanage our affairs sadly, she is English.*“⁷⁷ Formálně uznala Británie nezávislost každého ze států podepsáním dvoustranné obchodní smlouvy.⁷⁸ Canning nicméně prohlásil, že Británie neočekává žádné obchodní výhody.⁷⁹

⁷⁵ GALLO, K. *De la invasión al reconocimiento*, s. 215-221.

⁷⁶ *Ibid.*, s. 228-229.

⁷⁷ „Skutek je dokonán, hřebík je zatlučen, španělská Amerika je svobodná; a pokud nepromrháme své zájmy, je anglická.“ Cit. in: TEMPERLEY, H. W. V. *The Later American Policy of George Canning*. *The American Historical Review*. Sv. 11, č. 4, červenec, 1906, s. 796.

⁷⁸ F. O. 118/1. De George Canning a Woodbine Parish; agosto 23 de 1824, in: WEBSTER, C. K. *Gran Bretaña*, Sv. 1., s. 163.

⁷⁹ WINN, P. *Inglaterra y la tierra purpúrea. A la búsqueda del imperio económico: 1806 - 1880*. Montevideo: Facultad de Humanidades y Ciencias de la Educación, 1997, s. 32.

Španělskému vyslanci, oponujícímu britským korkům poté odvětil, že v případě Spojených nizozemských provincií a Portugalska evropské mocnosti také nenavázaly diplomatické vztahy s těmito emancipovanými zeměmi až v letech 1648 a 1668, kdy tak učinilo Španělsko.⁸⁰

V jednom ze svých parlamentních projevů Canning v souvislosti s francouzskou invazí do Španělska a britským uznáním nezávislosti latinskoamerických států prohlásil: *„Is the Spain of the present day indeed the nation whose puissance was expected to shake England from her sphere? No, sir, it was Spain ‚with the Indies‘ that excited the jealousies and alarmed the imagination of our ancestors. But then, sir, the balance of power! The entry of the French army into Spain disturbed that balance, and we ought to have gone to war to restore it... If France occupied Spain, was it necessary, in order to avoid the consequence of that occupation, that we should blockade Cádiz? No! I looked the other way. I sought materials of compensations in another hemisphere. Contemplating Spain, such as our ancestors had known her, I resolved that if France had Spain, it should not be Spain ‚with the Indies‘. I called the New World into existence to redress the balance of the Old.“*⁸¹

Smlouvu o přátelství, obchodu a plavbě mezi Británií a Spojenými provinciemi Jižní Ameriky sjednal roku 1825 Woodbine Parish. Vedle základního normativu vyhlášení svobodného obchodu mezi oběma státy smlouva stanovovala, že poddaní britského krále budou během svého pobytu na území Spojených provincií Jižní Ameriky disponovat stejnými právy jako argentinští občané. Britští poddaní obdrželi dále svobodu vyznání, právo provádět náboženské obřady ve vlastních kaplích a kostelech a pohřbívat

K britskému přihlášení se k politice otevřených dveří taktéž Richard Rush, United States Minister to Great Britain, to John Quincy Adams, Secretary of State of the United States; London, February 5, 1825, in: MANNING, W. R. (ed.) *Diplomatic correspondence*, Sv. III., s. 1537-1538.

⁸⁰ George Canning, Secretary of State for Foreign Affairs of Great Britain, to Chevalier de los Rios, Spanish Minister to Great Britain; Foreign Office, March 25, 1825, in *ibid.*, s. 1544.

⁸¹ *„Je soudobé Španělsko tím národem, jehož síla měla Anglii vytlačit z její sféry vlivy? Ne, pane, bylo jím Španělsko ‚s Indiemi‘, které podněcovalo starostlivost a znepokojovalo představivost našich předků. Naproti tomu, rovnováha sil! Vpád francouzské armády do Španělska narušil tuto rovnováhu a museli jsme vstoupit do války, abychom jí obnovili... Pokud Francie okupovala Španělsko, měli jsme vztyčit blokádu Cádizu, abychom předešli důsledkům okupace? Ne! Díval jsem se jiným směrem. Hledal jsem kompenzaci na druhé polokouli. Rozjímal jsem nad Španělskem, tak jako naši předci a rozhodl jsem se, že pokud má Francie v držení Španělsko, nemělo by to být Španělsko ‚s Indiemi‘. Dovedl jsem Nový svět ke vzniku, abych obnovil rovnováhu sil na starém kontinentu.“* Cit. in: GRAY, E. M. *The diplomatic mission of Rivadavia in Great Britain*, s. 27.

příslušníky své komunity na separátních hřbitovech. Argentinští občané obdrželi recipročně stejná privilegia pro svůj pobyt na území Británie a jeho dominií. Závěrečná část smlouvy zavazovala Spojené provincie Jižní Ameriky ke spolupraci v otázce ukončení obchodu s otroky.⁸² Na rozdíl od poddaných francouzského krále, byli poté Britové rezidující na území argentinského státu osvobozeni od branné povinnosti a placení válečných kontribucí.⁸³

Canning byl přesvědčen, že Británie dokázala svou diplomacií vrazit klín mezi Spojené státy americké a Latinskou Ameriku a zamezit tím rozdělení světa na evropský a americký mocenský blok: „...*The great danger of the time - a danger which the policy of the European system would have fostered, was a division of the World into European and American, Republican and Monarchical; a league of worn-out Governments, on the one hand, and youthful and stirring Nations, with the United States at their head, on the other hand. We slip in between... we link once more America to Europe...*“⁸⁴

Ve spojitosti s Canningovým prohlášením však severoamerické vyhlídky na zintenzivnění obchodních vazeb s latinskoamerickými státy nebyly v porovnání s těmi britskými příliš velké. Řada kongresmanů správně poznamenávala, že hospodářská odvětví Spojených států amerických a emancipovaných států Jižní Ameriky spočívají na obdobných základech. Jižní Amerika měla v jejich soudech již brzy představovat silnou konkurenci pro severoamerické obilí, tabák, bavlnu a masné výrobky. Vzhledem k britskému industriálnímu primátu nebylo přitom možné očekávat ani převahu severoamerického průmyslového zboží na jihoamerických trzích, a jelikož Británie na rozdíl od Spojených států amerických, nacházejících se v pozici zahraničního dlužníka, disponovala mohutným investičním kapitálem, ani na poli kapitálového pronikání nebylo možno očekávat severoamerickou převahu.⁸⁵

⁸² SHUTTLEWORTH, N. L. K. *A life of Sir Woodbine Parish, K. C. H., F. R. S.: (1796-1882)*. London: Smith, Elder & Co., 1910, s. 434-440.

⁸³ FERNS, H. S. *Gran Bretaña y Argentina en el siglo XIX*. [překlad Alberto Luis Bixio] Buenos Aires: Solar/Hachette, 1966. (Název originálu *Britain and Argentina in the Nineteenth Century*. Oxford: Clarendon Press, 1960.), s. 121-122.

⁸⁴ „Velkým nebezpečím doby, nebezpečím, které by evropská politická scéna podporovala, byla hrozba rozdělení světa na evropský a americký, republikánský a monarchistický; uskupení vyčerpaných vlád na straně jedné a mladých neklidných národů v čele se Spojenými státy americkými na straně druhé. Vklouzli jsme mezi ně... nasměřovali jsme Ameriku opětovně k Evropě...“ Cit. in: KAUFMANN, W. W. *British Policy*, s. 201.

⁸⁵ WHITAKER, A. P. *The United States*, s. 550-551.

Severoameričané mohli zásobovat laplatské provincie pouze moukou, solí, stavebním dřevem, mýdlem nebo bavlnou. Obchodní kontakty s Río de la Plata byly ovšem udržovány spíše díky tomu, že kolem jižního cípu Jižní Ameriky vedla v této době jediná námořní spojnice s Asií. Nejlukrativnějším severoamerickým zbožím, díky jehož prodeji se vyplatilo zamířit do jižního Atlantiku i bez asijské cesty, byla mouka.⁸⁶ Konec jejího odbytu nastal ale již roku 1825, kdy buenosaireská vláda zakázala import tohoto zboží ze zahraničí s cílem stimulovat domácí produkci.⁸⁷

Britské vyhlídky na poli obchodní výměny byly o poznání příznivější. Dokazují to i statistiky z poloviny 20. let 19. století podané britskými konzuly působícími v Buenos Aires, respektive Montevideu, Woodbinem Parishem a Thomasem Samuelem Hoodem. Parish uvedl, že ve Spojených provinciích Jižní Ameriky mělo roku 1825 působit na 39 britských obchodních domů a britský kapitál krýt z poloviny buenosaireský rozpočet. Latinskoamerický primát přitom náležel brazilskému Rio de Janeiro, kde roku 1820 působilo na 60 britských obchodních domů.⁸⁸ Hood podal téhož roku informace o stavu britského obchodního zastoupení v Montevideu. Jednalo se o 10 obchodních domů. Pro srovnání, severoameričtí obchodníci založili do té doby v metropoli Provincie Cisplatina pobočky pouhých 2 obchodních domů.⁸⁹

Británie dominovala na poli laplatské obchodní výměny i v absolutních číslech. Roku 1822 bylo do buenosaireského přístavu dovezeno ze zahraničí zboží o celkové hodnotě 11 267 622 pesos. Britský podíl na této cifře přitom činil 5 730 952 pesos, tedy přes celou jednu polovinu. Druhým nejvýznamnějším obchodním partnerem Spojených provincií Jižní Ameriky byla Brazílie, jejíž obchodníci se ale podíleli na celkovém objemu importu do Buenos Aires již pouhými 1 418 768 pesos. Jako třetí v pořadí, v těsném závěsu za Brazílií, figurovaly poté Spojené státy americké, které do regionu importovaly zboží

⁸⁶ F. O. 6/4. Robert Montgomery to Woodbine Parish; Buenos Ayres, 29 July 1824, in: HUMPHREYS, R. A. (ed.) *British Consular Reports*, s. 45.

⁸⁷ PRATT, E. J. *Anglo-American Commercial and Political Rivalry on the Plata, 1820-1830*. *The Hispanic American Historical Review*, Sv. 11, č. 3, srpen, 1931, passim.

⁸⁸ KAUFMANN, W. W. *British Policy*, s. 176; PLATT, D. C. M. *Latin America and British Trade 1806 - 1914*. London: Adam and Charles Black, 1972, s. 42.

⁸⁹ F. O. 51/1. Despacho de T. S. Hood a George Canning...; Montevideo, 31 de enero de 1825, in: BARRÁN, J. P.; FREGA, A.; NICOLIELLO, M. *El cónsul británico en Montevideo y la independencia del Uruguay: selección de los informes de Thomas Samuel Hood, 1824-1829*. Montevideo: Universidad de la República, Facultad de Humanidades y Ciencias de la Educación, Departamento de Historia del Uruguay, 1999, s. 66.

o celkové hodnotě 1 368 277 pesos. Statistiky vyznívající ve prospěch Británie jsou dostatečně výmluvné i v položce udávající počet obchodních lodí směřujících do Río de la Plata roku 1822. Zatímco britských plavidel plujících do Buenos Aires bylo 123, severoamerických již pouze 71 a brazilských 64.⁹⁰

Hlavním britským artiklem uplatňujícím se na argentinském trhu byly textilie. Parish ve svých pamětech uvedl: „*The [textile] manufactures of Great Britain are become articles of primary necessity. The gaucho is everywhere clothed in them. If his wife has a gown, ten to one it is made at Manchester; the camp kettle in which he cooks his food, the earthenware he eats from, the knife, his poncho, spurs, bit, all are imported from England.*“⁹¹

Britskou obchodní dominanci ve Spojených provinciích Jižní Ameriky výstižně dokumentuje i relace Johna Murray Forbese, severoamerického diplomata působícího v Buenos Aires: „*It [is] difficult to discover any gentleman of rank or influence, who is not directly or indirectly subservient to British influence.*“⁹²

Kroky vlád Británie a Spojených států amerických byly stěžejními momenty ve vývoji mezinárodního postavení někdejších španělských kolonií. Podobný zlom, za nějž můžeme považovat portugalsko-brazilské vyrovnání a podmíněné uznání nezávislého Haiti ze strany Francie, nastal v Madridu až po smrti Ferdinand VII., tedy v době, kdy byly války za nezávislost španělské Ameriky již několik let dopsanou kapitolou její historie. I přesto se diplomatického uznání ze strany Španělska dočkala nezávislá Argentina až 9. července roku 1858.⁹³

⁹⁰ F. O. 6/4. Robert Montgomery to Woodbine Parish; Buenos Ayres, 29 July 1824, in: HUMPHREYS, R. A. (ed.) *British Consular Reports*, s. 35, 60.

⁹¹ „*Britské textilní zboží se stává primárně nezbytným. Každý gaucho jej obléká. Pokud má jeho žena róbu, 10 ku 1, že byla vyrobena v Manchesteru; kotlík, ve kterém vaří, hliněné nádoby, ze kterého jí, nůž, jeho poncho, ostruhy, všechno je dováženo z Anglie.*“ Cit. in ibid., s. 36.

⁹² „*Je složité dobrat se zde gentlemana vysokého postavení nebo vlivu, který by nebyl přímo nebo nepřímou podporou britskému vlivu.*“ Cit. in: PRATT, E. J. *Anglo-American*, s. 316.

⁹³ ROBERTSON, W. S. *The Recognition of the Spanish Colonies by the Motherland*, s. 89.

9. Argentinsko-brazilská válka

9.1. Výprava 33 orientales

Lecorově ovládnutí Bandy Oriental předcházela emigrace orientales zapojivších se do předešlých revolučních aktivit sněřujících proti zájmům brazilského dvora. Dočasným útočištěm těch, kteří hodlali nadále pokračovat v boji, se stal dům Luise Ceferina de la Torre v centru Buenos Aires a saladeros Pedra Trápaniho a Pascuala Costy v přístavech Ensenada a San Isidro.¹

Všichni kronikáři výpravy 33 orientales uvádějí jako stěžejní motivaci k zahájení podniku vítězství Bolívarova důstojníka Josého Antonia Sucre v bitvě u Ayacucha 9. prosince roku 1824. Zprávy o Sucreho vítězství dorazivší do Buenos Aires na konci třetího lednového týdne následujícího roku zaplavily město vlnou entusiasmů.

V Buenos Aires začala být intenzivně diskutována možnost opětovného připojení Bandy Oriental ke zbytku Spojených provincií Jižní Ameriky.² Již v červenci roku 1824 informoval Carlos María de Alvear britského ministra zahraničí o tom, že uruguayská otázka bude jedním z prvních bodů jednání nově svolaného argentinského ústavodárného kongresu.³ Alvear při této příležitosti zmínil princip, že emancipované státy někdejší španělské Ameriky měly vzniknout ve svých přirozených hranicích, tedy v hranicích odpovídajících koloniálnímu správnímu členění. Buenos Aires si na základě této klauzule dělalo nároky na uruguayské území.⁴

¹ FERRAND, L. A. *La Cruzada de los Treinta y Tres*. Montevideo: Ministerio de Educación y Cultura, 1976, s. 194; SALTERAIN HERRERA, E. *Lavalleja: La Redención Patria*. Sv. I. Montevideo: Publicaciones de la Comisión Nacional de Homenaje del Sesquicentenario de los Hechos Históricos de 1825, 1975, s. 123.

² F. O. 51/1. Despacho de T. S. Hood al Secretario de Estado en Asuntos Extranjeros en Londres...; Montevideo, 25 de febrero de 1825, in: BARRÁN, J. P.; FREGA, A.; NICOLIELLO, M. *El cónsul británico en Montevideo y la independencia del Uruguay: selección de los informes de Thomas Samuel Hood, 1824-1829*. Montevideo: Universidad de la República, Facultad de Humanidades y Ciencias de la Educación, Departamento de Historia del Uruguay, 1999, s. 79.

³ Alvear a Canning; Londres, Julio 24 de 1824, in: HERRERA, L. A. de. *La Misión Ponsomby*. Sv. II. Buenos Aires: Editorial Universitaria de Buenos Aires, 1974, s. 1.

⁴ Alvear a Canning; Londres, Julio 24 de 1824, in *ibid.*, s. 3.

Podle paměti Juana Spikermana se zformovala výprava 33 orientales ze dvou vojenských expedičních oddílů. První sbor v čele s Manuelem Oribe se nalodil o půlnoci 1. dubna roku 1825 v přístavu San Isidro a po plavbě proti proudu Río de la Plata, zakotvil na ostrově situovaném na Paraná známém pod jménem Brazo Largo. Zbytek expedice vedený Lavallejou se nalodil 15. dubna v přístavu Quilmes a na ostrov dorazil o několik dní později.⁵ Zde se oba oddíly čítající i dva osvobozené otroky Dionisia Oribeho a Joaquína Artigase spojily v jeden.⁶ Společně se poté v noci na 19. dubna přeplavily na levý břeh řeky Uruguay. Přes patrolování císařské flotily se Lavallejovým mužům podařilo nepozorovaně proplout a přistát v místě zvaném Agraciada. O několik dní později v Sorianu byl deklarován program expedice. Stejně jako montevidejské cabildo v letech 1822 - 1823, i Lavalleja navázal na tradici Artigasova federalismu. Banda Oriental měla setrvat ve svazku s ostatními provinciemi Río de la Plata.⁷

Již 23. dubna zaznamenal Lavalleja první úspěch. Podařilo se mu ovládnout San Salvador, načež následujícího dne vstoupili orientales do Santo Domingo Soriano. Jejich řady se brzy rozrostly o stovky stoupenců. Nejvýznamnějším z nich byl Fructuoso Rivera. Několik dní poté, co Lavallejova expedice nabrala směr Brazo Largo, informoval brazilský agent v Buenos Aires Sinfronio María Pereira Sodr e o započat m podniků generála Lecora. Ten ihned vyslal Riveru proti vylodiv m se orientales. U řeky Monz n jihov chodn  od m sta Soriano na sebe vojska n kdej m Artigasových důstojníků narazila. Variant interpretujících fenomén monz nsk ho setkání je řada.⁸ Rivera každopádně dezertoval z brazilsk  armády a přidal se na Lavallejovu stranu.

9.2. Floridsk  zasedání sněmovny reprezentantů

 trn ct ho června roku 1825 jmenoval Lavalleja ve Villa de la Florida prozatímním šestičlennou vl du provincie. Tajemn kem a jej m p edsedou se stal

⁵ FERRAND, L. A. *La Cruzada*, s. 228-229; NARANCIO, E. M. *La Independencia de Uruguay*. Madrid: Editorial MAPFRE, 1992, s. 282-283.

⁶ SALTERAIN HERRERA, E. *Lavalleja*, Sv. I., s. 124-125.

⁷ *Ibid.*, Sv. I., s. 135-136.

⁸ MANACORDA, T. *Fructuoso Rivera, el Perpetuo Defensor de la República Oriental*. Madrid: Espasa-Calpe, S. A., 1933, s. 89; SALTERAIN HERRERA, E. *Lavalleja*, Sv. I., s. 142.

Manuel Calleros.⁹ Vláda vyzvala k volbám do prozatímního zákonodárného orgánu.¹⁰ Sněmovna reprezentantů pod předsednictvím Juana Franciska Larrobla přijala 17. června roku 1825 nejprve obecnou proklamaci vyhlášující sounáležitost Bandy Oriental s ostatními laplatskými provinciemi¹¹, načež o týden později vyhlásila tři revoluční zákony.

Prvním byl *Ley de Independencia*, který avizoval anulaci všech výnosů přijatých během portugalského, potažmo brazilského okupačního období v letech 1817 - 1825 a v návaznosti na to vystoupení Bandy Oriental z politického a územního svazku s Brazilským císařstvím.¹² Druhý zákon, *Ley de Unión*, vyhlásil svobodnou vůli orientales opětovně připojit uruguayskou provincii k jednotnému laplatskému státu.¹³ Třetí zákon, *Ley de Creación del Pabellón*, stanovil podobu provinciální vlajky. Jednalo se trikolóru, pod níž orientales bojovali.¹⁴

Na závěr zasedání jmenovala sněmovna Lavalleju do úřadu *Gobernador y Capitán General de la Provincia* na dobu tří let. Podle přijatých usnesení mohl guvernér a generální kapitán provincie uzavírat mezinárodní smlouvy, dohody a aliance pouze ve shodě se sněmovnou reprezentantů. Lavalleja byl zároveň jmenován do funkce *Brigadier General y Comandante en Jefe del Ejército de la Provincia*, Fructuoso Rivera poté do úřadu *Inspector General del Ejército*.

⁹ Gobierno Provisorio de la Provincia Oriental. Acta de Instalación; Vila de la Florida, Junio 14 de 1825, in: PALACIO LEGISLATIVO (coord. gen. Wilfredo Pérez). *Anales Parlamentarios. No.1*. Montevideo: La Biblioteca, 1978, s. 47-49.

¹⁰ SALTERAIN HERRERA, E. *Lavalleja*, Sv. I., s. 168.

¹¹ Circular de Convocatoria; Florida, Junio 17 de 1825, in: PALACIO LEGISLATIVO. *Anales Parlamentarios*, s. 51.

¹² Declaración de la Independencia Nacional; Florida, Agosto 25 de 1825, in *ibid.*, s. 52-55.

¹³ Incorporación de la Provincia Oriental a las Provincias Unidas del Río de la Plata; Florida, Agosto 26 de 1825, in *ibid.*, s. 57. Různorodé interpretace významu zákonných opatření první sněmovny reprezentantů přináší REAL de AZÚA, C. *Los orígenes de la nacionalidad uruguaya*. Montevideo: Arca Editorial y Ediciones del Nuevo Mundo, 1990, s. 88-95. Diskutována je především možnost definovaná jako „*acta de unión como la máscara impuesta por las urgencias prácticas de la lucha*“, podle níž měla být ale již v této době předním cílem uruguayských povstalců úplná státoprávní nezávislost Bandy Oriental. Autor této práce se nicméně přiklání k odlišnému stanovisku. Vyjádřil jej historik Alberto Zum Felde: „*Cuando dicen independencia no quieren precisamente decir país desligado... Los orientales siempre han querido gobernarse ellos mismos, es indudable, pero en el sentido de la autonomía regional, no de la nacionalidad absoluta.*“ [„Když hovoří o nezávislosti, nemluví o zemi zcela nezávislé. Orientales vždy tíhli k tomu, aby si vládli sami, to je nepochybné, nicméně ve smyslu regionální autonomie, ne ve smyslu národní nezávislosti.“] Cit. in *ibid.*, s. 173.

¹⁴ Pabellón Nacional; Florida, Agosto 26 de 1825, in: PALACIO LEGISLATIVO. *Anales Parlamentarios*, s. 58-59.

Institucionální činnost orientales byla provázena úspěchy na válečných bojištích. Dvacátého čtvrtého září roku 1825 triumfoval Fructuoso Rivera v bitvě u Rincón de las Gallinas, severozápadního výběžku departamentu Río Negro situovaného mezi řekami Río Negro a Uruguay nedaleko jejich soutoku. Rivera zde úspěšně zaútočil na brazilské armádní stáje s pouhými 250 muži proti více jak trojnásobné přesile.¹⁵ Dvanáctého října dosáhl dalšího velkého úspěchu společně s Riverovými a Oribeho oddíly Lavalleja. V bitvě u řeky Sarandí na sebe narazily přibližně dvoutisícové armády obou stran, přičemž orientales vyšli z bitvy vítězně. Brazilské pozice byly během několika měsíců natolik otřeseny, že se pod kontrolou generála Lecora nacházela de facto již pouze města Montevideo a Colonia.¹⁶ Císařské pluky prakticky přenechali uruguayské vnitrozemí orientales a nečinně vyčkávaly na vývoj dalšího dění.¹⁷

Generál Lecor byl po neúspěchu u Sarandí nahrazen v čele provinciální vlády dosavadním montevidejským guvernérem, Franciskem de Paula Mathesi,¹⁸ načež byl převelen k hranicím Rio Grande do Sul, aby se zde chopil osobního velení brazilským jednotkám.¹⁹

Vojenské úspěchy zapůsobily i na buenosaireskou vládu. Zprávy vypovídající o vítězství u Sarandí probudily v porteños, podobně jako porážka peruánských rojalistů u Ayacucha, vysokou míru entusiasmů.²⁰ Když ministr zahraničí buenosaireské vlády Marcos Balcarce informoval, že porážka u Sarandí dovedla brazilského císaře k posílení cisplatinské armády o dalších 3 000 mužů, vstoupilo Buenos Aires na válečnou scénu a poprvé od roku 1816 se postavilo brazilskému expanzionizmu.

¹⁵ SALTERAIN HERRERA, E. *Lavalleja*, Sv. I., s. 208-214.

¹⁶ VALE, B. *A war betwixt Englishmen: Brazil against Argentina on the River Plate 1825 - 1830*. London: I. B. Tauris Publishers, 2000, s. 66.

¹⁷ F. O. 51/1. Despacho de T. S. Hood a George Canning, dando cuenta de las operaciones militares de los patriotas y los brasileños...; Montevideo, 31 de enero de 1826, in: BARRÁN, J. P.; FREGA, A.; NICOLIELLO, M. *El cónsul*, s. 87.

¹⁸ F. O. 51/1. Despacho de T. S. Hood a George Canning, dando cuenta de las operaciones militares de los patriotas y los brasileños...; Montevideo, 31 de enero de 1826, in: *ibid.*, s. 88.

¹⁹ F. O. 51/2. Despacho de T. S. Hood a John Bidwell, dando cuenta de los movimientos de tropas patriotas y brasileñas...; Montevideo, 15 de junio de 1826, in: *ibid.*, s. 95.

²⁰ SALTERAIN HERRERA, E. *Lavalleja*, Sv. I., s. 241.

9.3. Propuknutí argentinsko-brazilské války

Rio de Janeiro od propuknutí nové vzpoury orientales obviňovalo Buenos Aires ze spolupráce s povstalcí a zásobování jejich vojsk z pravého břehu řeky Uruguay. Skutečností bylo, že buenosaireský guvernér Juan Gregorio de las Heras vyslal k uruguayským břehům *ejército de observación* pod velením brigádního generála Martína Rodrígueza. V odůvodnění sice stálo, že se jedná o pouhé opatření proti případné brazilské okupaci Entre Ríos, ve skutečnosti měl však Rodríguez v případě, že by se blížila porážka orientales, očekávat instrukce k zasažení do bojů na jejich straně.²¹

Brazilská strana reagovala vysláním válečné flotily pod velením viceadmirála Rodriga Ferreira de Lobo do laplatského zálivu. Lobo adresoval Buenos Aires žádost o vysvětlení a oficiální stanovisko provinciální vlády. Ta mu ústy Manuela José Garcíy odpověděla, že se distancuje od podpory všech povstaleckých akcí orientales, a taktéž odmítla svou účast na jejich podněcování. Zásobování orientales z Buenos Aires přičetla na vrub soukromým aktivitám.²²

Viceadmirál Lobo nicméně setrval se svou flotilou v laplatském ústí a připravoval scénář vojenských operací. Když poté 25. října roku 1825 Buenos Aires v reakci na floridské revoluční zákony a vojenské úspěchy orientales přijalo *Ley de la Reincorporación a las Provincias Unidas* prohlášující Provincii Oriental za součást laplatského státu,²³ císař Pedro vyhlásil porteños válku. Buenos Aires vypovědělo mírové vztahy s Brazílií k 1. lednu roku 1826.²⁴

Brazilský císař disponoval v polovině 20. let 19. století nejmohutnější válečnou flotilou ze všech jihoamerických států. Buenos Aires nemohlo na námořním poli Brazílii konkurovat. Svízelnou byla pro Brazílii ovšem otázka personálního obsazení. Císařské loďstvo postrádalo dostatek mužstva a to jak v řadách admirality, tak v řadách běžných námořníků. Mezery doplňovaly britští námořní důstojníci a poddaní britské koruny rekrutovaní během tajných náborech v Londýně a Liverpoolu. Roku 1825 byla až jedna třetina brazilského námořního důstojnictva britského původu. O dva roky později Robert Gordon, britský vyslanec v Rio de Janeiro, odhadoval počet britských poddaných sloužících

²¹ Ibid., s. 192.

²² VALE, B. *A war*, s. 10.

²³ ACEVEDO, E. *Anales*, s. 298-299.

²⁴ VALE, B. *A war*, s. 12.

na palubách císařské flotily na 1 200.²⁵ Nedostatek námořníků byl ovšem řešen také povoláním pozemního dělostřelectva, verbováním zločinců nebo zajímáním posádek lodí neutrálních států, jejichž obchodníci nerespektovali blokádu.²⁶

V buenosaireském námořnictvu sloužilo rovněž množství britských poddaných. Hodnotně nejvýše z nich byl irský komodor Guillermo Brown, vrchní velitel argentinské flotily. Nicméně argentinská eskadra nebyla rovnocenným protivníkem té brazilské. Na počátku povstání proti španělské koloniální správě vytvořilo Buenos Aires válečnou flotilu ozbrojením obchodních lodí. Po dobytí Montevidea roku 1814 byly ale její řady razantně ochuzeny. Vzhledem k tomu, že Montevideo představovalo poslední rojalistickou baštu v regionu, po jeho dobytí zájem o posilování námořní flotily upadl. V buenosaireském přístavu od té doby hlídkovalo pouze několik ozbrojených lodí pro potřeby celních úředníků.²⁷

S propuknutím války zahájily brazilské bitevní lodě blokádu Río de la Plata, načež se viceadmirál Lobo zmocnil strategicky důležitého ostrova Martína Garcíy situovaného v samém ústí této řeky. S realizovanou blokádou přinesla argentinsko-brazilská námořní válka paradoxní ekonomický úkaz. Britští žoldnéři sloužící v námořnictvu obou protivníků znemožňovali svou vojenskou, potažmo výdělečnou aktivitou, ekonomickou aktivitu jiné skupině poddaných britské koruny, obchodníkům.²⁸

Komodoru Brownovi se sice v počátečních střetnutích nepodařilo dobýt uruguayský přístav Colonia, ale Loboova defenzivní taktika umožnila buenosaireské flotile silnějšímu soupeři vzdorovat. Viceadmirál Lobo po několika měsících stáhl vojenskou posádku z ostrova Martína Garcíy, načež ho nepřesvědčivé velení stálo funkci. Již v květnu roku 1826 byl nahrazen admirálem Rodrigem Pintem Guedesem.²⁹ Ten sice zefektivnil blokádu Buenos Aires, bitevní střety nicméně vyznívaly pro brazilskou flotilu i nadále nepříznivě. Kapitán Jacinto Senna Pereira nedokázal uhájit ostrov Juncal, prohlubující se

²⁵ Gordon a Dudley; Río de Janeiro, Octubre 1 de 1827, in: HERRERA, L. A. de. *La Misión Ponsomby*. Sv. II., s. 162.

²⁶ MANNING, W. R. An Early Diplomatic Controversy between the United States and Brazil. *The Hispanic American Historical Review*, sv. 1, č. 2, květen, 1918, s. 222.

²⁷ John Hullet a Canning; Londres, Julio 31 de 1824, in: HERRERA, L. A. de. *La Misión Ponsomby*. Sv. II., s. 5-6.

²⁸ Gordon a Dudley; Río de Janeiro, Octubre 1 de 1827, in *ibid.*, s. 162.

²⁹ VALE, B. *A war*, s. 61.

nezdary znemožnily také účinně hlídkovat na řece Uruguay a zamezovat tím zásobování vojsk orientales z pravobřežních argentinských provincií.³⁰

Nejúčinnější zbraní Buenos Aires proti brazilské přesile se ukázaly být útoky licencovaných korzárů. Během prvního roku a půl války zajali piráti na 50 nepřátelských lodí a 160 mužů. Jednalo se převážně o malé obchodní lodě, jejichž ztráta neznamenal pro Brazílii nikterak velkou újmu. Když však během druhé poloviny roku 1827 narostl jejich počet již na 142, ztráty byly už znepokojující. Obecně byly argentinské námořní síly pro korzáry větším lákadlem než brazilské námořnictvo. Zatímco Brazílie disponovala početnou obchodní flotilou, Spojené provincie Jižní Ameriky nikoliv. Příklon k buenosaireské válečné straně dával proto dobrodruhům i vzhledem k blokádě Buenos Aires paralyzující jeho obchod vyšší šanci na kořist.³¹

Vstup třetí strany na válečné bojiště měl vedle svých pozitivních důsledků v podobě vojenských úspěchů orientales i své negativní konsekvence. Vztahy mezi Lavallejou a Riverou byly v průběhu prvního válečného roku bezproblémové, ačkoliv určité reminiscence z doby Riverova působení v císařských službách nejspíš přežívaly. Na konci roku 1825 se však začaly povážlivě zhoršovat. Když byly brazilské pluky poraženy v bitvě u Sarandí, vydal se Rivera pronásledovat třísetčlennou kolonu Bentose Manuela Ribeira. Když poté po několika dnech od podniku upustil, Lavalleju jeho krok popudil.³²

Napjaté vztahy panovaly na počátku roku 1826 rovněž mezi Lavallejou a Rivadaviovou vládou. Lavalleja se vzpíral podřízení svých oddílů jednotnému buenosaireskému velení Martina Rodrígueza, později Carlose María de Alvear. Argentinský kongres přijal roku 1826 zákon prohlašující uruguayské jednotky za integrální součást *Ejército Nacional*. Lavallejovým oddílům tím pádem měla velet buenosaireská vláda, přičemž pravomoci uruguayské prozatímní vlády a sněmovny reprezentantů měly být do budoucna omezeny výlučně na ekonomické a administrativní záležitosti. Lavalleja však zákonnému opatření oponoval. Odmítal své pluky podřídit buenosaireské vládě a přes opakovaná varování, že dokud tak neučiní, nebudou jeho vojáci placeni a zásobováni

³⁰ Ibid., s. 136.

³¹ Ibid., s. 96-104, 179, 195.

³² SALTERAIN HERRERA, E. *Lavalleja: La Redención Patria*. Sv. II. Montevideo: Publicaciones de la Comisión Nacional de Homenaje del Sesquicentenario de los Hechos Históricos de 1825, 1975, s. 12.

z buenosaireských zdrojů, nařízení vrchního velení ignoroval.³³ Vzniklá situace se tak stala obdobou kompetenčních rozporů propuknuvších ze stejného důvodu mezi Artigasem a Sarrateou roku 1812.

Lavalleja přes protesty ale přesto nakonec svolil a roku 1827 působil již jako jeden z důstojníků jednotné argentinské armády. Začlenění uruguayské provinciální armády do *ejército nacional* kritizoval nicméně rovněž Rivera. Když byl svědkem systematického rozmělnění svého *Regimiento de Dragones* do několika rozličných pluků, roku 1826 rezignoval, v Durazno opustil bitevní scénu a odjel s protesty do Buenos Aires. Rivadaviiova vláda ho ale prohlásila za zběha a zrádce a obvinila ho ze snahy rozdmýchávat anarchistické hnutí. Rivera se ještě předtím, než ho úřady stihly uvěznit, odebral do vnitrozemí. Azyl našel u santefesinského guvernéra Estanislaa Lópeze.³⁴ Na válečné bojiště se vrátil až roku 1828, kdy podnikl invazi do regionu někdejších sedmi hornouruguayských misí, jichž se Brazílie zmocnila během *Guerra de las Narranjas*.

Zajímavým aspektem argentinsko-brazilské války byla buenosaireská snaha o využití Monroeovy doktríny k získání spojení Spojených států amerických proti Brazílii. Argentinský prezident Rivadavia v hovoru se severoamerickým diplomatem Johnem Murray Forbesem upozornil na úzké propojení Pedra I. s portugalskou linií dynastie Bragança a císařův sňatek s rakouskou arcivévodkyní Marií Leopoldinou uvedl jako oprávněný důvod k domněnkám o přímém propojení brazilského dvora se Svatou Aliancí a jejími politickými praktikami.

Forbes nicméně v odpovědi odcitoval oficiální stanovisko ministra zahraničí Adamsovy administrativy, Henryho Claye, sdělující, že Washington považuje argentinsko-brazilskou válku za střet nepřekračující výlučně americký mocenský prostor. Tím Rivadaviiovy naděje na severoamerické spojení pohasly.³⁵

³³ Ibid., s. 34-37.

³⁴ MANACORDA, T. *Fructuoso Rivera*, s. 108-111, 121.

³⁵ ROBERTSON, W. S. South America and the Monroe Doctrine, 1824-1828. *Political Science Quarterly*, sv. 30, č. 1, březen, 1915, s. 102-104.

9.4. Ituzaingó a Carmen de Patagones

Vojenské srážky nabraly rokem 1827, kdy tvořilo Alvearovu armádu již na 20 000 vojáků,³⁶ ještě více na intenzitě. Naneštěstí pro Pedra I. však odcházely z bojiště většinou poraženy císařské pluky. Možná i proto, že generála Lecora vystřídal ve vrchním velení pozemních brazilských sil nezkušený Felisberto Brant, markýz de Barbacena.³⁷

Nejinak tomu bylo i 20. února roku 1827 v bitvě na pláních Ituzaingó. Císařští disponovali 7 000 vojáky vůči 10 000 republikánským³⁸ a početně silnější protivník jim ušetřil další porážku. Úspěchy nepřineslo brazilským silám v budoucnu ani opětovné jmenování generála Lecora do čela brazilských pozemních sil na konci roku 1827.

Brazilská armáda se nacházela v povážlivé situaci i bez přispění nepřítele. Trpěla hlubokou demoralizací a početnými dezercemi. Němečtí žoldnéři působící v císařských službách se dokonce přiklonili k Buenos Aires a okupovali ostrov Santa Catalina, kde vyhlásili nezávislou republiku.³⁹ Pochroumanou reputaci císařského vojska nedokázalo pozvednout ani válečné námořnictvo. To se na počátku roku 1827 pokusilo dobýt Carmen de Patagones.

Přístav poskytoval v době přetrvávající blokády Buenos Aires vhodné útočiště pro argentinské korzáry. Admirál Pinto Guedes se rozhodl přístav dobýt poté, co se dozvěděl, že sem směřují válečné lodě pronajaté buenosaireskou vládou v Chile. Brazilská admirálie ale selhala ve volbě taktiky. Mohutné lodě, neschopné manévrování ve vodách Río Negro, se staly snadnou kořistí protivníka. S nimi padla do zajetí i jejich posádka, 660 mužů, z nichž 184 Britů vstoupilo do buenosaireských služeb.⁴⁰

Argentinské námořní úspěchy na druhou stranu nelze přeceňovat. Přes četné porážky lze materiální ztráty brazilské flotily označit za zanedbatelné.⁴¹ Jak již bylo uvedeno, brazilský císař disponoval mnohem silnější flotilou a dosavadní neúspěchy v dílčích bitvách způsobila vedle taktické nevyzrálosti také skutečnost, že se odehrávaly v omezených prostorách

³⁶ VALE, B. *A war*, s. 170.

³⁷ *Ibid.*, s. 113.

³⁸ *Ibid.*, s. 133.

³⁹ ACEVEDO, E. *Anales*, s. 308.

⁴⁰ VALE, B. *A war*, s. 145.

⁴¹ *Ibid.*, s. 156.

a účastnil se jich vždy pouhý zlomek brazilské flotily. Blokáda Buenos Aires měla přitom i ve stávajícím krátkodobém horizontu negativní následky. Způsobila finanční krizi a bez příjmů plynoucích z obchodu se zásobování armády bojující na uruguayském území stávalo stále více složitější. Lord Ponsonby odhadoval roku 1826 roční příjmy Buenos Aires na 1 200 000 pesos, přičemž měsíční válečné výdaje oscilovaly kolem 600 000.⁴²

Gordon poznamenal, že dlouhotrvající blokáda nebo čelní útok na buenosaireský přístav by měly pro Buenos Aires a orientales nedozírné důsledky. Je proto otázkou proč brazilská flotila disponující tonážní, dělostřeleckou a početní přesilou taktiku mohutného útoku na laplatskou metropoli nezvolila a přijala ve své podstatě pasivní taktiku blokády. Paralyzovala tím sice argentinský obchod, ale vzhledem k nepříznivému vývoji na pozemních bojištích nepřevážila mísky vah na brazilskou stranu.

Císař navíc nevykonával blokádu důsledně. V listopadu roku 1827 obdržel admirál Pinto Guedes instrukce jí zmírnit. Ústupek brazilské strany byl důsledkem diplomatického tlaku Francie a Spojených států amerických. Nově měly být lodě neutrálních států směřující do argentinských přístavů zajímány pouze v případě, že se snažily prorazit blokádu i poté, co byly individuálně informovány o její přetrvávající platnosti. Zatímco předešlé praktiky spočívaly v zajetí jakéhokoliv plavidla, které se byť na dohled přiblížilo k brazilské flotile, nové instrukce zaváděly princip zajetí až po neuposlechnutí první varovné výstrahy. Odstoupení od striktních principů blokády způsobilo její nižší účinnost a stále více a více lodí dokázalo přes hlídkující brazilská plavidla do Buenos Aires doplout.⁴³

Za situace, kdy brazilská flotila nedokázala a vzhledem k délce říční hranice Bandy Oriental s Entre Ríos ani nemohla, zcela zabránit zásobování armád bojujících na uruguayském území, a námořní válka neměla stěžejní význam, bylo pro vývoj událostí rozhodující dění na pevninském válečném poli. Vzhledem k opakovaným povstáním orientales proti brazilské nadvládě i v době, kdy se orientales nemohli spolehnout na pomoc Buenos Aires nebo museli dokonce čelit tiché podpoře porteños brazilskému expanzionismu, nebyla

⁴² Ponsonby a Canning; Buenos Aires, Octubre 20 de 1826, in: in: HERRERA, L. A. de. *La Misión Ponsomby*. Sv. II., s. 71.

⁴³ VALE, B. *A war*, s. 158-161.

klíčem k ovládnutí Bandy Oriental námořní dominance ani ovládnutí strategických pevninských opěrných bodů, ale zlomení vnitřního odporu orientales. To se však brazilské vládě během více jak dekády trvající okupace metodou cukru ani biče nepodařilo. Ačkoliv určité skupiny, *aportuguesados*, respektive *abrasilerados*, vyznali okupační mocnosti svou loajalitu, v mnoha případech pouze dočasnou, ať dobrovolnou (Lucas José Obes) nebo vynucenou (Fructuoso Rivera), vždy v uruguayské společnosti převážila její složka vzdorující portugalské, respektive brazilské nadvládě. Pokud chtěla Brazílie Bandu Oriental skutečně účinně a dlouhodobě ovládnout, musela nejen mocensky ovládnout její rodilé obyvatelstvo.

Zůstává otázkou jak vysokého potenciálu byla rezistence orientales, zda by pod dlouhotrvajícím tlakem uruguayské elity opětovně přistoupily na vynucenou spolupráci s okupační mocností tak, jako se tomu stalo na jednáních cisplatinského kongresu. Takového stavu věcí, kdy by byla Banda Oriental vydána na milost a nemilost císaři, byla ale realita značně vzdálená.

Námořní válka se nacházela v patové situaci a pozemní boje vyznívaly zcela ve prospěch orientales. Císařští měli ve své moci pouze opevněné body na uruguayském pobřeží. V teoretické rovině by sílící tlak a přetrvávající blokáda mohly dohnat Buenos Aires ke kapitulaci.

Podrobil by se ale případné kapitulaci rovněž Lavalleja, potažmo vojska orientales? Pokud nikoliv, možná by bylo pouze otázkou času, kdy by se Lavalleja octl v zoufalé situaci, analogické té, v níž se nacházel roku 1820 jeho předchůdce Artigas. Ani Artigasovým odchodem ze země ale Banda Oriental neztratila dosavadní potenciál vzdoru. V čem by proto poté spočívalo císařovo vítězství? V udržení opakovaně se bouřícího regionu? Nebo by pádem druhého jeře de los orientales uruguayský potenciál vzdoru již definitivně vyhasl?

Pokračující decimování císařských sil v pozemních střetech předkládalo pro případ buenosaireského odstoupení z války a současného přenechání Bandy Oriental císaři jediný možný scénář, brazilský zisk mocensky nekontrolovaného území, na němž byl prostor reálné nadvlády císaře vytyčen městskými hradbami přístavů Montevidea a Colonie.

10. Britská diplomacie a prozatímní mírová smlouva

10.1. Británie zprostředkovatelem mírových rozhovorů

Po vítězství v bitvě u Ituzaingó vyslal Rivadavia do Rio de Janeiro mírovou misi Manuela José Garcíy, muže, který před jedenácti lety vyjednával jako zplnomocněnec buenosaireské guvernérské vlády o invazi portugalských sil do Bandy Oriental na pomoc proti Artigasovi.

Role zprostředkovatele se chopila Británie, která dlouhodobě sledovala své obchodní zájmy v regionu. Vezmeme-li v potaz, že rok před propuknutím konfliktu dosáhl objem její obchodní výměny s Argentinou hodnoty 4 000 000 pesos, válečné události provázené bloádou Buenos Aires znamenaly pro britské obchodní domy veliké ztráty a ukončení konfliktu bylo nasnadě. Pro srovnání, druhým nejvýznamnějším obchodním partnerem Argentiny byla před propuknutím války Brazílie s přibližným obratem 950 000 pesos. S 900 000 pesos poté Brazílii následovaly Spojené státy americké.¹

Lze tvrdit, že výše objemu obchodní výměny jednotlivých států zainteresovaných v Río de la Plata přímo úměrně determinovala i charakter jejich diplomatických kroků. Zatímco severoamerická a francouzská vláda přistoupily pouze ke stížnostem častujícím zajímání neutrálních lodí flotilou vykonávající buenosaireskou bloádu, vyšší míra britského zájmu vyplývající z vyšších hodnot obchodního zisku se promítla do vyslání mírové mise. Přímo úměrné byly poté i úspěchy diplomatické aktivity jednotlivých států. Zatímco Washington a Paříž docílily pouhého zmírnění brazilské bloády Río de la Plata, činnost londýnské Foreign Office se přímo podepsala pod ukončení válečného konfliktu a vznik nového státu na mapě Jižní Ameriky.

O britské zprostředkování při řešení otázky Bandy Oriental se pokoušelo Buenos Aires již roku 1824, kdy hledalo cestu jak se vyhnout válečnému střetnutí. Jednání vedl tehdy taktéž García, který kontaktoval Woodbina Parishe

¹ HERRERA, L. A. de. *La Misión Ponsomby*. Sv. I. Buenos Aires: Editorial Universitaria de Buenos Aires, 1974, s. 130.

se zájmem o britskou diplomatickou intervenci.² Paralelně přímo s Foreign Office vedl hovory v Londýně Manuel Sarratea.³ Podstatou jím předložených návrhů bylo brazilské vydání Bandy Oriental výměnou za finanční kompenzaci.⁴ Císař Pedro I. ale zprostředkování odmítl a propukla válka.

Roku 1826 navázala jednání mezi válečnými mocnostmi trojice britských diplomatů, zplnomocněný vyslanec pověřený vyjednáváním mírové smlouvy, lord John Ponsonby, velvyslanec v Buenos Aires, Woodbine Parish, a jeho diplomatický kolega působící v Rio de Janeiro, Robert Gordon. Již na konci roku 1823 byl navíc do postu generálního konzula působícího v Montevideu jmenován Thomas Samuel Hood,⁵ který měl za úkol detailně informovat o dění v uruguayské provincii.⁶

Levý břeh řeky Uruguay byl pro Británii v mnoha směrech zajímavým regionem. Ponsonby popsal Canningovi ekonomický význam Bandy Oriental následovně: *„La Banda Oriental es casi tan extensa como Inglaterra; tiene dentro de sus límites el mejor puerto del Plata; el suelo es particularmente excelence, y su clima es fácilmente el mejor en estas regiones; tiene agua en abundancia y, en partes, está bien arbolado. Muchos de sus habitantes tienen grandes posesiones...“*⁷

Britský interes v řešení uruguayské otázky byl umocněn taktéž strategickými faktory v laplatském ústí: *„La Banda Oriental contiene la llave del Plata y de Sud América superior... Salta, una de las provincias de la república Argentina, y Paraguay, suministran los mismos productos*

² SHUTTLEWORTH, N. L. K. *A life of Sir Woodbine Parish, K. C. H., F. R. S.: (1796-1882)*. London: Smith, Elder & Co., 1910, s. 295.

³ F. O. 6/10. De Manuel de Sarratea a George Canning; Londres, noviembre 7 de 1825, in: WEBSTER, C. K. *Gran Bretaña y la Independencia de la America Latina, 1812 - 1830, documentos escogidos de los archivos del Foreign Office*. [překlad Guillermo Eduardo Leguizamón] Sv. I. Buenos Aires: Editorial Guillermo Kraft, 1944, s. 189.

⁴ Canning a Stuart; Londres, diciembre 7 de 1825, in: HERRERA, L. A. de. *La Paz de 1828*. Montevideo: Tradinco S. A., 1989, s. 237.

⁵ F. O. 51/1. De George Canning a Thomas Samuel Hood; diciembre 15 de 1823, in: WEBSTER, C. K. *Gran Bretaña*, Sv. I., s. 150-151.

⁶ F. O. 51/2. Borrador de la nota de John Bidwell al Cónsul T. S. Hood...; Foreign Office, 20 de setiembre de 1826, in: BARRÁN, J. P.; FREGA, A.; NICOLIELLO, M. *El cónsul británico en Montevideo y la independencia del Uruguay: selección de los informes de Thomas Samuel Hood, 1824-1829*. Montevideo: Universidad de la República, Facultad de Humanidades y Ciencias de la Educación, Departamento de Historia del Uruguay, 1999, s. 97. F. O. 51/1. Despacho de T. S. Hood a George Canning...; Montevideo, 31 de Enero de 1825, in *ibid.*, s. 61-77.

⁷ *„Banda Oriental je téměř tak rozlehlá jako Anglie, má nejlepší přístav v Río de la Plata, její půda je neobyčejně znamenitá, podnebí má nejlepší v regionu, má dostatek vodních zdrojů, v některých oblastech i dřevin...“* F. O. 6/13. De Lord Ponsonby a George Canning; Buenos Ayres, octubre 20 de 1826, in: WEBSTER, C. K. *Gran Bretaña*, Sv. I., s. 224.

*(en algunos casos de superior calidad) que los enviados por el Brasil a Inglaterra. Por el Plata y los grandes ríos que desembocan en él... todos esos productos podrían ser obtenidos por Inglaterra, a precio mucho más reducido que en el Brasil.*⁸

Původní instrukce Canninga, jimiž byl Ponsonby na své cestě do Rio de Janeiro vybaven, hovořily o dvou možnostech mírového řešení. První variantou předjímaného ujednání bylo stažení brazilských jednotek z území Bandy Oriental a přenechání celého teritoria Buenos Aires výměnou za finanční kompenzaci.⁹ Druhou variantou bylo vynětí Bandy Oriental z nadvlády jedné i druhé mocnosti a vytvoření nového státu na politické mapě Jižní Ameriky, nezávislé Uruguaje, která měla být podle Canningovy terminologie obdobou evropského hanzovního státu.¹⁰ Tuto variantu podle Hoodových referencí začala podporovat i skupina nejvlivnějších orientales.¹¹

Existovala nicméně rovněž možnost přenechání Bandy Oriental jiné mocnosti než Argentině a Brazílii. Tuto variantu zmínil jako nejlepší možné řešení nastalé situace roku 1818 Henry Chamberlain, tehdejší britský diplomat působící v Rio de Janeiro: *„Al mismo tiempo, me tomo la libertad de observar que la idea de poner a Monte Video en manos de una tercera Potencia es probable que sea más beneficiosa al comercio, si se lleva a cabo, que si se la dejara en posesión de Buenos Ayres o del Brasil.*“¹² Je ale otázkou zda onou třetí mocností měla být Británie nebo samotní orientales.

⁸ *„Banda Oriental představuje klíč k Río de la Plata a Jižní Americe... Salta, jedna z argentinských provincií, a Paraguay poskytují stejné zboží, v některých případech i vyšší kvality, než to, které je do Anglie dováženo z Brazílie. Díky Río de la Plata a řekám, které tvoří její ústí, bychom mohli všechno toto zboží nakupovat za nižší cenu než v Brazílii.*“ Ponsonby a Dudley; Buenos Aires, 18 de Enero de 1828, in: HERRERA, L. A. de. *La Misión Ponsomby*. Sv. II., s. 190.; Ponsonby a Canning; Buenos Aires, Octubre 20 de 1826, in *ibid.*, s. 74.

⁹ Canning a Ponsonby; Londres, Marzo 18 de 1826, in: HERRERA, L. A. de. *La Misión Ponsomby*. Sv. II., s. 9.

¹⁰ F. O. 6/12. De George Canning a Lord Ponsonby; febrero 28 de 1826, in: WEBSTER, C. K. *Gran Bretaña*, Sv. I., s. 195.

¹¹ F. O. 51/2. Despacho de T. S. Hood a John Bidwell, donde se informa que entré los hombres „más repetables e importantes“ del bando patriota ha surgido la idea de organizar un partido independentista, a fin de liberarse de brasileños y bonaerenses y establecer una república bajo los principios hanseáticos...; Montevideo, 2 de octubre de 1826, in: BARRÁN, J. P.; FREGA, A.; NICOLIELLO, M. *El cónsul*, s. 99.

¹² *„Přenechání Montevidea pod nadvládou třetí mocnosti je v případě realizace této varianty pro obchod pravděpodobně prospěšnější než ponechat jej v moci Buenos Aires nebo Brazílie.*“ F. O. 63/212. De Henry Chamberlain al Vizconde Castlereagh; Río de Janeiro, agosto 22 de 1818, in: WEBSTER, C. K. *Gran Bretaña*, Sv. I., s. 268.

Vznik nezávislé republiky Uruguay každopádně orientales podporovali. Jejich názory vypožoroval i Ponsonby: „...*Creo que los Orientales están tan poco dispuestos a permitir que Buenos Ayres tenga supremacía sobre ellos como a someterse a la soberanía de Su Majestad Imperial, el Emperador. Luchan contra los brasileños, pero es para librar a su país y a ellos mismos de una servidumbre odiosa, no para colocar a aquél bajo la autoridad de Buenos Ayres; y si el Emperador ha de ser alguna vez expulsado de la Banda Oriental, los Orientales estarán tan dispuestos a luchar por su Independencia contra Buenos Ayres como lo están ahora para hacerlo contra el Brasil... Es una verdad que yo a menudo he mencionado: los orientales odian a ambas partes.*“¹³

K možnosti vytvoření samostatné uruguayské vlády se stavěl Ponsonby pozitivně: „*[Orientales] son tan bien educados como cualquier persona de Buenos Ayres y capacitados para formar un Gobierno independiente, que posiblemente sería tan bien administrado y dirigido como cualquiera de los Gobiernos de América del Sur.*“¹⁴ Vyhlídky na vznik nezávislého státu byly podle jeho názoru s ohledem na dlouhodobé soupeření porteños, orientales a brasileños příznivé stejně jako vyhlídky na spolupráci orientales s Británií: „*Población [de Banda Oriental] está animada por un fuerte sentimiento nacional; le desagradan los brasileños y los de Buenos Aires, por igual, y se inclina más a los ingleses que a ninguna otra nación.*“¹⁵

Obrysy nezávislé Uruguaje začalo, vědomo si autonomistických tendencí orientales, črtat i samotné Buenos Aires, ačkoliv Chamberlain informoval Ponsombyho ihned po jeho příjezdu do Rio de Janeiro, že buenosaireská

¹³ „*Domnívám se, že orientales jsou podřízeni se Buenos Aires nakloněni stejně tak málo jako podřízeni se císaři. Bojují proti Brazilcům, ale ne proto, aby osvobodili svou zemi a poté ji podřídili autoritě Buenos Aires. Pokud vyženou císaře, budou stejně tak náchylní k boji za svou nezávislost na Buenos Aires jako dnes na Brazílii. Je pravdou to, co jsem již několikrát zmiňoval, a to že orientales nenávidí obě strany.*“ F. O. 6/13. De Lord Ponsomby a George Canning; Buenos Ayres, octubre 20 de 1826, in: WEBSTER, C. K. *Gran Bretaña*, Sv. I., s. 223; Ponsonby a Canning; Buenos Aires, Julio 20 de 1827, in: HERRERA, L. A. de. *La Misión Ponsomby*. Sv. II., s. 152;

¹⁴ „*[Orientales] jsou stejně tak dobře vzdělání jako kdokoliv jiný z Buenos Aires a jsou schopni vytvořit nezávislou vládu, která bude vedena a řízena tak jako kterákoliv jiná z jihoamerických vlád.*“ F. O. 6/13. De Lord Ponsomby a George Canning; Buenos Ayres, octubre 20 de 1826, in: WEBSTER, C. K. *Gran Bretaña*, Sv. I., s. 224.

¹⁵ „*Populace Bandy Oriental sdílí silné národní cítění, stejně, jako odmítá Buenos Aires, odmítá i Brazílii, a k Angličanům cítí větší náklonnost než ke kterémukoliv jinému národu.*“ Ponsonby a Dudley; Buenos Aires, 18 de Enero de 1828, in: HERRERA, L. A. de. *La Misión Ponsomby*. Sv. II., s. 190.

reprezentace nepřistoupí na mírové vyjednání, pokud bude podmíněno klauzulí úplné politické emancipace Bandy Oriental.¹⁶ Od roku 1826, kdy byla v Buenos Aires vyhlášena nová argentinská ústava, začal ideu politické nezávislosti Bandy Oriental prosazovat i Juan Antonio Lavalleja.

*Constitución de la República Argentina*¹⁷ byla přijata roku 1826 kongresem Spojených provincií Jižní Ameriky. Jednalo se o ústavu republikánského, nicméně centralistického charakteru. Provinciální autonomie byla přenesena do pravomocí centrální vlády sídlící v Buenos Aires. Guvernéři měli být jmenováni z vůle prezidenta, jímž ústavodárný kongres 7. února téhož roku zvolil těsnou většinou hlasů 39 ku 35 Bernardina Rivadaviu.¹⁸

Nová ústava ovšem nevyvolala pozitivní odezvu. Kromě provincií Salta a Tucumán byla ve všech zbývajících odmítnuta.¹⁹ Ústavní zákon neshledal sympatie ani u Lavallejy, který společně se svým předním politickým spolupracovníkem, Pedrem Trápani, prosazoval úplnou politickou emancipaci Bandy Oriental. Trápani prohlásil: „... *Los Orientales se convezan que mientras que tengan que depender de otros, jamás tendrán ni felicidad ni sosiego... podrá ser que yo me engañe pero una experiencia de 17 años me ha enseñado que no estamos dispuestos para formar esa República [Argentina] y ahora menos que nunca por las ocurrencias tan desagradables, como funestas que han tenido lugar...*“²⁰

Vedle brazilského odstoupení Cisplatině Argentíně a vzniku nezávislé Uruguaye se v zákulisních jednáních objevila i další varianta mírového uspořádání. Jednalo se o návrh blíže nespecifikované skupiny montevidejských měšťanů podstoupit uruguayské území Británii ve formě její kolonie. O obecně formulovaném projektu informoval roku 1824 Foreign Office montevidejský konzul Hood. Naneštěstí v korespondenci neuvedl jména žádného ze dvou caballeros, kteří mu plán nastínili. Canning každopádně zakázal Hoodovi

¹⁶ Ponsonby a Canning; a bordo del buque de S. M. „Doris“, a la altura de Río de Janeiro, agosto 28 de 1826, in: HERRERA, L. A. de. *La Paz de 1828*, s. 241.

¹⁷ QUESADA, M. S. *La Argentina: Historia del País y de su Gente*. Buenos Aires: Editorial Sudamericana, 2001, s. 282-283.

¹⁸ FERNS, H. S. *Gran Bretaña y Argentina en el siglo XIX*. [překlad Alberto Luis Bixio] Buenos Aires : Solar/Hachette, 1966, s. 175.

¹⁹ Ponsonby a Canning; Buenos Aires, Febrero 6 de 1827, in: HERRERA, L. A. de. *La Misión Ponsomby*. Sv. II., s. 117.

²⁰ „... *Orientales nebudou nikdy šťastní ani spokojení, pokud by měli být ovládáni jinou mocností... mohu se mýlit, ale zkušenost posledních 17 let ukázala, že za těchto nepříznivých okolností nemůžeme být součástí argentinské republiky.*“ Cit. in ibid., s. 88.

na dané téma vést jakákoliv další jednání.²¹ Podle Hoodových informací z pozdější korespondence ale přežívala v Montevideu nepočtená skupinka sympatizantů vyslovujících se pro obnovení podmínek britského okupačního režimu.²²

10.2. První kolo neúspěšných jednání

Ponsonby zahájil svou diplomatickou misi v Rio de Janeiro, kde předložil brazilské straně Canningovy návrhy. Výhodnost brzkého ukončení konfliktu hájil také argumentem, že pokračování války může poštvat proti Brazílii ostatní republikánské státy Latinské Ameriky. Canning si ostatně pohrával s myšlenkou vznesení válečného konfliktu na program jednání panamerického kongresu v Panamě.²³ Ačkoliv se tomu tak nakonec nestalo, roku 1826 s cílem rychlého ukončení konfliktu upozornila britská strana brazilského císaře, že v případě dlouhodoběji trvající války existuje možnost buenosaireského zažádání o poskytnutí spojení ze strany ostatních jihoamerických republikánských států. Buenos Aires uzavřelo roku 1823 s Velkou Kolumbií *Tratado de Defensa*, na základě čehož se mohlo dovolávat Bolívarovy pomoci.²⁴ Henry Chamberlain proto informoval Foreign Office, že hrozba nabývala reálných rysů, přičemž v době, kdy se generál José Antonio Sucre nacházel s osmitisícovou armádou v Potosí, měl údajně Bolívar přislíbit Buenos Aires svou podporu.²⁵

Ponsonby předložil brazilskému ministru zahraničních věcí, vikomtovi z Inhambupe, argumenty proč by brazilský císař měl na britské návrhy přistoupit. V pohledu britského diplomata neměla Banda Oriental pro brazilskou stranu takový význam, jako pro laplatské provincie. Ponsonby proto nepředpokládal, že by bylo Buenos Aires ochotné vzdát se Bandy Oriental, a pro

²¹ F. O. 51/1. De Thomas Samuel Hood a George Canning; Monte Video, abril 22 de 1824; F. O. 51/1. De Lord Francis Conyngham a Thomas Samuel Hood; agosto 6 de 1824, in: WEBSTER, C. K. *Gran Bretaña*, Sv. I., s. 155, 161.

²² F. O. 51/1. Despacho de T. S. Hood a George Canning...; Montevideo, 31 de enero de 1825, in: BARRÁN, J. P.; FREGA, A.; NICOLIELLO, M. *El cónsul*, s. 69.

²³ F. O. 6/12. De George Canning a Lord Ponsonby; marzo 18 de 1826, in: WEBSTER, C. K. *Gran Bretaña*, Sv. I., s. 202.

²⁴ F. O. 6/9. De Woodbine Parish a George Canning; Buenos Ayres, julio 20 de 1825, in *ibid.*, s. 174.

²⁵ Stuart a Canning; Río de Janeiro, setiembre 28 de 1825, in: HERRERA, L. A. de. *La Paz de 1828*, s. 229. F. O. 13/22. De Henry Chamberlain a George Canning; Río de Janeiro, abril 22 de 1826, in WEBSTER, C. K. *Gran Bretaña*, Sv. I., s. 425.

případ brazilského odmítnutí britských mírových požadavků předvídal dlouhotrvající konflikt: „*Pienso que aunque la bandera imperial estuviera flotando, triunfalmente, sobre la ciudad de Buenos Aires, aún entonces, la guerra no habría adelantado mucho sobre lo ya hecho.*“²⁶

Ponsonby brazilskému ministru zahraničních věcí dále opět připomenul, že prodlužující se konflikt může dovést Buenos Aires ke vznesení požadavku řešení tématu argentinsko-brazilské války na panamerickém kongresu v Panamě, tedy přinést hrozbu mnohostranného konfliktu v duchu republikánského tažení proti jediné monarchii na americkém kontinentu. Brazilské delegaci poté sdělil, že pro tento případ nemůže císař očekávat jakoukoliv pomoc ze strany Foreign Office, která bude následovat principy dosavadní neutrality.²⁷

Pedro I. přesto nabídku mírového vyrovnání odmítl. Své kroky zdůvodnil potřebou zachovat pro Brazílii hájitelné hranice proti argentinským zlodějům dobytka a obchodníkům s kontrabandem a uchránit svou zemi před šířením republikánské ideologie.²⁸ Britskému vyslanci naopak předložil protinávrh v podobě ponechání Bandy Oriental v brazilské moci s tím, že Montevideo zůstane neutrálním přístavem, tedy přístupným i Buenos Aires, které, pokud na podmínky mírového urovnání přistoupí, bude osvobozeno od všech celních poplatků.²⁹ V tomto bodě jednání u riodejaneirského dvora skončila.

Vzhledem k tomu, že argentinské oddíly v té době vítězily na všech frontách, Rivadavia, plánující v brzké době invazi do Rio Grande do Sul, císařovy protinávryh zavrhnul.³⁰ Buenos Aires rovněž sdělilo, že je připraveno přenést střet i ve válku principů mezi republikánskými a monarchistickým státem.³¹ Buenos Aires se snažilo rovněž využít brazilské vnitřní nestability. Do regionů Bahía a Pernambuco cílilo prohlášení vyzývající k jejich secesi.³²

²⁶ „*Domnívám se, že i kdyby císařská vlajka triumfálně vlála nad Buenos Aires, ve válce by se příliš nepokročilo.*“ Ponsonby a Inhambupe; Río de Janeiro, Junio 4 de 1826, in: HERRERA, L. A. de. *La Misión Ponsomby*. Sv. II., s. 20-21.

²⁷ Ponsonby a Inhambupe; Río de Janeiro, Junio 4 de 1826, in *ibid.*, s. 22-25.

²⁸ Ponsonby a Canning; Río de Janeiro, Agosto 11 de 1826, in *ibid.*, s. 45.

²⁹ Inhambupe a Ponsonby; Río de Janeiro, Junio 10 de 1826, in HERRERA, L. A. de. *La Paz de 1828*, s. 30-32.

³⁰ F. O. 6/11. De Woodbine Parish a George Canning; Buenos Ayres, agosto 3 de 1826, in: WEBSTER, C. K. *Gran Bretaña*, Sv. I., s. 212.

³¹ F. O. 6/11. De Woodbine Parish a George Canning; Buenos Ayres, agosto 3 de 1826, in *ibid.*, s. 212-213.

³² MANCHESTER, A. K. *British Preëminence in Brazil: its rise and decline; a study in European expansion*. New York: Octagon Books, 1964, s. 155.

Na počátku roku 1827 tak směřovalo první kolo mírových rozhovorů k neuspokojivému výsledku. Samotný Canning nezdár jednání částečně předpokládal. Bylo mu jasné, že se brazilský císař odmítne vzdát Bandy Oriental, ani ne tak z důvodu jejího území, ale z důvodu, že by Buenos Aires ovládlo celé ústí Río de la Plata a tím i koncový bod říčního systému z něj vycházejícího.³³

Komplikace do diplomatických rozhovorů přinesly i události spjaté s dalším neúspěchem vyjednávání konsensu ohledně argentinského státoprávního uspořádání. Odpor vnitrozemských provincií vůči nové centralisticky laděné konstituci silně otřásl autoritou Rivadaviovy vlády. Jelikož byly zamítnuty ústavní pořádky země a každá z argentinských provincií opětovně vystupovala jako suverénní politická jednotka, bylo otázkou, zda lze buenosaireskou provinční vládu považovat za adekvátního partnera pro jednání na diplomatickém kolbišti, jehož stanoviska budou respektovat i ostatní argentinské provincie. V rozhodujících okamžicích Ponsonby nevěděl na koho se při vyjednávání mírové smlouvy obrátit.³⁴

10.3. První návrh prozatímní mírové smlouvy

Druhé kolo mírových jednání bylo zahájeno v dubnu roku 1827. Tehdy utrpěla argentinská flotila porážku v bitvě u Monte Santiago a stupňující se rozpory mezi Alvearem a Lavallejou povážlivě ohrožovaly soudržnost spojeneckých vojsk. Orientales nadále zůstávali v držení celého uruguayského vnitrozemí, a přestože na počátku roku 1827 ušetřili císařským plukům drtivou porážku v bitvě u Ituzaingó, Rivadavia vyslal do Rio de Janeiro jako zplnomocněného diplomata Manuela José Garcíu.

Očekávání porteños v přijetí buenosaireských návrhů brazilskou stranou byla podle referencí Gordona veliká. Porteños měli být přesvědčeni, že vojenský nezdár brazilských vojsk donutí císaře ustoupit z jeho nesmlouvavých stanovisek. Gordonův soukromý názor byl ale přesně opačného charakteru.

³³ F. O. 6/12. De George Canning a Lord Ponsonby; marzo 18 de 1826, in: WEBSTER, C. K. *Gran Bretaña*, Sv. I., s. 198.

³⁴ Ponsonby a Canning; Buenos Aires, Febrero 6 de 1827, in: HERRERA, L. A. de. *La Misión Ponsomby*. Sv. II., s. 116.

Britský vyslanec dosavadní buenosaireská vítězství, vědom si materiálních a lidských zdrojů Brazílie, nepřeceňoval. Byl naopak přesvědčen, že Brownova nepočetná flotila nedokáže brazilskému tlaku dlouhodobě odolávat.³⁵ Dále pochyboval, že by byl císař ochoten uzavřít mír za panujícího vývoje na válečné frontě. Domníval se, že Rio de Janeiro bude nakloněno mírovým jednáním až ve chvíli, kdy se válečná situace bude vyvíjet příznivě pro jeho stranu. Ne dosavadní porážky, ale budoucí brazilská vítězství měla vnést nový impulz.³⁶

Rivadavia vybavil Garcíu instrukcemi hovořícími o přenechání Bandy Oriental Argentině, případně připouštějícími její státoprávní emancipaci.³⁷ Brazilská strana se ovšem nehodlala uruguayského území vzdát. Na tomto bodě ale paradoxně mírová jednání neztroskotala. Buenosaireský vyslanec totiž 24. května roku 1827 souhlasil s dohodou, jež stanovovala, že Provincia Oriental zůstane integrální součástí brazilského státu, Spojené provincie Jižní Ameriky budou respektovat status quo ante bellum, Buenos Aires vyplatí Brazílii finanční odškodnění za diverzní akce prováděné argentinskými piráty, přičemž jediným ústupkem brazilské strany měl být souhlas se svobodnou plavbou po řece Uruguay, kterou měla po dobu pěti let garantovat Británie.³⁸ Dále mělo Buenos Aires předat zpět Brazílii okupovaný ostrov Martína Garcíy.³⁹

Motivace Garcíova odklonu od Rivadaviových instrukcí jsou částečně nejisté. V hovoru s Gordonem měl García uvést, že byl přesvědčen, že emancipace Bandy Oriental byla za stávajících okolností nemožná, a že vzhledem k tomu, že osud Cisplatiny neměl podle jeho mínění pro Buenos Aires žádný větší význam, obětoval náplň Rivadaviových instrukcí argentinsko-brazilskému vyrovnání a ukončení války.⁴⁰

Ať byl motiv Garcíova jednání jakýkoliv, dohoda každopádně vyvolala v Buenos Aires doslova zděšení, protože neodpovídala výsledkům válečných

³⁵ Gordon a Ponsonby; Río de Janeiro, Abril 24 de 1827 in *ibid.*, s. 129.

³⁶ Gordon a Canning; Río de Janeiro, Abril 24 de 1827, in *ibid.*, s. 128.

³⁷ HERRERA, L. A. de. *La Misión Ponsomby*. Sv. I., s. 79-80.

³⁸ VALE, B. *A war betwixt Englishmen: Brazil against Argentina on the River Plate 1825 - 1830*. London: I. B. Tauris Publishers, 2000, s. 173.

³⁹ SALTERAIN HERRERA, E. *Lavalleja: La Redención Patria*. Sv. II. Montevideo: Publicaciones de la Comisión Nacional de Homenaje del Sesquicentenario de los Hechos Históricos de 1825, 1975, s. 68.

⁴⁰ Gordon a Canning; Río de Janeiro, Junio 8 de 1827, in: HERRERA, L. A. de. *La Misión Ponsomby*. Sv. II., s. 137.

operací, vyznávajících zcela ve prospěch porteños. Prezident se vyjádřil sice ve smyslu: „*ajustar cualquier convención preliminar o tratado que tienda a la cesación de la guerra*“, ale zároveň za podmínky dosažení „*términos honorables*“,⁴¹ což v jeho výkladu představovalo brazilské přenechání Bandy Oriental Argentíně, případně souhlas se vznikem nezávislého uruguayského státu. To García nenaplnil.

Porteños žádali Garcíovu hlavu. Rivadavia odmítl ujednání ještě dříve než tak stihly učinit legislativní orgány a 25. června roku 1827 smlouvu anuloval. Své rozhodnutí doprovodil slovy: „*Reconocer la legitimidad de la dominación del Brasil en la Provincia... sería sancionar el derecho de conquista, derecho diametralmente opuesto a la única política que conviene a la América, a saber: que cada país pertenece a sus pobladores.*“⁴²

Okolnosti Garcíovy mise urychlily pád *unitarios*. Ačkoliv Rivadavia využíval válečných úspěchů k propagandistické podpoře centralistického systému, ani ty ho neudržely u moci. Dva týdny po Garcíově diplomatickém faux pax odmítly vnitrozemské provincie definitivně centralistickou konstituci. Nedlouho poté přijal kongres prezidentovu demisi a do jeho úřadu zvolil delegáta za buenosaireskou provincii, Vicenteho López y Planes.⁴³ Ten vydržel v čele státu pouhé dva měsíce. Prezidentský úřad následně zanikl a každá provincie se opět chopila svých výlučných vládních pravomocí. Buenosaireským guvernérem se stal představitel politického hnutí *federales*, Manuel Dorrego. Naštěstí pro budoucí mírové rozhovory jej vnitrozemské provincie zmocnily vedením zahraniční politiky státu.

Neúspěch prvního kola vyjednávání prozatímní mírové smlouvy zhoršil mimo jiné i reputaci Británie. Ponsonby, zprostředkovatel a moderátor rozhovorů, požíval podobně jako García pověsti diplomata zaprodaného Brazílii. John Murray Forbes, severoamerický vyslanec působící v Buenos Aires, zase obviňoval Británii ze snahy mocenského ovládnutí východního břehu řeky

⁴¹ „Vyjednat jakoukoliv předběžnou mírovou smlouvu, která přiblíží konec války... ale za čestných podmínek.“ Cit. in: HERRERA, L. A. de. *La Misión Ponsomby*. Sv. I., s. 79.

⁴² „Uznat legitimitu brazilské dominance v provincii by znamenalo souhlasit s právem conquisty, právem diametrálně odlišným od jediného politického principu Ameriky, práva sebeurčení.“ Cit. in: ACEVEDO, E. *Anales históricos del Uruguay*. sv. I. Montevideo: Editorial A. Barreiro y Ramos, 1933, s. 310.

⁴³ Ponsonby a Gordon; Buenos Aires, Julio 10 de 1827, in: HERRERA, L. A. de. *La Misión Ponsomby*. Sv. II., s. 141-142.

Uruguay. Vznik nezávislého státu orientales popsal roku 1826 jako britskou snahu vytvořit „*Colony in disguise*.“⁴⁴

Britská diplomacie během prvního kola mírových rozhovorů ale ukázala, že vznik nezávislé Uruguaye nebyl jejím primárním cílem, avšak prostředkem k dosažení cíle skutečného, jímž byla obnova svobodného obchodu v Río de la Plata. Proto Ponsonby, Canning a i jeho následovník v nejvyšším úřadu Foreign Office, John William Ward, hrabě z Dudley, souhlasili s Garciovým ujednáním, jehož náplň zcela odporovala původním instrukcím hovořících o vzniku nezávislé Uruguaye, respektive brazilské evakuaci Bandy Oriental výměnou za finanční odstupné vyplacené Buenos Aires.

Canning vyjádřil svůj souhlas v jedné z poslední zpráv před svou smrtí.⁴⁵ Hrabě z Dudley sdělil své stanovisko v korespondenci s Gordonem: „*En esta ocasión me es grato poder comunicar a usted la completa aprobación del Gobierno de Su Majestad del papel que ha desempeñado usted a este asunto [Convención Preliminar de Paz]. Es verdad que los términos de los Preliminares no coinciden con los que se instruyó a usted recomendara a las Potencias Beligerantes que adoptaran, de parte de Su Majestad... empero, usted ha estado en lo cierto al juzgar que los términos del tratado son de menos consecuencia que la terminación de un conflicto perjudicial para un país, destructivo para el otro, y poco compatible con el libre ejercicio del comercio con cualquiera de ellos.*“⁴⁶

Válečný konflikt paralyzující obchodní výměnu byl pro Foreign Office důležitějším aspektem k posouzení než státotvorné zájmy orientales. Této skutečnosti si byl velmi dobře vědom i Pedro Trápani: „*El gabinete inglés desea la paz porque con ella seguirá el comercio, prescindiendo de los motivos*

⁴⁴ „*Kolonii v převleku.*“ John M. Forbes, Secretary of the United States Legation at Buenos Aires, to Henry Clay, Secretary of State of the United States, in: MANNING, W. R. (ed.) *Diplomatic Correspondence of the United States concerning the Independence of the Latin-American Nations*. Sv. I. New York: Oxford University Press, 1925, s. 654.

⁴⁵ Canning a Ponsonby; Londres, Octubre 28 de 1827, in: HERRERA, L. A. de. *La Misión Ponsomby*. Sv. II., s. 166.

⁴⁶ „*Dovolte mi, abych využil této situace a sdělil Vám souhlas vlády Jeho Veličenstva s úlohou, kterou jste vykonal v rámci této věci [prozatímní mírová smlouva]. Je pravdou, že podmínky předběžných jednání nejsou těmi, kterými jste byl instruován a které měly být doporučeny válečným mocnostem k přijetí... nicméně jste si určitě jist, že podmínky dohody vyznívají lépe, než konflikt jednu zemi ohrožující, druhou zemi destruuující, a málo slučitelný se svobodným obchodem jakékoliv z nich.*“ F. O. 13/35. Del Conde de Dudley a Robert Gordon; agosto 26 de 1827, in: WEBSTER, C. K. *Gran Bretaña*, Sv. I., s. 441.

*filantrópicos...*⁴⁷ Británie rovněž nehodlala nikterak mocensky zasahovat do jihoamerických pořádků. Tím naplňovala svou politiku, kterou nastoupila na počátku druhého desetiletí 19. století.

Dudleymu se proto nezamlouvala klauzule, objevivší se v návrhu prozatímní mírové smlouvy a hovořící o britské garanci svobodné plavby po řece Uruguay po dobu 5 let následujících od jejího případného schválení.⁴⁸ K otázce územní garance ze strany Británie se Foreign Office ostatně vyjádřila odmítavě již nedlouho po příplutí Ponsonbyho do Buenos Aires.⁴⁹ Garance představovala pro Londýn závazek a vtahovala jej do eventuálního střetu mezi jihoamerickými státy. Toho se Foreign Office snažila vyvarovat. Její zájmy byly čistě obchodní, přičemž na mocensko-politickém poli hodlala vystupovat neutrálně. Ponsonby nicméně sdělil Canningovi své osobní přesvědčení o nevyhnutelnosti britských garancí týkajících se svobodného obchodu po Río de la Plata a říčním systému z ní vycházejícího.⁵⁰ Vněm spatřoval i klíč k celkovému rozvoji Jižní Ameriky.⁵¹

10.4. Lavalleja vojenským diktátorem

Rivadaviův pád předznamenal změny v personálním složení generalátu argentinské armády. Dosavadní vrchní velitel Carlos María de Alvear z důvodu nespokojenosti s politickým převratem na svůj post rezignoval, načež nový buenosaireský guvernér Manuel Dorrego jmenoval na uvolněné místo Juana Antonia Lavalleju.⁵²

Mezitím, co probíhaly mírové rozhovory, pokračovala i jednání uruguayské sněmovny reprezentantů. Ta zahájila své druhé zasedání již na počátku ledna roku 1826 v San José. Účastnilo se ho 40 delegátů volených z 9 uruguayských departamentů.⁵³ Mezi hlavní náplň činnosti druhé legislatury

⁴⁷ „Britská vláda touží po míru, protože s ním přijde i obchod, nepřihlíží k filantropickým motivům...“ Cit. in: HERRERA, L. A. de. *La Misión Ponsomby*. Sv. I., s. 81.

⁴⁸ F. O. 13/35. Del Conde de Dudley a Robert Gordon; agosto 26 de 1827, in: WEBSTER, C. K. *Gran Bretaña*, Sv. I., s. 442.

⁴⁹ Ponsonby a Rivadavia; Buenos Aires, Setiembre 25 de 1826, in: HERRERA, L. A. de. *La Misión Ponsomby*. Sv. II., s. 56.

⁵⁰ Ponsonby a Canning; Buenos Aires, Octubre 20 de 1826, in in *ibid.*, s. 73, 76.

⁵¹ Ponsonby a Dudley; Buenos Aires, 18 de Enero de 1828, in *ibid.*, s. 191.

⁵² SALTERAIN HERRERA, E. *Lavalleja*, Sv. II., s. 65.

⁵³ Junta de Representantes - Composición; San José, Enero 19 de 1826, in: PALACIO LEGISLATIVO (coord. gen. Wilfredo Pérez). *Anales Parlamentarios*. No. 1. Montevideo: La Biblioteca, 1978, s. 77-78.

spadalo i posouzení nové argentinské ústavy. Sněmovna uznala 2. února roku 1826 ústavodárný kongres zasedající od prosince roku 1824 v Buenos Aires za legitimní a nejvyšší státní autoritu Spojených provincií Jižní Ameriky.⁵⁴ Delegáty reprezentujícími Provincii Oriental na ústavodárném shromáždění byli poté zvoleni Tomás Javier de Gomensoro a José Vidal y Medina. S výjimkou trvání na republikánském zřízení ale nebyli vybaveni žádnými požadavky týkajícími se bližší podoby státoprávního uspořádání.⁵⁵ Nebylo přijato žádné usnesení specifikující podmínky, za kterých měla reinkorporace Provincie Oriental do argentinského státu proběhnout. Sněmovna si pouze vyhradila právo odmítnout ústavu. Tím se její usnesení diametrálně odlišovalo od usnesení přijatého pod Artigasovým patronátem roku 1813 a vtěleného do Instrucciones del año XIII.

Posuzování argentinské ústavy proběhlo na počátku následujícího roku. Sněmovna se při něm odvrátila od Artigasova federalismu a 31. března roku 1827 centralistickou konstituci přijala.⁵⁶ Lavalleja její výnos ovšem odmítl respektovat, ústavu kvůli jejímu centralistickému pojetí zavrhl, po poradě se svými stoupenci podepsal 4. října roku 1827 ve městě Durazno dokument *Acta Oriental*,⁵⁷ jímž prohlásil mandát sněmovních delegátů a zastupujícího guvernéra Suáreze za ukončený, a přes vzdor delegátů hájících legitimitu sněmovny její demokratickou volbou se prohlásil dočasným vojenským diktátorem.⁵⁸

Ačkoliv Lavalleja prosazoval ideu nezávislého uruguayského státu, existovaly mezi orientales i skupiny nadále hájící spojení uruguayské provincie v jednom svazku s Buenos Aires. Lavallejovo vystoupení proti prozatímní legislativě proto utlumilo sympatie sdílené některými skupinami orientales. V celkovém pohledu poté rozkol mezi civilními a vojenskými orgány moci v součtu s neúspěšným pokusem o mírové urovnání vyvolal v uruguayské

⁵⁴ Congreso de las Provincias Unidas del Río de la Plata - Reconocimiento como la Suprema Autoridad del Estado; San José, Febrero 6 de 1826, in: PALACIO LEGISLATIVO. *Anales Parlamentarios*, s. 79-80.

⁵⁵ Formas de Gobierno de la Provincia; San José, Julio 8 de 1826, in: PALACIO LEGISLATIVO. *Anales Parlamentarios*, s. 114.

⁵⁶ ACEVEDO, E. *Anales*, s. 323.

⁵⁷ NARANCIO, E. M. *La Independencia de Uruguay*. Madrid : Editorial MAPFRE, 1992, s. 309; ACEVEDO, E. *Anales*, s. 323-324.

⁵⁸ SALTERAIN HERRERA, E. *Lavalleja*, Sv. II., s. 82-84.

provincii všeobecný nesoulad, nespokojenost a nedůvěru v autority.⁵⁹ Pokračující válka a vojenské střety, zasahující území Bandy Oriental od propuknutí emancipačních bojů, prohlubovala mezi prostými orientales apatii. Podle Hoodových informací nebylo pro větší část uruguayské společnosti již otázkou ukončení bojů pod podmínkou splnění určitých politických požadavků, ale ukončení války za každou cenu.⁶⁰

10.5. Fructuoso Rivera a reconquista Horní Uruguaye

Po vítězství u Ituzaingó hodlala argentinská armáda proniknout na území Rio Grande do Sul a definitivně zatlačit císařské pluky do defenzívy. Ponsonby informoval Foreign Office o tom, že ho určité zdroje zpravily dokonce o údajném Lavallejově plánu vytrhnout Rio Grande do Sul z brazilského státu a následně ho spojit s Bandou Oriental do jednoho územního celku.⁶¹ Velkého vítězství dosáhl ovšem na počátku roku 1828 jiný vojenský subjekt, armáda Fructuoso Rivery, který se po roce a půl vrátil na uruguayské bojiště.

Rivera pobýval od konce roku 1826 v Santa Fe, kde spolu se svým synovcem Bernabé osnoval plán reconquisty území Siete Misiones Orientales, kterého se na počátku 19. století zmocnilo Portugalsko. Ihned poté, co se Lavalleja dozvěděl o Riverově tažení, vyslal Manuela Oribeho a svého bratra Juana Manuela Joaquína s rozkazem Riveru přivést živého nebo mrtvého.⁶² Rivera se pokusil o usmíření a dobrovolně nabízel podřízení svých oddílů Lavallejově vrchnímu velení,⁶³ ale neúspěšně. Zatímco Rivera usiloval o nalezení opětovného modu vivendi a odstranění vzniklých rozporů, Lavalleja usmíření opakovaně odmítal a tíhnul k definitivnímu odstranění Rivery z uruguayské vojenské a politické scény.

⁵⁹ F. O. 51/3. Copia del despacho de T. S. Hood a Robert Gordon, donde se informa de la disolución de la Sala de Representantes...; Montevideo, 22 de octubre de 1827, in: BARRÁN, J. P.; FREGA, A.; NICOLIELLO, M. *El cónsul*, s. 125.

⁶⁰ F. O. 51/4. Copia del despacho de T. S. Hood a Robert Gordon, dando cuenta movimientos militares...; Montevideo, 2 de febrero de 1828, in *ibid.*, s. 135.

⁶¹ Ponsonby a Canning; Buenos Aires, Julio 20 de 1827, in: HERRERA, L. A. de. *La Misión Ponsomy*. Sv. II., s. 151.

⁶² MANACORDA, T. *Fructuoso Rivera, el Perpetuo Defensor de la República Oriental*. Madrid : Espasa-Calpe, S. A., 1933, s. 130.

⁶³ SALTERAIN HERRERA, E. *Lavalleja*, Sv. II., s. 72-75; 101-103; 142-143.

Rivera se nicméně Lavallejovou nevraživostí nenechal od plánovaného podniku odradit. V dubnu překročil řeku Ibicuy a vpadl na brazilské území. Svou armádu rozdělil na tři oddíly. První pod jeho velením směřovalo do hornouruguayské sierry. Zbylé dva oddíly Felipa Caballera a Bernabé Rivery na San Francisco a San Borja. Během 21 dní bylo území sedmi misíí dobyto.⁶⁴

Hornouruguayské tažení vylepšilo generálovu reputaci. Ještě roku 1828 byl z rozhodnutí v té době již zasedajícího ústavodárného shromáždění omilostněn a jeho severní armáda inkorporována do armády uruguayské.⁶⁵ Rivalita mezi Riverou a Lavallejou se přesto nadále stupňovala a rozdělila uruguayskou společnost na dva caudillistické tábory. Pro okamžitý vývoj válečných událostí, respektive mírových vyjednávání, se ale Riverův návrat na bitevní scénu argentinsko-brazilské války ukázal být nadmíru pozitivní. Ztráta historického území Horní Uruguaje představovala další porážku císaře a významnou měrou přispěla k jeho rezignaci na odmítavá stanoviska týkající se nezávislého vývoje uruguayské provincie.

10.6. Na cestě k argentinsko-brazilskému vyrovnání

Zatímco pokračovaly nepřátelské střety na pevnině i na souši, mírová jednání o diplomatickém narovnání konfliktu spěla k finálnímu rozuzlení. Gordon již v lednu roku 1828 informoval Foreign Office, že se brazilský císař zdá být ochoten připustit vznik nezávislé Uruguaje, ale pouze se prozatím neodvážil oznámit své záměry veřejnosti.⁶⁶ Buenosaireský guvernér Dorrego také upustil od nesmlouvavých požadavků. V polovině roku 1828 dosáhla ekonomická krize porteños vrcholu. Nedostávalo se vojenské výzbroje a výstroje, a vzhledem k blokadě ani peněz, za něž by bylo možné je nakoupit.⁶⁷

Dorrego sdělil, že Buenos Aires svolí s prozatímním ustanovením nezávislé Uruguaje na dobu 5 let, které měly sloužit ke všeobecné stabilizaci veřejných pořádků v Bandě Oriental, načež měli podle buenosaireského návrhu

⁶⁴ MANACORDA, T. *Fructuoso Rivera*, s. 133-134.

⁶⁵ *Ibid.*, s. 141-142.

⁶⁶ Gordon a Dudley; Río de Janeiro, Enero 17 de 1828, in HERRERA, L. A. de. *La Misión Ponsomby*. Sv. II., s. 185.

⁶⁷ Cit. in: REAL de AZÚA, C. *Los orígenes de la nacionalidad uruguaya*. Montevideo: Arca Editorial y Ediciones del Nuevo Mundo, 1990, s. 417.

orientales svobodně, bez čelení nátlaku, rozhodnout o politickém osudu své země.⁶⁸ Ve své podstatě ale Dorrego souhlasil s britskými návrhy mluvícími ve smyslu úplné nezávislosti. Svůj úskok v podobě pětileté dočasné existenci uruguayského státu Ponsonbymu vysvětlil v tom duchu, že pro něj, jakožto pro guvernéra, bude snazší obhájit před veřejným míněním krok směřující na první pohled k dočasné emancipaci Bandy Oriental, než krok směřující k její emancipaci bezpodmínečného charakteru.⁶⁹

Ponsonby jednal paralelně i s Lavallejou. Byl si vědom, že bez jeho svolení s náplní předpokládaného urovnání nebude možné míru docílit. Lavalleja v rozhovorech s britským pověřencem Fraserem vyjádřil opakovaně souhlas s návrhy, podle nichž mělo dojít k uzavření mírové smlouvy.⁷⁰ Od vrchního velitele argentinské armády dosáhl poté Ponsonby i příslibu, že omezí své operace na území Bandy Oriental a nebude usilovat o secesi Rio Grande do Sul nebo o spolupráci s rebely postavivšími se císařské autoritě.⁷¹

Brazilský císař byl k přistoupení na mírové návrhy donucen válečnými neúspěchy. Pozemní operace vyznívaly od samého počátku konfliktu ve prospěch protivníka. Námořní blokáda sice plnila svůj účel, ačkoliv protesty Francie a Spojených států amerických donutily Rio de Janeiro k jejímu zmírnění, ale území Bandy Oriental se nacházelo takřka zcela v rukou orientales. Na konci února roku 1828 tak předložil císařský dvůr návrh, podle něhož měla být mírová smlouva dojednána. Princip status quo ante bellum byl doplněn o vznik nezávislého státního útvaru na území Bandy Oriental, který neměl být do budoucna inkorporován do jiného státního celku. Při evakuaci uruguayského teritoria měla brazilská vojska předat kontrolu nad pevnostmi v Montevideu a Colonii výlučně do rukou samotných orientales, nikoliv porteños.⁷² Z britského pojetí územního vymezení poté vyplývalo, že předjímaný stát orientales vznikne v hranicích území, které roku 1816 okupovala portugalská armáda.⁷³ Dorregova vláda s brazilskými návrhy souhlasila.⁷⁴

⁶⁸ Balcarce a Ponsonby; Buenos Aires, Enero 26 de 1828, in: HERRERA, L. A. de. *La Misión Ponsomby*. Sv. II., s. 192.

⁶⁹ Ponsonby a Dudley; Buenos Aires, Enero 28 de 1828, in *ibid.*, s. 194.

⁷⁰ Fraser a Gordon; Buenos Aires, Abril 13 de 1828, in *ibid.*, s. 223.

⁷¹ Ponsonby a Dudley; Buenos Aires, Enero 28 de 1828, in *ibid.*, s. 198; Ponsonby a Gordon; Buenos Aires, Marzo 9 de 1828; in *ibid.*, s. 207.

⁷² Gordon a Ponsonby; Río de Janeiro, Febrero 24 de 1828, in *ibid.*, s. 204.

⁷³ Ponsonby a Gordon; Buenos Aires, Marzo 9 de 1828, in *ibid.*, s. 208.

⁷⁴ Balcarce a Ponsonby; Buenos Aires, Marzo 10 de 1828, in *ibid.*, s. 210.

V Buenos Aires naneštěstí začínala panovat takřka analogická situace té z předešlého roku. Ponsonby z pozorování vývoje veřejného mínění dospěl k názoru, že uzavření mírové smlouvy bude posledním aktem Dorregovy administrativy než bude sesazena.⁷⁵ Severoamerický diplomat John Murray Forbes na adresu mírových jednání a předjímaného vzniku emancipovaného uruguayského státu poznamenal: „*La república sacrifica su honor.*“⁷⁶ Podobného názoru, jak se později ukázalo, byla i jedna z buenosaireských mocenských skupin. Cesta k ukončení argentinsko-brazilské války a vznik nezávislého státu orientales byla každopádně otevřena, ačkoliv určité pochybnosti nadále přetrvávaly. Zvratů se doposavad událo požehnaně.

Brazilská strana byla na případné eventuality připravena. Nasvědčují tomu dokumenty, které předložil generál Lecor ke shlednutí britskému vyslanci Fraserovi při příležitosti jeho diplomatické návštěvy brazilského vojenského velení. Text uváděl následující: „*En caso de que la república de las Provincias Unidas rehusara negociar sobre la base de la independencia de la Banda Oriental, el ejército brasileño se uniría a las fuerzas de la Banda Oriental, para obligar a la república a acceder a esas proposiciones... y que la forma de gobierno en la Banda Oriental sería monárquica y que la provincia se transformaría en un principado, gran ducado o ducado.*“⁷⁷ Zda se jednalo o diplomatický manévr nebo o reálný plán případné protiakce zůstává otázkou.

Také Dorregova administrativa kalkulovala s náhradním plánem. Dorrego se nehodlal Bandy Oriental ani přes uzavření mírové smlouvy do budoucna vzdát.⁷⁸ Jak vypověděl Ponsonby, mělo být Dorregovým plánem uzavřít mírovou smlouvu, ale následně využít rozporů mezi Riverou a Lavallejou. Rivera měl být získán pro spolupráci a s jeho pomocí Lavalleja svržen, načež měl Rivera podle Dorregových plánů napomoci ke zpětnému připojení Bandy Oriental k Argentině.⁷⁹ Za stávající situace se jednalo nejspíš

⁷⁵ Ponsonby a Dudley; Buenos Aires, Abril 5 de 1828, in *ibid.*, s. 220.

⁷⁶ „*Republika obětuje svou čest.*“ Ponsonby a Dudley; Buenos Aires, Abril 5 de 1828, in *ibid.*, s. 220.

⁷⁷ „*V případě, že republika Spojených provincií odmítne jednat o nezávislosti Bandy Oriental, brazilská armáda se spojí s oddíly orientales a donutí ji na tento návrh přistoupit silou. Forma vlády v Bandě Oriental bude poté monarchistická a provincie bude vyhlášena knížectvím, velkovévodstvím nebo vévodstvím.*“ Fraser a Gordon; Buenos Aires, Abril 13 de 1828, in *ibid.*, s. 225.

⁷⁸ Ponsonby a Dudley; Buenos Aires, Julio 12 de 1828, in *ibid.*, s. 256.

⁷⁹ Ponsonby a Dudley; Buenos Aires, Julio 12 de 1828, in *ibid.*, s. 256.

o pouhé Dorregovy spekulace nepodložené příslibem Riverovy spolupráce, ale budoucí sled událostí ukázal, že caudillistické soupeření mezi Riverou a Lavallejou bude zásadním způsobem ovlivňovat vnitropolitický vývoj Uruguaje ve 30. letech 19. století.

10.7. Prozatímní mírová smlouva

Podepsání prozatímní mírové smlouvy nebyl v Jižní Americe již účasten Robert Gordon. Na konci července byl Foreign Office odvolán z úřadu britského velvyslance v Rio de Janeiro a nahrazen dosavadním zplnomocněncem pro vyjednávání mírové smlouvy, Ponsonbym.⁸⁰ Ten o zdárném uzavření mírové smlouvy poté neinformoval již hraběte z Dudley, ale jeho nástupce ve funkci ministra zahraničí, George Hamiltona Gordona, hraběte z Aberdeen.

Convención Preliminar de Paz byla podepsána v Rio de Janeiro 27. srpna roku 1828. Za argentinskou stranu signovali dohodu ministr zahraničních věcí Dorregovy administrativy, generál Juan Ramón Balcarce, a zplnomocněný vyslanec buenosaireského guvernéra, generál Tomás Guido. Za brazilskou stranu ministr zahraničních věcí císařské vlády, markýz de Araçaty, a zvláštní vládní vyslanci, José Clemente Pereira a Joaquín d'Oliveira Álvarez. Smlouva byla 26. září téhož roku odsouhlasena delegáty celostátního argentinského shromáždění zasedajícího v Sante Fe.⁸¹

Jednání rozhodujících o osudu Bandy Oriental se neúčastnil žádný vyslanec orientales. Lavalleja byl ale britskými diplomaty o předběžné náplni mírové smlouvy informován a s principy, tedy vznikem nezávislé Uruguaje, předem vyjádřil souhlas. Když byla jednání zdárně ukončena, mohl Ponsonby Lavallejovi sdělit: „*La independencia absoluta del país nativo de V. E. [Vuestra Excelencia] es reconocida y el establecimiento de su gobierno y constitución dejado absolutamente en manos de su mismo pueblo.*“⁸²

Samotná smlouva uváděla, že se brazilský císař vzdá uruguayské provincie a přenechá ji nezávislému vývoji. Obě signatářské strany přítom

⁸⁰ Ibid., s. 205.

⁸¹ REAL de AZÚA, C. *Los orígenes*, s. 305.

⁸² „Úplná nezávislost Vaší rodné země je uznána a ustanovení její vlády a ústavy je již nyní zcela v rukou jejích obyvatel.“ Ponsonby a Lavalleja; Río de Janeiro, Agosto 31 de 1828, in: HERRERA, L. A. de. *La Misión Ponsomby*. Sv. II., s. 272.

stanovily, že budou chránit její integritu a nezávislost až do doby, než bude podepsána definitivní mírová smlouva.⁸³ Další články zavazovaly orientales ke zvolení provizorní vlády, svolání ústavodárného shromáždění a vypracování ústavy s tím, že před jejím přijetím měla být její náplň konzultována jak s Brazílií, tak se Spojenými provinciemi Jižní Ameriky pro případ, že by některý z jejích článků ohrožoval bezpečnost jednoho ze států.⁸⁴

Rozporuplného významu s ohledem na nejbližší politický vývoj nezávislé Uruguaye nabývaly pasáže desátého a jedenáctého článku dohody, které podstupovaly oběma signatářům smlouvy možnost zasahovat do interního vývoje uruguayského státu po dobu 5 let po přijetí ústavy.⁸⁵ Obě signatářské země měly dále do lhůty dvou měsíců stáhnout své vojenské oddíly z území Provincia Oriental s výjimkou zredukovaných armádních těles o 1 500 mužích, které měly bez vykonávání jakéhokoliv vlivu dohlížet na bezpečný průběh ústavodárného procesu a garantovat veřejný pořádek až do doby, než bude zvolena prozatímní uruguayská vláda.⁸⁶ Byl dohodnut rovněž přesný časový plán stažení námořních sil, ukončení blokády a postup propuštění válečných zajatců.⁸⁷ Obě mocnosti měly na závěr jmenovat zplnomocněnce pověřené vyjednáváním *Tratado Definitivo de Paz* za britského zprostředkovatelství.⁸⁸

Hlavním bodem projednávání mírové smlouvy byla otázka území Siete Misiones Orientales okupovaného Riverovými jednotkami. Pokud by orientales odmítli svá vojska stáhnout a předat území zpět pod svrchovanost brazilských úřadů, císař by odmítl předběžnou dohodu ratifikovat a mírová jednání by ztroskotala.⁸⁹ Rivera doprovodil prozatímní mírovou smlouvu sice hořkým komentářem,⁹⁰ Horní Uruguay přesto evakuoval.

Dohoda měla nabýt platnosti 60 dnů po jejím podepsání na montevidejském náměstí. Argentinou a Brazílií byla schválena 27. srpna roku 1828, podepsána 4. října téhož roku v Montevideu. Argentinská strana se

⁸³ Texto de la Convención Preliminar de Paz entre el Gobierno de las Provincias Unidas y el Emperador del Brasil, čl. 1-3, in: NARANCIO, E. M. *La Independencia*, s. 369-372.

⁸⁴ Ibid., čl. 4-7.

⁸⁵ Ibid., čl. 10-11.

⁸⁶ Ibid., čl. 12-14.

⁸⁷ Ibid., čl. 15-16.

⁸⁸ Ibid., čl. 17.

⁸⁹ Ponsonby a Lavalleja; Río de Janeiro, Agosto 31 de 1828, in: HERRERA, L. A. de. *La Misión Ponsomby*. Sv. II., s. 272-273.

⁹⁰ Cit. in: SALTERAIN HERRERA, E. *Lavalleja*, Sv. II., s. 136.

snažila ještě dodatečně vyzískat od Británie garanci svobodné plavby po Río de la Plata, nicméně neuspěla.

Otázka hranic zůstala ale i nadále problematickým aspektem mírového jednání. Hranice předjímaného státu orientales nebyly totiž mírovou smlouvou explicitně specifikovány. Smlouva zavazovala argentinské jednotky ke stažení na pravý břeh Río de la Plata nebo řeky Uruguay a brazilské k odchodu na hranice císařství.⁹¹ Žádné přesné vymezení uruguayských hranic ale smlouva neobsahovala. Jelikož byla navíc Banda Oriental interní součástí místokrálovství Río de La Plata a nikdy na jejím území nebyla vytvořena ani samostatná intendancia, historické hranice uruguayského území nemohly být brány v potaz. Vymezení hranic s Argentinou bylo přesto snadnější, jelikož neoddiskutovatelnou hraniční linii tvořil tok řeky Uruguay. Hranice s Brazílií prošla ale během uplynulého tři čtvrtě století velkými změnami.

První přesné vymezení stanovil roku 1777 mír ze San Ildenfonsa, díky němuž si místokrálovství Río de la Plata uchovalo region Siete Misiones Orientales. Během Guerra de las Naranjas ale posunulo Portugalsko hranici na břehy řeky Ibicuy na severu a řeky Yaguarón na východě uruguayského teritoria.⁹² Lisabon se tehdy zmocnil jak regionu sedmi misí, tak hraničních pevností San Gabriel de Batoví a Santa Tecla. Přes smluvní ujednání nových hranic z Badajoz roku 1802 poté Lisabon pokračoval v zabírání neosídleného hraničního území i nadále a do roku 1810 byla hranice postupně posunuta až na břehy řeky Cuareim. Artigas začlenil v Instrucciones del año XIII. do nárokovaného uruguayského území všechna teritoria, která Madrid do té doby na Portugalsku ztratil, tedy i hornouruguayské misie a pevnosti San Gabriel de Batoví, Santa Tecla a Santa Teresa. Toto území dobyl na císařských jednotkách roku 1828 Fructuoso Rivera. Conquista regionu sedmi misí byla ovšem anulována prozatímní mírovou smlouvou.

Nezávislá Uruguay tak vznikla v hraničním vymezení, které nebylo žádnou, ani předešlou smlouvou nikdy specifikováno. Poslední smluvní vymezení území Bandy Oriental proběhlo po skončení Guerra de las Naranjas.

⁹¹ Texto de la Convención Preliminar de Paz entre el Gobierno de las Provincias Unidas y el Emperador del Brasil, čl. 12-13, in: NARANCIO, E. M. *La Independencia*, s. 369-372.

⁹² KLEINPENNING, Jan M. G. *Peopling the Purple Land: A Historical Geography of Rural Uruguay, 1500 - 1915*, Amsterdam: Centrum voor Studie en Documentatie van Latijns Amerika, 1995, s. 109.

Pokud by tedy Uruguay vznikla v mezích pomyslných historických hranic, severní hranici by tvořila řeka Ibicuy a východní hranici řeka Yaguarón. Posunutí reálné brazilské hranice na severu po řeku Cuareim totiž nebylo nikdy diplomaticky stanoveno. Jelikož prozatímní mírová smlouva hranice nikterak nspecifikovala, územně-právní vymezení uruguayského státu spočívalo na křehkých základech.

10.8. Pád Dorregovy administrativy

Podepsání prozatímní mírové smlouvy anulující argentinská vojenská vítězství ještě více oslabilo mandát Dorregovy vlády. Guvernér byl obviňován z přijetí úplatku ve výši 100 000 pesos. Za této situace se do čela nespokojenců postavil veterán San Martínova tažení, Juan Galo de Lavalle, a 1. prosince roku 1828 obsadil se svými jednotkami buenosaireské Plaza de Victoria. *Decembristas*, jak byli povstalci nazýváni, zvolili Lavalleho novým guvernérem a rozpustili zákonodárný orgán, Sala de Representantes. Dorrego uprchl do vnitrozemí, kde hledal pomoc u caudillů, ale neuspěl a po porážce v bitvě u Navarro byl uvězněn a popraven.

Vojenský převrat a pád Dorregovy vlády přinesl komplikace do dokončení mírového procesu. Předběžná smlouva explicitně určovala, že její náplň bude potvrzena následným *tratado definitivo*. Lavalleho převrat ale opět zpochybnil vymezení kompetencí týkajících se vedení zahraniční politiky argentinského státu. Dorrego byl po Rivadaviově odstoupení a pádu prezidentského systému k vedení zahraniční politiky státu zplnomocněn ostatními argentinskými provinciemi. Lavalle nikoliv.

Ponsonbyho tato skutečnost znepokojovala. Lavalleho vládu vzešlou uzurpací moci považoval za provizorní a nepřikládal jí váhu vlády oprávněné vystupovat ve jménu argentinského státu, a dokud by neobdržela zplnomocnění pro vedení zahraniční politiky, nehodlal s ní na téma uzavření definitivní mírové smlouvy vést jakákoliv jednání. Stejně postupoval Ponsonby ostatně i v případě předešlé Dorregovy vlády.⁹³ Obával se zejména, že definitivní mírová smlouva

⁹³ Ponsonby a Aberdeen; Río de Janeiro, Mayo 23 de 1829, in: HERRERA, L. A. de. *La Misión Ponsomby*. Sv. II., s. 293-295.

podepsaná subjektem k tomu nezplnomocněným, by byla napadnutelná.⁹⁴ Lavalleho vláda ale finální mírovou smlouvu nikdy ani nevyjednala.

Ve stejnou dobu, kdy byl Dorrego popraven, Lavalleho opozice pověřila Estanislaa Lópeze k potrestání a potlačení vzbouřenců. Do čela trestné expedice se postavil Juan Manuel de Rosas, na jehož statečích hledal Dorrego prchající před pučisty exil. Rosasova vojska dokázala ve vnitrozemí Lavalleho porazit. Pomoc obdržela i od francouzské flotily admirála Venancourta, který provedl blokádu buenosaireského přístavu. Když se již Lavalle nacházel v mezní situaci, přistoupil na vyjednávání. Ta vyústila v podepsání *Pacto de Cañuelas*. Na jeho základě přepustil guvernérské křeslo generálovi Juanovi Josému Viamonte, osobě respektované všemi stranami. Zároveň bylo obnoveno zasedání buenosaireského zákonodárního sboru. Sněmovna zvolila za nového guvernéra Juana Manuela de Rosas a poskytla mu rozsáhlé pravomoci s ohledem na nutnost pacifikace provincie i celého státu, který se opět nacházel ve vírech občanské války.⁹⁵

Snah o stabilizaci argentinské politické scény již nebyl přítomen Ponsonby. V polovině roku 1829 požádal ministra zahraničí, hraběte z Aberdeen, z důvodu zhoršeného zdravotního stavu o návrat do Evropy. Dvacátého osmého června odplul z buenosaireského přístavu na palubě lodi Jeho Veličenstva Gangues směřující do přístavu Porthsmouth v jižní Anglii.⁹⁶

Ponsonby si Río de la Plata příliš neoblíbil. Možná i kvůli tomu, že měl být do Jižní Ameriky vyslán z popudu krále Jiřího IV., kterému se nezamlouvala jeho oblíbenost u jeho favoritky lady Conyngham.⁹⁷ O Buenos Aires Ponsonby prohlásil: *„Es el lugar más horrible que haya visto... y por cierto que me ahorcaría si encontrara un árbol lo bastante alto para sostenerme... Es un lugar detestable.“*⁹⁸ Svému dobrému příteli, siru Charlesi Bagotovi, poté v soukromé korespondenci sdělil: *„Nadie vio jamás un sitio tan desagradable como Buenos Aires. Difícil expresarlo. Nunca ningún paraje me disgustó tanto y suspiro cuando pienso que podré quedar aquí. Siempre tengo a Italia en la*

⁹⁴ Ponsonby a Aberdeen; Río de Janeiro, Mayo 23 de 1829, in *ibid.*, s. 295.

⁹⁵ QUESADA, M. S. *La Argentina*, s. 299-301.

⁹⁶ Ponsonby a Aberdeen; Río de Janeiro, Junio 28 de 1829, in: HERRERA, L. A. de. *La Misión Ponsomby*. Sv. II., s. 296.

⁹⁷ HERRERA, L. A. de. *La Misión Ponsomby*. Sv. I., s. 292.

⁹⁸ *„Je to nejhorší místo, které jsem kdy spatřil... a zcela určitě bych se oběsil, pokud bych zde ovšem našel strom dostatečně vzrostlý, aby mě udržel. Je to odporné místo... Cit. in: FERNES, H. S. Gran Bretaña, s. 176.*

*memoria, para aumentar mi mortificación en esta localidad de barro y pútridas osamentas: no hay carreras, ni caminos, ni casas..., ni libros, ni teatro soportable... Nada bueno... Estamos en abril aquí y ya he visto hielo... además, la jactancia republicana en todo su vigor...*⁹⁹

Primární záměr své mise, obnovení míru, ale přes mnohé peripetie naplnit dokázal. Po svém návratu do Evropy byl okamžitě vyslán na mírovou misi do Belgie. Později působil jako britský diplomat v Neapoli, Istanbulu a Vídni. Zemřel roku 1855 jako první vikomt Ponsonby.¹⁰⁰

10.9. Ústavodárné shromáždění

Lavalleja souběžně s brazilskou evakuací uruguayského území rezignoval na své dočasné diktátorské pravomoci. Dvacátého druhého listopadu roku 1828 se v San José sešlo ústavodárné shromáždění.¹⁰¹ Jelikož mezi Riverou a Lavallejou, kteří se již mohli opřít o podporu svých caudillistických táborů, panovala silná rivalita, byla zvažována možnost volby kolektivního výkonného orgánu, později i varianta volby neutrálního cizince.

Nakonec se ale shromáždění vyslovilo pro volbu jedince a to ze skupiny laplatských rodáků starších 35 let disponujících majetkem o minimální hodnotě 10 000 pesos vyznačujících se sympatiemi k nově nabyté nezávislosti. Prvního prosince shromáždění zvolilo do úřadu nového prozatímního guvernéra většinou 25 ku 4 hlasům generála José Rondeaua.¹⁰² Zatímco Rivera byl zvolen do čela jednotného ministerstva vnitra, zahraničních věcí a války, jeho sokovi Lavallejovi shromáždění propůjčilo dohled na uruguayskou armádou. Na počátku roku 1830 ale Rivera na ministerský post rezignoval a odebral se do vnitrozemí.

⁹⁹ „Nikdo nikdy nespáčil místo tak nemilé jakým je Buenos Aires. Je složité vyjádřit to. Nikdy se mi žádné místo tak nelíbilo tak jako toto a vzdychám, když pomyslím, že bych zde měl zůstat. Stále vidím v živé paměti Itálii, čímž vzrůstá mé trýznění v tomto místě bahna a hničících kostí: nejsou zde ulice, ani cesty, ani domy... ani knihy, ani snesitelné divadlo... Nic dobrého... Máme zde duben a ještě vidím led... navíc, ta republikánská vychloubačnost v celé své kráse...” Cit. in: HERRERA, L. A. de. *La Misión Ponsomby*. Sv. I., s. 294-295.

¹⁰⁰ HERRERA, L. A. de. *La Misión Ponsomby*. Sv. I., s. 294-295.

¹⁰¹ ACEVEDO, E. *Anales*, s. 327.

¹⁰² *Ibid.*, s. 339.

Existovaly obavy, že by Rondeau v čele prozatímní vlády, jakožto někdejší buenosaireský politik, mohl podlehnout případným snahám porteños podřídit zájmy Uruguaje Argentíně, a že by skrze něj mohl být na ústavodárné shromáždění vyvinut tlak a sněm dospět k rozhodnutí odporujícímu liteře prozatímní mírové smlouvy hovořící o vzniku nezávislého státu. Rondeau se ale od podléhání jakémukoliv tlaku distancoval, načež sekretář zahraničního resortu prozatímní vlády, Juan Francisco Giro, ujistil, že uruguayská prozatímní vláda nebude povolná jakémukoliv vlivu ze strany Buenos Aires a nebude ani nikterak zasahovat do mocenských záležitostí svého argentinského souseda.¹⁰³

Napětí mezi Riverou a Lavallejou kulminovalo poté, co ústavodárné shromáždění rozhodlo o rozpuštění Riverovy indiánské kolonie Bella Unión a parcelaci jejího teritoria mezi uruguayské kolonisty. Kolonie vznikla nedlouho poté, co se uruguayské oddíly stáhly z okupovaného regionu sedmi misíí. Po podepsání prozatímní mírové dohody totiž společně s Riverovou armádou opustilo Horní Uruguay i indiánské obyvatelstvo. Jednalo se přibližně o 8 000 Indiánů odmítajících brazilskou nadvládu. Rivera s sebou odvedl i veškerý hovězí dobytek a odvezl i všechn movitý majetek z církevních objektů. Na soutoku řek Uruguay a Cuareim poté založil osadu Bella Unión.

Když ústavodárné shromáždění rozhodlo o parcelaci půdy nově vzniklé kolonie, přijal Rivera krok ústavodárců velmi znepokojeně. V reakci vyzval montevidejskou posádku k opuštění města a odchodu do jeho vojenského tábora. Rondeau podal demisi, podle zpráv soudobého tisku ve snaze uchránit svou osobu a vyhnout se odpovědnosti za situaci, kdy ústavodárné shromáždění očekávalo Riverovo tažení na Montevideo a své násilné rozpuštění. Do Rondeauem uvolněného úřadu byl jmenován Lavalleja.¹⁰⁴ Rivalita mezi ním a Riverou se nadále stupňovala a země se nacházela na pokraji občanské války. K přechodnému usmíření došlo až 16. června roku 1830.¹⁰⁵ Ve stejný den, kdy uruguayská periodika přinesla tyto zprávy, dorazil do Montevidea souhlas Argentiny a Brazílie s ústavodárným návrhem uruguayského shromáždění.

¹⁰³ F. O. 51/5. Despacho de T. S. Hood a John Bidwell, dando cuenta del resultado de las entrevistas que Mantovo con Juan Francisco Giro y José Rondeau sobre la posición del nuevo gobierno...; Montevideo, 26 de febrero de 1829, in: BARRÁN, J. P.; FREGA, A.; NICOLIELLO, M. *El cónsul*, s. 153.

¹⁰⁴ ACEVEDO, E. *Anales*, s. 342.

¹⁰⁵ SALTERAIN HERRERA, E. *Lavalleja*, Sv. II., s. 180-181.

Ústava nezávislé Uruguaye byla přijata 10. září roku 1829 a schválena, podle článku 7 prozatímní mírové smlouvy, zplnomocněnými vyslanci Argentiny a Brazílie 18. července roku 1830.¹⁰⁶ Formálně tím byla završena geneze nezávislého státu. Ponsonby předjímal roku 1826 formu státoprávního zřízení ve smyslu: „*un gobierno aristocrático... que no aparecería demasiado contrario con los principios de la democracia...*“¹⁰⁷ Vzhledem k náladám rozšířeným mezi orientales vylučoval ustanovení monarchie.

Umírněná forma demokratické formy vlády vycházející z omezení pasivního volebního práva majetkovým censem byla vtělena i do ústavy uruguayského státu. Konstituce pojmenovala státní útvar *Estado Oriental del Uruguay*. Inspiraci našla v ústavních listinách Spojených států amerických, revoluční Francie, cádizské konstituci z roku 1812, ale také argentinských a bolivijských ústavních článcích nebo napoleonské ústavě pro Španělsko z roku 1809.¹⁰⁸

10.10. Ve víru caudillistických nepokojů

Parlament vzešlý z prvních sněmovních voleb zvolil 24. října roku 1830 poměrem hlasů 27 ku 5 do úřadu prvního prezidenta uruguayské republiky Fructuosa Riveru. Lavalleja nerespektující Riverovo zvolení inicioval během jeho prezidentského období v letech 1832 - 1834 hned několik povstání. Interní spory mezi uruguayskými cuadilly byly dále umocňovány i událostmi odehrávajícími se v Buenos Aires. Rosasovy perzekuce namířené proti unitaristům vyvolaly početnou emigraci jeho odpůrců, z nichž nejpočetnější část směřovala do Montevidea. Když poté Rivera k Rosasově pobouření povolil argentinským unitaristům vstupovat do uruguayské armády, podrobil jeho sok Lavalleja tento krok ostré kritice.¹⁰⁹ Příklon uruguayského prezidenta na stranu argentinských unitaristů postavil Riveru do pozice Rosasova nepřítele, z Lavallejy udělal naopak jeho potenciálního spojence.

¹⁰⁶ ACEVEDO, E. *Anales*, s. 328.

¹⁰⁷ „*Aristokratická vláda, která nebude příliš v rozporu s demokratickými principy...*“ Ponsonby a Canning; Junio 6 de 1827, in: HERRERA, L. A. de. *La Misión Ponsomby*. Sv. II., s. 136.

¹⁰⁸ *Ibid*, s. 182-186.

¹⁰⁹ ACEVEDO, E. *Anales*, s. 347.

Uruguayské caudillistické soupeření tím dostalo mezinárodní rozměr, který neztratil na intenzitě ani v následujících letech. V druhé polovině 30. let 19. století přerostl v *Guerra Grande*, načež byla uruguayská pampa dějištěm válečných střetů až do počátku 50. let 19. století.

Závěr

V souhrnném hodnocení lze genezi nezávislých států Argentiny a Uruguaye charakterizovat jako zásadní protikladný jev laplatských dějin první třetiny 19. století. Zatímco Buenos Aires usilovalo během emancipačního procesu o vytvoření jemu podřízeného nezávislého státu v územním rozsahu někdejšího místokrálovství Río de la Plata, vznik nezávislé Uruguaye se stal z pohledu porteños úspěšným završením snah provincianos o dezintegraci někdejšího jednotného mocenského útvaru, kterou do zdárného konce vedle orientales dovedly již dříve političtí vůdci Paraguaje a Horního Peru.

Hodnotit vliv britské diplomacie na interní dění v laplatských provinciích v době první třetiny 19. století je komplikovanou otázkou ke zodpovězení. Britské invaze do Río de la Plata se staly v jistém slova smyslu spouštěcím mechanismem a katalyzátorem laplatské emancipace. Diplomatický nátlak Foreign Office na portugalský dvůr v kauze okupace Bandy Oriental poté předpokladem dočasného zkrocení zaoceánského expanzionismu dynastie Bragança. Vzhledem k tomu, že k diplomatickému uznání nezávislosti laplatských provincií přistoupila Británie až ve chvíli, kdy se zdály být ambice Madridu zcela promarněné, vystupuje otázka vlivu britské diplomacie na dění v Río de la Plata v letech 1806 - 1828 do popředí zejména v souvislosti s hodnocením faktorů ovlivňujících vznik nezávislého státu Uruguay.

Vznikla idea nezávislé Uruguaye v kabinetech Foreign Office v Londýně? Nebo byla výsledkem laplatského dění od počátku emancipačního období? Byla secese Bandy Oriental výsledkem vlivu britské diplomacie, která s plánem de facto nárazníkového státu mezi Argentinou a Brazílií vyrukovala během prvního kola mírových rozhovorů? Nebo obrysy nezávislého státu orientales dostaly svou podobu během dlouhodobého soupeření mezi federalisticky smýšlejícími provincianos a vládní centralismus prosazujícími porteños?

Emancipace Bandy Oriental nebyla nikdy cílem José Gervasio Artigase, který vždy prosazoval sice federalistické, nicméně integrální uspořádání Spojených provincií Jižní Ameriky. S ideou nezávislosti Uruguaye nepovstali proti brazilské svrchovanosti ani Caballeros Orientales. Juan Antonio Lavalleja poté sice vkročil v čele 32 orientales na břehy řeky Uruguay se záměrem secese

jejího levého břehu, nicméně z brazilského státu, přičemž dané prohlášení následovalo přihlášení se k myšlence jednoty s ostatními provinciemi. Kde se tedy zrodila idea vytvoření samostatného uruguayského státu?

Již roku 1818 se o tomto záměru vyslovil jakožto o nejvhodnějším možném řešení stávajících laplatských poměrů britský diplomat Henry Chamberlain. Reálnou podobu obdržel tento plán ovšem až o téměř dekádu později v mírových návrzích Foreign Office a Lavallejově politickém programu následujícímu odmítnutí Rivadaviovy centralistické ústavy. Ze souhrnného pohledu se ovšem nejvíce jako příliš podstatné kdo dané řešení navrhl jako první. Podstatné jsou okolnosti, které vznik tohoto návrhu zapříčinily. A jimi se zdá být dlouhodobý nesoulad mezi politickými představami orientales na straně jedné a porteños, respektive lusitanos a brasileños na straně druhé.

Federalistický program hájily i další provincie někdejšího místokrálovství Río de la Plata, minimálně ty, které přijaly Artigase jako protektora Federální ligy, avšak z různých důvodů nedokázaly svůj proticentralistický boj dotáhnout do konce v podobě vyhlášení nezávislého státu. Vysvětlením se může zdát být skutečnost, že s výjimkou Bandy Oriental neměla již žádná jiná laplatská provincie přímý přístup k oceánskému pobřeží, tudíž chtě nechtě musela s ohledem na prosperitu najít s Buenos Aires společnou řeč. Výjimkou potvrzující pravidlo se stala Paraguay, která nastoupila cestu nezávislosti i s rizikem, že bude její říční spojnice s Atlantickým oceánem porteños blokována.

Uruguayská provincie měla ale narozdíl od ostatních jedinečné zeměpisné předpoklady k mocenskému soupeření s porteños. Nebyla na Buenos Aires ničím závislá, což jí dávalo předpoklady ke vzdorování centralistické politice. Zeměpisné rozčlenění jednotného geografického celku laplatské pampy říčními systémy Uruguaye a Paraná poté připravilo emancipaci Uruguaye příhodné hraniční podmínky.

S ohledem na dlouhodobé soupeření Buenos Aires s Montevideem, započavší již na sklonku koloniální éry a pokračující ve střetu federalistických a centralistických politických konceptů, lze tvrdit, že prvopočátky geneze samostatného uruguayského státu spadají nejen do Artigasova období federalistických válek, ale již do okamžiku založení Montevidea jakožto druhého přístavu v jedné zátocě, druhého obchodního střediska společného vnitrozemí.

Setrvání Bandy Oriental v rámci brazilského státu nebylo z tohoto pohledu sice zatíženo negativní minulostí. Problematické se však ukázaly být uruguayské tendence k autonomnímu postavení Cisplatiny v rámci jednotného státu, které nekorespondovaly s brazilským konceptem a politickou praxí podřízení uruguayských zájmů zájmům brazilským. Setrvání Bandy Oriental v jednom politickém svazku s Buenos Aires, respektive Rio de Janeiro, bylo dlouhodobě provázeno politickou nestabilitou a s ohledem na pokračující argentinské federalistické války a separatistická povstání propukající v Brazílii by ve střednědobém výhledu nejspíš ještě více prohloubilo vnitřní nestabilitu obou státních celků.

Politická emancipace Uruguaje byla naopak klíčem k odstranění napětí a sporných třecích ploch, přičemž již v krátkodobém výhledu přinášela, s ohledem na budoucí dění sice nenaplněný, přesto v teoretické rovině existující potenciál mírového uspořádání. Je otázkou, zda by vzhledem k relativně nepočatnému obyvatelstvu uruguayské pampy přežily emancipační tendence orientales bez pomoci britské diplomacie případný dlouhotrvající konflikt, ať v rámci argentinsko-brazilské války, nebo v rámci interního sporu orientales s brasileños, případně porteños. V posuzování tohoto fenoménu se historik pohybuje ovšem čistě v rovině spekulací.

Britská diplomacie sehrála na emancipačním procesu uruguayské provincie bezesporu důležitou roli. Pokud přijmeme hypotézu, že revoluční potenciál orientales byl natolik silný, že by dokázal vyvolat opětovné povstání i v případě, že by mírová jednání mezi Argentinou a Brazílií nedopadla zdárně a Banda Oriental zůstala i po skončení válečného konfliktu součástí jednoho či druhého státu, lze souhlasit s tvrzením Charlese Kingsleyho Webstera: „*Es muy posible que el resultado; [la creación del Estado Oriental]; fuera, a la larga, inevitable; pero sin los esfuerzos de la diplomacia británica, posiblemente se hubiera derramado más sangre y causado grandes perjuicios a los intereses de los Estados afectados.*“¹

¹ „*Je možné, že výsledek [vznik nezávislého státu Uruguay] by byl dlouhodobě nevyhnutelný; nicméně bez úsilí britské diplomacie by bylo pravděpodobně prolito mnohem více krve a citelně poškozeny zájmy všech zaujatým státům.*“ WEBSTER, C. K. *Gran Bretaña y la Independencia de la America Latina, 1812 - 1830, documentos escogidos de los archivos del Foreign Office.* [překlad Guillermo Eduardo Leguizamón] Sv. I. Buenos Aires: Editorial Guillermo Kraft, 1944, s. 96.

Jak již bylo řečeno v jedné z předešlých kapitol, vznik nezávislé Uruguaye nebyl primárním cílem britské diplomacie. Jím bylo obnovení obchodní výměny s regionem Río de la Plata, což dokazuje obětování této idey na oltář mírové smlouvy, kterou roku 1826 vyjednal zcela v rozporu s instrukcemi své vlády Manuel José García. Přesto, zakotvení nezávislé Uruguaye v mezinárodně-právním systému byl pro Británii velmi příznivý a její kroky tyto kalkulace zajisté determinovaly. Zrod uruguayské republiky přinesl Británii širší spektrum obchodních partnerů na jihoamerickém atlantickém pobřeží, protože vzhledem k buenosaireským centralistickým tendencím existovala reálná hrozba, že při setrvání Bandy Oriental v jednom politickém svazku s Buenos Aires, bude montevidejský obchod podřízen buenosaireským potřebám a přístav porteños se zmocní obchodního monopolu pro celý region.

Thomas Samuel Hood v tomto bodě na adresu laplatské rivality poznamenal: „...*Con respecto a Buenos Ayres se dice que la política comercial de esa ciudad es tan abiertamente opuesta a Monte Video que parecería probable, en caso que estuvieran bajo el mismo Gobierno, que se sacrificaran los intereses de esta región y provincia al engrandecimiento de su Capital; y que dicha unión sería perjudicial al comercio general, al convertirse en dueños de ambas márgenes del Plata, disfrutando bajo sus propias condiciones de un monopolio del comercio con todas las ricas Provincias adyacentes, así como de la única ruta practicable a... la costa opuesta a la América del Sur...*“²

Argentinská strana vnímala britskou diplomatickou aktivitu směřující k vyhlášení nezávislého státu Uruguay nejspíš oprávněně jako snahu parcelovat atlantické pobřeží mezi vyšší počet státních útvarů, které by přinášely rozmanitější tržní podmínky, a jejichž existence by znemožňovala monopolizaci obchodních vazeb jedním nebo dvěma dominantními mocenskými centry.³

² „*Ve vztahu k Buenos Aires, hospodářská politika tohoto města je tak otevřeně protikladná Montevideu, že je pravděpodobné, že pokud by se obě města nacházela pod stejnou vládou, došlo by k obětování zájmu tohoto regionu a provincie k povznesení jejího hlavního města; a že by tato jednota ohrožovala obchod a hlavní město by se stalo pánem obou břehů Río de la Plata a užívalo podmínek obchodního monopolu se všemi sousedními provinciemi, jakožto jediná přístupová cesta k západnímu pobřeží Jižní Ameriky...*“ F. O. 51/1. De Thomas Samuel Hood a George Canning; Montevideo, abril 22 de 1824, in: WEBSTER, C. K. *Gran Bretaña*, Sv. I., s. 156.

³ HERRERA, L. A. de. *La Misión Ponsomby*. Sv. I. Buenos Aires: Editorial Universitaria de Buenos Aires, 1974, s. 217-218.

Při hodnocení faktorů majících vliv na vznik nezávislé republiky Uruguay je třeba vyvarovat se majorizujících tendencí, tedy tendencí pokládat některý z faktorů za nejdůležitější. Kořeny nezávislé Uruguaye nelze shledávat v krátkodobém retrospektivním pohledu úzkého vymezení, ale v pohledu charakteru dlouhodobého a širokého, který bude zohledňovat jak fenomén diplomatické mise lorda Ponsonbyho, tak fenomén buenosaireského centralismu, respektive laplatského federalismu, popřípadě v ještě širším záběru fenomén existence dvou přístavů v jedné zátocě. S tímto na paměti lze poté i hledat odpověď na otázku britského diplomatického podílu na vzniku nezávislého státu Uruguay, respektive vlivu Británie na emancipaci Río de la Plata jako celku.

Bibliografie

1. Prameny

BARRÁN, J. P.; FREGA, A.; NICOLIELLO, M. *El cónsul británico en Montevideo y la independencia del Uruguay: selección de los informes de Thomas Samuel Hood, 1824-1829*. Montevideo: Universidad de la República, Facultad de Humanidades y Ciencias de la Educación, Departamento de Historia del Uruguay, 1999.

GALLO, K. *Las invasiones inglesas*. Buenos Aires: Eudeba (Editorial Universidad de Buenos Aires), 2004.

HERRERA, L. A. de. *La Misión Ponsomby*. Sv. II. Buenos Aires: Editorial Universitaria de Buenos Aires, 1974.

HERRERA, L. A. de. *La Paz de 1828*. Montevideo: Tradinco S. A., 1989.

HUMPHREYS, R. A. (ed.) *British Consular Reports of the Trade and Politics of Latin America, 1824-1826*. London: Offices of The Royal Historical Society, 1940.

MANNING, W. R. (ed.) *Diplomatic Correspondence of the United States concerning the Independence of the Latin-American Nations*. 3 Sv. New York: Oxford University Press, 1925.

Obra Selecta: José Gervasio Artigas. Caracas: Biblioteca Ayacucho, 2000. [online] Dostupné 15. 3. 2008 v 18:30 na: <http://www.bibliotecayacucho.gob.ve/fba/index.php?id=97&backPID=103&begin_at=56&tt_products=207>.

PALACIO LEGISLATIVO (coord. gen. Wilfredo Pérez). *Anales Parlamentarios*. No. 1. Montevideo: La Biblioteca, 1978.

Pensamiento de la ilustración. Economía y sociedad iberoamericanas en el siglo XVIII. Caracas: Biblioteca Ayacucho, 1979. [online] Dostupné 28. 3. 2008 v 11:25 na: <http://www.bibliotecayacucho.gob.ve/fba/index.php?id=97&backPID=103&begin_at=32&tt_products=51>.

TEMPERLEY, H.; PENSON, L. M. *Foundations of British Foreign Policy from Pitt (1792) to Salisbury (1902) or Documents, old and new*. Cambridge: Cambridge University Press, 1938.

WEBSTER, C. K. *Gran Bretaña y la Independencia de la America Latina, 1812 - 1830, documentos escogidos de los archivos del Foreign Office*. [překlad Guillermo Eduardo Leguizamón] 2 Sv. Buenos Aires: Editorial Guillermo Kraft, 1944. (Název originálu Britain and the Independence of Latin America, 1812 - 1830. London, New York [etc.]: Oxford University Press, 1938.)

2. Literatura

2.1. Syntézy

ACEVEDO, E. *Anales históricos del Uruguay*. Sv. I. Montevideo: Editorial A. Barreiro y Ramos, 1933. [monografie na CD-ROM] Assunção, F. (comp.) Colección Clásicos Tavera: Serie I. Iberoamérica en la Historia. CT056. Textos clásicos sobre la historia de Uruguay.

BAUZÁ, F. *Historia de la dominación española en el Uruguay*. Sv. III. Montevideo: Editorial A. Barreiro y Ramos, 1897. [monografie na CD-ROM] Assunção, F. (comp.) Colección Clásicos Tavera: Serie I. Iberoamérica en la Historia. CT056. Textos clásicos sobre la historia de Uruguay.

BETHEL, L. (ed.) *The Cambridge History of Latin America*. Sv. III. *From Independence to c. 1870*. Cambridge: Cambridge University Press, 1985.

BETHEL, L. (ed.) *The Cambridge History of Latin America*. Sv. XI. *Bibliographical essays*. Cambridge: Cambridge University Press, 1995.

BULMER-THOMAS, V.; COATSWORTH, J. H.; CORTÉS CONDE, R. *The Cambridge economic history of Latin America*. Sv. I. *The colonial era and the short nineteenth century*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.

GOLDMAN, N.; SURIANO, J. *Nueva historia argentina: Revolución, República, Confederación, (1806 - 1852)*. Sv. II. Buenos Aires: Editorial Sudamericana, 1998.

CHALUPA, J. *Dějiny Argentiny, Uruguaje a Chile*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999.

KLÍMA, J. *Dějiny Portugalska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007.

KLÍMA, J. *Dějiny Brazílie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998.

NAVARRO GARCÍA, L. (coord.) *Historia de las Américas*. 4 Sv. Madrid: Alhambra Longman, S. A., 1991.

QUESADA, M. S. *La Argentina: Historia del País y de su Gente*. Buenos Aires: Editorial Sudamericana, 2001.

SCHURMANN PACHECO, M.; COOLIGHAN SANGUINETTI, M. L. *Historia del Uruguay: Epocas indígena, hispánica y libertadora*. Sv. I. Montevideo: Editorial Monteverde, 1985.

2.2. Monografie

ACEVEDO, E. O. *El ciclo histórico de la Revolución de Mayo*. Sevilla: Escuela de Estudios Hispano-Americanos, 1957.

ACEVEDO, E. O. *La Independencia de Argentina*. Madrid: Editorial MAPFRE, 1992.

BARRIOS PINTOS, A. *Historia de la Ganadería en el Uruguay 1574 - 1971*. Montevideo: Biblioteca Nacional, 1973.

BELGRANO, M. *Rivadavia y sus gestiones diplomáticas con España, (1815 - 1820)*. Buenos Aires: Editorial Huarpes S. A., 1945.

BOXER, C. R. *The Golden Age of Brazil, 1695 - 1750: Growing Pains of Colonial Society*. Berkeley and Los Angeles, California: University of California Press, 1962.

CAMPOS THÉVENIN DE GARABELLI, M. *La Revolución Oriental de 1822 - 1823: su génesis*. 2 Sv. Montevideo: Junta Departamental de Montevideo, Biblioteca José Artigas, 1972-1978.

CURTIN, P. D. *The Atlantic Slave Trade. A Census*. Wisconsin: The University of Wisconsin Press, 1969.

FERRAND, L. A. *La Cruzada de los Treinta y Tres*. Montevideo: Ministerio de Educación y Cultura, 1976.

FERNS, H. S. *Gran Bretaña y Argentina en el siglo XIX*. [překlad Alberto Luis Bixio] Buenos Aires: Solar/Hachette, 1966. (Název originálu *Britain and Argentina in the Nineteenth Century*. Oxford: Clarendon Press, 1960.)

GALLO, K. *De la invasión al reconocimiento. Gran Bretaña y el Río de la Plata, 1806 - 1826*. [překlad César Aira] Buenos Aires: A-Z editora S. A., 1994. (Název originálu *Great Britain - River Plate Relations 1806 - 1826*. Oxford, 1993.)

GIBERTI, H. C. E. *Historia Económica de la Ganadería Argentina*. Buenos Aires: Editorial Raigal, 1954.

GRAY, E. M. *The diplomatic mission of Rivadavia in Great Britain*. Mendoza: D'Accurzio, 1947.

GUINAZÚ, E. R. *Lord Strangford y la revolución de mayo*. Buenos Aires: Librería y editorial „La Facultad“ Bernabe y Cía, 1937.

HERRERA, L. A. de. *La Misión Ponsomby*. Sv. I. Buenos Aires: Editorial Universitaria de Buenos Aires, 1974.

KAUFMANN, W. W. *British Policy and the Independence of Latin America, 1804 - 1828*. New Haven: Yale University Press, 1951.

KLEINPENNING, J. M. G. *Peopling the Purple Land: A Historical Geography of Rural Uruguay, 1500 - 1915*. Amsterdam: Centrum voor Studie en Documentatie van Latijns Amerika, 1995.

MANACORDA, T. *Fructuoso Rivera, el Perpetuo Defensor de la República Oriental*. Madrid: Espasa-Calpe, S. A., 1933.

MANCHESTER, A. K. *British Preëminence in Brazil: its rise and decline; a study in European expansion*. New York: Octagon Books, 1964.

MAY, E. R. *The Making of the Monroe Doctrine*. Cambridge (Mass.); London: Harvard University Press, 1992.

NARANCIO, E. M. *La Independencia de Uruguay*. Madrid: Editorial MAPFRE, 1992.

PEARCE, A. J. *British Trade with Spanish America, 1763 - 1808*. Liverpool: University Press, 2007.

PÉREZ RODRÍGUEZ, L.; ADDIEGO BRUNO, R; DUARTE DI MARTINO, W. *Historia de la influencia británica en el Río de la Plata y especialmente en el Uruguay*. Sv. I. Montevideo: 33, 1946.

PERKINS, D. *Hands off. A History of the Monroe Doctrine*, Boston: Little, Brown and Company, 1946.

PICCIRILLI, R. *Rivadavia y su tiempo*. 3 Sv. Buenos Aires: Ediciones Peuser, 1960.

PLATT, D. C. M. *Latin America and British Trade 1806 - 1914*. London: Adam and Charles Black, 1972.

REAL de AZÚA, C. *Los orígenes de la nacionalidad uruguaya*. Montevideo: Arca Editorial y Ediciones del Nuevo Mundo, 1990.

RELA, W. *Colonia del Sacramento: historia política, militar y diplomática 1678 - 1778*. Montevideo : Academia Uruguaya de Historia, 2006.

RELA, W. *Uruguay. Cronología histórica anotada. Sv. III. Dominación luso-brasileña 1817 - 1828*. Montevideo: Editorial Alfar, 1999.

RIPPY, J. F. *British investments in Latin America, 1822-1949: a case study in the operations of private enterprise in retarded regions*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1959.

RIPPY, J. F. *Rivalry of the United States and Great Britain over Latin America, (1808 -1830)*. New York: Octagon Books, 1964.

ROBERTS, C. *Las invasiones inglesas del Río de la Plata (1806-1807)*. Buenos Aires: Emecé Editores, 2006.

ROSA, J. M. *La misión García ante Lord Strangford: estudio de la tentativa de 1815 para transformar a la Argentina en colonia inglesa*. Buenos Aires: Instituto Juan Manuel de Rosas de Investigaciones Históricas, 1951.

SALTERAIN HERRERA, E. *Lavalleja: La Redención Patria*. 2 Sv. Montevideo: Publicaciones de la Comisión Nacional de Homenaje del Sesquicentenario de los Hechos Históricos de 1825, 1975.

SECKINGER, R. *The Brazilian Monarchy and the South American Republics 1822 - 1831: diplomacy and state building*. Baton Rouge: Louisiana State University Press, 1984.

SEGRETI, C. S. A. *"Un caos de intrigas": (Estrategia británica, maquinaciones lusitanas, desconcierto español y acción revolucionaria en el Río de la Plata 1808 - 1812)*. Buenos Aires: Academia Nacional de la Historia, 1997.

SHUTTLEWORTH, N. L. K. *A life of Sir Woodbine Parish, K. C. H., F. R. S.: (1796-1882)*. London: Smith, Elder & Co., 1910.

STREET, J. *Artigas And the Emancipation of Uruguay*, Cambridge: Cambridge University Press, 1959.

STREET, J. *Gran Bretaña y la independencia del Río de la Plata*. Buenos Aires: Editorial Paidós, 1967.

VALE, B. *A war betwixt Englishmen: Brazil against Argentina on the River Plate 1825 - 1830*. London: I. B. Tauris Publishers, 2000.

WHITAKER, A. P. *The United States and the Independence of Latin America, 1800 - 1830*. Baltimore: The Johns Hopkins Press, 1941.

WINN, P. *Inglaterra y la tierra purpúrea. A la búsqueda del imperio económico: 1806 - 1880*. Montevideo: Facultad de Humanidades y Ciencias de la Educación, 1997.

2.3. Články

GLEIJESES, P. The Limits of Sympathy: The United States and the Independence of Spanish America. *Journal of Latin American Studies*, Sv. 24, č. 3, říjen, 1992, s. 481-505. [online] Dostupné 16. 4. v 12:41 na: <<http://www.jstor.org/stable/156773>>.

GOEBEL, D. B. British Trade to the Spanish Colonies, 1796-1823. *The American Historical Review*. Sv. 43, č. 2, leden, 1938, s. 288-320. [online] Dostupné 1. 7. 2008 v 10:43 na: <<http://www.jstor.org/stable/1839720>>.

LEVÁK, L. Diplomatický podíl Velké Británie na formování nezávislé republiky Uruguay. Lord Ponsonby a britská diplomacie v regionu Río de la Plata v letech 1825–1828. In: *Člověk: Časopis pro humanitní a společenské vědy*, č. 17, leden-březen, 2010. ISSN 1801-8785. [online] Dostupné 30. 7. 2010 na: <<http://clovek.ff.cuni.cz/view.php?cisloclanku=2010010103>>.

LYNCH, J. British Policy and Spanish America, 1783-1808. *Journal of Latin American Studies*, Sv. 1, č. 1, květen, 1969, s. 1-30. [online] Dostupné 26. 3. 2008 v 12:00 na: <<http://links.jstor.org/sici?sici=0022-216X%28196905%291%3A1%3C1%3ABPASA1%3E2.o.CO%3B2-6>>.

MANNING, W. R. An Early Diplomatic Controversy between the United States and Brazil. *The Hispanic American Historical Review*, Sv. 1, č. 2, květen, 1918, s. 123-145. [online] Dostupné 11. 3. 2008 v 14:33 na: <<http://links.jstor.org/sici?sici=0018-2168%28191805%291%3A2%3C123%3AAEDCBT%3E2.o.CO%3B2-4>>.

MAYO, C. A. Landed but not Powerful: The Colonial Estancieros of Buenos Aires (1750-1810). *The Hispanic American Historical Review*, Sv. 71, č. 4, listopad, 1991, s. 761-779. [online] Dostupné 1. 4. 2008 v 11:01 na: <<http://links.jstor.org/sici?sici=0018-2168%28199111%2971%3A4%3C761%3ALBNPTC%3E2.o.CO%3B2-S>>.

MULLET, C. F.; DALRYMPLE, J. British Schemes Against Spanish America in 1806. In: *The Hispanic American Historical Review*, Sv. 27, č. 2, květen, 1947, s. 269-278. [online] Dostupné 27. 1. 2010 v 3:17 na: <<http://www.jstor.org/stable/2508419>>.

PRATT, E. J. Anglo-American Commercial and Political Rivalry on the Plata, 1820-1830. *The Hispanic American Historical Review*, Sv. 11, č. 3, srpen, 1931, s. 302-335. Dostupné 26. 3. v 13:02 na: <<http://links.jstor.org/sici?sici=0018-2168%28193108%2911%3A3%3C302%3AACAPRO%3E2.o.CO%3B2-4>>.

ROBERTSON, W. S. The Policy of Spain Toward Its Revolted Colonies, 1820-1823. *The Hispanic American Historical Review*, Sv. 6, č. 1/3, únor-srpen, 1926, s. 21-46. [online] Dostupné 11. 3. 2008 v 14:29 na: <<http://links.jstor.org/sici?sici=0018-2168%28192602%2F08%296%3A1%2F3%3C21%3ATPOSTI%3E2.o.CO%3B2-8>>.

ROBERTSON, W. S. The Recognition of the Hispanic American Nations by the United States. *The Hispanic American Historical Review*, Sv. 1, č. 3, srpen, 1918, s. 239-269. [online] Dostupné 11. 3. 2008 v 14:31 na: <<http://links.jstor.org/sici?sici=0018-2168%28191808%291%3A3%3C239%3ATROTHA%3E2.o.CO%3B2-W>>.

ROBERTSON, W. S. The Recognition of the Spanish Colonies by the Motherland. *The Hispanic American Historical Review*, Sv. 1, č. 1, únor, 1918, s. 70-91. [online] Dostupné 11. 3. v 14:34 na: <<http://links.jstor.org/sici?sici=0018-2168%28191802%291%3A1%3C70%3ATROTSC%3E2.o.CO%3B2-3>>.

ROBERTSON, W. S. Russia and the Emancipation of Spanish America, 1816-1826. *The Hispanic American Historical Review*, Sv. 21, č. 2, květen, 1941, s. 196-221. [online] Dostupné 1. 4. 2008 v 10:57 na: <<http://links.jstor.org/sici?sici=0018-2168%28194105%2921%3A2%3C196%3ARATEOS%3E2.o.CO%3B2-C>>.

ROBERTSON, W. S. South America and the Monroe Doctrine, 1824-1828. *Political Science Quarterly*, Sv. 30, č. 1, březen, 1915, s. 82-105. [online] Dostupné 1. 4. 2008 v 10:58 na: <<http://links.jstor.org/sici?sici=0032-3195%28191503%2930%3A1%3C82%3ASAATMD%3E2.o.CO%3B2-B>>.

ROBERTSON, W. S. The United States and Spain in 1822. *The American Historical Review*, Sv. 20, č. 4, červenec, 1915, s. 781-800. [online] Dostupné 1. 4. 2008 v 10:56 na: <<http://links.jstor.org/sici?sici=0002-762%28191507%2920%3A4%3C781%3ATUSASI%3E2.o.CO%3B2-D>>.

RYDJORD, J. British Mediation between Spain and Her Colonies: 1811-1813. *The Hispanic American Historical Review*, Sv. 21, č. 1, únor, 1941, s. 29-50. [online] Dostupné 8. 4. 2008 v 12:59 na: <<http://www.jstor.org/stable/2507518>>.

STEWART, W. The Diplomatic Service of John M. Forbes at Buenos Aires. *The Hispanic American Historical Review*. Sv. 14, č. 2, květen, 1934, s. 202-218. [online] Dostupné 26. 3. 2008 v 13:05 na: <<http://links.jstor.org/sici?sici=0018-2168%28193405%2914%3A2%3C202%3ATDSOJM%3E2.o.CO%3B2-H>>.

STEWART, W. The South American Commission, 1817-1818. *The Hispanic American Historical Review*, Sv. 9, č. 1, únor, 1929, s. 31-59. [online] Dostupné 16. 4. 2008 v 12:38 na: <<http://www.jstor.org/stable/2506639>>.

STREET, J. Lord Strangford and Río de la Plata, 1808 - 1815. *The Hispanic American Historical Review*. Vol 23. č. 4, listopad, 1953, s. 477-511. [online] Dostupné 11. 3. 2008 v 12:50 na: <<http://links.jstor.org/sici?sici=0018-2168%28195311%2933%3A4%3C477%3ALSARDL%3E2.o.CO%3B2-C>>.

TEMPERLEY, H. French Designs on Spanish America in 1820-5. *The English Historical Review*, Sv. 40, č. 157, leden, 1925, s. 34-53. [online] Dostupné 1. 4. 2008 v 10:55 na: <<http://links.jstor.org/sici?sici=0013-8266%28192501%2940%3A157%3C34%3AFDOSAI%3E2.o.CO%3B2-K>>.

TEMPERLEY, H. W. V. The Later American Policy of George Canning. *The American Historical Review*. Sv. 11, č. 4, červenec, 1906, s. 779-797. [online] Dostupné 11. 7. 2008 v 6:09 na: <<http://www.jstor.org/stable/1832228>>.

WADDELL, D. A. G. British Neutrality and Spanish-American Independence: The Problem of Foreign Enlistment. *Journal of Latin American Studies*, Sv. 19, č. 1, Květen, 1987, s. 1-18. [online] Dostupné 16. 4. 2008 v 12:24 na: <<http://www.jstor.org/stable/156899>>.

WEBSTER, C. K. Castlereagh and the Spanish Colonies. *The English Historical Review*, Sv. 27, č. 105, leden, 1912, s. 78-95. [online] Dostupné 14. 4. 2008 v 15:20 na: <<http://www.jstor.org/stable/550528>>.

WEBSTER, C. K. Castlereagh and the Spanish Colonies II. 1818-1822. *The English Historical Review*, Sv. 30, č. 120, říjen, 1915, s. 631-645. [online] Dostupné 16. 4. 2008 v 12:23 na: <<http://www.jstor.org/stable/551300>>.

WILLIAMS, J. B. The Establishment of British Commerce with Argentina. *The Hispanic American Historical Review*, Sv. 15, č. 1, únor, 1935, s. 43-64. [online] Dostupné 11. 3. 2008 v 13:28 na: <<http://links.jstor.org/sici?sici=0018-2168%28193502%2915%3A1%3C43%3ATEOBCW%3E2.o.CO%3B2-G>>.

ZIMMERMAN, A. F. Spain and Its Colonies, 1808-1820. *The Hispanic American Historical Review*, Sv. 11, č. 4, listopad, 1931, s. 439-463. [online] Dostupné 16. 4. 2008 v 12:26 na: <<http://www.jstor.org/stable/2506251>>.